

Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola

Szádeczky Tamás

Szabályozott biztonság

Az informatikai biztonság szabályozásának elmélete, gyakorlata és
az alkalmazás megkönnyítésére felállított módszertan

PhD értekezés

Témavezető:

Dr. Balogh Zsolt György PhD
tanszékvezető egyetemi docens

Pécs, 2011.

Tartalom

1. Bevezetés	5
1.1. Az értekezés tárgya és célja	6
1.2. Témaválasztás, tézisek, és módszerek	9
2. Forradalmak kora	13
3. A veszély mi vagyunk.....	17
3.1. Az elektronikus írásbeliség kialakulásának feltételei	17
3.1.1. Adatbiztonsági eljárások	18
3.1.2. Szabályozási háttér és gyakorlat	25
3.2. Az elektronikus írásbeliség problémái	30
3.2.1. Túlzott gyorsaság	30
3.2.2. Formátumok különbözősége	31
3.2.3. Online adatbiztonság.....	32
3.2.4. Offline adatbiztonság	33
3.2.5. Elektronikus aláírás hitelessége	34
3.2.6. Kockázat és védekezés.....	35
3.3. Új technológiák és alkalmazásuk gyakorlata	37
3.3.1. Elektronikus okmányok	37
3.3.2. Térfigyelés	45
3.3.3. Számítási felhőbe szervezett szolgáltatások	48
3.4. Támadás az adatok ellen	56
3.4.1. A túlzottan gyors fejlődés külső veszélyei.....	56
3.4.2. Az informatikai bűncselekmények	57
3.4.2.1. Az informatikai bűncselekmények jellemzői	57
3.4.2.2. Az informatikai bűncselekmények típusai.....	58
3.4.2.3. Az informatikai bűncselekmények elkövetői	60
3.4.3. A cyberterrorizmus	62
3.4.3.1. Megelőzés	64
3.4.3.2. Veszteségek korlátozása	66
3.4.3.3. Következmény-menedzsment	67
3.5. Összefüggések.....	69
4. A szabályozás elmélete	71
4.1. Jogi szabályozás	71
4.2. Szabványosítás	73
4.3. Belső szabályozás	77
4.4. Az elérendő cél	79
5. A szabályozás gyakorlata.....	85
5.1. Jogi szabályozás.....	85
5.1.1. Indirekt szabályozás.....	85
5.1.2. Önkéntes-önszabályozott biztonság.....	91
5.1.3. Felületesen szabályozott biztonság	92
5.1.3.1. Adatvédelem	92
5.1.3.2. Elektronikus hírközlés	97
5.1.3.3. Számvitel	99
5.1.3.4. Elektronikus aláírás.....	101
5.1.4. Részletesen szabályozott biztonság	103
5.1.4.1. Pénzügyi szolgáltatók	103

5.1.4.2. Közigazgatás szervei.....	111
5.1.4.3. Elektronikus közbeszerzés.....	116
5.1.4.4. Minősített adatok védelme.....	117
5.1.4.5. Biztonsági keretszabályozás.....	120
5.1.5. Jogi szabályozás külföldön.....	122
5.2. A szabványalkalmazás gyakorlata.....	130
5.2.1. TCSEC.....	131
5.2.2. ITSEC, CTCPEC, FC.....	133
5.2.3. Common Criteria (ISO/IEC 15408).....	134
5.2.4. ITIL (ISO/IEC 20000).....	138
5.2.5. ISO/IEC 27000 szabványsorozat.....	140
5.2.6. COBIT.....	148
5.2.7. Tanúsítás, ellenintézkedések, termékszabványok.....	152
5.2.8. Szabványosult ajánlások.....	156
6. Megfeleltetés és tapasztalatok.....	159
7. Tudományos eredmények.....	165
8. Köszönetnyilvánítás.....	166
9. Összefoglalás.....	167
10. Summary.....	169
Irodalomjegyzék.....	171
Szakirodalom.....	171
Hazai irodalom.....	171
Külföldi irodalom.....	175
Jogszabályok.....	179
Adatvédelem.....	179
Minősített adatok védelme.....	179
Hírközlés.....	179
Elektronikus aláírás.....	180
Elektronikus közszolgáltatások, iratkezelés, levéltár, informatikai biztonság ..	180
Gazdálkodás, pénzügy és számvitel.....	181
Egyéb jogterületek.....	182
Külföldi nemzeti jog.....	183
Közösségi jog.....	183
Szabványok és ajánlások.....	185
De jure szabványok.....	185
De facto szabványok, ajánlások, módszertanok.....	187
1. sz. függelék: COBIT-Avtv. megfeleltetés.....	191
1. A dokumentum célja.....	191
2. A megfeleltetés módszertana.....	192
3. COBIT áttekintés.....	193
4. Az adatvédelmi törvény áttekintése.....	200
5. Magas szintű megfeleltetés.....	205
6. Részletes megfeleltetés.....	208
Az informatikai stratégiai terv meghatározása.....	209
Az információ-architektúra meghatározása.....	212
A technológiai irány kijelölése.....	214
Az informatikai folyamatok, szervezet és a kapcsolatok meghatározása.....	215
Az informatikai beruházások irányítása.....	219
Tájékoztatás a vezetői célokról és irányról.....	221
Az informatikai humán erőforrások kezelése.....	222

Minőségirányítás.....	224
Az informatikai kockázatok felmérése és kezelése	226
A projektek irányítása	227
Az automatizált megoldások meghatározása	231
Az alkalmazási szoftverek beszerzése és karbantartása.....	232
A technológiai infrastruktúra beszerzése és karbantartása	234
Az üzemeltetés és a használat támogatása	234
Az informatikai erőforrások beszerzése.....	235
A változtatások kezelése	236
A megoldások és változtatások üzembe helyezése és bevizsgálása	237
A szolgáltatási szintek meghatározása és betartása	238
Külső szolgáltatások igénybevételének irányítása	240
Teljesítmény- és kapacitáskezelés	241
A szolgáltatás folyamatosságának biztosítása	243
A rendszerek biztonságának megvalósítása.....	246
A költségek azonosítása és felosztása.....	250
A felhasználók oktatása és képzése	250
A rendkívüli események kezelése és a felhasználói támogatás működtetése	251
Konfigurációkezelés	253
Problémakezelés	254
Az adatok kezelése.....	256
A fizikai környezet biztosítása.....	258
Az üzemeltetés irányítása	260
Az informatika teljesítményének figyelemmel kísérése és értékelése.....	261
A belső irányítási és ellenőrzési rendszer figyelemmel kísérése és értékelése..	263
Külső követelményeknek való megfelelés biztositása.....	264
Az informatikai irányítás megteremtése	265
Alkalmazás kontroll célkitűzések	268
Folyamat kontroll célkitűzések	275
7. Értékelés.....	276
8. Hivatkozások.....	277
2. sz. függelék: Avtv.-COBIT visszakereső kulcs	279

1. Bevezetés

Az előző évszázad közepétől hatalmas fejlődés volt tapasztalható a számítástechnika területén. Az első otthoni Commodore 64-esünk és az elszigetelt BBS-ek¹ használata óta eljutottunk az egész életünket átszövő informatikai eszközök és hálózatok garmadájáig: okostelefon, notebook, Internet, amelyek táptalaján egy egész virtuális világ alakult ki. Ebben a virtuális világban a való világban tapasztalható jelenségekhez többé vagy kevésbé hasonló jelenségek tapasztalhatók. Kriminológusok vitatkozhatnak azon, hogy bizonyos bűncselekmények virtuális világban történő végrehajtása eltér-e a való világban történő elkövetéstől. Ami viszont mindenképpen egyedi: a védelem technikai végrehajtásának módja és lehetőségei. Az informatikai biztonság és védelem magába olvaszt elemeket a hagyományos területekből, mint a katonai védelem vagy a vagyonvédelem, viszont azoktól merőben eltérő tulajdonságai is vannak. Az informatikai biztonság különlegességére és fontosságára való rádöbbenés időszaka hazánkban a kilencvenes évekre tehető. Ekkor még minden biztonságról szóló dokumentumban fogalommagyarázatokat kellett feltüntetni és el kellett magyarázni, hogy ez az egész terület miért fontos. Húsz év alatt a biztonsági szakma kiharcolta létjogosultságát, az informatikai biztonságot alkalmazók, azt megfizetők többé-kevésbé tudják, hogy fontos ez a terület. A kérdés a huszonegyedik század elején nem a *miért*, hanem a *hogyan* és a *mennyire*. Az üzleti szférában – a gazdasági világválság idején különösen – nem létezik elég olcsó, nincs olyan kötelező kiadás, amiből ne akarnának még egy kicsit lefaragni. A cél viszont elérendő: az állampolgárok, a shareholders,² a stakeholders³ és az állam célja is, hogy mindenhol – úgy az üzleti, a magánéletben és az állami szférában is – megfelelő informatikai biztonsági szint kerüljön kialakításra és fenntartásra. Nap, mint nap tapasztaljuk, hogy a biztonság oltárán való áldozat értéke a költségvetés csökkenésével négyzetesen arányos mértékben csökken. Amíg egy nagy távközlési cég esetében szinte soha nem lehet komoly hiányosságot találni, addig az otthoni számítógépére a felhasználó gyakran még az ingyenes védelmi eszközöket sem telepíti fel. Nyilván ennek rendkívül sok oka lehet: például a szakmai ismeretek,

¹ Bulletin Board System, 1970-1990 között használatos terminálsatlakozást lehetővé tévő közösségi számítógépek elsősorban fájlmegosztás céljára.

² tulajdonos, részvényes

³ a szervezet működésében érdekelt illetve érintett felek összessége

tapasztalat, információ, pénz, érdeklődés hiánya, de mindemellett a figyelem felhívása sem történik meg a területre, valamint a későbbi felelősségre vonhatóságra. A felelősségre vonhatóság pedig fontos tényező, hiszen a jogalkotó szempontjából nincs teljes megfelelés, mindenben lehet még javítani, az elérendő cél a tökéletesség.

1.1. Az értekezés tárgya és célja

Az értekezés tárgya az informatikai biztonság jogi és nem jogi szabályozása. A nem jogi szabályozás elemzésének hangsúlya is elsősorban az állami irányítás eszköztárába illeszthető elemeken van. Az informatikai biztonság a lenti levezetés szerinti fogalmat takarja.

Az adatbiztonság „az adatok jogosulatlan megszerzése, módosítása és tönkretétele elleni műszaki és szervezési intézkedések és eljárások együttes rendszere.”⁴ Más megfogalmazás szerint „az informatikai rendszerekben az adatok kezelésének megfelelő minőségét jellemző állapot. az adatbiztonság három összetevőre: az integritásra, a titkosságra és a pontosságra bontható.”⁵

Az adatbiztonság tágabb értelmezésében az adatok (digitális vagy papíralapú) jogosulatlan megszerzése, módosítása és tönkretétele elleni műszaki és szervezési intézkedések és eljárások együttes rendszere. Szűkebb értelmezésében technikai adatvédelem, tehát a jogi úton történő magánszféra-védelem műszaki-technikai megvalósítása.

Az információbiztonság „az információ bizalmasságának, sértetlenségének és rendelkezésre állásának megőrzése; továbbá, egyéb tulajdonságok, mint a hitelesség, a számon kérhetőség, a letagadhatatlanság és a megbízhatóság, szintén ide tartozhatnak.”⁶ Az információbiztonság a tágabb értelmezésben használt adatbiztonsággal egy értelmű, viszont az információ szó értelmezett adatot jelent, e szerint az információbiztonság a feldolgozatlan, nem értelmezett adatot nem védené, amely nem felel meg a valóságnak. Használható viszont a szűkebb értelmezésben használt adatbiztonságtól való tartalmi elhatárolásra.

Az informatikai biztonság „olyan előírások, szabványok betartásának eredménye, amelyek az információk elérhetőségét, sérthetlenségét és bizalmasságát érintik, és

⁴ ITB 8. sz. ajánlás, 1994, p. 132.

⁵ Szabó J., 1995, adatbiztonság címszó, p. 6.

⁶ MSZ ISO/IEC 27001:2006 3.4. p. 22.

amelyeket az informatikai rendszerekben vagy komponenseikben, valamint az informatikai rendszerek vagy komponenseik alkalmazása során biztonsági megelőző intézkedésekkel lehet elérni. [...] Informatikai biztonság alatt valamely informatikai rendszer azon állapota értendő, amelyben a kockázatokat, amelyek ezen informatikai rendszer bevezetésekor a fenyegető tényezők alapján adóttak, elfogadható intézkedésekkel elviselhető mértékűre csökkentettük.”⁷

Ennél rövidebb és pontosabb meghatározás, hogy „az informatikai biztonság az informatikai rendszer olyan – az érintett számára kielégítő mértékű – állapota, amelyben annak védelme az informatikai rendszerben kezelt adatok bizalmassága, sértetlensége és rendelkezésre állása, valamint a rendszer elemeinek sértetlensége és rendelkezésre állása szempontjából zárt, teljes körű, folytonos és a kockázatokkal arányos.”⁸

Az informatikai biztonság a tágabb értelemben vett adatbiztonság (amely alapvetően független az adat hordozójától) megvalósítását jelenti az informatikai hálózatok és rendszerek tekintetében. Nem lehet viszont elvonatkoztatni a komplex biztonságfogalomtól, így az informatikai biztonság nem jelentheti kizárólagosan például a kriptográfiai biztonságot, vagy a tűzfalak konfigurációját. Az informatikai biztonság megvalósítása tehát nem korlátozódhat a kibertérre, feltétlenül figyelembe kell vennünk az anyagi világban felmerülő biztonsági igényeket is: az épület nyílászáróinak védelmétől a humánerőforrás biztonságáig.

Az IT biztonság jelentése megegyezik az informatikai biztonsággal, mindemellett az informatika helyett az információtechnológia⁹ kifejezés használata jobban hangsúlyozza, hogy a technológiák védelmét tekinti fontosnak. Angolszász nyelvterületen az IT Security kifejezés kizárólagosan használt az informatikai biztonság meghatározásaként, jelentését tekintve is ugyanúgy a komplex biztonság-megközelítés alapján alkalmazzák. Tekintettel arra, hogy az IT idegen rövidítés és a szakmán kívül kevésbé ismert, az alkalmazása az IT-hez hasonlóan kerülendő, bár a szaknyelvben már elfogadott a használata.

Az információvédelem „alapvetően a bizalmasság, a sértetlenség és a hitelesség elvesztése elleni védelmet, a megbízható működés a rendelkezésre állás és a

⁷ ITB 8. sz. ajánlás, 1994, p. 138.

⁸ Muha, 2008, p. 145.

⁹ A fogalom magyarázata a Forradalmak kora c. fejezetben található

funkcionalitás elvesztése elleni védelmet foglalja magába.”¹⁰ Tágabb értelemben tehát a szintén tág értelmében vett adatbiztonsághoz (is) kapcsolódó védelmi intézkedések összessége. Szűkebb értelemben katonai, nemzetbiztonsági használatban a titokvédelem, a minősített adatok védelme.

A lenti táblázatban összefoglalásra kerültek az alkalmazott legfontosabb fogalmak, a fogalmak tárgya, megjelenési formái és így az összefüggésük.

¹⁰ ITB 12. sz. ajánlás, 1996.

fogalom	tárgya	formája	megjelenése
adatvédelem	személyes adat	jogi	bármely megjelenés
adatbiztonság (szűk)	személyes adat	műszaki	bármely megjelenés
adatbiztonság (tág), információbiztonság	bármely adat	komplex	bármely megjelenés
információvédelem (szűk), minősített adatok védelme	minősített adat	komplex	bármely megjelenés
információvédelem (tág)	bármely adat	komplex	bármely megjelenés
informatikai biztonság, IT biztonság	bármely adat	komplex	informatikai rendszer, hálózat, adathordozó

A fentiek alapján a kutatás az informatikai biztonság tekintetében elsősorban a számítógépen tárolt és feldolgozott adatok elektronikus védelmével foglalkozik, de ahol szükséges, kitér a biztonság és a védelem más aspektusaira (a fogalom-meghatározásban található informatikai biztonság fogalmának megfelelően). A szabályozás jelen esetben nem a szűken vett jogi szabályozás, hanem a szakterületen alkalmazható bármely szabályzási módszer, így a szabványosítás és a belső szabályozás is. Másrészt viszont első sorban az állam szempontjából kerül megközelítésre a szabályozandó terület, ezért a gyakorlati részben már csak az állam által alkalmazható szabályozások kerülnek kifejtésre.

1.2. Témaválasztás, tézisek, és módszerek

A témaválasztás aktualitását adja a szakterületre vonatkozó jogalkotási lépések szaporodása: az elektronikus közszolgáltatásokra vonatkozó jogszabályok megalkotása és az informatikai biztonságról szóló törvény tervezetének elkészítése. Közösségi szinten az adatvédelmi szabályozás újragondolási lépései: az adatmegőrzési irányelv és a hírközlési irányelv módosítása, az adatvédelmi irányelv megújításának szándékát mutató lépések a WP 29 részéről. Az időszerűség mellett kiemelendő a fontosság: ezzel a multidiszciplináris kérdéssel tudományos körökben rendkívül kevesen foglalkoztak, de a szabályozás mindennapi gyakorlati alkalmazása elkerülhetetlen a gazdálkodó szervezetek és az állami szféra számára.

A *miért* kérdés megválaszolására a bevezető első részében leírtak alapján kevésbé van szükség, de az alapvetésben elemzésre kerül mind a veszélyeztetettség, mind a veszélyeztető tényezők összessége.

Fő cél a *hogyan* és a *mennyire* kérdések megválaszolása. A szabályozási módszerek gyakorlati megvalósításának elemzése mellett a kutatási eredményeket egyesítő megfeleltetés készült, amellyel az adatvédelemre vonatkozó jogszabályi követelményekből a szabványok alkalmazásával meghatározásra került az az informatikai biztonsági minimum, ami megkövetelhető, ami a kötelezett részéről is belátható, hogy szükséges, és csökkentti azt a jogbizonytalanságot, amely a jogalkotó esetenként nagyvonalú maximalizmusából fakad.

A tudományos problémát tehát az jelenti, hogy a heterogén informatikai biztonsági szabályozás hazánkban olyan követelményeket támaszt a kötelezettek felé, amelyeket nehéz egyértelműen meghatározni. Ezzel a szabályozás hatékonysága romlik és a jogbizonytalanság is növekszik.

A kutatás célja a jelenlegi szabályozási gyakorlat feltérképezése és az esetlegesen hiányos részek „kipótlása”, tehát a nem megfelelő mértékben szabályozott területeken az alkalmazás megkönnyítése.

Az értekezés hipotézisei a következők:

1. Az informatikai biztonság szabályozása ma Magyarországon nem egyenszilárdságú, és a különböző mértékben szabályozott területek egymástól megkülönböztethetőek és kategorizálhatók.
2. A jogilag felületesen szabályozott területeken a jogszabályok által leírt informatikai biztonsági követelmények a szakterületen alkalmazott valamely szabvány bizonyos pontjainak megfeleltethetőek és így jól meghatározott informatikai biztonsági szabályrendszert alkotnak.

Az elméleti és gyakorlati részek alkalmazott kutatásként a szummatív értékelés és az orientációs kutatás módszereit ötvözik. A megfeleltetés kvalitatív kutatásként, objektív osztályozási (COBIT¹¹ területek elsődlegessége) és empirikus elemek (bevált gyakorlat) felhasználásával készült el.

¹¹ Control Objectives for Information and Related Technology, részletesen ld. az azonos című fejezetben

A dolgozat elméleti és gyakorlati részekre tagolódik, amelyen belül a különböző szabályozási módszerek képezik az alfejezeteket. A dolgozat másik fontos része a függelékben kapott helyet, bár kerülhetett volna a törzsrészbe is. A leválasztás oka az a nem titkolt gyakorlati cél volt, hogy az egy önálló anyagként a szakma által már ismert formátumban azonnal alkalmazható legyen a gyakorlatban, lehetővé téve a kvalitatív kutatás kísérleti módszerének azonnali végrehajthatóságát.

2. Forradalmak kora

Az emberiség kultúrájának egyik legfontosabb alapja az írás és az írásbeliség, amelynek kifejlődése több rendkívüli hatást kiváltó eseménnyel tűzdelt, amelyeket forradalmak nevezünk. Az írásbeliség fejlődésében az írás feltalálása után három forradalmat különböztethetünk meg.¹² Az első forradalom a fonetikus értéket hordozó alfabetikus írás feltalálása volt a Kr. e. 13. században, amely különválasztotta a szöveget a tartalomtól. A második forradalom a XV. században a Johannes Gensfleisch Gutenberg által feltalált könyvnyomtatás volt, amely lehetővé tette az írott művek elérhetőségét a nagy tömegek számára. A harmadik forradalom – melyet elektronikus írásbeliségnek nevezünk – jelenleg zajlik, és bár történelmi távlat híján nem tudjuk pontosan meghatározni a mibenlétét, azt kijelenthetjük, hogy jelentős mértékben megváltoztatta az írásbeli kommunikáció minden lényeges struktúráját, mindamelllett, hogy az ezt megelőző forradalmak által elért vívmányokat is meghagyta.¹³ Ez jelenti a kulcsot a digitális kultúrához és az információs társadalomhoz.

Más nézőpontból, a társadalom szerkezetét tekintve pedig szintén forradalmakról beszélhetünk, amelyek nagyfokú szerkezeti átalakulást hoztak a korábbi társadalmi berendezkedésben. A XVIII. század végén a technikai-tudományos eredmények lehetővé tették a gépek által végzett ipari tömegtermelést. Az addigi termelési módszerek megszűnése a társadalmi rétegek szerkezetét is átalakította.¹⁴ Megszületett a vállalkozók és bérmunkások társadalmi csoportja. Az ipari forradalom Angliából indult ki és ott 1848-ra be is fejeződött, főbb műszaki találmányai a repülő vetélő, a vasnyerés koksszal és a gőzgép. A technikai fejlődés nem állt meg. A vegyészet, az elektromosság, az olajipar és az acélipar fejlődése újabb robbanásszerű változást hozott, amelyet második ipari forradalomnak hívunk és 1914 körül ért véget, a tömegtermelésen alapuló ipari társadalom elérésével. A XX. század utolsó évtizedeiben kezdődött meg az ipari társadalom átalakulása információs társadalommá. Mindezt a kommunikációs és informatikai technológiák hihetetlenül gyors fejlődése tette lehetővé és szükségszerűvé.¹⁵ Az információs társadalom –

¹² Sebestyén György, 1997

¹³ Balogh, 1998. p. 145. alapján, a beszéd, mint első információs forradalom elhagyásával

¹⁴ Kinder – Hilgemann, 1992, p. 321.

¹⁵ Bernek, 2002, p. 152.

melyben élünk – információs forradalma 3-6-szor gyorsabban zajlott le, mint az ipari társadalmat kialakító ipari forradalom.¹⁶ A számítógép gyors és nagyfokú fejlődése tette alkalmassá azokat az élet sok területén történő felhasználására. Az információfeldolgozás és tárolás, valamint a monoton számítási műveletek elvégzése miatt a közigazgatás, az üzlet és a magánélet területén is, főleg az Internet, mint globális információs hálózat széleskörű és szélessávú hozzáférhetőségével beivódott mindennapjainkba.

A továbbiakban a társadalmi szerkezetváltozással szemben az írásbeliség megváltozásának hatása kerül a vizsgálat előterébe. Az elektronikus írásbeliség fejlődésével teret hódítottak a számítógépek és a számítástechnika a hagyományosan papírhordozót használó alkalmazásokban. A számítástechnika „a tudománynak és a technikának az automatizált adatfeldolgozás elméletével, gyakorlati megvalósításával és eszközrendszerével foglalkozó területe.”¹⁷ A számítástechnika fogalma egyesíti magában az elméleti- és az alkalmazott matematika több területét, így különösen a számítástudományt és logikát, valamint a mérnöki tudományok egyes területeit. A számítástechnika tárgya a számítógép, amelynek tervezésétől az üzemeltetésén át az alkalmazásokig lefedi a teljes területét. Az informatika (computer science) „az információ rendszeres és automatikus – elsősorban számítógép segítségével történő – feldolgozásával és továbbításával foglalkozó tudomány,”¹⁸ illetve „adatok, szövegek elektronikus jelekké (információvá) való átalakításával, ezek szerkezetével, tárolásával, rendezésével és feldolgozásával foglalkozó elmélet és ennek gyakorlati alkalmazása.”¹⁹

„Az informatika az a tudományág, amely a tudományos információ struktúráját és tulajdonságait (de nem sajátos tartalmát) vizsgálja, továbbá a tudományos információs tevékenység szabályszerűségeit, elméletét, történetét, módszertanát és szervezetét.”²⁰

„Az informatika, mint diszciplína meghatározásában kétértelműség figyelhető meg. Az informatikát valaha az információ tudományának tekintették, így az információs technológia és rendszerek, az „informatistics”, az „informology” és az „informatilogy” szinonimájának. Az informatikát inkább az információtudományhoz, semmint a számítógép-tudományhoz kötődő kifejezésnek tekintették, mint az

¹⁶ Masuda, 1988, p. 46.

¹⁷ Szabó J., 1995, számítástechnika címszó p. 1241.

¹⁸ Breuer, 1995, p. 13.

¹⁹ Bakos, 1994, informatika címszó

²⁰ Simpson, 1993, informatics címszó

információtudomány alkalmazott formáját. Azt is mondják, hogy annak ellenére, hogy lehetősége van meghatározó szerepet játszani az információs társadalom technológiai alapja kialakításában, az informatika még mindig formálódóban van. Saját alapvető fogalmainak kifejlesztésével egyre inkább úgy határozzák meg, mint különféle tudományterületek ötvözetét. Az informatika interdiszciplináris területként bontakozik ki, amely az információ és a technológia természetét tanulmányozza arra összpontosítva, az emberek hogyan hozzák össze e kettőt annak érdekében, hogy előállítsák és menedzseljék (kezeljék) az információt és a tudást.”²¹

Az informatika a számítástechnikánál annyival tágabb értelmű terület, hogy az információelmélet és a híradástechnika területét is magában foglalja, vagy még inkább csak kiemeli jelentőségüket.

A köznyelvben ma inkább csak divatosabb kifejezés a számítástechnikánál, ezért a korábbi számítástechnika tantárgyat átkeresztelték informatikává, a tematikán pedig nem változtattak. Ez utóbbi néven futó középiskolai tárgyak vagy felsőoktatási kurzusok továbbra sem tartalmazznak hírközlélméletet, vagy a GSM technológia alapjait.

Az információtechnológia (Information Technology, IT) „a számítástechnika, a hírközléstechnika és az információ feldolgozásával foglalkozó összes eszköz, szolgáltatás és ezek alkalmazása együtt.”²²

„Átfogó fogalom, az információszerzés céljából alkalmazott adatfeldolgozási módszerek és eljárások (számítástechnika, adatfeldolgozás, hardver, szoftver, adatbázisok, stb.) együttese.”²³

Az információtechnológia a korábban ismertetett informatika, mint tudomány tárgyát képező technológiák összessége. Angolszász nyelvterületen szinte egyedül alkalmazott kifejezés a gyakorlati informatikára.

Az információs és kommunikációs technológiák (IKT, ICT) fogalma az információtechnológiánál a kommunikációs technológiákkal, tehát hírközlési technológiákkal bővebb fogalom. Megtekintve az információtechnológia címszót, ez elvileg már benne foglalt fogalom. Ezért érdemes ezeket ismét kissé szétválasztani. Mivel a számítástechnika és hírközléstechnika konvergenciája növekvő mértékű (pl. rádiós adatátvitel, WLAN, 3G), ez nehéz feladat, de a kommunikációs technológiák

²¹ Shaoyi, 2003.

²² Bakos, 1994, információtechnológia címszó

²³ Szabó J., 1995, információtechnológia címszó p. 590.

határát talán élesebben látjuk: a nyilvános kapcsolt vonali „vezetékes” telefon (PSTN) egyértelműen kommunikációs technológia, ahogyan a GSM mobil távközlés is az. Viszont a VoIP²⁴ alapú helyhez kötött telefon szolgáltatáson (pl. UPC telefon vagy T-Home Kábeltelefon) már elgondolkozhatunk: mivel az átviteli közeg a számítógép-hálózatokban alkalmazottakkal megegyező, ezt inkább információtechnológiának tekinthetnénk. Ez a kategorizálás tehát kevésbé tudományos, inkább a hagyományos hírközléstechnika információtechnológiától való megkülönböztetését szolgálja.

Ilyen, fent említett hagyományosan papírhordozót használó alkalmazásnak tekinthetjük az iratkezelést, a számviteli bizonylatolást, valamint általában a köziratok, köz- és magánokiratok készítését. Az ehhez szükséges technikai feltételek már az 1990-es évek óta adóttak, mióta a számítógép-technikai és hálózati technológiák mellett kidolgozásra került az aszimmetrikus kulcsú titkosítás technológiája. Ez tette lehetővé az elektronikus aláírás megalkotását, majd a jogi kereteket meghatározó jogszabályok elfogadását. A nemzetközi gyakorlatban, illetve a magyar jogszabályi követelmények alapján a dokumentumok elektronikus hitelesítését elektronikus aláírással oldhatjuk meg.

Az Európai Unióban, illetve a Magyar Köztársaságban a jelenlegi politikai, illetve jogalkotói törekvések az elektronikus írásbeliség (és így az információs társadalom) igen gyors fejlődését tüzték ki célul.

A következő alfejezetekben a követelmények, az elért vívmányok és az ezekből fakadó kockázat kerül nagyjító alá. A számítógéprendszerek komplexitásának növekedésével és az ügyvitel egyre nagyobb mértékű számítógépesítésével ugyanis fokozódik az informatikai biztonsági kockázat. A hardver, szoftver és hálózat (hálózati szolgáltatások) komplexitása folyamatosan növekszik, viszont ezzel szemben a biztonsági intézkedések fejlődése lemaradt.²⁵

²⁴ Voice over Internet Protocol, számítástechnikai hálózaton továbbított beszédhang-alapú kapcsolat, a végpontok tekintetében a felhasználó számára hagyományos kapcsolt vonali telefonnak (PSTN) tűnik.

²⁵ Crume, 2003, p. 249.

3. A veszély mi vagyunk

3.1. Az elektronikus írásbeliség kialakulásának feltételei

Az elektronikus írásbeliség kialakulásához szükséges műszaki követelmények három részre bonthatók: a számítógépre, a hálózati kapcsolatokra és az írásbeliség követelményeinek gyakorlati megfelelést biztosító adatbiztonsági eljárásokra.

A Zuse Z3-at, az első Turing-teljes digitális számítógépet Konrad Zuse alkotta meg 1941-ben. A tranzisztor megalkotása 1947-ben forradalmasította az addig kezdetleges elektromechanikus számítógépek világát.²⁶ 1958-ban elkészült az integrált áramkör, az egy lapra szerelt tranzisztorok tömege. Az első személyi számítógép (IBM PC) megjelenésével 1981-ben lehetőség nyílt arra, hogy az emberek otthonába, illetve munkaszertárára kerülhessen az addig csak a számítóközpontokban, illetve azokhoz kapcsolódva elérhető számítási teljesítmény.

A számítógép-hálózatok fejlesztése 1962-ben kezdődött, amikor az Advanced Research Projects Agency (ARPA) Intergalactic Network néven kutatócsoportot állított fel J. C. R. Licklider vezetésével, amely csoport kifejlesztette az időosztásos rendszert, ami lehetővé tette a fent említett mainframe²⁷ szolgáltatásainak nagyszámú felhasználó közötti megosztását telephálózaton.²⁸ 1969-ben szintén az ARPA keretein belül a Leonard Kleinrock vezette amerikai kutatócsoport megalkotta az első csomagkapcsolt számítógépes hálózatot, az ARPANET-et. A hálózat ekkor még csak négy végpontot kapcsolt össze.²⁹ A hálózat polgári, és főleg szélesebb körű alkalmazása egészen a hetvenes évek végéig váratott magára, ekkor azonban robbanásszerű fejlődésnek indult, majd a katonai eredetet jelző ARPANET név 1998-ban Internetre változott. A World Internet Project 2007-es adatai szerint a magyar háztartásoknak már 49%-ában, tehát közel kétfélmillió háztartásban van számítógép, valamint harmadában (35%) van internetkapcsolat.³⁰

Még egy igen jelentős, de általában kisebb hangsúlyt kapó követelmény merül fel az elektronikus írásbeliség kialakulásával kapcsolatban: a humán erőforrás. Az

²⁶ Köpeczi Béla, 1974, p. 206.

²⁷ Számítóközpontban működő nagy teljesítményű számítógép, amely több felhasználót szolgált ki.

²⁸ Kita, 2003, p. 65.

²⁹ University of California, Los Angeles (UCLA), Stanford Research Institute's Augmentation Research Center, University of California, Santa Barbara (UCSB), University of Utah's Computer Science Department

³⁰ ITTK, 2007, p. 38.

állampolgárok, ügyfelek részvételi hajlandósága az információs társadalomban való aktív részvételre, hajlandóságuk és képességük az elektronikus írásbeliség vívmányainak használatára. Ezen és a gazdasági aspektus értékelését a fejezet a mű korlátozott terjedelme miatt nem tartalmazza.

A fejezet további részében műszaki feltételként az adatbiztonsági eljárások és a jogi-politikai feltételek kialakulása kerül ismertetésre, mint a témakör jelen megközelítése szempontjából kiemelt jelentőségű területek.

3.1.1. Adatbiztonsági eljárások

Az elektronikus írásbeliség kialakulásának igen fontos része az írásbeliség követelményeinek megfelelést biztosító adatbiztonsági eljárások kialakulása és nyilvános használata.

Az adat fogalmának meghatározására „tények és elképzelések nem értelmezett, de értelmezhető formában való közlése, formailag befogadható, de szemantikailag nem értelmezett közlés.”³¹ „Az adatok az információ, különösen a számítógépben feldolgozásra kerülő információ ábrázolására használt jelsorozatok. A feldolgozásra vonatkozó utasítások szintén adatoknak minősülnek. A számítógépben az adatokat rendszerint bináris ábécé reprezentálja.”³²

Adatnak tekintjük mindazon elektronikus rendszerben vagy adathordozón tárolt, papíralapú hordozón tárolt vagy nem tárolt formában létező tényeket és elképzeléseket, amelyek a megjelenési formától, kódolástól, rejtjelzéstől függetlenül folyamatok és rendszerek bemenetét, kimenetét, vagy részeredményét képezik.

Az adat fogalma sok megközelítésben előfordul és gyakran trivialitásként kezelik jelentését ezért szükséges megkülönböztetni az adat-fogalmakat egymástól: elektronikus adat (számítógéprendszerben alapvetően binárisan tárolt adat, tartalmától függetlenül, pl. JPEG kép), papíralapú adat (papírhordozón megjelenő adat, tartalmától függetlenül, pl. nyomtatott könyv), személyes adat (hordozótól függetlenül, tartalmát tekintve természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, ld. 2.1.3.), stb.

³¹ Balogh, 2005, p. 20.

³² Breuer, 1995, p. 55.

„Az információ (latinul: informatio, képzés, felvilágosítás, kioktatás) a mindennapi életben tudásnyereséget jelent. Az információelméletben az információ (rövidítése: I) tisztán egy technikai mérték, amelyet az üzenethordozó jelsorozathoz rendelünk. Az információ szigorú, általános definíciója azonban még nem alakult ki.”³³ Az információ az üzenet [adat] hírtartalmát jelenti.³⁴

Az információelmélet szerint az információ- vagy hírtartalom jellemzője az entrópia, amely egy valószínűségi változó által reprezentált véletlen kísérlet kimenetelének bizonytalansága. A biztosan bekövetkező esemény kimenetelének bizonytalansága, így egyben az entrópia, tehát az információtartalom nulla. Ilyen például a levegőbe feldobott tárgy leérkezését jellemző valószínűségi változó, míg a lottózámokat jellemző valószínűségi változó meglehetősen nagy entrópiát mutat.

A fentiek alapján az információ fogalom az adat fogalmának valódi részhalmazát képezi, jelentését tekintve az értelmezett adatok tartoznak bele. Ettől függetlenül a köznyelvben és a nem információelméleten alapuló szaknyelvben gyakran nem különböztetik meg az adat fogalmától, így például az adatvédelem és az információvédelem fogalmak közötti különbség nem az entrópiában keresendő.

Az adatok logikai biztonságának eléréséhez szükséges azok bizalmosságának, hitelességének és sértetlenségének igazolása.

„A biztonság ma komplex fogalom és állapot; a politikai, gazdasági, katonai, szociális, humanitárius, környezetvédelmi szférákra, valamint a katasztrófa-elhárításra egyaránt kiterjed. Ez az átfogó, sok ország tapasztalatain alapuló meghatározás azonban Magyarországon még nem vált általánossá. Jelenleg még inkább a szűkebb, a külpolitikára és a katonai szempontokra értelmezett fogalomra szorítkozik. Egy ilyen szűkebb, praktikusabb értelmezés és fogalom célszerű változata (Magyarországra vonatkoztatva) lehet: A Magyar Köztársaság biztonsága komplex fogalom, olyan reális képességeken nyugvó helyzet és állapot, amely magában foglalja: az ország lakosságának, területének, állami érdekeinek, nemzeti értékeinek megóvását és védelmét minden olyan külső és belső potenciális veszélytől, fenyegetéstől, amely az emberi és nemzeti (nemzetiségi, etnikai, vallási) létet, az egyén boldogulását, a progresszív irányú fejlődét hátráltatja és akadályozza.”³⁵

³³ Breuer, 1995, p. 33.

³⁴ Sramó András, 2004, <http://nti.btk.pte.hu/main/ictsources/M/infojelm.html>

³⁵ Szabó J., 1995, biztonság címszó p. 144.

A biztonságot olyan állapotnak tekinthetjük, amelyben kizárható, vagy megbízhatóan kezelhető az esetlegesen bekövetkező veszély, illetve adottak a veszéllyel szembeni eredményes védekezés feltételei.³⁶

Tehát a biztonság nem a veszély hiánya, nem egy konstans állapot, hanem a biztonsági kihívások és a biztonsági kihívásokra adott válaszoknak az eredője, dinamikus állapothalmaz. A biztonsággal foglalkozók célja, hogy a biztonsági kihívások és a biztonsági kihívásokra adott válaszok egyensúlyban legyenek.

A hagyományos írásbeliségben a bizalmasságot (biztonságot) borítékkal, a hitelességet sajátkezű aláírással és a sértetlenséget a papír fizikai sértetlenségének szemrevételezés útján történő ellenőrzésével lehetett ellenőrizni. Az elektronikus írásbeliségben ugyanezt matematikai módszerekkel valósítjuk meg, amellyel a kriptográfia (titkosítás) tudománya foglalkozik. Az információ titkosítása gyakorlatilag az írással egyidős, hiszen mióta üzeneteket papírra (vagy agyagtáblára) vetünk, azóta felmerül arra is az igény, hogy ezt mások ne tudják elolvasni. Az ókortól napjainkig négy generációját különböztetjük meg a titkosítást és visszafejtést lehetővé tevő logikai-matematikai eszközrendszereknek, melyeket kriptorendszereknek nevezünk. Három generáció történeti előzménye a mai kriptorendszereknek, amelynek robbanásszerű fejlődését a számítástechnika fent vázolt eredményei tették lehetővé. Ez a három az egyábécés kriptorendszerek (pl. Caesar-rejtjelzés), a többábécés kriptorendszerek (pl. De Vigenere rejtjelzés) és a rotoros gépek (pl. Enigma) generációi.³⁷

Negyedik generációs kriptorendszereknek a XX. század végén kifejlesztett, teljesen matematikai alapú és számítógépet használó titkosítási módszereket nevezzük. Ezeknek két fajtája van: a szimmetrikus és az aszimmetrikus titkosítás. Elsődleges különbség köztük az, hogy szimmetrikus esetén ugyanazt a kulcsot használjuk titkosításra és visszafejtésre is (ezért egy kulcsosnak is nevezik ezt a módszert), míg aszimmetrikus esetén a titkosítási és visszafejtési folyamatot külön kulccsal végezzük. A szimmetrikus titkosítás az 1970-es években került kifejlesztésre. A titkosításhoz invertálható (visszafordítható) függvényeket alkalmazunk és blokkonként (általában 64-256 bit) keverést és behelyettesítést végzünk az adott nyílt szövegen. Ezek az eljárások megegyeznek az első generációs kriptorendszereknél alkalmazottal, a különbség csak az, hogy ezeket biteken végezzük, másrészt pedig ezt a műveletsort

³⁶ Gyuricza Béla értelmezése In: Horváth István – Kiss Jenő, 1997. p. 77.

³⁷ Virasztó Tamás, 2004, p. 19-38.

többször megismételjük (iteráljuk). Így a viszonylag egyszerű eljárások kombinálásával, illetve nagyszámú ismétlésével igen jó biztonság szintet lehet elérni. Ezek a blokkok alapesetben nincsenek kapcsolatban egymással (ez az Electronic Code Book), de a biztonság növelése érdekében ezeket a blokkokat különböző módokon kapcsolatba hozhatjuk egymással (ilyenek a Cypher Block Chaining, Cipher Feedback és Output Feedback módok).³⁸ Ilyen népszerű szimmetrikus kriptorendszer a Data Encryption Standard (DES), amelyet ma már a kulcshossz rövidege miatt (56 bit) nem tartunk biztonságosnak, de még több helyen használják. A DES-re kiírt törési versenyek³⁹ alapján kijelenthető, hogy megfelelő hardver alkalmazásával akár órák alatt feltörhető bármely titkosított üzenet. Magából a szimmetrikus titkosítás elvéből fakadóan a titkosított szöveg minden esetben feltörhető, csak idő kérdése. A titkosítás biztonságát csak az alkalmazott matematikai algoritmus jósága, illetve a kulcs hossza határozza meg, tehát az algoritmus titkossága nem (ez a Kerckhoffs-elv).⁴⁰ Ettől függetlenül egyes esetekben a biztonság növelése érdekében (DES) vagy szerzői jogi okokból kifolyólag (IDEA) az algoritmus is titkos lehet. A ma már elsősorban alkalmazott módszer a századfordulón kifejlesztett Advanced Encryption Standard (AES), amely 128-256 bit kulcshosszal és az eddigi kísérletek alapján megfelelő algoritmusválasztással (eddig senki nem talált rajta gyenge pontot) a világ összes számítógépével évmilliók alatt lenne feltörhető.⁴¹

A kriptográfia jelenlegi tudományának teljes felborítását jelentené a kvantumszámítógépek kifejlesztése, amelyekkel igen rövid időn belül visszafejthető lenne a jelenlegi legerősebb szimmetrikus kulccsal titkosított szöveg is.⁴²

A modern kriptográfia másik ága a hasonlóan 1970-es években kifejlesztett nyilvános kulcsú vagy aszimmetrikus kulcsú kriptográfia. Itt a matematikai alapokat már más problémák jelentik. Ilyenek többek között a nagy számok prímtenyezőkre bontását jelentő faktorizációs probléma (RSA, Rabin, Blum-Goldwasser sémák alapulnak ezen), a diszkrét logaritmus problémája (Diffie-Hellmann és ElGamal kriptorendszerek), valamint a részhalmaz-összeg probléma (Merkle-Hellman knapsack, Chor-Rivest knapsack sémák).⁴³ Ezen problémák megoldása egy bizonyos titok (magánkulcs) ismeretében egyszerű, míg annak hiányában igen nehéz

³⁸ bővebben lásd Horváth László – Lukács György – Tuzson Tibor – Vasvári György, 2001, p. 111.

³⁹ lásd <http://www.rsa.com/rsalabs/node.asp?id=2108> [2010. 05. 10.]

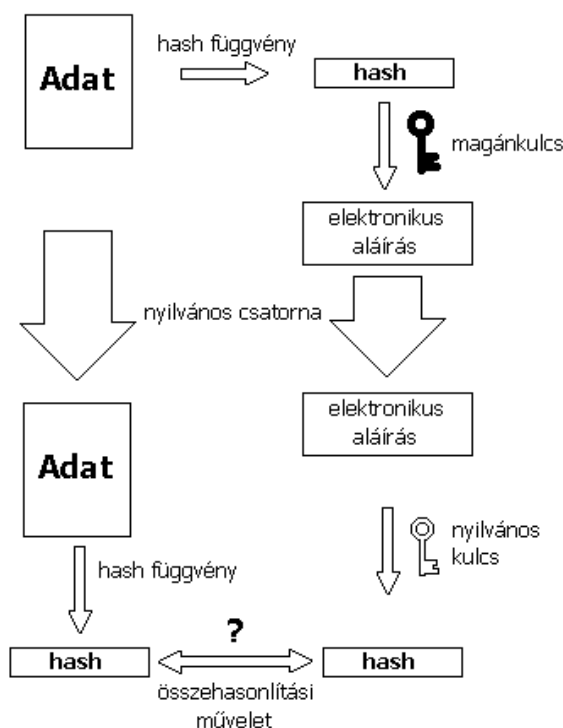
⁴⁰ Virasztó Tamás, 2004, p. 9.

⁴¹ Virasztó Tamás, 2004, p. 50.

⁴² Schneier, 1996. 7

⁴³ Menezes–Oorschot–Vanstone, 1996, p. 284.

matematikai probléma. Az aszimmetrikus rendszerek alkalmazásánál általában nagyobb kulcsot kell használni (1024-4096 bit) és több időt vesz igénybe a kódolási és dekódolási folyamat is, de az elért biztonság megegyezik a szimmetrikus kriptorendszereknél elérhetővel. Az, amiért ez forradalmasította a kriptográfiát, az a kulcsere problémáinak kiküszöbölése. Először Diffie, Hellman és Merkle publikálták a biztonságos kulcsere elméletét. Az elmélet szerint a kommunikáló partnereknek az üzenetváltás előtt nem szükséges titkosított csatornán megosztania a kulcsot. Ezzel, és az aszimmetrikus titkosítási módszerrel vált lehetővé a titkosítás széleskörű publikus alkalmazása az elektronikus aláírás és a nyilvános kulcsú infrastruktúrán (PKI) alapuló rendszerek által. Az aszimmetrikus titkosításhoz egy közös titokból kell matematikai úton két kulcsot (egy kulcspárt) generálni. Ezután a közös titok megsemmisítésre kerül. A kulcspár egyik tagja lesz a kriptográfiai magánkulcs, amely semmilyen körülmények között nem kerülhet ki a tulajdonos ellenőrzéséből. Ha ez mégis megtörténne, azt kompromittációnak nevezzük és a kulcspárt többé nem szabad használni, illetve ha infrastrukturálisan lehetséges, azt vissza kell vonni. A kulcspár másik tagja a nyilvános kulcs, amely közzétehető az Interneten, illetve bármely nem biztonságos csatornán továbbítható. A két kulcs a használat szempontjából ekvivalens, tehát amit az egyik kulccsal titkosítottunk, azt a másik kulccsal lehet visszafejteni. Így lehetővé válik az eltérő irányok alkalmazása (titkosítás és elektronikus aláírás).

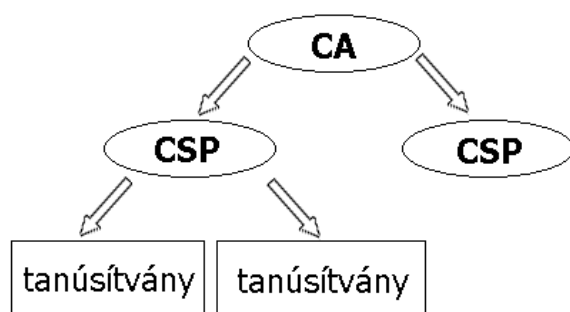
2. ábra: Az elektronikus aláírás folyamata

Az elektronikus aláírás készítésének folyamata a következő: az adathoz egy úgynevezett hash függvénnyel ujjlenyomatot képezünk. Ez a függvény egy csapóajtó függvény, amely azt jelenti, hogy a függvény elvégzése az egyik irányba egyszerű, a másik irányba pedig bonyolult matematikai feladat. Ez a függvény tetszőleges mennyiségű adathoz egy állandó méretű (128-512 bit) adathalmazt generál. A bemeneti adathalmazban egyetlen bit megváltozása legalább a kimeneti bitek 50 százalékát meg fogja változtatni (ez a lavinahatás). A kimenetként kapott adathalmazt ujjlenyomatként nevezzük, mivel közel egyedi módon jellemzi a bemeneti adathalmazt. A kimenetből a bemenetet előállítani nem lehet. A gyakorlatban az SHA-1, RIPEMD-160, Whirlpool algoritmusokkal találkozhatunk. A több éve gyanús MD5 algoritmust 2008 decemberében feltörték, használata többé elektronikus aláírási célra nem biztonságos.⁴⁴ Az aláírandó dokumentumot ezt a folyamatot végrehajtva kapott ujjlenyomatot a kriptográfiai magánkulccsal titkosítjuk. Így megkapjuk az elektronikus aláírást. Az aláírt dokumentumot és az aláírást együtt, egy nyilvános csatornán, például e-mailben elküldhetjük a címzettnek. A címzett az elektronikus aláírást a nyilvános kulcsunkkal megfejti, így megkapja azt az ujjlenyomatot, amelyet mi készítettünk. Ezalatt az átküldött dokumentumból ő is elkészíti az

⁴⁴ Sotirov–Stevens–Appelbaum–Lenstra–Molnar–Osvik–Weger, 2008.

ujjlenyomatot, és ezt a kettőt összehasonlítja. Amennyiben ezek megegyeznek, biztosan állíthatjuk, hogy az aláírt dokumentumban nem történt változtatás, valamint hogy egy meghatározott kulccsal történt a dokumentum aláírása. Nem bizonyítja viszont azt, hogy ez ténylegesen a feladónak a magánkulcsa volt, azt, hogy ezt nem vonták vissza, és nem állapítható meg belőle a feladás ideje sem. Ezek bizonyítására más, kiegészítő funkciókat kell alkalmazni. A kulcsok személyhez kötését, a hitelességi problémát kétféle módon oldhatjuk meg: egyrészt a bizalmi háló (*web of trust*) módszerével,⁴⁵ amelyet a PGP használ. Ezen módszer szerint az egymásban megbízó személyek egymás kulcsait aláírják, így ha a címzett megbízik a feladó kulcsát aláíró bármelyik személyben, vagy vissza tudja vezetni az aláírásokat egy megbízható személyig, akkor ez biztosítékot jelent számára a feladó megbízhatóságára is. Ennek a módszernek a hátránya, hogy igen nagy bizalmi hálókat követel meg az, hogy két ismeretlen ember közös ismerőssel rendelkezzen. Másik módszerként a nyilvános kulcsú infrastruktúra (Public Key Infrastructure, PKI) használatos. Itt a felek megbízhatóságát egy mindenki által megbízható harmadik személy tanúsítja. Ez tanúsítvány segítségével történik, amely egy elektronikus adathalmaz és általában tartalmazza a nyilvános kulcsot is. A harmadik személy a megbízhatónak tartott hitelesítés-szolgáltató (Certificate Service Provider, CSP), aki a tanúsítvány kiadása előtt ellenőrzi a kulcsbirtokos és a kulcs összetartozását (például személyigazolvány kérésével). Ezek a hitelesítés-szolgáltatók tanúsítási láncot alkotnak, amelynek a tetején a legmagasabb szintű gyökér hitelesítés-szolgáltató áll. Ezek a CA-k mindenki által elfogadottak és ebből kifolyólag a tanúsítási lánc többi eleme is megbízhatóvá válik. Az aláírás idejének hiteles megállapítása időbélyeg szolgáltató (Time Stamping Authority, TSA) segítségével történik, aki a pontos időt látja el saját elektronikus aláírásával, amit a feladó beépít a dokumentum elektronikus aláírásába. Az időbélyeg igénylése alapvetően Interneten keresztül, on-line történik. A TSA megbízhatóságát a tanúsítványa biztosítja, amely a tanúsítási lánc mentén visszavezethető egy CSP-hez. Az elektronikus aláírások, illetve tanúsítványok használati köre korlátozott. Egy kulcspárt csak elektronikus aláírásra, vagy titkosításra, vagy biztonságos kapcsolat kiépítésére (SSL) lehet használni. Amennyiben ezek közül több funkciót is használni kívánunk, több kulcspárra, illetve tanúsítványra lesz szükségünk.

⁴⁵ bővebben lásd Alfarez Abdul-Rahman, 1997. p. 2.

3. ábra: a tanúsítási lánc

Az ismertetett fejlődési folyamat a bemutatott két évezred során szerves fejlődéssel elért oda, hogy bizonyítottan alkalmas legyen az elektronikus írásbeliség kiszolgálására. Ez a tény persze közel sem elegendő a cél eléréséhez.

3.1.2. Szabályozási háttér és gyakorlat

Az elektronikus aláírás algoritmikus és műszaki infrastrukturális megvalósítása után a tényleges gyakorlati használathoz szükséges volt az, hogy ezt a jogalkotó is elfogadja, és így ki lehessen váltani a papír alapú aláírást elektronikus aláírással az írásba foglalást megkövetelő minden területen. Az elektronikus aláírás, mint a hagyományos aláírást több jogterületen kiváltó aktus jogi elfogadására Európában először Németországban 1996-ban (Gesetz zur digitalen Signatur), az Egyesült Királyságban 1999-ben (Building Confidence in Electronic Commerce – A Consolidation Document), az Európai Unió szintjén 1999-ben (az elektronikus aláírás közösségi keretéről szóló 1999. december 13-i 1999/93/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv), az Egyesült Államokban 2000-ben (Electronic Signatures in Global and National Commerce Act) megszületett jogszabályok teremtettek lehetőséget. A magyar jogalkotásban az első ilyen lépés a 2001. évi XXXV. törvény az elektronikus aláírásról. A törvény alapelveit a Kormány az elektronikus aláírásról szóló törvény szabályozási alapelveiről és az ezzel kapcsolatban szükséges intézkedésekről szóló 1075/2000. (IX. 13.) Korm. határozatban határozta meg. A főbb alapelvek a technológiafüggetlenség, a joghatály meg nem tagadhatósága, a hitelesítés-szolgáltatás szabályozottsága és a szolgáltató felelőssége, a minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus irathoz teljes bizonyító erejű magánokirati, illetve

közokirati minőség elrendelése, az alkalmazás önkéntessége, az állami alkalmazás és a külföldi szolgáltatók feltételhez kötött elfogadása.

Az elektronikus kormányzati szolgáltatások részben e törvény alapján indultak el. Az elektronikus adóbevallás a 90-es évek végétől több fázisban vált elérhetővé, melynek 2002 és 2006 voltak a fordulópontjai.⁴⁶ 2003-ban indult a TakarNet, a földhivatali elektronikus adatszolgáltató rendszer, 2005-től az Ügyfélkapu, 2006-ban megszülettek az elektronikus iratkezelésre vonatkozó jogszabályi követelmények, elindult az elektronikus közbeszerzés, 2007-ben az elektronikus cégeljárás, 2008-ban indult az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal elektronikus árverése, az ügyvédek számára a jogügyletek biztonságának erősítése céljából hozzáférhető adatellenőrzés, valamint megtörtént a számviteli szabályok változtatása az elektronikus számlák tárolásának egyszerűsítése irányában (annak tömeges elterjedése ez után várható).

A magyar elektronikus aláírási törvény az 1999/93/EK irányelvvel megegyezően a műszaki háttértől függetlenül az elvi működést figyelembe véve három szintet különböztet meg. A legalsó szint az „egyszerű” elektronikus aláírás,⁴⁷ amely mindennemű biztonsági követelmény nélkül az elektronikus dokumentumokba leírt nevünket jelenti (például az aláírás az email végén). Ehhez a jogalkotó különös jogkövetkezményt nem fűz, szabad mérlegelés tárgyává teszi ennek elfogadását. Második biztonsági szint a fokozott biztonságú elektronikus aláírás, amellyel szemben követelmény, hogy alkalmas legyen az aláíró azonosítására, egyedül csak az aláíróhoz legyen köthető, olyan eszközökkel kerüljön létrehozásra, amelyek kizárólag az aláíró befolyása alatt állnak, és a dokumentum tartalmához olyan módon kapcsolódjon, hogy minden – az aláírás elhelyezését követően a dokumentumon tett – módosítás érzékelhető legyen.⁴⁸ Jogkövetkezményként meghatározott területeket kivéve⁴⁹ az írásba foglalás követelményeinek való megfelelést nevesíti a törvény. Az elektronikus aláírások közül a legbiztonságosabb, illetve a legmagasabb követelményeket kielégítő a minősített elektronikus aláírás. A minősített elektronikus aláírás olyan fokozott biztonságú elektronikus aláírás, amelyet az aláíró biztonságos aláírás-létrehozó eszközzel hozott létre, és amelynek hitelesítése céljából minősített tanúsítványt

⁴⁶ Jacsó, 2006. p. 8.

⁴⁷ A jogszabályban nem nevesített, de a szakma használja az „egyszerű” előtagot.

⁴⁸ Eat. 2. § 15.

⁴⁹ Eat. 3. § (2)-(3) családjog és bírósági eljárások, kivéve, ha ezt az eljárástípusra vonatkozó jogszabály kifejezetten lehetővé teszi

bocsátottak ki.⁵⁰ Az ezzel szemben kitűzött követelmények igen szigorúak és további jogi szabályozás tárgyát képezik az elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatásokra és ezek szolgáltatóira vonatkozó részletes követelményekről szóló 3/2005. (III. 18.) IHM rendeletben foglaltak szerint.⁵¹ A minősített elektronikus aláírással ellátott dokumentum teljes bizonyító erejű magánokirat, ezért annak hitelessége és az aláíróhoz való egyértelmű tartozása annak ellenkezőjének bizonyításáig kétségbe nem vonható. Ez utóbbi két szint esetében mind az előállítás módjára, mind pedig a szolgáltató működésére vonatkozóan tanúsítást, illetve hatósági felügyeletet követel meg a jogszabály. A tanúsítást az informatikáért felelős miniszter által kijelölt, független tanúsító szervezetek⁵² (jelenleg a HUNGUARD Számítástechnikai-, Informatikai Kutató-fejlesztő és Általános Szolgáltató Kft. és a MATRIX Vizsgáló, Ellenőrző és Tanúsító Kft.) végzik, míg a hatósági felügyeletet a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság látja el.⁵³ Ezekkel az eljárásokkal biztosítható a szolgáltatók és így az elektronikus aláírási rendszer működésének biztonsága és minősége. A Magyar Köztársaságban hitelesítés-szolgáltatóként jelenleg a NetLock Kft., Microsec Kft., MÁV Informatika Zrt., Magyar Telekom Nyrt. és az EDUCATIO Kht. működnek. A hitelintézetek közötti elszámolás-forgalom lebonyolításának biztosításában vezető szerepet betöltő GIRO Zrt. 2001 óta hitelesítés-szolgáltatóként működött, de érdektelenség miatt 2005 óta nem bocsátott ki tanúsítványokat, majd 2008 áprilisában határozott úgy, hogy megszünteti hitelesítés-szolgáltatói tevékenységét. Nyilvántartásait a NetLock Kft. vette át, ami az első ilyen szolgáltatás-átadási eset volt Magyarországon.

Ma Magyarországon az elektronikus aláírás igénylése és alkalmazása úgy történik, hogy az állampolgár felkeresi a hitelesítés-szolgáltatót, akitől személyazonossága igazolása mellett email címéhez elektronikus aláírást és tanúsítványt igényel. A személyazonosság igazolása történhet a személyazonosság igazolására alkalmas okmány (személyazonosító igazolvány, útlevél, kártya formátumú jogosítvány) illetve a cégkivonat másolatának elküldésével, vagy annak személyes bemutatásával. Ezeket

⁵⁰ Eat. 2. § 17.

⁵¹ további részletes iránymutatás található a minősített elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatásokra és ezek szolgáltatóira vonatkozó biztonsági követelményekről szóló 2/2002. (IV. 26.) MeHVM irányelvben.

⁵² 9/2005. (VII. 21.) IHM rendelet az elektronikus aláírási termékek tanúsítását végző szervezetekről, illetve a kijelölésükre vonatkozó szabályokról

⁵³ 45/2005. (III. 11.) Korm. rendelet a Nemzeti Hírközlési Hatóságnak az elektronikus aláírással kapcsolatos feladat- és hatásköréről, valamint eljárásának részletes szabályairól

a hitelesítés-szolgáltatók külön biztonsági kategóriába sorolják (például Class C és Class B). Megkülönbözteti ezeket a jogalkotó a közigazgatásban való alkalmazás tekintetében is, ugyanis ahhoz előírt a személyes megjelenés.⁵⁴ A minősített aláírások esetében közjegyző általi hitelesítés történik.

A kulcspárt a birtokos a tulajdonában lévő biztonságos aláírást létrehozó eszközzel (BALE, pl. smart card, USB token) vagy szoftveres eszközzel állítja elő, amelynek nyilvános kulcsát a tanúsítvány elkészítéséhez átad a hitelesítés-szolgáltatónak. A tanúsítvány és a kulcsok így valamely biztonságos adathordozón vagy szoftveres kulcstárban kerülnek tárolásra. A megfelelő szoftvereket a számítógépre telepítve kártyaolvasó segítségével alá tudja írni e-mailjeit, illetve bármely egyéb dokumentumot. Különleges alkalmazásokban is lehetőség nyílik az elektronikus aláírás használatára, ilyen például az elektronikus cégeljárás, amely nem sokban különbözik egy dokumentum aláírásától, mindössze formalizáltan és a Cégbíróság által feldolgozhatóan teszi lehetővé azt.

A közigazgatási hatósági eljárásokban használható tanúsítványokra vonatkozó szabályokat a 78/2010. (III. 25.) Korm. rendelet határozza meg, mely alapján az ilyen aláíró tanúsítványokat kibocsátó hitelesítés-szolgáltatói tanúsítványokat legfelsőbb szinten a Közigazgatási Gyökér Hitelesítés-szolgáltató (KGYHSZ) bocsátja ki. Az ilyen módon kiépített infrastruktúra ellenére a magyar közigazgatásban több, nem PKI rendszerre alapuló azonosítási rendszert is alkalmaztak, illetve alkalmaznak. Ilyen az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal által 2004 óta az elektronikus adóbevallás hitelesítésére használt chipkártyás megoldás. Ezt a megoldást 2006. május 2. óta nem használják, a bevételek hitelességének biztosítására azóta az Ügyfélkapu rendszert alkalmazzák. Másik ilyen megoldás a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium Infokommunikációs Államtitkárság⁵⁵ által felügyelt, és a Kopint-Datorg Zrt. által üzemeltetett Ügyfélkapu rendszer. A rendszerbe való első bejelentkezés, illetve a személyazonosság igazolása Okmányirodákban történik, ezután egy felhasználó név, jelszó páros alkalmazásával lehet belépni a rendszerbe és ott különböző hatósági eljárásokat illetve egyéb tevékenységeket végezni. A felhasználó azonosítására kétségtelenül gyenge módszer az Ügyfélkapuban alkalmazott, ugyanis nem írja elő valamely biztonságos eszköz birtoklását (például chipkártya) az azonosításhoz, amely

⁵⁴ Előírja a 78/2010. (III. 25.) Korm. rendelet az elektronikus aláírás közigazgatási használatához kapcsolódó követelményekről és az elektronikus kapcsolattartás egyes szabályairól 9. § (2)

⁵⁵ korábban Miniszterelnöki Hivatal Elektronikus Kormányzat-központ, az EKK logo és rövidítés továbbra is használatban van.

lehetőséget biztosítana a kétfaktoros azonosításhoz.⁵⁶ Maga a kapcsolat titkosított csatornán (SSL) történik. A rendszer üzemben tartásával kapcsolatos több korábbi esemény is megingatta a felhasználók bizalmát a rendszerben.⁵⁷

⁵⁶ Hornák Zoltán, 2005.

⁵⁷ Az adatvédelmi biztos sajtóközleménye, 2010. és Az adatvédelmi biztos sajtóközleménye, 2009.

3.2. Az elektronikus írásbeliség problémái

Az elektronikus aláírással hitelesített dokumentumok hosszú távú megőrzése komplex feladat. Egyrészt magát az elektronikus adatot, illetve annak fizikai leképezését is meg kell védeni a megsemmisüléstől. Az elektronikus aláírás hosszú távú bizonyító erejét a tanúsítási lánc tárolásával meg kell oldani, valamint biztosítani kell az adott dokumentum megnyitását lehetővé tevő alkalmazás tetszőleges időben történő elérését.

Az elektronikus adatok épségének hosszú távú megőrzése fizikai, logikai és üzemeltetési biztonsági feladatok összessége. Mindenképpen szükséges hozzá az adattároló rendszer redundanciája és az adattároló eszközök biztonságos hosszú távú tárolása.

3.2.1. Túlzott gyorsaság

A kormányok minden téren igyekeztek az állampolgárok, illetve az egyéb ügyfelek eddigi papír alapú tevékenységeit elektronikus mederbe terelni. Ez a gyakorlatban a kizárólag elektronikus dokumentumok készítését és felhasználását jelenti. Ez a törekvés egyes esetekben túlzottan előremutatónak tűnik.

Gyakorlatilag a jogalkotó nem biztosítja az időt az átállásra a papíralapú folyamatokról az elektronikusra. Így történt például az elektronikus adóbevallás és az elektronikus cégeljárás esetében is. Az elektronikus adóbevallásra való átállásra a gazdasági társaságok többségének kevesebb, mint egy év állt rendelkezésére, a cégeljárás tekintetében pedig fél év átállási időt kapott a kötelezett. Ha ezt tekintjük az elektronikus írásbeliségre való áttérésnek a hagyományos írásbeliségből, amelyet több ezer éve gyakorlunk, ezzel szemben az analfabéták száma Magyarországon eléri a százezer főt,⁵⁸ meggondolatlanságnak tűnik egy ilyen léptékű paradigmaváltás megvalósítása pár év távlatában. Más, tőlünk fejlettebb ország, amely már korábban bevezette azokat a lépéseket, amelyeket mi is ebben a pár évben megtettünk, fenntartja a lehetőségét a papíralapú dokumentumok használatára. Konkrét példaként említve Ausztriát, az elektronikus cégeljárást már a nyolcvanas években telefonhálózaton összekötött gépek segítségével lehetővé tették, a kilencvenes években a polgári- illetve büntetőeljárások számottevő részét elektronizálták, ebben

⁵⁸ UNESCO, 2008, Education in Hungary

az évtizedben pedig tovább finomítva az igazságszolgáltatásban alkalmazott informatikai lehetőségeket bevezették az elektronikus fizetési meghagyást. Mindezen nagyfokú és folyamatos fejlődés ellenére mindmáig lehetősége van, sőt bizonyára a jövőben is lehetősége lesz az ügyfélnek papíralapú dokumentumok használatára a fenti cselekményekben, amelyet az igazságügyi tárca honlapjáról letölthet.

3.2.2. Formátumok különbözősége

Jelentős nehézségeket okozott eddig is és az elkövetkezendőkben is valószínűleg problémát fog jelenteni a dokumentumok formátumbeli különbözősége és az ebből adódó feldolgozási és alkalmazási különbségek.

Jól ismert és több-kevesebb ideje széleskörűen használt elektronikus dokumentum állományok az egyszerű szövegfájl (plaintext, TXT) a Microsoft Rich Text Format (RTF), és a Portable Document Format (PDF). Korábban Magyarországon az elektronikus ügyintézési eljárásban a TXT, RTF 1.7, PDF 1.3 dokumentumok estek értelmezési kötelezettség alá a közigazgatási szervek által, de 2009 óta megszűnt ez a szűk felsorolás.⁵⁹ Ezen formátumok elsődleges hátránya, hogy nem strukturáltak, ezért nehézkesen dolgozhatóak fel automatikus rendszerrel. Ezeknél is szélesebb körűen használt a Microsoft Word dokumentum (DOC), amely viszont még zárt, egyedi formátum is, annak pontos felépítése a Microsoft üzleti titka, ezzel lehetetlenné téve bármely nem-Microsoft szoftver teljes kompatibilitását. Ezen generációs hibák javítására születtek meg mindkét fejlesztői oldalon (Microsoft és OpenDocument Foundation) az XML-re épülő formátumok. A Kiterjeszhető Leíró Nyelv (Extensible Markup Language, XML) általános célú leíró nyelv, speciális célú leíró nyelvek létrehozására. Az 1986-ban ISO által szabványosított SGML nyelv⁶⁰ továbbfejlesztése, 1998-ban vált W3C ajánlássá.⁶¹ Az XML célja az adatok strukturálása, licenctmentes, platform-független és széleskörűen támogatott. Egy XML dokumentum akkor helyes, ha helyesen formázott, vagyis megfelel az XML nyelv szintaxisának és érvényes, vagyis megfelel a felhasználó által definiált tartalmi szabálynak, amely meghatározza az elfogadott értéktípusokat és értékhelyeket. Ez

⁵⁹ 12/2005. (X. 27.) IHM rendelet az elektronikus ügyintézési eljárásban alkalmazható dokumentumok részletes technikai szabályairól (formátum r.) I. melléklet, hatályon kívül helyezte a 222/2009. (X. 14.) Korm. rendelet az elektronikus közszolgáltatás működtetéséről.

⁶⁰ ISO 8879:1986

⁶¹ World Wide Web Consortium: XML Core Working Group Public Page <http://www.w3.org/XML/> [2008.11.15.]

utóbbi követelményhez szükséges a szabályok meghatározása, amely Dokumentum Típus Definícióval (Document Type Definition, DTD) vagy XML Séma Definícióval (XML Schema Definition, XSD) történhet.

Ezen a technológiai keretrendszeren alapul az OpenDocument Foundation által kifejlesztett OpenDocument Format (ODF) formátumcsomag⁶² és a Microsoft által kifejlesztett Office Open XML (OOXML) fájlformátum.⁶³ Ezen formátumok képezhetik az alapját a jövőbeni, széles körben alkalmazható dokumentumformátumoknak. Valamint az ezen a technológián alapuló egyedi, szigorú megkötésekkel rendelkező XSD-jű űrlapok (form-ok) automatikusan feldolgozhatóak. Szakmailag partikuláris, de a közigazgatási informatikában jelentős kérdés az általános, illetve az iratkezelési metaadat-probléma, miszerint az adatokat leíró adatok (metaadatok) pontosan milyen formában, értékben és egyedekkel állnak elő. E kérdés megoldására született több kezdeményezés, mint a Dublin Core Metadata Initiative (DCMI), a Managing Information Resources for e-Government (MIREG), GovML és a PSI Application Profile.⁶⁴

Külföldi példa a formátumproblémára, hogy a Viking űrszonda 1976-os mágnesszalagon tárolt mérési adatait nem lehetett visszaállítani, mert az ismeretlen formátumban volt tárolva, ezért újra be kellett azokat gépelni mindent a korábban kinyomtatott dokumentumokból.⁶⁵

3.2.3. Online adatbiztonság

Amennyiben valamely működő számítógéprendszerben (online) őrizzük az adatokat, a rendszert a fizikai biztonság tekintetében védeni kell az elemi károktól, mint a tűz, robbanás, vízkár (amely akár a közüzemi ivóvízellátás illetve csatornázás tekintetében is értendő), földrengés, rezgések és az objektum bármely egyéb okból való megsemmisülése. A műszaki követelmények hiányából bekövetkező incidensektől, mint az áramellátás hiánya, áramellátási zavarok, klimatikus körülmények romlása, amely lehet hőmérsékleti illetve páratartalom probléma, informatikai hálózati probléma, az elektromágneses zavaroktól (akár szándékos károkozás esetén is), és a

⁶² ISO/IEC 26300:2006 Open Document Format for Office Applications (OpenDocument) v1.0

⁶³ ISO/IEC 29500:2008, Information technology – Office Open XML formats, valamint ECMA-376 Office Open XML File Formats - 2nd edition (December 2008)

⁶⁴ Bountouri–Papatheodorou–Soulíkias–Stratis, 2007.

⁶⁵ Blakeslee, 1990.

műszaki megbízhatósági problémák ellen (a gyártási hiba, elfáradás, egyéb műszaki hiba). A logikai biztonság felöleli a szoftver elemek megbízhatóságát (operációs rendszer, alkalmazói programok) a szándékos károkozás elleni védelmet (vírusok, férgek, rosszindulatú programok, hálózati támadások, hacker tevékenység), a hálózati protokollok biztonságát és a hozzáférés-menedzsmentet.

3.2.4. Offline adatbiztonság

A digitális adatok tárolása – amennyiben az adat nem változik, illetve ha a költségek szempontjából ez a megoldás mutatkozik előnyösebbnek – valamely optikai, vagy mágneses adathordozón is történhet. Az optikai adathordozón való tárolásnak elsődleges médiuma ma a DVD lemez. A közhiedelemmel ellentétben ez sem örökéletű adattárolási megoldás. A lemez minőségétől függően legfeljebb 10 évig bízhatunk az adatok fennmaradásában, de rosszabb esetben akár 2 év utáni adatvesztés is előfordulhat. Ebből adódóan az optikai adattároló eszköz alkalmazása esetén is feltétlenül szükséges a periodikus regenerálás, amely a gyakorlatban a DVD lemezek lemásolását jelenti. Az optikai adattárolás előnye az elektromágneses terekre való érzéketlenség, de a megfelelő hőmérsékleti, páratartalmi és mechanikai viszonyokat fenn kell tartani tároláskor. A másik mindmáig működő, nagyobb történelmi múltra visszatekintő adattárolási mód mágnesszalagos egységek használata. Ez a videokazettához hasonló igen hosszú, általában végtelenített mágnesszalagos kazettát takar. Ennek tároló kapacitása mindmáig meghaladja az optikai tárolók kapacitását, akár a terabájtos nagyságrendet is elérheti kazettánként.⁶⁶ A szalag tárolási környezetével kapcsolatban az optikai eszközök igényein felül felmerül az elektromágneses terek illetve zavarok elleni védelem szükségessége is. Regenerálás a tárolási eljárás miatt mindenképpen szükséges, ugyanis a mágneses hordozó idővel demagnetizálódik.

Különösen nagy jelentőséggel bír az a követelmény – amelyet egyébként a felhasználók és az üzemeltetők is hajlamosak elfelejteni – hogy az elektronikus dokumentumok megnyitásához szükséges környezetet is biztosítani szükséges.⁶⁷ Ez

⁶⁶ lásd pl. <http://www.ibm.com/systems/storage/tape/> [2009. 10. 04.]

⁶⁷ Melléklet a 24/2006. (IV. 29.) BM-IHM-NKÖM együttes rendelethez, 10.1.1. pontja: „Az ISZ-nek képesnek kell lennie az előírt formátumban rendelkezésre álló elektronikus iratok megjelenítésére olyan módon, ami megőrzi az iratokban foglalt információkat.” Ez egyes jogalkalmazói értelmezések szerint a fenti követelményt takarja.

egy rosszabb esetet feltételezve azt is jelentheti, hogy a teljes számítógép architektúra változás ellenére mondjuk 100 év múlva meg kell nyitnunk egy olyan dokumentumot, amelyet egy garázsban működő szoftverfejlesztő cég szövegszerkesztő-alkalmazásával készítettek 1992-ben, a dokumentum formátuma nem követ semmilyen szabványt, de a jogi szabályozás nem teszi lehetővé a dokumentum selejtezését. Ebből a – természetesen erősen sarkított – lehetőségéből adódik, hogy el kell tárolnunk az archivált dokumentummal együtt az azt megnyitni képes alkalmazást, az alkalmazást futtatni képes operációs rendszert, esetleg az ezeket futtatni képes teljes hardver konfigurációt. Ennek egyszerűsített formája lehet a megjelenítésre képes rendszer emulációja vagy az emuláció és a migráció együttes megvalósításával működő Univerzális Virtuális Számítógép (UVC).⁶⁸ Ez a probléma Magyarországon a rendszerváltás után az állambiztonsági iratok kutatásakor már felmerült, mikor az adatokat tároló mágnesszalag leolvasására csak azért nem volt lehetőség, mert a megfelelő olvasó már nem szerezhető be és nem utángyártható.⁶⁹ Az eset kapcsán természetesen kérdésként felmerül, hogy valamely érdekcsoportoknak szándékában áll-e ezen információk titokban tartása.

3.2.5. Elektronikus aláírás hitelessége

Az elektronikus aláírás hitelessége a létrehozásától számított kb. pár órától pár napos időintervallum után bizonyítható. Ennek oka az, hogy a hitelesség ellenőrzéséhez meg kell ismernünk az aláírás létrehozásakor aktuális visszavonási listát (CRL), amelyben az elektronikus aláírási szolgáltató az adott időpillanatban kompromittáltnak minősülő vagy egyéb okból visszavont tanúsítványokat közlésezi. Ez az idő on-line tanúsítvány állapot ellenőrzés (OCSP) alkalmazásával jelentősen csökkenthető. Az elektronikus aláírás hitelessége ezek után folyamatosan bizonyítható, amennyiben a hozzáférési listák illetve a teljes tanúsítási lánc hozzáférhető marad. Itt kap szerepet az elektronikus archiválási tevékenység, melynek keretében az archiválás pillanatában érvényes hitelesítési adatokat az elektronikus archiválási szolgáltató eltárolja, illetve felülhitelesíti saját kulcsával. Így az elektronikus archiválási szolgáltató által aláírt elektronikus dokumentum hitelessége csak az archiválási szolgáltató létének

⁶⁸ Lorie, 2002.

⁶⁹ A probléma kezelésére született az állambiztonsági szolgálatok mágnesszalagra rögzített adatbázisaiban található adatok felülvizsgálatáról szóló 102/2010. (IV. 2.) Korm. rendelet, amelyet a 285/2010. (XII. 16.) Korm. rendelet hatályon kívül helyezett.

függvénye és nem befolyásolja a tanúsítási lánc valamely elemének kiesése, például úgy, hogy az adott tanúsítási szolgáltató befejezte tevékenységét, vagy saját kulcsa kompromittálódott. Ez az a pont, melyben az elektronikus archiválási szolgáltató tevékenysége felülemelkedik az egyszerű biztonságos adattárolás kérdésén.

3.2.6. Kockázat és védekezés

Ezekből a sokrétű követelményekből és széles körű problémákból adódik, hogy az elektronikus dokumentumok tárolását és feldolgozását végző szervezet komoly nehézségekkel kell, hogy szembenézzen. Az ismertetett problémákból fakadó kockázat különböző országokban eltérő mértékű. Abban az esetben, ha az elektronikus írásbeliség nagyfokú fejlődést mutat, a problémák kiküszöbölésére kevesebb idő jut, fokozva a probléma későbbi eszkalálódásának esélyét. Ebbe a kategóriába tartozik a Kelet-Közép-Európai országok gyors közigazgatási informatikai fejlesztése. Magyarországon nem történik meg a Nyugat-Európai államok tapasztalatainak kellő mértékű feldolgozása, hogy azzal kikerüljék az eredendő buktatókat. Ezek a problémák a későbbiekben akár komoly állami adatvesztéseket is okozhatnak.

A fenti problémákból közösen fakadó veszéllyel és az ellenük való védelemmel a digitális megőrzés (digital preservation) foglalkozik. Az ezekből keletkező apokaliptikus végkifejlet a digitális sötét kor (digital dark age), melyben a fentiek miatt elvesznek a XXI. században keletkezett elektronikus dokumentumok, ami miatt erről a századról is – a sötét középkorhoz hasonlóan – kevés írásos emlék marad fenn. Az elmélet főbb képviselői a Getty Research Institute több kutatója,⁷⁰ és Kuny, Terry,⁷¹ de a cáfolat is született, miszerint az eddigi tapasztalatok csak az adat-visszaállítás hiányosságaira, nem pedig az adatvesztésre szolgáltak példaként.⁷² A műszaki problémák megoldására átfogó jelleggel Open Archival Information System (OAIS) néven ISO referenciamodell készült.⁷³

A túlzott gyorsaság problémájára a jobb politikaalkotás, a formátumproblémára és részlegesen az adatbiztonsági problémákra a jobb illetve szigorúbb szabályozás nyújthat védelmet Magyarországon. Az elektronikus aláírási probléma és részlegesen

⁷⁰ MacLean–Davis, 2000.

⁷¹ Kuny, 1997.

⁷² Harvey, 2008.

⁷³ Consultative Committee for Space Data Systems, 2002.

az adatbiztonsági probléma hatékony kezelője a piaci alapokon működő elektronikus archiválási szolgáltatók igénybevétele. Bizonyára e problémák bonyolultságából és a piaci igény hiányából kifolyólag nincsen ma Magyarországon jól működő (megfelelő mértékben kihasznált) archiválás szolgáltató. Másrészt viszont az elektronikus dokumentumok megőrzésére kötelezettek igen nagy része úgy gondolja, hogy e kötelezettségének saját infrastruktúrájával illetve humán erőforrásaival képes eleget tenni. Ide tartoznak a 10 fős községi önkormányzatok is, melyekről még nagy jóindulattal sem jelenthetjük ki, hogy ezen feladatuknak képesek lesznek eleget tenni.

3.3. Új technológiák és alkalmazásuk gyakorlata

Az elektronikus írásbeliség alapjain és javuló társadalmi elfogadásán több olyan új technológia került bevezetésre, amely alapvetően befolyásolhatja a komplex biztonságot. A teljességre törekvés igénye nélkül bemutatásra kerül több ilyen technológia és az azzal kapcsolatos szabályozási vetület.

3.3.1. Elektronikus okmányok

Az elektronikus adatkártyák célja az adatok tárolása általános, azonosítási vagy hozzáférési célból. Ezeket az eszközöket tárolási módszer és az eszköz fajtája alapján tipizáljuk. Mind a tároló kapacitás, a biztonság és a felhasználhatóság is ezen eszközök fajtájától függ.

A legrégebbi adatkártya a lyukkártya, amely egy papír alapú hordozón lyukakban illetve a lyukak hiányában testesítette meg az adatot. A kártya leolvasása kontakt villamos (a két egymással szemben lévő érintkező összeér-e vagy sem) illetve optikai (a fény átvilágít-e a lyukon vagy sem) lehet. A kártyán igen kevés adat tárolható, 80-90 bájt, valamint használata is igen lassú és nehézkes. Alapvetően adattárolási eszközként használták a számítástechnika hajnalán, ma már gyakorlati jelentősége nincs. Az elv használható azonosítási célra is, például menzán az étkezési jegy egy műanyag kártya, amelyen az elhelyezett furatok jelölik a sorszámot. A kártyát optikai úton leolvasva, a kártya jogosultsága az adott napszakban való étkezésre megállapítható a pénztári számítógépen lévő adatbázissal való összehasonlítás után. A kártya eredetiségének megállapítása szemrevételezéssel történhet, egyszerűsége miatt felügyelet nélkül nem alkalmas az azonosításra.

A hagyományos, mindenki által jól ismert adatkártya típus a mágneskártya. Itt az adathordozó egy plasztik lapra épített mágnesezhető fémcsík. Ennek leolvasása a szalagos magnóból ismert mágneses olvasófejek segítségével történik, tehát megköveteli a kontaktust a kártya és az olvasó között. A technológiát több szabvány, például az ISO 7811, 7812, 7813 határozzák meg. A tárolható adatmennyiség itt is korlátos, nagyságrendileg 100 bájt. Egy bankkártya esetén például ugyanazok az adatok kerülnek eltárolásra, mint ami a kártyán is látható, kiegészítve pár ellenőrző

adattal.⁷⁴ Ennek a használata még mindig folyamatos, egyszerűsége miatt. Azonosításra felügyelet nélkül is alkalmas. PIN kód használatával biztonsága jelentős mértékben növelhető. A hamisítása a mágnes csík leolvasásával és egy üres kártya felmágnesezésével történhet, nem igényel számottevő felkészültséget. Ebből kifolyólag a szemrevételezéssel történő azonosításnak itt is jelentősége van.

Szintén használatos a vonalkódos kártya, amely egy vagy kétdimenziós vonalkódban tárolja az adatot. Az így tárolható adatok mennyisége kisebb, mint a mágneskártyán tárolható, egydimenziós (lineáris) vonalkód esetén pár bájt. Az adat kódolása nemzetközi szabványok alapján történik, széleskörűen az 1978-ban bevezetett EAN 8 vagy EAN 13 kód használatos. A Magyar Köztársaságban az adóigazolványon és a társadalombiztosítási igazolványon is az Adóazonosító jelet illetve Társadalombiztosítási azonosító jelet is egydimenziós vonalkódban tüntették fel a kártyán. A lineáris vonalkód továbbfejlesztéseként jelent meg a négyzetes adatmátrixkód a '90-es évek elején. A fekete-fehér adatmátrixnak az adattárolókapacitása elérheti a 2335 alfanumerikus karakterszámot.⁷⁵ Legismertebb változata a nyomdatechnikailag könnyen előállítható PDF417 kódrendszer, amelyet a belügyi és rendvédelmi szervek szolgálati igazolványain is alkalmaznak. Az igazolvány teljes adattartalmát kétdimenziós vonalkódban is feltüntetik. Az ABEV program a számítógéppel kitöltött adóbevallásokon is használja ezt a kódrendszert. Ehhez hasonló a manapság divatos QR kód is, amely a kialakításának köszönhetően könnyen leolvasható mobil eszközökkel is.

4. ábra: QR kód⁷⁶

⁷⁴ Visdómine, 2009.

⁷⁵ Eiler, 2008. p. 44.

⁷⁶ <http://qrcode.kaywa.com/> [2010. 11. 25.]

is a plastik kártyába egy elektronikus úton újraprogramozható, nem felejtő memória-áramkört (EEPROM) ültetve azon adatot lehet tárolni illetve módosítani lehet azt. Ilyet alkalmaznak például a magyar telefonkártyákban. A hamisítás kommersz memória-áramkörök használata esetén nem túlzottan nehéz, valamint a csatlakozópontok kivezetésével és számítógéphez való illesztésével a működés emulálására program írható, megtevesztve az olvasó eszközt.

A kártyák felhasználását forradalmasította az aktív kártyák bevezetése, amelyeken nem csak írni-olvasni lehet az adatokat, hanem a kártya képes adatfeldolgozási és más matematikai műveleteket végezni. Az aktív kártyák központi eleme a mikrokontroller. A mikrokontroller gyakorlatilag egy darab áramköri lapkán (chip) megvalósított kvázi komplett számítógép. Egy tokban megtalálható benne a processzor, a nem felejtő memória (ROM, FLASH) és a tetszőleges hozzáférésű memória (RAM), a ki- és bemeneti egységek (I/O) valamint egyéb kiegészítő elemek (például óra, komparátor stb.). Ez, mint aktív elem, lehetővé teszi a negyedik generációs kriptorendszerek⁷⁹ implementálását, aktív védelmet biztosítva a tárolt adatoknak illetve a hozzáférésnek. A tárolókapacitása a típustól függően 1-256 kilobájtos nagyságrendű lehet. Mikrokontroller alkalmazásával kialakíthatunk kontakt és nem kontakt (érintés nélküli) adatkártyákat is. Ilyen kontakt adatkártya a smart card (intelligens kártya, chipkártya). Ilyet alkalmaznak Magyarországon a felsőoktatási diákigazolványban valamint az újabb bankkártyákon is. Ez az elsődleges eszköze az elektronikus aláírás magánkulcsa tárolásának is. Több féle nemzetközi szabvány foglalkozik a chipkártyákkal, mind funkcionális, mind biztonsági szempontból.⁸⁰ Ilyen funkcionális szabvány például az ISO/IEC 7816. Az adatkártya kiolvasásához közvetlen érintkezés kell a leolvasóval, amely így közvetlen villamos kapcsolatot létesít a mikrokontroller kivezetéseivel. Értelemszerűen ez a leggyorsabb és legbiztonságosabb módja az adatátvitelnek.

A mikrokontrolleres aktív adatkártya nem kontakt megvalósítása a proximity kártya (RFID, rádiós kártya). Az ebben alkalmazott aktív eszköz alapvetően megegyezik a intelligens kártyában alkalmazottal, lényegi különbség az, hogy a leolvasóval való kapcsolata rádiófrekvencián történik. A működési elve az, hogy az adatkártyán egy nagy tekercsantenna található, amely össze van kötve a mikrokontrollerrel. Alap

⁷⁹ Szimmetrikus, illetve aszimmetrikus kulcsú számítógépes titkosító-megfejtő algoritmusok, például DES, AES, RSA, stb. ld. 2.2.2. fejezet

⁸⁰ bővebben ld. Hassler, 2009.

kiepítés szerint a kártya áramforrást nem tartalmaz, a működéséhez szükséges energiát a leolvasó által gerjesztett elektromágneses térből veszi fel. Tehát a leolvasóhoz közelítve a kártyát, az automatikusan bekapcsol és a teret meghatározott módon modulálni kezdi, például elküldi a kártya azonosítósámát. A leolvasó ellenőrzi, hogy az adatbázisában szerepel-e ez az azonosítósám és ennek függvényében például engedélyezi a belépést. Könnyen felismerhető ennek a rendszernek a hibája, ugyanis az adat kinyeréséhez csak az adott frekvenciájú elektromágneses térre van szükség. Tehát bármilyen leolvasónak „elárulja” a kártya az azonosítósámát, így a rosszindulatú személy által üzemeltetett leolvasónak is. Ő ezt az azonosítót csak lemásolja egy üres kártyára és máris megtörtént a kártya másolása. Ennek megakadályozására a rendszer kombinálható az olvasó azonosításával is. A kártya ekkor az elektromágneses térbe kerülésekor csak jelzést ad a jelenlétéről, ezután az olvasó küldi el az azonosító kódját. Amennyiben ez a kód szerepel a kártya memóriájában tárolt engedélyezett olvasók listáján, akkor fogja csak kiadni a kártya a saját azonosítósámát. Az adatátvitel komplikálható még az adatátvitel titkosításával, például elektronikus aláírás alkalmazásával. A rádiófrekvenciás adatátvitel miatt az átvitel sebessége és ebből kifolyólag a tárolt adat mennyisége is több nagyságrenddel kisebb az intelligens kártyákénál, általában 26-37 bit hosszúságú adatot használnak. Kártyába épített akkumulátor segítségével az alapesetben az olvasótól való néhányszor 10 cm-es legnagyobb távolság akár 10 m-es nagyságrendűvé növelhető (long range proximity). A technológiát az ISO/IEC 14443 szabvány írja le. Ezek az aktív kártyák már elég biztonságosnak alakíthatóak ki arra, hogy hitelesen alkalmazhatóak legyenek közokiratokban egyedüli vagy kiegészítő azonosítási funkciókra.

Az aktív kártyák következő generációja a biometriai biztonsági elemekkel kombinált kártyák alkalmazása. Az emberi kultakaró legjellegzetesebb eleme az arc, mely a Homo Sapiens egyéb érzékeinek (pl. szaglás) fejletlensége miatt a látás útján a szociokommunikációs funkciói mellett a személyek azonosításának elsődleges eszköze. Ennek alkalmazása ösztönös és az emberi faj kezdetektől alkalmazza. Az első nyoma más biometrikus jellemzők alkalmazásának a XIV. századi Kínában ujjlenyomat használata volt a gyermekek azonosítására, amit Joao de Barros felfedező jegyzett le.⁸¹ Európában 1890-ben Alphonse Bertillon párizsi rendőr vezetett be

⁸¹ Osborn, 2005.

testrész-méret alapú azonosítási rendszert bűnözők azonosítására. Módszerét a téves azonosítások tömeges előfordulásáig használták. Az ujjnyomat alapú azonosítást Bertillon munkája alapján Richard Edward Henry vezette be a Scotland Yard-nál. A XX. században Karl Pearson a University College of London alkalmazott matematikusa tett komoly felfedezéseket a biometria területén. Az 1960-as években az aláírás-dinamika elemzés terén történt komoly fejlődés, amely viszont megmaradt a katonai és nemzetbiztonsági alkalmazásban. A terrorveszély fokozódásával az Amerikai Egyesült Államokban és Nyugat-Európa területén a biometrikus azonosítás állami alkalmazása ugrásszerűen megnőtt.

Jelenleg az alábbi biometrikus jellemzőkön alapuló azonosítási rendszerek léteznek:

- ujjlenyomat
- kézfej geometria
- tenyérlenyeomat
- vénamintázat
- markolás-dinamika felismerés
- koponya hőkép
- 2D arcvonások
- 3D arcvonások
- írisz⁸² felismerés
- retina⁸³ felismerés
- hangfelismerés
- aláírás dinamikája
- billentyűleütés dinamikája
- DNS
- testtartás felismerése

Ezek többé-kevésbé alkalmazottak a személyek azonosítására. A biometrikus jellemzők matematikai leírásával és annak tárolásával lehetőség van az egyedre jellemző adatok alapján pontosabb azonosítást végezni.

⁸² szivárványhártya

⁸³ Szemfeneket borító ideghártya erezte, erős fényvel kell megvilágítani hozzá a szemet, amely komoly ellenállást eredményezett az alanyok részéről. Az új, infravörös fényvel megvilágító technológia kifejlesztésével csökkent az ellenállás és új erőre kaptak a fejlesztések.

Az úti okmányok történetében az adatkártyák, mint kiegészítő elem és a biometria, mint a személyhez kötöttség magasabb foka együttes integrálásával új generáció került megalkotásra, amely az eddiginél szignifikánsan magasabb megbízhatóságot jelent az okmánybiztonság területén.

6. ábra: ePassport⁸⁴

Az Egyesült Államok után az Európai Unióban is elkezdtek az elektronikus azonosítással is rendelkező útlevelek (ePassport) bevezetését. Ennek főbb okai az úti okmányok biztonságának növelése, ezzel az EU határbiztonság növelése, valamint az US Visa Waiver programban való bennmaradás, amely a régi EU államok vízummentességét jelenti. A Magyar Köztársaság szempontjából az ePassport bevezetése a programba való bekerülést célozza meg. Az ePassport az előbbieken ismertetett proximity kártya beépítése az útlevélibe. Először csak az adatok, majd ujjlenyomat tárolásával. A Tanács 2252/2004/EK rendelete alapján az ePassport első bevezetése az Unióban 2005 októberében történt Svédországban. Magyarországon 2006. augusztus 29-e óta az adatoldal teljes tartalma megtalálható az RFID-ben, a fényképpel és az aláírással egyetemben. Az ujjlenyomat tárolását 2008. év folyamán kívánták bevezetni. A Tanács döntése értelmében 2009. június 28-áig az Unió minden államának át kell térnie az ujjlenyomatot is tároló ePassport alkalmazására. Ez természetesen az Unió több államában elismert adatvédelmi szakemberek ellenállásába ütközik, így Péterfalvi Attila és Majtényi László is elleneztek ezt. Az

⁸⁴ http://www.bundesdruckerei.de/pics/presse/fotoarchiv/aktuelle_fotos/060330_BMI_epass_ohne.jpg
[2011. 02. 01.] Quelle: Bundesministerium des Innern

ePassport első oldalába került integrálásra egy proximity kártya, amely tárolja a szóban forgó adatokat. Az adatok védelmére több biztonsági intézkedést implementáltak. A hagyományos okmánybiztonsági védelmi eljárásokon (alapanyagba integrált fénykép és aláírás, egyedi mintázatok, különleges festékek) kívül az elektronikus tároló egység a fizikai támadás hatására megsemmisíti a tárolt tartalmat.⁸⁵ Másrészt a chip aktív hitelesítésre képes, ami az abba integrált PKI magánkulcs segítségével történik, passzív hitelesítésként pedig belekerült az útlevél kiadójának tanúsítványa. A proximity kártyánál ismertetett módon megtörténik az olvasó hitelesítése is egy ún. Basic Access Control (BAC) módszer segítségével. Ennek működése a következő: az útlevelek adat oldalának alsó részén hasonlóan a személyazonosító igazolványhoz, egy ún. MRZ kód található, amely az okmány és tulajdonosa legfontosabb adatait tartalmazza. Ez az adatok gépi leolvasásának egyszerűsítését szolgálja. Ebből kinyerve az útlevélszámot, a születési időt és az érvényességi időt generál a leolvasó egy hozzáférési kulcsot. Az ePassport ezen hozzáférési kulcs után fogja csak a tárolt adatokat rádiófrekvencián elküldeni a leolvasónak. Ezzel a módszerrel a leolvasó bizonyítja azt az útlevél felé, hogy ténylegesen hozzáfér ahhoz (nem távolról próbálja egy adatkalóz kihalszani a tartalmat). Ez a módszer korlátozott mértékben biztonságos. A kulcs megfejtése bruteforce módszerrel a kb. 50 bites entrópia miatt több mint 35 év, míg az adatok elemzésével (születési idő intervallum megválasztása, útlevélszám kiosztásának követése) 35 bitre csökkenti az entrópiát, így akár 3 óra alatt feltörhető a kód.⁸⁶ A kód törése történhet a titkosított adatforgalom lehallgatásával, rögzítésével, majd bruteforce módszerrel való törésével, esetleg közvetlen támadással, amelyhez viszont háttérismeretek szükségesek. Ez a kódolás nem igazán alkalmas az ujjlenyomat titkosítására, erre egy biztonságosabb eljárás került kifejlesztésre, amelyet Extended Access Control-nak (EAC) hívnak.⁸⁷ Az EAC nem egységes szabvány alapján történik, alapját az ICAO Doc 9303 fekteti le. Megfontolandó továbbá a tagállamok részére a sorszámozás megváltoztatása nagyobb tartományra illetve a tartományon belüli véletlenszerű kiosztásra. Minden tagállamban az eddig kiadott úti okmányok érvényben maradnak, viszont az újonnan kiadottak minden esetben már az új módszerrel készülnek.

⁸⁵ Jóri – Hegedűs – Kerekes, 2010.

⁸⁶ Robroch, 2006.

⁸⁷ Moses, 2008.

3.3.2. Térfigyelés

A megfigyelési célú kamerarendszerek telepítése körül mindig is komoly szakmai viták alakultak ki. A két szemben álló tábor harca ez, a kamerák telepítését támogatóké: akik a tulajdonosok, hasznélvezők, önkormányzatok, hatóságok és a megfigyelést ellenzők táboráé: a jogvédők. Az állampolgárok e két tábor körül csoportosulnak valamilyen eloszlásban.

A térfigyelés számos alkotmányos alapjogot érint, így például az emberi méltósághoz való jogot, a személyes adatok védelméhez, a magántitok védelméhez, a magánlakás sérthetlenségéhez való jogot, a békés gyülekezés jogát, a szabad véleménynyilvánítás jogát, a vallás szabad gyakorlása, és a szabad mozgás jogát. Személyes adat az azonosítható természetes személlyel összefüggésbe hozható információ, függetlenül attól, hogy a kapcsolat milyen nehezen állítható vissza. A felvételek felbontásának minősége fontos, de nem egyedüli kritérium, ugyanis gyengébb felbontás esetén is lehetőség van az azonosításra, például lakás bejárata, szokások alapján. Az Európai Unió adatvédelmi irányelve szerint személyes adatok kezelése a személyes adatokon végzett bármely művelet vagy azok összessége, tehát a személyes adatokba való betekintés is. Így a magyar jogban is a pusztá megfigyelés is adatkezelésnek tekintendő. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint a személyes adat kezelése az információs önrendelkezési jog korlátozásának minősül, ezért minden esetben a szükségesség, az arányosság, az alkalmasság és a törvényben szabályozottság elveit kell be tartani. Az adatvédelem elvei a célhoz kötöttség, az adatminimum elve, a tisztességes adatkezelés követelménye, az adatbiztonság követelménye, az átláthatóság követelménye és az érintettek jogainak biztosítása, melyeknek a térfigyelés során is minden esetben érvényesülni kell.

Amennyiben a kamerás megfigyelés magánterületen, vagy magánterület közönség számára nyilvános részén történik, a tevékenységet viszonylag jól szabályozza a 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól (Szvt.), mely alapján a térfigyelő rendszer tervezését kizárólag a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara által kidolgozott szakmai követelményeknek megfelelő, a Kamara által kiadott tervezői névjegyzéken szereplő személy végezheti. A karbantartás, üzemeltetés szintén rendőrségi engedélyhez és kamarai tagsághoz kötött. Az elektronikus

megfigyelőrendszernek kép-, hang-, vagy kép- és hangrögzítést is lehetővé tevő formája az emberi élet, testi épség, személyi szabadság védelme, a veszélyes anyagok őrzése, az üzleti, bank- és értékpapírtitok védelme, valamint vagyonvédelem érdekében alkalmazható. De ezen esetekben is csak akkor, ha a megbízás teljesítése során fennálló körülmények valószínűsítik, hogy a jogsértések észlelése, az elkövetőttenérése, illetve e jogsértő cselekmények megelőzése, azok bizonyítása más módszerrel nem érhető el, továbbá e technikai eszközök alkalmazása elengedhetetlenül szükséges mértékű, és az információs önrendelkezési jog aránytalan korlátozásával nem jár. Az adatvédelmi jogban, amely a természetes személyekre vonatkozó személyes adatok védelmével foglalkozik, komoly jelentősége van az adatkezelés célhoz kötöttségének, mivel a térfigyelés is adatkezelésnek számít. Minél pontosabban meghatározott a cél, annál erősebb a jogalap. A felvételeknek háromféle tárolási időtartama lehet. A maximum 60 nap, amely pénzügyi, biztosítási, postai pénzforgalmi tevékenység esetében lehetséges. 30 napig lehet tárolni nyilvános rendezvény esetén, 2 millió forintot meghaladó értékű pénz, drágakő, stb. őrzése, szállítása esetén. Csupán 3 munkanapig lehetséges a tárolás minden egyéb esetben. Ha nem használták fel a felvételeket, akkor az időtartam lejártakor meg kell semmisíteni azokat.

A közterületi térfigyelés viszont a fentiekkel ellentétben kevésbé jól definiált szabályok alapján történik. Mivel személy- és vagyonvédelem csak a magánterületre korlátozódik, ezért az Szvmt. szabályai a közterületi térfigyelésre egyes jogértelmezések alapján egyáltalán nem vonatkoznak. Ezzel szemben az ORFK gyakorlata szerint a tervezést, kivitelezést az Szvmt. alapján kell végezni és csak az üzemeltetésre nem vonatkoznak az Szvmt. passzusai. Az Adatvédelmi Biztos ajánlása alapján a rendszer bevezetésének indokoltnak, az adatkezelésnek célhoz kötöttnek kell lennie. A célhoz kötöttség feltételének mindössze a „közbiztonság javítása” indok nem elég, a döntés megalapozottságát alá kell támasztani kutatási dokumentumokkal, felmérésekkel. Nagy port kavart, hogy a megfigyelést kik végezhetik: egy korábbi ORFK intézkedés alapján nyugdíjas rendőrök is végezték a közterületi térfigyelő kamerarendszer képének figyelését, amely viszont a Rendőrségi törvény alapján jogellenes, mivel ők már nem tartoznak a rendőrség állományába. Az Adatvédelmi Biztos Hivatala több ellenőrzést végzett megfigyelőhelyiségekben, amelyek során megfigyelést végző polgárőrökkel is találkoztak, amely szintén jogellenes magatartás. A közterület-felügyeletről szóló 1999. évi LXIII. törvény módosítása alapján viszont

2009. szeptember 1-jétől már a közterület-felügyelet is üzemeltethet térfigyelő rendszert és végezhet megfigyelést. A rendőrségi felvételek készítésének három esete van, a határátkelőhelyről készített felvétel, az általános közterületi térfigyelés, és a rendőrségi intézkedésről készített felvétel. A tárolás időtartama rendre 3 nap, 5 nap, és 30 nap. A rögzített felvétel egy alkalommal 30 napig megtartható, ha szabálysértési vagy büntető eljárásban való felhasználása feltételezhető. Felhasználás hiányában az időtartam lejártakor a felvételt meg kell semmisíteni. A közterület-felügyelet által felvételek készítésének két esete van, az általános közterületi térfigyelés és a felügyelői intézkedésről készített felvétel. A tárolás időtartama 5 munkanap, és 30 nap. A rögzített felvétel ezen időn túl csak akkor tartható meg, ha az eljáró hatóság még nem tudta átvenni a felvételt, és ebben az esetben is a maximum 30 nap. A felvételeken az eljárásban érintett vagy más okból a felvétel hasznosításában jogosan érdekelt személyek érdekében is felhasználható. Minden fenti esetben a kamerát láthatóan kell elhelyezni, valamint a lakosság figyelmét táblával fel kell hívni a térfigyelés tényére. Kiemelendő, hogy a fegyveres biztonsági őrseget, a természetvédelmi őrszolgálatot, mezőőrt, hegyőrt nem jogosítja fel törvény a térfigyelés végzésére.

2008. január 1-jén módosult a rendőrségről szóló törvény, amelyben új elemként jelent meg az önkormányzati jóváhagyás igénye. Az önkormányzati mérlegeléshez kíván támpontot adni így a rendőrség. Érdemi mérlegelés nélkül nem jogszerű a térfigyelésről dönteni.

Az adatvédelmi biztos munkatársai által végzett helyszíni vizsgálatok tapasztalata, hogy a vizsgált térfigyelő rendszert üzemeltetőknél több mint egy hónap alatt nem volt olyan esemény, amelynek kapcsán intézkedni kellett. A helyszíni vizsgálat alatt az adatvédelmi szakértő által is tapasztalt szabálysértésnek nem volt következménye, valamint a térfigyelő helységbe belépők regisztrálása nem történik meg. A rendőrök több esetben nem tudták megfelelően alkalmazni a rendszert.

Számos más buktatója is van a térfigyelő rendszer telepítésének. Például a megrendelő önkormányzatok többször tapasztalták, hogy a kivitelező nem megfelelően végezte el a telepítést. Több településen is előfordult, hogy a kivitelezés nem történt meg a szerződésben meghatározott időpontra, a kamerákat nem a rendőrség által meghatározott helyre telepítették, vagy a kameraképek nem voltak megfelelő minőségűek, így a gépjárművek rendszámát nem lehetett leolvasni, a jogellenes cselekményekről nem készült használható felvétel.

3.3.3. Számítási felhőbe szervezett szolgáltatások

Az informatikai szolgáltatások innovációja a számítógépek és a hálózatok fejlődésével párhuzamos. A kezdetektől, 1962-től elindult bizonyos szolgáltatások kiszervezése: H. Ross Perot megalapította az Electronic Data Systems (EDS) vállalatot az outsourcing üzlet őst. A cég az informatikai üzemeltetési feladatok ellátására szakosodott, amelyet az ügyfelek a saját szervezetükön belül nem kívántak ellátni. Ekkor még kevés szakember állt rendelkezésre az amerikai piacon, így a kiszervezés ezt a problémát is megoldotta. Az outsourcing szerződésben ki lehet kötni az irodai munkaállomások egységesítését és a központi szoftvermenedzsmentet. A megrendelő szervereinek üzemeltetését átveheti a megbízott, akár olyan módon is, hogy saját hardverén más megbízók szolgáltatásaival is együtt üzemelteti a szolgáltatásokat. Ekkor garantálja a szolgáltatások biztonságos szétválasztását. A kiszervezési szerződés legfontosabb eleme hogy szolgáltatási szint megállapodás (Service Level Agreement, SLA) készül, amelyben kikötésre kerül minden lényeges körülmény: rendelkezésre állási mutató, hibajavítási idő, válaszidő, kötbér, premizáció stb.

Azóta is komoly üzleti jelentősége van a másodlagos, kiszolgáló feladatok vállalaton kívülre szervezésének. Magyarországon a '90-es években a MATÁV is kiszervezte az informatikai üzemeltetési tevékenységét az EDS-nek, amelyet ma is – immár Magyar Telekomként – kiszervezetten működteti, csak már a T-csoporton belül.

1990-ben létrejöttek a vezetői információs rendszerek, amelyek a döntéshozók számára a megfelelő formában biztosítják a döntést megalapozó információt. Szintén a döntéstámogatásra 1995-ben kiépülnek az adattárházak és elkezdődik az adatbányászat. Az integrált vállalatirányítási rendszerek a '90-es évek végén jelentek meg. 2000-ben elterjedtek a CRM (Customer Relationship Management) rendszerek, és kivirágzik az elektronikus kiskereskedelem (Amazon, e-Bay, web áruházak), amelyek az internetes rendelést követően futárral végzik a kiszállítást. Megjelennek a közösségi oldalak: wiw.hu (2002), facebook.com (2004), megjelenik a twitter.com (2006).⁸⁸

Az informatikai szolgáltatások kiszervezési folyamata az olcsó informatikai eszközök és a képzett informatikusok nagy száma miatt a 2000-es évekre lelassult, megakadt. Az utóbbi tíz év viszont ismét rámutatott a kiszervezés lehetséges előnyére: az

⁸⁸ Racskó, 2011.

outsourcing tevékenységoptimalizálásra változott, és hatalmas multinacionális informatikai szolgáltatók kezdtek el kínálni különböző szolgáltatásaikat, melyek képesek kiváltani a szervezetnél üzemeltetett szolgáltatások nagy részét. Szolgáltatásukat egy számítási felhőből (cloud) nyújtották. Az elnevezés az informatikában alkalmazott rajzjelekből származik, amelyben felhő jelölte azokat a hálózatokat, amelyeknek a belső felépítése lényegtelen, kizárólag az input és output rendelkezik jelentőséggel.

Technikailag a szolgáltatás legfontosabb alapköve a virtualizáció, amely már majdnem egy évtizede a piacon van, de az utóbbi pár évben vált kiemelt jelentőségűvé és igazán széles körben támogatottá. A virtualizáció keretében az egy vagy több fizikai rendszeren (host) egy vagy több virtuális rendszert (guest) futtatunk. A virtuális rendszert futtató hardver nem valódi, de erőforrásait a host rendszerből kapja. A virtualizált rendszerben a host rendszer erőforrásai bárhol eloszthatóak a guest rendszerek között. A virtuális rendszerek fölötti felügyeletet a hypervisor program látja el. A virtualizáció keretében egész hálózatokat lehet kialakítani, virtualizált hálózati elemekkel. Ilyen módon például három fizikai gépen futhat öt szerver, tűzfalakkal szeparálva egymástól és terhelés függvényében kapnak a szerverek processzoridőt és memóriát. Így tehát azt, hogy egy guest szerver melyik fizikai hoston fut, csak a hypervisor segítségével tudjuk megmondani, de lehet, hogy mind a hármon.

A cloud computing abban különbözik a virtualizációtól, hogy a virtualizált rendszerek fizikailag külön telephelyen kerülnek megvalósításra, üzemeltető személyzettel, magas rendelkezésre állással és magas fokú optimalizációval.

A felhőszolgáltatások több csoportra bonthatóak a nyújtott szolgáltatás jellege alapján, amelyek mindegyikét XaaS – valami, mint szolgáltatás (something as a service) néven illetjük. Így beszélhetünk alapvetően infrastruktúra, mint szolgáltatásról (IaaS), platform, mint szolgáltatásról (platform as a service, PaaS) és szoftver, mint szolgáltatásról (software as a service, SaaS). Ezen fő kategóriák mellett egyéb elemek is előfordulnak, például a Salesforce által használt fejlesztés, mint szolgáltatás (development as a service, DaaS).

Az IaaS keretében a szolgáltató virtuális hardverkönyezetet biztosít a megrendelő részére. Ebbe beletartozik a virtuális rendszer a tárterülettel és a hálózati infrastruktúra, amelyeket a szolgáltató üzemeltet. Az operációs rendszert, és az alkalmazásokat az ügyfél telepíti és tartja karban. A PaaS esetében a szolgáltató által

felügyelt kör szélesebb: a virtuális rendszer mellett az operációs rendszert, adatbázist, egyes alkalmazásokat, fejlesztő eszközöket biztosít. Az ügyfél feladata az alkalmazások installálása és felügyelete. A SaaS esetében a szolgáltató minden környezeti elemet biztosít, a felhasználó szoftverek funkcionalitásához fér hozzá. A hozzáférés általában vékony kliensen, böngésző segítségével történik. A felhasználó csak az adatokat tölti fel, csak azokért felelős. Meghatározott alkalmazásokat, így szövegszerkesztőt, táblázatkezelőt, egyéb irodai alkalmazásokat, vagy pedig valamilyen különleges szoftvert, CRM rendszert használhat. A használati díjak kialakítása hozzáférések számán alapuló és időalapú is lehet, minden esetben a tényleges használatért fizet az ügyfél.

Egyelőre kevés és szűk körű cloud szolgáltatás érhető el a világon. A Google irodai alkalmazásokat nyújt. Az Amazon, a Rackspace Hosting, a Yahoo és a Microsoft virtuális gépeket kínál, a Salesforce CRM rendszert biztosít, a Zoho pedig mindegyiket.

SaaS szolgáltatást nyújt a Google Google Apps márkanéven.⁸⁹ A szolgáltatás keretében céges levelezést hozhatunk létre, amelyben 25 GB lemezterületet, spamszűrőt és 99,9%-os rendelkezésre állást biztosítanak. Lehetőség van közös céges naptárkezelésre, eseményeket lehet ütemezni, a naptárakat egymás között megosztani, valamint a mobil eszközök naptárával szinkronizálni lehet annak tartalmát. Dokumentumkezelő lehetőséget is kapunk, amelybe szövegfájlokat, táblázatokat, prezentációkat lehet feltölteni és azokat szerkeszteni. Céges levelező csoportok hozhatók létre, különböző tartalmakat lehet rajtuk megosztani, archiválni és egyszerűen kereshető a minden tartalom és előzmény. Weblapokat lehet létrehozni a cég saját domain nevével, biztonságos kapcsolat és leválasztott területek alakíthatóak ki, így a vállalati intranetet is helyettesítheti a szolgáltatás. Lehetséges a belső videó megosztás is. A szolgáltatás díja rendkívül kedvező, felhasználói fiókonként évi 50 dollár. Ez egy magyar kkv számára jelentősen olcsóbb, mint ugyanezen infrastruktúra és szolgáltatások fenntartása saját erőből. Ezek mellett segítséget kaphatunk napi 24 órában telefonon és e-mailen. A garantált rendelkezésre állás évi 8 óra kiesést foglal magában. Az ügyfélszolgálat önkiszolgáló módon működik web felületen, amely titkosított SSL csatornán keresztül érhető el. A kéretlen levelek szűrése személyre

⁸⁹ Id. Google Apps cégeknek. <http://www.google.com/apps/intl/hu/business/index.html> [2011. 04. 01.]

szabható. Meghatározható a közös jelszó biztonsági követelménye, az e-mailek átirányíthatóak és a korábbi tartalmak migrációjára is van lehetőség.

A másik, ehhez hasonló szoftver, mint szolgáltatás a Salesforce.⁹⁰ Ez vállalatoknak nyújtott különböző alkalmazásokat kínál, így egy értékesítést automatizáló és az ügyfélkapcsolatot támogató szoftvert, ügyfélszolgálatot és támogatást végző eszközöket. Együttműködést lehetővé tevő eszközöket, fejlesztési eszköztárat, külön adatbázis szervert, valamint a kifejlesztett alkalmazások felhasználók közötti cseréjét teszi lehetővé. A szoftverfejlesztési eszköz (force.com) használata bejelentkezésenként 90 centbe kerül, amely segítségével bármilyen alkalmazást el lehet készíteni, amely a fenti szolgáltatásokat igénybe veszi például adatfeldolgozó, folyamattámogató, üzleti intelligencia alkalmazásokat készíteni. Megkülönböztetésül a cég ezt a szolgáltatását fejlesztés, mint szolgáltatás névvel illette. Ez az alacsony bejelentkezési díj lehetővé teszi, hogy a kisebb szervezetek is magas szintű eszközöket használjanak alkalmazásaik fejlesztéséhez. Gyárilag egyébként több mint 50 ezer beépített alkalmazás áll rendelkezésre. Ilyenek például tartozáskezelés, humán erőforrás nyilvántartások, időmenedzsment, élelmiszer-összetevők kezelése. Az ilyen jellegű árazás nagy előnye, hogy a fejlesztési költségek közvetlenül hozzárendelhetők a különböző szervezeti egységekhez. Ilyen módon megállapítható, hogy az egyes osztályok mennyit költöttek és milyen mennyiségben lehet további időegységeket hozzájuk rendelni. Ez az ár egyébként jelenleg akciós csak, későbbiekben ez 5 dollárra fog emelkedni. A korlátlan használat pedig havi 50 dollár, felhasználónként. Ezek tehát csak a fejlesztési platform használatát foglalja magában, viszont a többi, pl. CRM rendszer használatát, nem. A harmadik ilyen szolgáltató az Amazon, amely az eddigiekkel szemben viszont nem szolgáltatást, vagy platformot, hanem infrastruktúrát biztosít Amazon Elastic Compute Cloud (EC2) márkanéven.⁹¹ Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy egy virtuális gép használatára van lehetőség, amely a kifizetett díjban foglalt számítási teljesítményt, memóriakapacitást és merevlemez tárterületet foglalja magában. Ezt a környezetet többféle operációs rendszerrel és egyéb rendszerszintű alkalmazásokkal vehetjük igénybe, így adatbázisokkal, alkalmazásfejlesztő eszközökkel, illetve jogosultság kezeléssel. Lehetőség van emellett saját virtualizált környezet feltöltésére. A szolgáltatás díjazása a felhasznált erőforrásokon alapul. Számítási teljesítményt EC2 számítási egységben mérik. A

⁹⁰ Id. Salesforce.com <http://www.salesforce.com/> [2011. 04. 01.]

⁹¹ Id. Amazon Elastic Compute Cloud. <http://aws.amazon.com/ec2/> [2011. 04. 01.]

szolgáltatásnál lehetőség van ingyenes kipróbálásra, egy év időtartamra egy LINUX alapsomag erejéig. A szolgáltatások ára az óránként 0,095 dollártól a 1,16 dollárig terjed az európai régióban.

A negyedik szolgáltató a Microsoft, amely .NET-es platform, mint szolgáltatás nyújt Windows Azure márkanéven.⁹² Ilyen módon bármely Windows-os alkalmazást képes futtatni, gyakorlatilag bármilyen platformon. A vállalt rendelkezésre állás 99,95 százalékos. Az árak alapvetően úgy kerültek kialakításra, hogy az Amazonnál alkalmazott árakkal megegyeznek, viszont egy újabb tényezőt is tartalmaznak, a tártranzakciókat. Ez jelentős mértékben növelheti az összköltséget.

A Microsoft honlapján lehetőség van az Azure-os szolgáltatások teljes bekerülési költségének (TCO) meghatározására három éves intervallumra és annak szembe állításának a hagyományos, a vállalat telephelyén üzemeltett rendszerekkel. A számítások alapján természetesen az Azure jön ki győztesen.

A felhőszolgáltatások törvényei szerint az ilyen közműszerű szolgáltatás összességében akkor is olcsóbb a vállalatnál üzemeltett rendszereknél, ha egyébként magasabb költségekkel jár, ugyanis a számlázás csak a tényleges használatra terjed ki. A dinamikus erőforrás hozzárendelés mindig előnyösebb, mint az előrejelzés alapján történő tervezés, ugyanis hogyha az előrejelzés nem volt pontos, akkor egyszerűen nem vesszük igénybe az erőforrást. Az összes költség a különböző rész költségek összegeként jön ki, szemben a hagyományos rendszerek esetében, ahol meghaladhatja azt. Az erőforrás igények összesítésre kerülnek és így kiegyenlítődik az egyébként változó használati tendencia. A felhőben foglalt nagy számítási teljesítmény miatt a felhő jobban védett a különböző elosztott támadások ellen. A párhuzamos feldolgozás jelentős mértékben meggyorsíthatja az üzleti intelligencia alkalmazásokat. Az, hogy az erőforrások különböző telephelyeken kerültek szétosztásra, növeli a rendszer megbízhatóságát és csökkenti a kiszolgáltatottságát, például a természeti katasztrófáknál, szemben a vállalat adatközpontjával, ami alapvetően a vállalat telephelyén található, a felhő adatközpontjai optimális helyen kerültek kialakításra (energia, hírközlés).

A Gartner, amely az informatikai termékek és szolgáltatások piacán működő tanácsadó cégek között előrejelzéseiről híres, minden évben elkészíti a technológiák várható életciklus görbéjét. Ezen a görbén a felhőszolgáltatások 2009 óta

⁹² Id. Windows Azure. <http://www.microsoft.com/windowsazure/> [2011. 04. 01.]

rendkívül nagy érdeklődésre tartanak számot, 2010-ben majdnem pont a csúcson helyezkedtek el és a beérésüket 2-től 5 éven belül jósolják. A következő hasonló terület a magán felhők (private cloud) kialakítása lesz.⁹³

A felhőszolgáltatások előnyei közé tartozik, hogy megosztott erőforrásokkal, hálózati működéssel könnyen konfigurálható és jól skálázható rendszert kapunk, meglehetősen alacsony belépési áron.

A biztonsági kihívást a felhőszolgáltatások tekintetében a felmérések szerint első helyen a szolgáltatóhoz való kötődés jelenti.⁹⁴ Ez azt jelenti, hogy a felhőben jelenleg alkalmazott rendszerek és szolgáltatások nem szabványosak, a kis piacon nem teszik lehetővé az átjárhatóságot. Amíg a belépéskori adatbevitel (importálás) egyszerű és a szolgáltató által támogatott, addig a szolgáltatás lemondása után az adatok exportálása rendkívül nehézkes és szándékosan nehezített a szolgáltatók által. Emellett pedig külön probléma, hogy a szoftver, mint szolgáltatás esetében szinte értelmetlen is az adatok exportálása, ugyanis a Salesforce által a CRM adatbázisban tárolt relációk az adatbázison kívül nehezen értelmezhetőek. Ennek az előfordulási valószínűsége magas, a hatása pedig közepes, összességében a kockázat szintje magas. Ez a probléma nemcsak szolgáltató önkéntes váltásakor léphet fel, hanem a szolgáltató csődje esetén is. Ekkor viszont könnyen számolhatunk a teljes adatbázisunk elvesztésével. Ennek a valószínűsége, különböző felmérések alapján kicsi, ugyanis a szolgáltatók az amerikai tőzsdén jegyzett tőkeerős multinacionális cégek.

Kockázat továbbá az irányítás elvesztése a felhőben működő rendszer felett, ami a tisztázatlan szereposztás, nem meghatározott felelősségi rendszer, forráskód elérhetetlensége miatt következhet be. Ennek a valószínűségét nagyon magasnak, hatását IaaS esetén nagyon magasnak, SaaS esetén alacsonynak, az eredő kockázatot magasnak tartják.

A harmadik legnagyobb kockázat a nem-megfelelőségből ered. A rendszerek megfelelőségét a különböző jogszabályi és szabványi megfelelőségek érdekében tanúsítani szükséges, amelyre a felhő nem biztosít lehetőséget. Ennek az az oka hogy a szolgáltató számára jelenleg túlzott költséget jelentene az audit biztosításának lehetősége, és a keresleti piacon nincsen rákényszerítve a nagyobb fokú

⁹³ Gartner blog. <http://blogs.gartner.com/hypecyclebook/2010/09/07/2010-emerging-technologies-hype-cycle-is-here/> [2011. 04. 02.]

⁹⁴ Catteddu, 2009.

együttműködésre az ügyféllel. Ennek a valószínűségét nagyon magasnak, hatását nagyon magasnak, az eredő kockázatot magasnak tartják.

Az így nyújtott szolgáltatások rendkívül költséghatékonyak, a nagyvállalatok a kedvezményes áron beszerzett számítógépparkjukat erőművek és transzatlanti adatkábelek mellett telepítik, így az üzemeltetési költség töredéke lehet a vállalatnál üzemeltetett saját szerverénél. Tekintettel arra, hogy a gazdasági recesszió kapcsán a gazdasági társaságok árérzékenysége nagymértében nőtt, a beszerzések elsődleges szempontjává vált a szolgáltatások ára. A saját tulajdonú szerver esetén meg kell fizetni az épületet, a környezeti körülmények (léghőmérséklet, páratartalom) fenntartását, a villamos energiát, a szakszemélyzetet és így tovább. Egy távolról igénybevett szolgáltatás esetén elég megfizetni egy informatikust és a szolgáltatást, amely ráadásul egy jól követhető költségtényező.

Ez az üzlet 2009-ben 17 milliárd dolláros volt, 2013-ra az IDC becslése szerint 45 milliárd dollárra fog nőni. Ez a tendencia a világ más országaiban is, így az Európai Unióban és Magyarországon is hasonlóan fog alakulni, legfeljebb a kialakulás időtartama lesz hosszabb. Mindamelllett, hogy a költségeket és környezetszennyezést is ezzel a megoldással minimalizálhatjuk, olyan biztonsági és jogi megfeleléségi kérdéseket vetődnek fel, amelyek Európában egyelőre megoldhatatlannak látszanak. A felhőszolgáltatók számítóközpontjaikat ugyanis a világ különböző pontjain építik fel és mivel az erőforrásokat dinamikusan osztják meg ezek között, ők maguk sem tudják megmondani, hogy az általunk használt szolgáltatás vagy az ügyfeleink adatai éppen a világ melyik részén vannak.⁹⁵ A hatályos európai adatvédelmi irányelvek alapján csak oda lehet adatot továbbítani, ahol az európaival megegyező az adatok védelme, így ez a szolgáltatók telephelyeinek túlnyomó részét ki fogja zárni. A szolgáltatókkal nem lehet egyedi szerződést kötni (legalábbis a magyar cégek méretét tekintve nem) és nem vállalják azokat a rendelkezésre állási, megfeleléségi, stb. követelményeket sem, amelyek egy outsourcing szerződés keretében normálisak voltak. Egyelőre ez egy kínálati piac, így a szolgáltatókat egyáltalán nem érdeklik ezek az igények és aggályok, de várhatólag, ha telítetté válik a piac, akkor szofisztikáltabb biztonsági megoldásokat fognak nyújtani. Ilyen lehet például az, hogy az európai személyes adatok kezelését csak Európában lévő felhőszervereken fogják végezni, vagy pont ezért új európai szolgáltató lép a piacra. A piacra lépés egyébként

⁹⁵ Spivey, 2009.

hihetetlen költségeket emészt fel, a jelenlegi, piacon lévő szolgáltatók is a korábban más célból kiépített rendszereik erőforrását ajánlják fel a felhőszolgáltatások keretében.

3.4. Támadás az adatok ellen

3.4.1. A túlzottan gyors fejlődés külső veszélyei

A globalizálódó világra jellemző gazdasági, társadalmi, politikai folyamatok, illetve az ezen folyamatoknak való megfelelés kényszere igen nagy intenzitással növeli az egész rendszer komplexitását. Ez a növekvő komplexitás nem lassú, szerves fejlődés része, ahol egyre finomabban kidolgozzák a rendszer részleteit, hanem a túl nagy sebesség miatt – mint a túlhűtött oldatban – nem alakulnak ki a természetes kötések. Ilyen módon az informatikai szolgáltatások kiforratlanul jelentős veszélyforrást rejtenek magukban. A gyakorlatban ez például egy új kormányzati szolgáltatásnál, ahol a szoftverfejlesztés tesztelési fázisát nem végzik el megfelelően a rövid határidők miatt és több ezer állampolgár személyes adataihoz férnek hozzá illetéktelenek, vagy egy kritikus infrastruktúra (pl. energia-ellátás) hirtelen, nem megfelelően bevezetett informatizálása miatti hosszú áramszünetet jelentheti. És akkor még csak a műszaki oldalt vettük figyelembe és nem számoltunk a társadalom felkészültséggel, a jogalkotó szabályozási képességével és hasonló tényezőkkel. A megfelelő biztonság implementálásához idő kell. A biztonság a joghoz hasonlóan utólag képes megfelelően reagálni. Azok a percepciók, amelyeket egy új technológia megjelenése előtt felállítunk (például a kockázatbecslés terén) csak teoretikusak, ugyanúgy, mint ahogy a jogalkotó is csak becsülni tudja egy szabályozandó területbe való beavatkozás joghatását. A megfelelő biztonság csak a tényleges üzemelés eredményéből levont konzekvenciák alapján alakítható ki, és akkor is csak konvergálhatunk a tökéletes védelem célja felé, el sosem érhetjük azt. Eközben is folyamatos visszacsatolásra, értékelésre és önkorrekciónak van szükségünk. Ha a folyamatok nem ebbe az irányba haladnak, akkor az egyébként instabil rendszer csak a stabilitás illúzióját nyújtja. Nyilván csak addig, ameddig valami hatalmas robajjal össze nem dönti ezt a kártyavárat.

És itt lép be a cyberterrorizmus, mint a kvázistabil rendszer esetleges megbontója. Azért esetleges, mert a védelmi tudományokra jellemző módon nem lehet kijelenteni biztosan egy ilyen esemény bekövetkezését, de arra feltétlenül számítani kell. Oliver Cromwell jelszava „Bízz Istenben, és tartsd szárazon a puskaport!”, máig kitart a biztonságpolitikában. Az országvédelem rendszerében szükséges az olyan káros eseményekkel is foglalkozni, amelyek egyébként a széles közvélemény szerint nagy

valószínűséggel nem fognak bekövetkezni (ilyen lehet a külső fegyveres támadás vagy a cyberterrorizmus is), ugyanis egy ilyen esemény váratlan és a Magyar Köztársaságot felkészületlenül érő bekövetkezése sokkal komolyabb károkat okozhat annál, mintha felkészülve történik ugyanez.

3.4.2. Az informatikai bűncselekmények

3.4.2.1. Az informatikai bűncselekmények jellemzői

Kriminológiai definíció alapján a csúcstechnikát⁹⁶ alkalmazó (vagy informatikai) bűnözéshez tartozik az arra irányuló kísérlet, hogy a fejlett elektronikus média felhasználásával folytassanak illegális tevékenységeket.⁹⁷ A klasszikus bűncselekményekkel szemben az elkövetőnek nem szükséges közvetlen kapcsolatot létesíteni az áldozattal, a bűncselekményt akár a világ másik végéről, a névtelenség (látszólagos) homályába burkolózva követheti el. Az informatikai bűncselekmények elkövetésekor az egyedi számítógépek, a hálózati eszközök, vagy a teljes hálózat is lehet célpontja, megvalósítási illetve elkövetési tárgya illetve környezete, az elkövetés szimbóluma, vagy akár az elkövetés „tanúja”, tehát objektív módon rögzítheti az elkövetés egyes lépései vagy akár teljes folyamatát.⁹⁸

A klasszikus bűncselekményekkel szemben az elkövetőnek nem szükséges közvetlen kapcsolatot létesíteni az áldozattal, a bűncselekményt akár a világ másik végéről, a névtelenség (látszólagos) homályába burkolózva követheti el. A bűncselekmény tárgyát képező vagyontárgy nehezen determinálható. Mivel azok általában adatok vagy jó hírnév, ezért nagy kihívás a kárérték meghatározása. Nehezíti a helyzetet, hogy a károsult nem minden esetben veszi észre azonnal, hogy áldozattá vált. A bűncselekmény megvalósítása igen kis anyagi ráfordítást igényel, az esetek nagy többségében csak egy személyi számítógép és hálózati kapcsolat szükséges hozzá, amíg az elkövetéssel járó haszon hatalmas lehet, világviszonylatban 8 milliárd dollárra becslik.⁹⁹ A bűncselekmény felderítése több komoly nehézségbe ütközik. Egyik, hogy a bűncselekmény elkövetése nehezen felderíthető nyomokat hagy maga

⁹⁶ high-tech-en vagy csúcstechnikán értjük az elektronikus az elektronikus berendezések (számítógép, mobiltelefon, stb.) olyan kifinomult formáit, amelyek ma már mindennapos használatban vannak. Adler–Mueller–Laufer, 2000, p. 401.

⁹⁷ Adler–Mueller–Laufer, 2000., p. 401.

⁹⁸ Illési, 2009, p. 164.

⁹⁹ A British Banking Association becslése szerint. In: Adler–Mueller–Laufer, 402. p.

után. Szemben például egy emberölés helyszínével, ahol jó esetben sok hagyományos értelemben vett nyom található, ahol a traszológia segítségével hívható, a számítástechnikai bűncselekmény „helyszínén” csak adatokat találhatunk, melyek vizsgálatát csak gyakorlott igazságügyi számítástechnikai szakértő tudja elvégezni (igen magas a bűncselekmény komplexitási foka). Másik a nyomok gyors változása, megsemmisülése, amely a bűncselekmény későn történő felismerése esetén nagy valószínűséggel bekövetkezik. Harmadik probléma, hogy az elkövetés földrajzi helye nagymértékben meghatározza az eljárás végeredményét, ugyanis külföldi elkövető esetén kétes, hogy a bűnvádi eljárás lefolytatható lesz-e.¹⁰⁰ Ennek megoldására az Európa Tanács létrehozta a Számítástechnikai bűnözésről szóló egyezményét,¹⁰¹ melyet Magyarországon is kihirdettek. Az egyezményt alá nem író államokban még általában a cselekmények büntetendősége sem biztosított, de az aláíró felek között is nehezen működik az európai kölcsönös jogsegély, illetve a nemzetközi jogsegély.¹⁰²

3.4.2.2. Az informatikai bűncselekmények típusai

Több, a Büntető Törvénykönyvben nevesített tényállás van, ami segítségével tipizálhatóak az informatikai bűncselekmények. Ezek a következők:

Számítógépes hálózatok feltörése

A cselekmény elkövetése három típusra osztható, az egyik a behatolás, amikor nem avatkoznak bele a rendszer működésébe (Btk. 300/C. § (1) bek.). Ekkor az elkövető (hacker) csak engedély nélkül belép, körülnéz a rendszerben és kilép onnan. Ez elsősorban a sikerélmény megszerzésére irányul. Második esetben nem haszonszerzési célból, viszont beavatkozással (adatok törlése, megváltoztatása, működés akadályozása) párosul a behatolás (Btk. 300/C. § (2)). Ez is az előző csoportra jellemző, csak a sikerélmény bizonyítékeként a szervezet honlapját is megváltoztatja, adatokat lop. Ilyen lehet továbbá valamely személy, szervezet iránti ellenérzés kimutatása. Ezekben az esetekben az elkövető csak vétséget követ el. A harmadik esetben haszonszerzési célból elkövetett beavatkozás már büntett (Btk. 300/C. § (3) bek.). Ez az elkövetési magatartás erősen közelít az ipari kémkedés kategóriához, általában saját célra történő bevételszerzés vagy megbízásból történő

¹⁰⁰ Parti, 2004. 204. p.

¹⁰¹ Convention on Cybercrime, kihirdette a 2004. évi LXXIX. törvény

¹⁰² Parti, 2008, 241. p.

hitelrontást takar. Ez a vétségi és büntetti alakzat közötti felosztás jól tükrözi a valós életbeli viszonyokat, amelyet az elkövetők informatikus társadalmi differenciálása is mutat.

Ipari kémkedés

Ebben az esetben egy gazdasági szervezet felbérel valakit egy rivális cég informatikai rendszerébe való behatolásra és onnan történő információszerzésre, amely jogtalan gazdasági előnyhöz juttatja a megbízót. Ezt informatikai szempontból a Btk. 300/C. § 3. bek. szankcionálja.

Szoftverkalózkodás

A szoftverkalózkodás a szerzői jogvédett szoftvertermékek illegális használatát, hamisítását jelenti. Ebbe beletartozik az illegális otthoni másolat használata, a másolatok terjesztése, továbbá a másolt szoftverek dobozos, eredeti szoftverként történő terjesztése, eladása. A másolat megakadályozása érdekében léteznek műszaki megoldások, mint a különböző CD-másolásvédelmek (nem kielégítő biztonságú eljárás) és a hardverkulcsok¹⁰³ alkalmazása, valamint a DRM technológiák. Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése, védelem kijátszása, jogkezelési adat meghamisítása (Btk. 329/A-329/C. §) merülnek fel ilyen esetben.

Gyermekpornográfia

Az Internet, mint nehezen ellenőrizhető fórum lehetőséget teremt különböző illegális anyagok terjesztésére. Ezekből kiemelkedő figyelmet érdemel a tiltott pornográf felvétellel való visszaélés büntette (Btk. 195/A. §). Az Interneten még amatőrök számára is könnyen lehet ilyen anyagokat találni, viszont nehéz a terjesztők ellen eljárást indítani. Ennek egyik oka a nemzetközi viszonylatban elkövetett bűncselekményének nehéz felderíthetősége és büntethetősége.

Hitelkártyacsalás

Az Interneten fizetésre alkalmas készpénz-helyettesítő eszközök adatainak ellopása a birtokos vagy a pénzügyintézet informatikai rendszeréből vagy a hálózati forgalom lehallgatásával. Ennek esélyét növelik az egyre inkább az Internetre áthelyeződő

¹⁰³ Igen nagy biztonságú külső pl. USB eszköz, amely csatlakoztatása nélkül a program nem fut. Költséges programok hatásvédelve.

üzleti tranzakciók. Az elkövető a kártya-adatok megszerzése után percekben belül képes felhasználni a tulajdonos egyenlegét, még a kártya letiltása előtt. Ez általában phishing (adathalászat) útján történik, hamis honlap közzétételével. A büntetőjog ezt készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélésnek (Btk. 313/C. §) minősíti.

Ez a felsorolás koránt sem teljes, csupán azt kívánja szemléltetni, hogy a jogalkotó szankcionálja a leggyakrabban előforduló informatikai jellegű deviáns cselekményeket.

3.4.2.3. Az informatikai bűncselekmények elkövetői

Az informatikai bűncselekmények elkövetőit a köznyelv és a sajtó egyszerűen és összefoglalóan hackernek nevezi. A számítástechnikai bűncselekményekkel kapcsolatos elnevezéseknek és így a hacker szó jelentésének is többféle definíciója van, amely az idővel változott.

„Abban az időben [1980] a hacker szót olyasvalakire használtuk, aki rengeteg időt töltött a hardverek és szoftverek bütykölésével, vagy azért, hogy felesleges lépéseket átugorjon, és a munkát gyorsabban elvégezze.”¹⁰⁴

Ma az informatikai szakzsargon a számítógépes hálózatok „jóindulatú” feltörőit hackereknek vagy white-hat hackereknek, „rosszindulatú” feltörőit crackereknek vagy black-hat hackereknek nevezi. A jó- és rosszindulat közötti különbség az anyagi haszonszerzésben valamint a szándékos károkozásban illetve annak hiányában nyilvánul meg, de a fogalom és az elkövetők jogi megítélése, valamint szociológia jellemzői kapcsán már a '70-es évektől vita gyűrűzött.¹⁰⁵

Crume szerint a hacker olyan személy, aki illegális úton hozzáfér egy számítógépes rendszer információállományához.¹⁰⁶ Tehát Crume nem különíti el egymástól a jó- és rosszindulatú behatolókat, ugyanis egy számítógépes rendszerbe történő behatolás minden esetben okoz károkat, hiszen nem lehet biztosan tudni, hogy a hacker valóban nem rombolt vagy nem másolt le adatokat. A stakeholderek felé minden esetben presztízsveszteséget jelent egy ilyen esemény, így közvetett kárt vagy elmaradt hasznot eredményezhet.

A hackerek általában olyan, nagyrészt 16-30 év közötti fiúk, akik élvezetüket lelik ebben a tevékenységben, általában nem anyagi haszonszerzési célzatból, csak

¹⁰⁴ Mitnick–Simon, 2003. p. XI.

¹⁰⁵ Black, 1993.

¹⁰⁶ Crume, 2003, p. 15.

kíváncsiságból, vagy rosszindulatból követik el tetteiket, magukat digitális banditáknak tekintve. Általában nem ismerik tetteiknek jogi és gazdasági vonzatait. A nem anyagi haszonszerzésből elkövetett hálózاتفeltörés is súlyosan károsítja az áldozattá vált szervezetet, ugyanis a cselekmény kivizsgálása, a helyreállítás költségei továbbá például a szervezet honlapjának megváltoztatása igen jelentős, pénzben mérhető hátrányt okoz annak. A nyilvánosságra hozott informatikai biztonsági incidensek esetenként a tőzsdei részvények áresését is okozhatják.¹⁰⁷ Emiatt a szándéktól függetlenül érdemes lehet Crume fogalmát tekinteni az egyébként magyar köznyelvben is ilyen értelemben használt hacker fogalomnak.

A magánszemélyek nagy része úgy véli, semmi nincs a számítógépén, amit érdemes lenne megvédeni, de egyrészt a magánlevelezésünk, hitelkártyaadatok, stb. nem biztos, hogy jó kezekbe kerülnek, másrészt számítógépünket is felhasználhatják más gépek elleni támadásra,¹⁰⁸ mely esetben a megtámadott gépről csak az látszik, hogy a mi gépünkről intéztek támadást ellene, tehát akár bíróság elé is kerülhetünk elővigyázatlanságunk miatt.

A hackerek sem egyformák, nem mindegyik nagy tudású számítástechnikai szakember, sőt a többségük erősen kezdő. A hackertársadalomban megfigyelhető egy rétegződés, amely egy piramisként ábrázolható.¹⁰⁹ A piramis alján helyezkednek el a kezdő hackerek vagy szkriptbetyárok, akik felhasználói szintű ismeretekkel rendelkeznek és az Internetről letöltött hacker-programokkal követnek el behatolási kísérletet, illetve támadást. Az ő létszámbeli arányuk a legnagyobb, ezért ők okozzák a legnagyobb károkat. A piramis középső rétege a haladó hackerek, akik már tudják, mit csinálnak és jelentős számítástechnikai tudással rendelkeznek. A piramis csúcán helyezkednek el az elit hackerek. Ők nagyon magas szintű szakmai ismeretekkel rendelkeznek, kevesen vannak és igen zárt közösséget alkotnak. Nem pazarolják energiájukat játszadozásra, nagyobb arányban követnek el bűncselekményeket haszonszerzési célból. Utóbbiak tudásuk, a kezdők pedig létszámuk miatt veszélyesek. Másrészt, ahogy Mitnick¹¹⁰ is rámutat, hackerkedni nem csak komoly informatikai tudással és a számítógép billentyűzetével lehet, hanem rendkívüli

¹⁰⁷ Campbell – Gordon – Loeband – Zhou, 2003, p. 445.

¹⁰⁸ botnetek, zombigépek hálózatának kialakítása

¹⁰⁹ Crume, Jeff, 2003, p. 15.

¹¹⁰ Mitnick, Kevin D., 2003, p. 3.

eredményeket lehet elérni a humánerőforrás kihasználásával, az emberek megtévesztésével.¹¹¹

3.4.3. A cyberterrorizmus

A cyberterrorizmus összetett szó, elsősorban alkotóelemei alapján értelmezhető.¹¹²

A kibertér (cyberspace) a számítógép-kommunikációs hálózatok összessége. Legnagyobb egyedi eleme az Internet, mely több mint 200 országot és közel egymilliárd felhasználót foglal magába. A fogalmat William Gibson alkotta meg és használta először *Neuromancer* című sci-fi regényében, mely 1984-ben jelent meg. Akkori jelentése többmilliárd ember által érzékelt együttes hallucináció volt. A kibertér kifejezés használata kiemeli a hálózatok közötti szoros kapcsolatot, az ember és a hálózatok, valamint a társadalom és a hálózatok közötti összefüggéseket, szemben a hálózat fogalom elsődlegesen technikai jelentésével.

Terrorcselekményt követ el az, aki abból a célból, hogy állami szervet, más államot, nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, a lakosságot megfélemlítse, más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa vagy megzavarja, illetőleg nemzetközi szervezet működését megzavarja, személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el.¹¹³

Anthony Giddens szerint „a terrorizmust az erőszakkal való politikai célú fenyegetőzéseként vagy az ilyen erőszak alkalmazásaként definiálhatjuk olyan egyének részéről, akiknek nincs formális politikai hatalmuk. Ha így fogjuk fel, a terrorizmus sajátos jelentőségre tesz szert a modern társadalmakban, éppen azért, mivel a kormányzatok – más nemzetekre irányuló fenyegetésként vagy tényleges háborúk formájában – monopolizálni kívánják a politikai célú erőszak alkalmazásának jogát.”¹¹⁴ Benjamin Netanjahu szerint „a terrorizmus, a polgárokon gyakorolt szándékos, módszeres erőszak, amely az általa kiváltott félelmen keresztül politikai célokat kíván megvalósítani.”¹¹⁵

¹¹¹ a szakmában angol nyelven social engineering

¹¹² Gorge, 2007, p. 9.

¹¹³ Btk. 261. § (1)

¹¹⁴ Giddens, 1995. p. 366.

¹¹⁵ Netanjahu, 1995. p. 20.

A terrorizmus hadtudományi szempontból Kovács Jenő altábornagy besorolása szerint az anyagcentrikus és mozgáscentrikus hadikultúrákkal szemben a gerilla hadikultúrába tartozik, melynek elméletét Mao Ce-Tung alkotta meg. Más besorolások szerint attól a társadalmi támogatottság hiánya miatt különbözik. Jellemzője az aszimmetrikus hadviselés; nem egyenlő hadviselő felek szembenállásáról van szó. Emiatt a hagyományos haderő nem képes hatékonyan felvenni a harcot a terrorizmussal.

A cyberterrorizmus a számítógép-hálózatok felhasználása az emberi élet kioltása céljából, vagy a nemzeti kritikus infrastruktúra szabotálása céljából, amelyet olyan módon követnek el, hogy az emberi életet veszélyeztethet.¹¹⁶

A cyberterrorizmus úgy határozható meg, mint az információtechnológia terrorista csoportok és személyek általi használata terveik megvalósításának érdekében. Ez magában foglalhatja az információtechnológia használatát hálózatok, számítógéprendszerek és telekommunikációs infrastruktúrák elleni támadás megszervezésére és végrehajtására vagy információcserére illetve fenyegetés keltésére. Példák a fogalomra a számítógéprendszerekbe történő engedély nélküli behatolás, vírusok bejuttatása sebezhető hálózatokba, weblapok megváltoztatása, szolgáltatás megbénítása vagy terrorfenyegetések elektronikus kommunikáción keresztül.¹¹⁷

A cyberterrorizmus tehát felülről történő megközelítésben a „hagyományos” terrorizmus (illetve gerilla hadikultúra) céljainak infokommunikációs eszközökkel való végrehajtása, vagy alulról tekintve az informatikai bűncselekmények tömeges, szervezett végrehajtása. A cyberterrorizmus ellen való védekezés is e két aspektus mentén történhet.

A cyberterrorizmus elleni védekezés a magánszektor szintjén elsősorban az egyedi informatikai támadások, informatikai bűncselekmények elleni védelmet jelenti, a különbség alapvetően a támadások erősségében és intenzitásában valószínűsíthető (alulról való megközelítés).

A felülről történő megközelítés inkább az állami vezetés, katonai, rendvédelmi szervek szempontjából bír jelentőséggel. Ez utóbbi esetben szükséges az ilyen irányú védelmi tervezés, az országvédelem rendszerének ilyen irányú felkészítése, a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről szóló 94/1998. (XII. 29.)

¹¹⁶ Cohen, 2010. p. 7.

¹¹⁷ National Conference of State Legislatures, 2007.

OGY határozat, a Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról szóló 2073/2004. (IV. 15.) kormányhatározat, valamint a Magyar Köztársaság Nemzeti Katonai Stratégiájáról szóló 1009/2009. (I. 30.) Korm. határozat bővítése a cyberterrorizmus veszélyként való azonosításával. Szükséges lenne a fenti kiegészítések mellett egy önálló infokommunikációs biztonsági stratégia kialakítása is, amely a nemzeti biztonsági stratégiára épülő ágazati stratégiaként kritikus információs infrastruktúrák elleni támadások hatékony megelőzését, kivédését és kezelését segítené elő.¹¹⁸

Ezen kétirányú értelmezés alapján az újdonságot elvileg csak a felülről történő megközelítés nyújtana, hiszen az egyedi támadásokra elvileg felkészültek vagyunk. Természetesen ez nem igaz. Az egyének, a nonprofit, az állami szektor és a gazdasági szektor is erős önfejlesztésre szorulnak az informatikai biztonság területén, elsősorban a biztonság-tudatosság kialakítása lenne szükséges.

Az alábbiakban a cyberterrorizmus elleni védelem formái és szintjei kerülnek bemutatásra,¹¹⁹ melyek egymással kombinálhatók, illetve azokat kombinálni szükséges. A cyberterrorizmus elleni védelem aktív és passzív formákra bontható. Definíció szerint az aktív védelem komoly kockázatot vagy szankciót hordoz a támadóval szemben. A kockázat vagy szankció lehet azonosítás, felfedés, nyomozás vagy büntetőeljárás, megelőzően vagy utólagosan. Némely jogi illetve más okból kifolyólag az aktív védelmi tevékenység szükségszerűen a kormányzatra hárul. A passzív védelem alapvetően a célpont megerősítése (hardening). Nagyrészt különböző technológiák és termékek alkalmazását jelenti (tűzfalak, titkosítás, behatolás-jelzés), valamint tevékenységeket (belső szabályozás, biztonsági mentés), melyeket a személy vagy szervezet az általa használt IT rendszerek védelmében tesz. A cyberterrorizmus elleni védelem szintjei a megelőzés, a veszteségek korlátozása és a következmény-menedzsment.

3.4.3.1. Megelőzés

Tervezett biztonság

A megelőzési módszerek két fő kérdésre való választ keresik: hogyan lehet egy támadást indítása előtt megállítani, valamint hogy hogyan lehet megghiúsítani egy

¹¹⁸ Muha, 2009, p. 216.

¹¹⁹ Goodman– Kirk, J. C.–Kirk, M. H., 2007, p. 193.

támadást, mielőtt az elérné a célpontot. Elsősorban a rendszer biztonságra tervezése a legalapvetőbb megközelítés. Ha a tervezés a biztonságon alapul, a támadások megelőzhetőek, mert hatásuk korlátozottan lesz, vagy nem okoznak kárt. A rendszerek tervezésekor a különböző biztonsági szabványok ezt tekintik a legmagasabb biztonsági szintnek.

Támadások tiltása

A támadások megelőzésének másik általános módja azok jogi eszközökkel való tiltása. Nyilvánvalóan a nemzeti jogalkotás feladata ezen cselekmények kriminalizálása. A hálózatok túlnyomó részének nemzetközisége miatt nemzetközi együttműködés, megállapodások és nemzetközi szabványok, normák kialakítása szükséges. A magyar büntetőjog a cyberterrorizmus több aspektusát kriminalizálja. Aluról való megközelítésben a büntetőjog a Számítástechnikai rendszer és adatok elleni bűncselekmény (Btk. 300/C. §) és a Számítástechnikai rendszer védelmét biztosító technikai intézkedés kijátszása (Btk. 300/E. §) törvényi tényállások alapján hivatott szankcionálni a cyberterrorizmus főbb elemeit az Informatikai bűncselekmények típusai című alfejezetben ismertettek alapján. Lehetőség van a felülről történő megközelítésre is, ahol a Terrorcselekmény (Btk. 261. §), Közérdekű üzem működésének megzavarása (Btk. 260. §), Közveszélyokozás (Btk. 259. §) törvényi tényállásokat merítheti ki a támadó.

Elrettentés

Az elrettentés történelmileg a hidegháború alatti nukleáris stratégia alapelemét jelenti. Az elrettentés a cybertérben olyan műszaki képességekkel támogatott deklarált irányelvekből áll, melyek nagy valószínűséggel biztosítják a támadás érzékelését, a támadó azonosítását és a megtorlást. Ennek alapjait megfelelő biztonságpolitikai alapelvek lefektetésével lehet elérni, amelyre épülhetnek a későbbiekben a képességek. Ez elsősorban a kormányzati politika feladata, és a fentebb említett biztonság- és védelempolitikai alapelvekben, illetve nemzeti biztonsági stratégiában nyilvánulhat meg.¹²⁰

¹²⁰ Az információs hadviselésről ld. Haig – Várhegyi, 2005, p. 133.

Megelőzés vagy elfogás

A megelőzés illetve elfogás különböző formái szintén jellemzőek ezen a területen. A megelőzés jellemzően a támadni készülő ellenfélre mért megelőző csapást jelenti. Az elfogás egy megindított támadás megállítását jelenti. Mindkét megelőzési forma rendkívül gyors cselekvést igényel. Mind a megelőzés, mind az elfogás történhet a kibertérben és fizikailag is.

3.4.3.2. Veszteségek korlátozása

Jelzések és figyelmeztetések

A jelzések és figyelmeztetések célja, hogy a megindított támadásokat jelezzék és figyelmeztessenek. A jelzések és figyelmeztetések adása nehéz feladat, de egyszerűbb, mint a megelőzési feladatok elvégzése. Így a behatolás-érzékelés (intrusion detection) a kutatás-fejlesztés aktív területévé vált. Az érzékelés és a jelentés egy rendszer tekintetében IDS rendszerek üzembe állítását, felügyeletét és a jelzéseket értékelő azokra reagáló csoportot jelent. Országos szinten ezt az aggregált incidensfigyelést a CERT-Hungary Központ (CHK) látja el.¹²¹

A rendszer megerősítése

A külső behatolás megelőzésére szükséges a rendszer megerősítése mind informatikai, mind fizikai megközelítésből. A legrégebbi és mindmáig széleskörűen alkalmazott informatikai technológia a jelszavak alkalmazása. További technikák a tűzfalak és proxy-szerverek alkalmazása, intelligens kártyás, biometrikus azonosítás, kriptográfia, átviteli csatornák titkosítása. Fizikai oldalról a behatolás elleni védelem, beléptetés, fizikai rendelkezésre állás biztosítása tartozik ebbe a kategóriába.

Csoportokba osztás és feltartóztatás

A rendszer külső támadása esetén a következő védelmi vonal a belső csoportokba osztás és feltartóztatás. Ezek célja a behatolás mértékének és az okozott károknak a korlátozása, a fennmaradó (támadásban nem érintett) információvagyron védelme, valamint a helyreállításhoz és a reagáláshoz szükséges információk gyűjtése. Ez a hálózatok és más erőforrások szegmentálásával érhető el.

¹²¹ <http://www.cert-hungary.hu/node/2> [2009. 08.15.]

Leállítás és újrarendezés

Másik megközelítés az automatikus teljes vagy részleges leállítása és újrarendezése a rendszernek. A rendszer, amely érzékeli, hogy megtámadták, belső sorompókat kezd állítani, amelyek nem elviselhetők normál üzemben, viszont így izolálhatóak a rendszer kompromittálódott részei. Ez a szegmentált rendszerek szisztematikus leválasztását és kényszerített üzemszünetét jelenti. Vírustámadáskor hatékony eljárás, de jelentős veszteséget jelenthet az alkalmazása.

Biztonsági mentés

A támadás előtti állapot hatékony visszaállításához a lehető legfrissebb támadás előtti mentett állapotra van szükség. Ennek megvalósítása az informatikai rendszerben tárolt információk rendszeres teljes körű biztonsági mentésével történik. Különleges figyelmet kell szentelni a támadás előtti és támadás közbeni adatgyűjtésnek és megőrzésnek, ennek a későbbi nyomozási és bizonyítási eljárásban van szerepe.

Ellenőrzések végrehajtása

Nagyon fontos, hogy a támadás végrehajtása után gyorsan független ellenőrzés kerüljön végrehajtásra. Az audit információkat fog gyűjteni, melyek segíthetnek azonosítani és elfogni a támadót, valamint információt biztosíthat a szervezetnek a hasonló jellegű támadások későbbi elkerülhetősége érdekében. Az ellenőrzéseket – ahhoz, hogy azok eredményét érdemben figyelembe lehessen venni eljárások során – mindenképpen a kriminalisztika alapelveinek figyelembe vételével kell lefolytatni.¹²²

Biztonsági irányelvek meghatározása

A szervezeteknek nagyobb erőfeszítéseket kell tennie a biztonsági irányelvek és tervek meghatározása terén a támadások elleni védelem érdekében. Az átfogó tervezés a szervezetre kifejezetten veszélyes támadások széles körét lefedheti.

3.4.3.3. Következmény-menedzsment

Helyreállítás

A helyreállítás a védelem passzív formája. Feladata az információs vagyon lehető leggyorsabb helyreállítása, a normális üzemhez legjobban közelítő mértékben. A

¹²² Slade, 2004, p. 82.

gondosan kitervelt és végrehajtott támadások a helyreállítás hatékonyságát nagymértékben nehezítik.

Reagálás

A reagálás a helyreállításnál aktívabb formája a védekezésnek. A tettes azonosítása és büntetése, valamint a konzekvenciák levonása által a szervezet védelmének megerősítése a célja. Nehézségei ellenére az incidens utáni nyomozás szükséges a támadás forrásának, indítékának és céljának meghatározása érdekében, valamint a hasonló támadások megelőzésében.

3.5. Összefüggések

A robbanásszerű infokommunikációs, és az ezzel párhuzamosan bekövetkező társadalmi, gazdasági fejlődés – mely az információs társadalom, mint magasabb szintű társadalmi fejlettség felé mutat – eredményeképp egyre kiszolgáltatottabbak vagyunk az informatikának és így az informatikai bűncselekményeknek elkövetőinek is. Az információs társadalomhoz vezető utak legfontosabb ösvénye az elektronikus írásbeliség.

Ezen új típusú írásbeliségnek vannak bizonyos problémái, amelyek várhatólag – akarva, vagy akaratlanul – jelentkezni fognak. Az informatikának való kiszolgáltatottság és az elektronikus írásbeliség már most látható problémái együttesen vezetnek egy biztonsági kockázathoz, amelyben a véletlen események mellett jelentős szerepe van az informatikai bűncselekményeknek elkövetőinek is. Ezek az elkövetők és cselekményeik is jól kategorizálhatók. Ezen informatikai bűncselekmények a cyberterrorizmus építőkövei. A cyberterrorizmus elleni védekezés a terrorizmus és az informatikai bűncselekmények oldaláról is megközelíthető. A cyberterrorizmus a támadás bekövetkezésének valószínűségétől függetlenül – amennyiben az nullától különböző – valós veszélyforrásnak tekintendő, ugyanúgy, mint például egy Magyar Köztársaság elleni fegyveres támadás. Ebből következően az ellene való védekezés legalább tervezési, szervezési szinten szükséges és állami feladat. Az egyedi informatikai támadások oldaláról tekintve a védelem minden üzemeltetőnek és felhasználónak érdeke és kötelessége.

A fenti összetett veszélyforrások elleni védekezés eszközei között kiemelt szerepet foglal el a szabályozás. A jogi szabályozás a támadások tiltásának, az ellenőrzések végrehajtásának és a biztonsági irányelvek meghatározásának elsődleges eszköze, de hatással van a tervezett biztonság, az elrettentés, a rendszer megerősítése, a biztonsági mentés és a reagálás kialakítására is. A szabványosítás a megelőzés vagy elfogás, a jelzések és figyelmeztetések, a rendszer megerősítése, a csoportokba osztás és feltartóztatás, a leállítás és újraengedélyezés, a biztonsági mentés, az ellenőrzések végrehajtása, a biztonsági irányelvek meghatározása és a helyreállítás területén határozza meg a követendő technikai szabályokat.

Önmagában a szabályozási tevékenység nem nyújt megfelelő védelmet, de a védelem alapjainak meghatározásához alkalmazása – így a különböző jogi vagy nem jogi szabályozások elkészítése, hozzáférhetővé tétele és betartása – elengedhetetlen.

4. A szabályozás elmélete

4.1. Jogi szabályozás

A modern normarendszerekre jellemző, hogy a hagyományos, az állampolgárok közösségi magatartását rendező jogágak mellett a XX. században megjelentek a különböző szakmákra és a szervezetekre vonatkozó normák is, így az állam működését meghatározó normák és a technikai normák.¹²³ A jogfilozófia vitatott területei ezek, nem tisztázott, hogy beletartoznak-e a hagyományos jog fogalmába, egyes jogbölcseleti irányzatok elutasítják ezen területek ius voltát.¹²⁴ Az informatikai biztonság szabályozása mindhárom területre kiterjedhet. Az állampolgárok közösségi magatartását szabályozó normák közé tartozhat az egyén saját tulajdonát képező információs technológiának a védelmére tett kötelező intézkedés, vagy a cybertérben való egyes viselkedési normák kriminalizálása. A védelemre kötelezés jogintézménye nem elvetendő terület, hiszen ahogy a rögzítőfékkel nem megállított gépjármű által okozott kárért is felelős a tulajdonos, úgy lehetséges lenne a (jól definiált) elégséges szintet el nem érő hálózati védelem miatt a zombigépként használt számítógéppel okozott kárért is a tulajdonos felelősségét megállapítani. A szakmai-technikai normáknak végtelen listája lehet az informatikai biztonság területén, az elégséges szintű hálózati védelem definiálásától az alkalmazandó kontrollok pontos meghatározásáig. Amellett, hogy egyes jogbölcseleti koncepciók elutasítják ezek ius voltát, már a normaalkotás nehézségei miatt is megfontolandó alkalmazásuk. A szakmai-technikai normák áradata rendkívüli mértékben megnövelné az anyagi jog terjedelmét. A jogszabályok előkészítésétől az elfogadásáig tartó időben is elavulhat az adott norma, de ha nem, akkor is rendszeresen frissíteni kellene az abban lévő információkat, valamint az idejétmúlt jogszabályi rendelkezések hatályos joganyagból való eltávolítását dereguláció útján biztosítani szükséges.¹²⁵ Ezért csupán olyan mértékben érdemes ilyen szabályozást alkotni, hogy az abban lévő tételes követelmények ne váljanak anakronisztikussá belátható időn belül. A szervezeti normák alkotásával olyan előírásokat teremtünk, amelyek jogi eljárás útján jogilag érvényesíthetetlenek, valamint ez is, a technikai normákhoz hasonlóan

¹²³ bővebben ld. Szabó M., 2004.

¹²⁴ Samu – Szilágyi, 1998, 113. p.

¹²⁵ a deregulációról ld. Kiss, 1996.

túlszabályozáshoz vezet.¹²⁶ Mi szükség van akkor az informatikai biztonság ius szabályozására, ha az rendkívül nehézkes és egyes esetekben még a jogba tartozónak sem tűnik?

Ami mindenképpen előnyeként tartható számon a jogi szabályozásnak, az az elérhető nagyobb általános biztonsági szint, amely már a normák szélesebb körű ismertségéből is következik. Pozitív gazdasági hatás is várható, egyrészt a biztonsági szektorba való nagyobb befektetés, másrészt az informatikai felhasználásban keletkező kisebb károk miatt a bevételkiesés csökkenése. Nagyobb figyelem fog vetődni erre a területre, ami az önkéntes jogkövetésre is jó hatással van. Egyértelműen a legnagyobb előnye a kötelezés egyetlen lehetősége, hiszen egyedül a jog rendelkezik kötelező erővel a társadalmi viszonyokra. Ezzel szemben hátrányként merül fel a jelentős költségigény, amely a biztonsági szektorba való átáramlás miatt keletkezik. Nagyon nehezen tisztázhatóak azok a kérdések, hogy milyen minimális biztonsági szint kerüljön kötelezően előírásra, valamint hogyan mérjük ennek a teljesülését. Külön problémaként merül fel az erre a szektorra általánosan jellemző határok eltűnése, tehát nem meghatározhatóak, illetve nem betartathatóak a jogszabályok területi hatályai.

Optimális esetben az informatikai biztonság önszabályozó lehetne. A gazdasági szervezetek a működési kockázat csökkentése és az ebből fakadó versenyelőny miatt szükséges és megtérülő befektetésnek tekintené, a non-profit szféra és az állampolgárok belátnák az egyénre és a társadalomra gyakorolt pozitív hatását és egy öngerjesztő folyamatként olyan mértékben szükségessé válna, mint a XX. században a számítógépek üzleti használata. A gazdasági recesszió, és így a kiadások csökkenése, a társadalom tagjainak alacsony szintű informáltsága, valamint az informatikai biztonsági technológiák lassú kullogása az IT általános színvonal-növekedéséhez képest együttesen lecsillapítják ezt az öngerjesztő folyamatot.

A ius szabályozás legfontosabb előnye minden más szabályozási formával szemben a kikényszerítés lehetősége. Amelyre – ha úgy ítéljük meg, hogy a társadalom számára az ebből fakadó előnyök meghaladják a hátrányokat – szükség van.

¹²⁶ Samu – Szilágyi, 1998, 113. p.

4.2. Szabványosítás

A szabványosítás nem más, mint az egységesítésre irányuló törekvés. A szabványosítás történelme – ha nem is a mai formában – a régmúltban, az ösztönös szabványosítással kezdődött, amikor kialakultak a nyelvek és számrendszerek, biztosítva az egységes kommunikációt a csoportokon belül. A mértékegységek rendszerének kialakulása volt a tudatos szabványosítás eszköze, a kereskedelem, az adószedés, fegyvergyártás tette ezt szükségessé. A mértékegységek eleinte emberi testrészek voltak, de mivel ezek egyedi biometrikus jellemzői az embernek, a szabvány etalonja az uralkodó volt, az ő testméretei határozták meg a mértékegység tényleges értékét.¹²⁷ Így például a hüvelyk (digitus, Zoll, inch) a hüvelykujj szélessége az első ízületnél (kb. 25 mm), a láb (pes, Fuss, foot) a lábfej hosszúsága a sarokcsonttól a nagylábujj végéig (kb. 0,3 m), a kisarasz a kifeszített hüvelyk- és mutatóujj végei között lévő távolság, nagyarasz a kifeszített hüvelyk- és kisujj végei között lévő távolság, a rőf (Reif) a mellkas közepétől számított kartávolság (kb. 0,78 m), és a yard a király orrhegye és kinyújtott karjának hüvelykujjhegye közötti távolság (kb. 0,91 m). Nyilvánvalóan az uralkodóváltások kisebb metrológiai katasztrófát jelenthettek, ezért felmerült az igény az egységesítésre, de erre csak az 1790-es években került sor, Talleyrand francia püspök javaslatára, a méter és prefixumainak meghatározásával (a Párizson áthaladó délkör negyedének tízmilliomod része, amely mérhető és számítható is volt), törvénybe iktatásával és az ősetalon elkészítésével.

A szervezett szabványosítás a nemzeti szabványügyi szervek megalakításával kezdődött a XX. században, amikor is először 1901-ben Londonban megalakították az Engineering Standards Committee-t. Magyarországon két évtizeddel később, 1921-ben alakították meg az ennek megfelelő Magyar Ipari Szabványügyi Intézetet. A szabványosítás legújabb generációja a nemzetközi szabványosítás, amely csak kis késéssel követte a nemzeti szabványosítás szintjét. 1906-ban alakult a Nemzetközi Elektrotechnikai Bizottság (IEC), majd 1928-ban a Nemzeti Szabványügyi Testületek Nemzetközi Szövetsége (ISA).

¹²⁷ Pleplár, 2009, p. 1.

A történelmi áttekintés után a modern szabványosítás főbb jellemzőit és kategóriáit érdemes áttekinteni. Először is a szabványosítás fogalma – amelyet természetesen szabvány határoz meg – a következő:

„Szabványosítás: olyan tevékenység, amely általános és ismételten alkalmazható megoldásokat ad fennálló vagy várható problémákra azzal a céllal, hogy a rendező hatás az adott feltételek között a legkedvezőbb legyen.”¹²⁸

A szabványosítás feladata a szabványok kidolgozása, kibocsátása, és alkalmazása. A szabványosítás eredménye fokozza a termékek, eljárások, szolgáltatások rendeltetésszerű alkalmasságát, elhárítja a kereskedelem termékekkel, szolgáltatásokkal kapcsolatos technikai akadályait és elősegíti a technológiai együttműködést. Egységesíti például a rajzjeleket, a terminológiát, a vizsgálati módszereket és a betartandó követelményeket.

A szabványosításnak több szintje van, melyek közül a legmagasabb a nemzetközi szabványosítás, ebben bármely ország illetékes szervei részt vehetnek. Nemzetközi szintű szabványügyi szervek a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (International Organization for Standardization, ISO), melynek hazánk 1947 óta tagja, a Nemzetközi Elektrotechnikai Bizottság (International Electrotechnical Commission, IEC) és a Nemzetközi Távközlési Unió (International Telecommunication Union, ITU), amely az ENSZ szakosított szerve.

A regionális szabványosítás olyan szabványosítás, amelyben a világ csak egy meghatározott földrajzi, politikai vagy gazdasági területéhez tartozó országok illetékes testületei vehetnek részt. Regionális szabványügyi szervek például az Európai Szabványügyi Bizottság (Comité Européen de Normalisation, CEN), Európai Elektrotechnikai Szabványügyi Bizottság (Comité Européen de Normalisation Electrotechnique, CENELEC) és az Európai Távközlési Szabványügyi Intézet (European Telecommunications Standards Institute, ETSI).

A nemzeti szabványosítás egy meghatározott ország szintjén folyó szabványosítás. Nemzeti szabványügyi szervek például a Magyar Szabványügyi Testület (MSZT), British Standards Institution (BSI), Deutsches Institut für Normung e.V. (DIN), és az American National Standards Institute (ANSI).

Vállalati szabványosításról beszélhetünk, ha a gazdasági társaság a saját szervezetén belül érvényes, általában kötelező, többnyire termékhez kapcsolódó műszaki előírást

¹²⁸ MSZ EN 45020:2007 (ISO/IEC Guide 2:2004)

készít és alkalmaz, biztosítja a nemzeti szabvány vállalati szintű végrehajtását.¹²⁹ A vállalati szabványok betartását a beszállítótól is megkövetelhetik.

Látható, hogy a szakmai kompetencia tekintetében a magasabb szinteken egy távközlési, egy elektrotechnikai és egy általános szabványügyi szerv került megalakításra. Az ilyen szervezetekben műszaki bizottságok (Technical Committee, TC) végzik az operatív munkát. Manapság a fent ismertetett hierarchikus rend mellett sok esetben összetettebb a helyzet az informatikai szabványosítás területén és sok olyan szervezet készít de facto szabványokat, amelyek eddig nem végeztek ilyet.¹³⁰

A szabványok jelölésében először a kibocsátói jel(ek)et kell feltüntetni. Ez magyar nemzeti szabvány esetén MSZ, ISO szabvány esetén ISO, brit szabvány esetén BS, német szabvány esetén DIN, és így tovább. A szabvány rendelkezik egy azonosító jelzettel, más néven szabványszámmal, majd egy kettőspont után feltüntetésre kerül a közzététel évszáma. Ilyen módon egységesen és egyértelműen lehet hivatkozni a szabványokra. A közzétételi évszám nélkül hivatkozott szabvány a legújabb kiadást jelenti.

Az értekezés szempontjából nézve a kérdést, a non-ius szabályozási módok közül az egyik legeredményesebb forma a szabványok használata. A szabványosítás definíció szerint olyan tevékenység, amely általános és ismételten alkalmazható megoldásokat ad fennálló vagy várható problémákra azzal a céllal, hogy a rendező hatás az adott feltételek között a legkedvezőbb legyen. Esetünkben az informatikai biztonsági kihívásokra adott válaszok optimalizálása a céljuk. A számítógéprendszerek és hálózatok eredő biztonságát az egyes építőelemek közül a leggyengébbnek a biztonsága határozza meg (leggyengébb láncszem elve). A szabványok alkalmazásának a legnagyobb előnye ezen gyengeségek kiküszöbölése azáltal, hogy minden elemet egyenlő szintre hoz. a szabványok nélküli biztonság-kialakítás lehetséges, de nem megbízható, hiszen nem lehet a szabványosságot, mint formális objektív mércét használni. Az informatikai biztonság megfeleléségének biztosítása más esetekben is szükséges lehet, mint például minőségirányítási rendszer bevezetése, compliance vagy beszállítói audit esetén. Jelen esetben a szabvány fogalmát tágabb értelemben vesszük, a hangsúly a non-ius-on van, nem a szabvány formai követelményein. Formailag ugyanis a de jure szabványokat nemzeti vagy nemzetközi

¹²⁹ Forgács, 2004, p. 30.

¹³⁰ Jakobs, 2007, p. 3

szabványügyi szervezetek fogadták el és tették közzé. Szabványnak tekintjük ezeken felül a de facto szabványokat is, amelyeket általában széles körűen elismert nemzetközi civil szervezetek vagy kormányzati intézmények, szabványosítási céllal, de a szabvány formai követelményeinek teljesítése nélkül alkotnak. Ez utóbbi esetben általában verziószámozást alkalmaznak a változatok megkülönböztetésére, szemben a de jure szabványoknál alkalmazott kihirdetés évével. Szokásos eljárás, hogy a de facto szabvány egy adott változata de jure szabvánnyá válik. Ebben az esetben is szakmailag célszerűbb a de facto szabvány alkalmazása, ugyanis a de jure változatban általában nem jelennek a verziófrissítések, amelyek esetenként elég gyakoriak. Külön nehézséget okozhat az eredeti nemzetközi szabvánnyal egyébként betűre egyező nemzeti szabvány kiadása és annak változáskövetése. Erre a követésre jelent rossz példát a későbbiekben részletesen bemutatásra kerülő Common Criteria for Information Technology Security Evaluation de facto szabvány, amelynek aktuális verziója a 3.1 Revision 3 (2009. júliusi kiadás), a legfrissebb nemzetközi de jure szabvány egyik tagja az ISO/IEC 15408-2:2008, amely a 2.3-a de facto verzióból készült, a legújabb magyar szabvány pedig az MSZ ISO/IEC 15408-2:2003, ami a régen elavult 2.0 változat magyar fordítása.

A szabványok alkalmazása a magyar jog szerint nem kötelező,¹³¹ de nyilvánvalóan érdemes. Az egyenszilárdságú informatikai biztonság kialakításának ez a legcélszerűbb módja, viszont kötelező erő hiányában a megvalósítás nem várható el. A kérdés az, hogy hogyan lehet a szabványok jó technológiai szint-követését és jól definiáltságát a kötelező erővel rendelkező jogi követelményekkel összemérni.

¹³¹ 1995. évi XXVIII. tv. 6. § (1)

4.3. Belső szabályozás

Az informatikai biztonság helyi szinten történő szabályozása komolyabb múltra tekint vissza, mint a nemzeti szintű informatikai biztonsági tárgyú jogalkotás. Ennek nyilvánvaló oka, hogy az információs technológiák alkalmazása először szigetszerűen kezdődött úgy külföldön, mint Magyarországon is. A mainframe számítógépek beszerzését rendkívüli költségeik miatt csak meghatározott szervezetek engedhették meg maguknak, így a technológia katonai, oktatási, kormányzati és nagyvállalati alkalmazása kezdődött meg. Kiemelendő az a tény, hogy az így biztosított szolgáltatások szűk felhasználói kör számára voltak elérhetőek, a rendszerek eleinte nem voltak kapcsolatban egymással. Az összehangolt működés, a tárolt adatok biztonsága, elérhetősége nem jelent meg állami igényként. Viszont a befektetések védelmében a szervezetnek meg kellett határozni a rendszerek használatának szabályait, valamint bizonyos mértékben a biztonsági követelményeket a rendszer és a felhasználók adatai, munkája védelmének érdekében. Ekkor az üzemeltetési jellegű szabályzatok domináltak. A gépidőt, mint szűkös erőforrást meghatározott szabályok alapján lehetett igénybe venni, a hozzáférés időpontjának előzetes lefoglalásával.

A rendszerek hálózatba szervezésével, a rendszerek olcsó tömegcikként való elérhetőségével a gépidő szinte korlátlan erőforrássá vált, az üzemeltetés – az asztali alkalmazások tekintetében – veszített a jelentőségéből. A belső szabályozás súlypontja inkább áttevődött az információra. Általánosságban annak a jelentősége nőtt meg, hogy a rendszerekben tárolt adatokhoz az illetéktelenek (konkurencia, idegenek, arra nem jogosult munkavállalók) ne férhessenek hozzá. Ennek a szabályozásnak tehát a fókuszpontja a vállalati információs vagyon védelme. Manapság mindkét szabályzati típus létezik, külön-külön vagy komplex megvalósításban, elsősorban szervezet mérete és az informatika alkalmazásának mértéke határozza meg, melyik formában.¹³²

A védelem viszont csak akkor létezik, ha a szervezet felismeri a saját információs vagyonának értékét és szükségesnek tartja annak megóvását, meg akarja-e védeni saját ügyfelei adatait. A hangsúly tehát a szervezet szándékán van, amely meghatározza azt, megtörténik-e a helyi szabályzatok elkészítése, illetve ezeket a szabályokat be fogják-e tartani és tartatni. A helyi szabályozás magában tehát nem

¹³² Dósa – Polyák, 2003, p. 62.

nyújt biztosítékot a biztonság fenntartására, illetve nem érvényesíti társadalom átfogó informatikai biztonsági igényét.

Mindemellett viszont a szervezet belső szabályzatainak betartatására rendkívül hatékony kényszerítő erő és eszközrendszer állhat rendelkezésre, hiszen a munkaadó olyan tárgyalási potenciált képvisel a munkavállalóval szemben, hogy a munka esetleges elvesztésével való fenyegetéssel igen hatékonyan tudja befolyásolni a munkavállalók viselkedését. Ez a lehetőség rendkívül hatékonyá teheti tehát a belső szabályozási rendszert, viszont a stakeholderok, a szervezet működésében érdekelt külső személyek számára az, hogy a szervezet egyoldalúan kinyilatkoztassa azt, hogy a saját belső szabályai (amelyek megismerésére általában a külső személyek számára nincsen mód) megfelelően szigorúak, valamint az abban foglaltakat betartják, nem nyújt önmagában kellő bizonyosságot. Ezt a bizonyosságot valamely hatóságtól, vagy külső auditor cégtől kaphatják meg.

Komoly előnye a belső szabályozásnak bármely külső szabályhoz képest, hogy jobban képes illeszkedni a szervezet sajátosságaihoz. Minél szűkebb területet fed le a belső szabályozás, annál pontosabban tudja előírni a kötelezettségeket. A szabályozás lehet horizontális vagy vertikális (hierarchikus) szerkezetű. Horizontális szabályzat-kialakítás esetében a szabályzatok mellérendelt viszonyban vannak egymással. Az implementáció során általában egy szabályzat-mintát alkalmaznak az azonos szabályozási területekre. Ez az általában használt szabályzat-struktúra. Hierarchikus elrendezés esetén a szabályzatok fentről lefelé kerülnek kialakításra, és nem tartalmaznak redundáns részeket. Ilyen lehet például a következő struktúra: informatikai biztonsági politika, informatikai biztonsági szabályzat, számlázási rendszerek biztonsági szabályzata, CRM védelmi szabályzat, CRMSVR-1 szerver biztonsági szabályzata. Ebben az esetben sokkal jobban meg kell tervezni a szabályozási struktúrát, viszont egyszerűbbé válik a módosítás, a felső szabályok átültetése a gyakorlatba. A legutolsó szabályzat már csak a konkrét szerverre vonatkozó részletszabályokat rögzíti.

Összességében a belső szabályozás bár rendkívül jól alkalmazható vállalati környezetben, általános kötelező erővel nem rendelkezik, így az állami szabályozás eszköze nem lehet. Viszont tekintettel arra, hogy a testre szabhatóság igényét leginkább ez a szabályozási mód biztosítja, az állami szabályozás (legyen az jogi vagy szabványokon alapuló) helyi végrehajtására ahol lehet, alkalmazni szükséges.

4.4. Az elérendő cél

Mindezen fenti szabályozási lépéseket azért kell megtennünk, hogy az informatikai rendszerek biztonsága megfelelően kialakított legyen. No de mi számít megfelelően kialakítottnak? Milyen jellemzőkkel rendelkezik egy biztonságos rendszer? Ezt a kérdést részben gyakorlati oldalról célszerű megközelíteni, létező és betartható kontrollok bemutatásával, egy magáncélú, hálózatra kötött számítógép és egy komoly informatikai infrastruktúrával rendelkező nagyvállalati rendszer elvárható biztonsági kontrolljainak ismertetésével. A fejezetben ismertetett kialakítás két tipikus eset elméleti bemutatását tűzi ki célul, bemutatva a gyakorlatban megvalósítható kontrollok széles körét és az informatikai biztonság aspektusait.

Egy otthoni felhasználó gépét és adatait viszonylag egyszerű védeni. A szoftvereszközök nagy része ingyenesen elérhető, de emellett kitűnő minőségű. A biztonság kialakításának szűk keresztmetszete leginkább a szakmai ismeretek hiánya szokott lenni. Tehát a hálózat felőli védelem kialakítható egy szoftveres tűzfal alkalmazásával. Az operációs rendszert és minden más szoftvert is szükséges a legújabb biztonsági frissítésekkel felvértezni, vírust és más rosszindulatú szoftvereket kereső alkalmazást, valamint kémprogramot (amely nem minősül rosszindulatú szoftvernek, viszont a tárolt adatokkal való visszaélést valósíthat meg) kereső alkalmazást kell használni és rendszeresen frissíteni. A géphez való hozzáférést szabályozni kell: a felhasználók külön belépési azonosítóval rendelkezzenek, jelszóval védve. A bizalmas adatokra a hozzáférést szabályozni kell a jogosultságok helyes beállításával. A fizikai hozzáférés az elzárva tartással (ajtó zárása, esetleg riasztóberendezés) oldható meg. Amennyiben a tárolt és továbbított adatok bizalmasságához és sértetlenségének biztosításához szükséges, a merevlemez részleges vagy teljes titkosítása illetve az elektronikus levelezés elektronikus aláírással, időbélyeggel való ellátása, üzenetek titkosítása válhat szükségessé.¹³³

A jelentős informatikai infrastruktúrával rendelkező szervezeteknek komplex biztonsági kihívásokkal kell szembenéznük. Ez a komplexitás a technikai- és élőerős

¹³³ Almási–Balázs–Erdősi–Kovács–Rátai–Schvéger, 2010, p. 43.

vagyonvédelem, az információvédelem és a biztonságsszervezés területeit foglalja magába.

A biztonság megvalósítása minden esetben a kockázatok és az üzleti igények alapján történik, az arányos védelemre törekedve. Itt egy nagyvállalat informatikai központjának védelmi intézkedései kerülnek áttekintésre, amelyet a kisebb szervezetek saját igényeknek megfelelően tudnak átszabni. A konkrét megvalósításra vonatkozó javaslatot minden esetben gondos mérlegelés után a kockázatelemzés figyelembevételével szakértő terjeszti elő és a menedzsment hagyja jóvá azt.

Az épületek tervezésénél nagy figyelmet kell fordítani az építészeti biztonság kialakítására, úgy, hogy a számítógépterem egy belső épületben lehetőleg földszint alatt helyezkedjen el. Az épület tervezésekor biztonsági szempontból a lehetséges fizikai behatolási pontokat, a természetes illetve mesterséges vizek elleni védekezést, a kinti forgalom által keltett rezgést, valamint az elektromágneses sugárzás elleni árnyékolást kell számításba venni. Egyes esetekben robbanóanyagok, vegyi anyagok elleni védelemről is intézkedni kell.

A cél, hogy maga az objektum körkörösén védhető legyen. Ekkor a megfelelő héjvédelemről és kültéri védelemről mind mechanikai mind elektronikai eszközök útján gondoskodni kell. Az elektromágneses sugárzás elleni védelem felszíni épületrészek esetén Faraday kalitkával történhet.¹³⁴ A földszint alatti épületrészek esetében a vasbeton szerkezet önmagában elégségesnek tekinthető.

A gépterem egyik legfontosabb erőforrása a villamos energia, amelynek megfelelő ellátásáról, illetve a szükségellátásról több szinten kell gondoskodni. Az épület betáplálása lehetőleg két, egymástól független alállomásról történjen, megfelelő védelemmel ellátva. Az energiaellátás folyamatos biztosítása érdekében szünetmentes áramforrásokat kell alkalmazni, amelyek a rövidtávú kimaradásokat áthidalják. Hosszabb távra emellett dízelgenerátorok telepíthetők.

A környezeti jellemzők megfelelő szinten tartásának jelentősége nem lebecsülendő ezen a területen. Levegő hőmérséklete és páratartalma légkondicionáló berendezésekkel tartható megfelelő szinten, amelyek kialakításakor a redundanciát és a helyettesíthetőséget is szem előtt kell tartani. A légkondicionáló gépek lehetőleg párosával kerüljenek elhelyezésre, valamint előnyös, ha az egyes egységek kiesése esetén a szomszédos berendezés is el tudja látni a kiesett egység feladatát. A hosszú

¹³⁴ Muha – Bodlaki, 2010, p. 120.

távú adattárolásnak a levegő hőmérsékletével és nedvességtartalmával való szoros kapcsolata nemcsak az online, hanem az offline (adathordozóra történő) mentések esetén is bizonyítható.¹³⁵

Az épületnél egyébként szokásos tűzvédelmi berendezések mellett a szervertermekre szigorúbb előírások vonatkoznak a minél gyorsabb oltás és a legkisebb anyagi kár elérésére. Az érzékelés szempontjából ma már bevált technika az aspirációs füstérzékelők telepítése, amely gyorsabban és nagyobb biztonsággal érzékeli a keletkező tüzet. Ez a szerverterembe telepített több szívócsonkból, központi légbeszívásból és egy analizáló berendezésből áll. Mivel ez a megoldás rendkívül költséges, ezért a pontszerű optikai füstérzékelés továbbra is elterjedtebb technika. Az oltásnál ma már alapvető követelmény az automatikus oltórendszer alkalmazása. Az oltás általában valamely inert gáz alkalmazásával történik, de voltak próbálkozások vízköddel oltó berendezés használatára is, amely viszont nem bizonyult megfelelőnek és komoly anyagi károkat okozott. A probléma oka az volt, hogy bár a tiszta víz nem villamos vezető, a szerverterem nem megfelelő tisztasága esetén a szálló por a vízködöt vezetővé változtatta.

A szervertermek őrzése a hagyományos objektumvédelmi feladatokhoz hasonló, viszont nagyobb a jelentősége a védett körletek kialakításának és a belépési jogosultságok szerepkörök alapján történő differenciálásának. Alapvető követelmény a központi jogosultságkezelés kétfaktoros azonosítással, például proximity kártyás és PIN kódos azonosítással. A jogok kiosztása célszerűen egy központi rendszerben történik, az adott munkatárs közvetlen felettesének, az üzleti folyamat felelősének, és a szerver üzemeltetési vagy biztonsági vezetőjének együttes jóváhagyásával. Az így kiosztott jogosultságok felülvizsgálata legalább évente esedékes a kiosztott jogosultságok és az engedélyek automatikus vagy manuális összehasonlításával együtt. Az eltérések okát minden esetben ki kell vizsgálni. A jogosultságok kezelése történhet a személyügyi rendszerrel összekötött identity management (IDM) rendszerrel. Az objektumba történő belépések naplózására a hatályos szabályozás szerint hat hónapig, ideiglenes beléptetés esetén 24 óráig van lehetőség,¹³⁶ ezért szükséges az esetleges illegális behatolások, vagy jogosultság-túllépések felderítése ezen időszakon belül. A bizonyítékként felhasználható adatok tovább tárolhatóak a rendőrségi feljelentés vagy a fegyelmi eljárás lefolytatásáig. A biztonsági körletek

¹³⁵ Magyar Országos Levéltár: Levéltári állományvédelmi ajánlás. pp. 5-7.

¹³⁶ Szvmt. 32. § (3)

kialakításakor érdemes a karbantartók és a logisztika által használt területeket fizikailag elválasztani az informatikai részekről. Célszerű továbbá, ha a szerverpark is több teremben kerül elhelyezésre funkcionális illetve biztonsági szempontok alapján. Szükséges a védett körletek kamerás megfigyelése, kiemelten az átjárók és a munkavégzés során használt területek. Az itt készült felvételek megőrzésére alapvetően három napos megőrzési határidő vonatkozik.¹³⁷ A szervertermek lehetőleg ne rendelkezzenek ablakokkal illetve nem védett térbe nyíló ajtókkal. Ha mégis, ezek védelmére kitüntetett figyelmet kell fordítani, biztonsági rácsok, üvegtörés érzékelő és a védett oldalra telepített passzív infravörös érzékelők alkalmazásával.¹³⁸

Magában a védett térben szintén szükséges a passzív infravörös érzékelők használata. Az ajtók biztonsági okokból legyenek zsilip rendszerűek, életvédelmi okból viszont a szerverterem felőli ajtó kilinccsel nyitható legyen, vagy vésznyitó kulcs legyen elhelyezve az ajtó mellett. Ennek célja az oltógázzal történő elárasztás esetén az azonnali menekülés biztosítása. Életvédelmi okból szintén szükséges az oltógáz indítását blokkoló nyomógomb elhelyezése a védett helyiségen belül.

Az informatikai rendszer védelmi igénye szintén összetett. A hálózatot kívülről el kell választani az internettől, amely általában tűzfalal történik. A tűzfalak mellett támadás-észlelő (IDS) illetve támadás-megelőző rendszert is érdemes alkalmazni.¹³⁹

Minden külső forgalomnak a tűzfalakon keresztül kell zajlania, titkosított protokollok alkalmazásával (pl. HTTPS, SFTP, SSH). A szervertermen belüli forgalom történhet titkosítás nélkül, amennyiben a hálózatból való kiszivárgás, illetve az illetéktelen hozzáférés kizárható. A szerverekre való belépés a szervertermekbe való belépéshez hasonlóan személyre kiosztott, és több szinten engedélyezett hozzáféréssel történhet. Az azonosítás három faktor útján történhet, a tudás (jelszó), a birtoklás (smart kártya, egyszer használatos jelszó) és a tulajdonság (biometrikus jellemző) alapján.¹⁴⁰ A szerverekre való sikertelen és sikeres belépéseket valamint különösen védendő rendszerek esetén minden tevékenységet naplózni kell, mely naplók védelmére szintén kiemelt figyelmet kell fordítani. A naplókat célszerű központi helyre gyűjteni (naplószerver), amelyhez csak a biztonsági osztály munkatársai férhetnek hozzá. A naplózási tevékenység a bizonyítékként való felhasználás és az illegális cselekmények felderítése kapcsán elengedhetetlen. A naplóállományokat a rendszer szokásos

¹³⁷ Szvmt. 31. § (2)

¹³⁸ Kerekes – Lukács, 2001, p. 156.

¹³⁹ Muha, 2010, 6.4.2.

¹⁴⁰ Horváth–Lukács–Tuzson–Vasvári, 2001, p. 94.

mentéséhez hasonlóan célszerű gyakran, például naponta elvégezni, és amennyiben a szervezetnek erre lehetősége van, a mentéseket másik telephelyen tárolni. Amennyiben a telephelyek közti forgalom elektronikusan történik, akkor az titkosítva illetve az átküldött és fogadott tartalmakat összehasonlítva kell elvégezni, valamint ha a szállítás fizikai módon történik, akkor az értékkíséréskor szokásos biztonsági eljárásokat kell követni.

A katasztrófahelyzetek, amelyek a szervezet infrastruktúráját szignifikáns mértékben károsítják, illetve használhatatlanná teszik, fontos rendszerek esetén kiemelt figyelmet és tervezést igényelnek. A tervezés alappillére a katasztrófaterv vagy katasztrófa helyreállítási terv (Disaster Recovery Plan, DRP), amely a katasztrófahelyzet esetén szükséges szervezési és műszaki feladatokat tartalmazza a helyreállítás részletes leírásával. Ide tartozik a helyreállításra használható rendszerek beszerzésének, konfigurálásának sorrendje, az adatok helyreállításának módszere illetve a megfelelő üzemeltető személyzet rendelkezésre bocsátása is. A katasztrófahelyzetek esetére lehetséges egy telephelyen kívüli, folyamatosan üzemben tartott és az élő rendszerrel megegyező tartalék rendszer használata, szintén telephelyen kívüli, de csak vészhelyzet esetén üzemelő rendszer használata. De akár a hardver forgalmazóval is lehet olyan szerződés kötni, amelyben a forgalmazó vállalja rövid időn belül a megfelelő hardver biztosítását. Gyakran elhanyagolt feladat a katasztrófa tesztek végrehajtása, amely a terv működőképességét és alkalmazhatóságát hivatott ellenőrizni. Ekkor célszerű, de nem feltétlenül szükséges az éles rendszerek kikapcsolása, mivel ez a nem megfelelő tervek és intézkedések esetén szolgáltatás kieséssel járhat. Gyakrabban alkalmazott módszer inkább a terv lépéseinek a munkatársakkal történő begyakorlása a tesztrendszeren. A katasztrófatervezéshez kapcsolódó másik terv az üzletmenet folytonossági terv (Business Continuity Plan, BCP), amely viszont üzleti oldalról közelíti meg a problémát, az üzleti folyamatok működésének biztosítása a célja, a katasztrófában érintett üzleti folyamatok megkerülésével. A működésfolytonosság jellemzői mérhetőek, amelynek eredménye a kockázatelemzésbe illetve a vonatkozó tervekbe beépíthető.¹⁴¹

Fontosak továbbá az adminisztratív, szervezési védelmi intézkedések, mint például az informatikai biztonságért felelős szervezeti rendszernek a szervezeti hierarchiában

¹⁴¹ Beinschróth, 2006.

megfelelően magasan való elhelyezése,¹⁴² vagy éppen az oktatás, a biztonsági tudatosságot növelő tréningek.

A fent leírt eljárások és módszerek iparági legjobb gyakorlatnak tekinthetők, azonban az azokkal szemben elvárt követelmények nagyban függenek az adott terület jellemzőitől.

A fent leírt gyakorlatok két, egymástól nagymértékben különböző élethelyzetet írtak le. A két szint közötti (vagy azok feletti) biztonsági intézkedések mértékét (pl. egy kisvállalat intézkedési körét, vagy a katonai informatikai rendszerek védelmét) sok tényező együttesen határozza meg, így többek között a végzett tevékenység jellege, kezelt adatok köre, rendelkezésre álló erőforrások és a vezetői döntés. Általános receptet adni nehéz, de egyes esetekben szükséges.

¹⁴² Vasvári, 1997, p. 79.

5. A szabályozás gyakorlata

5.1. Jogi szabályozás

A Magyar Köztársaságban jelenleg hatályos jogszabályokban rendkívül heterogén az informatikai biztonságra vonatkozó előírások tartalma és hatálya. Nincsen olyan jogszabály, amely az információbiztonság vagy az informatikai biztonság területén keretszabályozás jelleggel minden területre kiterjedően határozná meg előírásokat. Ezzel szemben a különböző nemzetgazdasági ágakra, adatkezelésekre, egyes szakmák gyakorlására vonatkozó szabályok között gyakran található eltérő mélységű biztonsági szabályozás. A kutatás fókusza az informatikai biztonsági szabályozás volt, de ahol az szükséges volt, az információbiztonsági részek is elemzésre és kiemelésre kerültek. A hatályos magyar szabályozásban a szabályozás mélysége alapján differenciálva négy kategória alkotható: az indirekt szabályozás, az önkéntes-önszabályozott biztonság, a felületesen szabályozott és a részletesen szabályozott területek.¹⁴³ A kategorizálás szempontrendszerének kiválasztása azért a szabályozás mélységére jutott, mert ez a kodifikáció mikéntje és a szabályozás minősége szempontjából sokkal átláthatóbb, és jobban mutatja a különbségeket, mintha például a nemzetgazdasági ágak szerint végeznénk a csoportosítást, valamint jobban lehet kezelni olyan keretszabályozási szinten megvalósuló területeket, mint az adatvédelem, vagy az elektronikus közszolgáltatások.

5.1.1. Indirekt szabályozás

Első, talán ide sem tartozó kategória (hiszen az informatikai biztonságot tulajdonképpen nem szabályozza) a büntetőjog és büntetőeljárás-jog indirektnek nevezhető szabályozási kategóriája, amely a jogellenesnek tekintett és ezért pönalizált cselekményeket nevezi meg, valamint a büntetőeljárás kapcsán a bizonyítékszerzés és a bizonyíték-megőrzés eljárási szabályait fekteti le.

¹⁴³ A csoportosítás más módon is megoldható. Lehetséges lenne tovább bontani a csoportokat ellenőrzött és nem ellenőrzött területekre, valamint vannak olyan jogterületek, amelyek több csoportba is tartozhatnak. Ezek ellenére a fent ismertetett négy szintű csoportosítás átlátható, viszont nem is jelent túlzott mértékű általánosítást.

Ilyen az 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.) Visszaélés személyes adattal tényállása: Aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi rendelkezések megszegésével jogtalan haszonszerzési célból vagy jelentős érdeksérelem okozva jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel, vagy az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja, vétséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁴⁴

A tényállást a 2003. évi II. törvény iktatta a törvénykönyvbe, az adatvédelmi biztos 2001. április 25-i ajánlását alapul véve. A normaszövegben alaptényállási elem a jelentős érdeksérelem, amely viszont rendkívül sok értelmezési problémát eredményez. Meglehetősen kevés olyan bírósági ítélet lelhető fel, amelyben kizárólag jelen szakaszra hivatkozva hoztak döntést. Ilyen például az Orosházi Városi Bíróság 4/5-H-BJ-2008-1 sz. ügye, melyben 10.491 természetes személy különleges adatainak a jogellenes kezelése valósult meg. Az ügyben az első fokú elmarasztaló ítélet után a Szegedi Ítéltábla, mint harmadfokú bíróság Bhar.II.199/2009/13. számon felmentő ítéletet hozott.

Levéltitok megsértése: Aki másnak közlést tartalmazó zárt küldeményét, a tartalmának megismerése végett felbontja, megszerzi, vagy ilyen célból illetéktelen személynek átadja, úgyszintén aki távközlési berendezés útján továbbított közleményt kifürkész, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el, és pénzbüntetéssel büntetendő.¹⁴⁵

A kifürkészés történhet a PSTN vagy VoIP telefon lehallgatásával, hálózati forgalom figyelésével és rögzítésével (sniffing), a számítógépen rootkit, kémprogram elhelyezésével, vagy bármely más módon. A bűncselekmény kísérlete megállapítható akkor, ha ilyen eszközök telepítésre kerültek a telefonvonalra, hálózati eszközökre vagy számítógépre. Alanya bárki lehet, de hivatalos személy elkövető esetén hivatali visszaélés bűncselekménye (Btk. 225. §) valósul meg.

A magántitok jogosulatlan megismerése: Aki magántitok jogosulatlan megismerése céljából hírközlő berendezés útján, illetőleg számítástechnikai rendszeren másnak továbbított közleményt, adatot kifürkész, és az észlelteket technikai eszközzel rögzíti, büntetést követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Btk. 177/A. § (1)

¹⁴⁵ Btk. 178. § (1)

¹⁴⁶ Btk. 178/A. § (1)

A bűncselekmény az adatvédelem fogalmának szűk értelmezésén túlmutató magánszféra védelmét hivatott biztosítani. Alanya bárki lehet, de hivatalos személy esetében a jogosulatlan titkos információgyűjtés büntette (Btk. 227/A. §) valósul meg. A számítástechnikai rendszer és adatok elleni bűncselekmény: Aki számítástechnikai rendszerbe a számítástechnikai rendszer védelmét szolgáló intézkedés megsértésével vagy kijátszásával jogosulatlanul belép, vagy a belépési jogosultsága kereteit túllépve, illetőleg azt megsértve bent marad, vétséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁴⁷

Az idézett szakasz az Európa Tanács informatikai bűnözésről szóló egyezménye alapján 2001-ben került be a törvénykönyvbe.¹⁴⁸ A számítástechnikai rendszer és adatok elleni bűncselekmény tárgya a számítástechnikai rendszerek normális (nem akadályoztatott) működéséhez és a rendszerekben tárolt, feldolgozott, továbbított adatok bizalmosságához, megbízhatóságához, és hitelességéhez fűződő érdek. A törvény három, egymástól elkülönülő esetet sorol be a bűncselekmény elkövetési magatartásai közé. Az első esetben a behatoló, aki – a fogalmi alapvetésben meghatározottak szerint – egy white-hat hacker, az egyébként létező, a rendszer védelmét szolgáló intézkedést kijátssza, tehát az elkövető a rendszerben nem azonosított felhasználó (unauthenticated user) vagy azonosított felhasználóként a kiosztott jogosultságait lépi túl (authenticated user, unauthorized access). Ezekben az esetekben mindössze a behatolással, illetve a jogosultságok túllépésével tényállásszerűvé válik a cselekmény, de csak abban az esetben, ha további bekezdésekben meghatározott adاتمódosítás nem történik meg. A védelmi intézkedés hatékonysága nem képezi szabályozás tárgyát, így bármilyen védelmi intézkedéshez hasonló, szakmailag kifogásolható eljárás alkalmazása esetén megvalósul a cselekmény. Gyakorlati példa a WiFi hálózatok használata és az azzal kapcsolatos szokások. A mai mobil eszközök kiemelten támogatják a védelemmel nem ellátott WiFi hálózatok használatát, amelyek általában ingyenes hozzáférési pontokat jelentenek, de lehet akár olyan otthoni hálózat is, amelyet a tulajdonosa nem titkosított. Ez utóbbi hálózat használata a Btk. 300/C szakasza alapján nem büntethető. Negatív példaként említhető az egyébként e tényállás keretében sem pönalizált cselekmény büntetése, amikor a Szegedi Városi Bíróság 2007 novemberében a nem védett WiFi hálózat használatát lopás szabálysértéseként (9

¹⁴⁷ Btk. 300/C. § (1)

¹⁴⁸ Beiktatta a 2001. évi CXXI. tv. 57. §

forint kárértékre) büntetni rendelte. Hozzá tartozik a WiFi használatával kapcsolatos szokásokhoz, hogy a rádiós routerek¹⁴⁹ gyártói alapértelmezésben bekapcsolt és nem védett WiFi kapcsolattal szállítják termékeiket, hogy a felhasználó minél egyszerűbben használatba tudja azt venni.

Aki számítástechnikai rendszerben tárolt, feldolgozott, kezelt vagy továbbított adatot jogosulatlanul megváltoztat, töröl vagy hozzáférhetetlenné tesz, vagy adat bevitelével, továbbításával, megváltoztatásával, törlésével, illetőleg egyéb művelet végzésével a számítástechnikai rendszer működését jogosulatlanul akadályozza, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁵⁰

A (2) bekezdés a) pontjában a törvény az adatot, a b) pontban a rendszer működését védi. Ebben az esetben nem tényállási elem a károkozás illetve a jogtalan hasznoszerzés, így az alapvetésben meghatározott white hat hackerek által végrehajtott adatmódosítás is büntetendő ez alapján.

Aki jogtalan hasznoszerzés végett a számítástechnikai rendszerbe adatot bevisz, az abban tárolt, feldolgozott, kezelt vagy továbbított adatot megváltoztat, töröl vagy hozzáférhetetlenné tesz, vagy adat bevitelével, továbbításával, megváltoztatásával, törlésével, illetőleg egyéb művelet végzésével a számítástechnikai rendszer működését akadályozza, és ezzel kárt okoz, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁵¹

Ez utóbbi bekezdés a korábbi számítógépes csaláshoz hasonló tényállás. A második bekezdésben meghatározott magatartások jogtalan hasznoszerzés végett történő végrehajtását rendeli büntetni. A kár bekövetkezése tényállási elem, viszont nem a számítógéprendszerben okozott kárt, hanem a cselekmény által okozott kárt jelenti.

A kollégiumvezetők álláspontja¹⁵² szerint a (4) bekezdésben megjelölt minősített esetek gondatlan elkövetés esetén is alkalmazandóak.

A számítástechnikai rendszer védelmét biztosító technikai intézkedés kijátszása: Aki a Btk. 300/C. §-ban meghatározott bűncselekmény elkövetése céljából, az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő számítástechnikai programot, jelszót, belépési kódot, vagy számítástechnikai rendszerbe való belépést lehetővé tevő adatot készít,

¹⁴⁹ Az otthoni internetmegosztást is biztosító számítógép-hálózati eszközök

¹⁵⁰ Btk. 300/C. § (2)

¹⁵¹ Btk. 300/C. § (3)

¹⁵² Kollégiumvezetők álláspontja a Btk.-t módosító novella (a 2001. évi CXXI. tv.) egyes rendelkezéseinek alkalmazásával kapcsolatos jogértelmezési kérdésekben (2002. május 27.)

megszerez, vagy forgalomba hoz, azzal kereskedik, vagy más módon hozzáférhetővé tesz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁵³

A 300/E szakaszt a 300/C szakasszal egy időben, a 2001. évi CXXI. törvény iktatta be a Büntető Törvénykönyvbe, a számítástechnikai bűnözésről szóló budapesti egyezmény alapján. A jelen bekezdés esetén az elkövetés tárgya az a hacker-eszköz vagy illegális hozzáférést biztosító azonosító adat. Az illegális hozzáférést biztosító azonosító adat alapvetően a külső eszköz (pl. vírus, rootkit) segítségével meggyengített rendszerben létrehozott csak a behatolás célját szolgáló felhasználói fiók adatait jelenti. Az elkövetési magatartás magában foglalja a készítést, megszerzést, forgalomba hozatalt, hozzáférhetővé tételt, illetve a kereskedést. A bűncselekmény a magatartási elemek bármelyike esetén befejezett, nem szükséges az eszközt vagy azonosítót alkalmazni, amely már a 300/C. §-ban foglaltak szerint büntetendő. A jogalkalmazásban jelentős problémát jelenthet, hogy az ilyen eszközök a saját rendszerünk jogszerű biztonsági vizsgálatára is használhatóak, így az ilyen hacker-eszközök birtoklása – ebben az értelmezésben – pönalizálja a lelkiismeretes rendszergazdát is. A szakasz alkalmazására esetjog nem található.

A kollégiumvezetők álláspontja¹⁵⁴ szerint a 300/E. §-ban meghatározott bűncselekmény elkövetőjének célja a 300/C. §-ban meghatározott bűncselekmény elkövetése, így az utóbbi elkövetése esetén az előbbi csak előkészületi cselekmény, halmazat nem állapítható meg.

Egyes esetekben lehet informatikai biztonsági vonzata a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos tényállási körnek (Btk. 313/B. §, 313/C. §, 313/D. §),¹⁵⁵ valamint a közérdekű üzem működésének megzavarása (Btk. 260. §), a terrorcselekmény (Btk. 261. §) és a visszaélés haditechnikai termékkel és szolgáltatással, illetőleg kettős felhasználású termékkel (Btk. 263/B. §) tényállásoknak is.

Az indirekt szabályozási kategóriába sorolhatók továbbá a büntető eljárásjog tekintetében a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény Számítástechnikai rendszer útján rögzített adatok megőrzésére kötelezés című bekezdésben foglaltak:

A megőrzésre kötelezés a bűncselekmény felderítése és a bizonyítás érdekében a számítástechnikai rendszer útján rögzített adat birtokosának, feldolgozójának, illetőleg

¹⁵³ Btk. 300/E. § (1)

¹⁵⁴ *ibid.*

¹⁵⁵ Vikman, 2009.

kezelőjének a számítástechnikai rendszer útján rögzített meghatározott adat feletti rendelkezési jogának ideiglenes korlátozása.¹⁵⁶

A megőrzésre kötelezést a bíró, az ügyész vagy a nyomozó hatóság is elrendelheti, határozat formájában. A megőrzésre kötelezett a határozat megismerésétől biztosítani köteles a határozatban meghatározott adatokat változatlanul megőrizni, biztonságosan tárolni. A megőrzés mellett az illetéktelen hozzáférés megakadályozása is feladata a kötelezettnek. Az ilyen módon tárolt adathoz csak a kötelezést elrendelő szerv férhet hozzá, a tárolt adatról még csak tájékoztatást sem adhat a kötelezett harmadik személy számára. Az adatot a kötelezettnek az eredeti helyén és formájában kell tárolnia. Az alapvető szabályoktól való eltérést írásban engedélyezheti az elrendelő. A megőrzésre kötelezett adatot az integritás védelemében a hatóság elláthatja elektronikus aláírással. Az integritás vagy a biztonság sérülését a kötelezettnek haladéktalanul jelentenie kell a hatóság számára. A megőrzésre kötelezés célja, hogy időt biztosítson az adatok átvizsgálására a hatóság számára, amely ez után dönthet az adatok lefoglalásáról. A megőrzésre kötelezés legfeljebb három hónapig tart, de mind az adat lefoglalása, mind a büntetőeljárás megszüntetése a kötelezés megszűnését eredményezi a Be. szerint. Gyakorlati nehézséget jelent, hogy a megőrzésre kötelezés nem jelen olyan biztonságot és bizonyítékminőséget, mintha a nyomozóhatóság lefoglalná az adatokat vagy a számítógépet.

A fentiekből egyértelműen látszik, hogy az idézett indirekt informatikai szabályok nem tartalmazzak előírást vagy magyarázatot arra, hogy például mit jelent a „számítástechnikai rendszer védelmét szolgáló intézkedés”, tehát ennek jelentését más jogszabályokban kell keresnünk. Másrészt viszont azért tartozik mégis bele az informatikai szabályozásba a terület, mivel a szankcionálás is egy módja a terület szabályozásának.

Vannak továbbá titkok, amelyek jogi védelmet élveznek, de csak a fentiekhez hasonló, indirekt módon: üzleti titok (Ptk. 81. §), banktitok (1996. évi CXII. törvény 50. §), értékpapírtitok (2001. évi CXX. törvény 369. §), pénztártitok (1993. évi XCVI. törvény 40/A. §, 1997. évi LXXXII. törvény 78. §), adótitok (2003. évi XCII. törvény 53. §), vámtitok (2003. évi CXXVI. törvény 16. §). Ezek lehetnek informatikai rendszerben vagy bármely egyéb módon tárolt adatok, ezek közül az informatikai

¹⁵⁶ Be. 158/A. § (1)

rendszerben tároltak esetében tekinthetjük a jogi védelmet indirekt informatikai biztonsági szabálynak.

5.1.2. Önkéntes-önszabályozott biztonság

Másik területként az önkéntes illetve önszabályozott biztonságot nevezhetjük meg, amelybe tartoznak például az informatikai és kommunikációs szektor önszabályozási lépései. Úgy, mint ahogy az élelmiszeripari cégek (legyen az malom vagy kínai gyorsétterem) törekednek az utóbbi időkben a HACCP minősítés megszerzésére, az informatikával vagy távközléssel foglalkozó cégek egy része is törekszik nemzetközi szabványoknak megfelelően üzemeltetni informatikai rendszereit, szolgáltatásait. Ez a vevők részéről felmerülő igény, vagy bizalomnövelő PR-eszköz is lehet. Mindemellett, hogy az ilyen irányú fejlesztéseknek jelentős költségvonzata van a biztonság közgazdasági értelemben pozitív externália, így a ráfordításokat jelentős mértékben meghaladja az a megtakarítás, amit a biztonsági incidensek kiküszöbölése jelent.¹⁵⁷

Az IKT szektor informatikai biztonsági önszabályozása elsősorban az ISO 27001 szabványnak való megfelelésre törekvés illetve a megfelelés tanúsítása. Emellett az informatikai folyamatokra is vonatkozó ISO 9001 szerinti minőségirányítási rendszer bevezetése, vagy az ITIL követése szintén javíthat az informatikai biztonság szabályozottságán. Az ilyen irányú törekvés általában kinyilvánításra kerül. Tekintettel arra, hogy az ISO 27001 szerint lehetséges tanúsítani, a partnerek felé a megfelelés bemutására a legkézenfekvőbb a harmadik fél általi tanúsítás. Ez a jelentős költségvonzata miatt illetve a viszonylag magas követelményekből adódóan a piaci szektor elég kis hányadát fedi le, de ettől függetlenül világviszonylatban is előkelő helyen áll Magyarország a tanúsítások számát tekintve.¹⁵⁸

A gazdasági szervezetek és állami szervek túlnyomó része rendelkezik informatikai jellegű belső szabályozással (pl. informatikai biztonsági szabályzat, informatikai üzemeltetési szabályzat, adatvédelmi szabályzat), amelyek szintén célszerűen valamely nemzetközi szabvány figyelembevételével készülnek. Már csak azért is, hiszen a szabályzatok teljes körűségéhez leginkább valamely jól bevált normarendszer alkalmazásával közelíthetünk. A témában iránymutatást ad az ITB 8. sz. ajánlásának 4. fejezete: Útmutató az informatikai biztonsági szabályzat (IBSZ) elkészítéséhez.

¹⁵⁷ Camp -- Wolfram, 2004. 20. p.

¹⁵⁸ A kérdésről bővebben ld. a szabványalkalmazás gyakorlata c. fejezetet.

5.1.3. Felületesen szabályozott biztonság

Következő kategóriaként a felületesen szabályozott területet határolhatjuk el a többitől, ahol a jogi szabályok előírásra kerültek, de azokat a jogalkotó nem részletezte, ebből kifolyólag a jogalkalmazó és a betartásra kötelezett nehezen tudja értelmezni azokat, az önkéntes jogkövetés így nagymértékben megnehezül. Ezt a problémát fokozza az a tény, hogy a jogalkotó polgári jogi terminológiát használva fogalmazta meg a jogszabályban foglalt követelményeket, tehát gyakran használja az „elvárható legjobb”, vagy az „elégséges” fordulatokat. A jogszabály kötelezettje az esetek többségében nem rendelkezik – vagy nem is rendelkezhet – azokkal a szakmai ismeretekkel, hogy ezeket a követelményeket közvetlenül értelmezni tudja. Mindemellert pedig a követelményeknek komoly jogi vonzatai vannak, beleértve a büntetőjogi felelősséget és a polgári jogi úton érvényesíthető kártérítést. A következőkben példákkal kerülnek bemutatásra a felületesen szabályozott kategóriába sorolt jogszabályok.

5.1.3.1. Adatvédelem

A felületesen szabályozott területek közül első számú iskolapélda az adatvédelem. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (továbbiakban adatvédelmi törvény vagy Avtv.) látszólag egy bekezdésben foglalkozik az adatvédelem informatikai biztonsági aspektusával, felületesen meghatározva az adatkezelő és az adatfeldolgozó által a tevékenységük során betartani rendelt szabályokat.

A személyes adat „bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatról levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. A személy különösen akkor tekinthető azonosíthatónak, ha őt - közvetlenül vagy közvetve - név, azonosító jel, illetőleg egy vagy több, fizikai, fiziológiai, mentális,

gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző tényező alapján azonosítani lehet.”¹⁵⁹

Személyes adat az az adat, amely az adatvédelmi jog tárgyát képezi. A személyes adat az adat fogalmának valódi részhalmaza, független a hordozótól, a megjelenési formától, kódolástól, kizárólag a meghatározott természetes személlyel való kapcsolat határozza meg.

Az adatvédelem „az adatok kezelésével kapcsolatos törvényi szintű jogi szabályozás formája, amely az adatok valamilyen szintű, előre meghatározott csoportjára vonatkozó adatkezelés során érintett személyek jogi védelmére és a kezelés során felmerülő eljárások jogszerűségeire vonatkozik”¹⁶⁰

Az adatvédelem a magánszféra védelmének egyik módja, amely jogi szabályozásban nyilvánul meg.¹⁶¹ Az adatvédelem, illetve a személyes adatok védelméhez fűződő jog nem akadályozza az adatalanyt a saját személyes adatainak felhasználásában, így az önrendelkezési jog. Az adatvédelem célja az angolszász nyelvterületen használt – a magyar magánszféránál tágabb értelmű privacy védelme. A privacy jelentésébe beletartozik,¹⁶² hogy az adatalany meghatározhatja, hogy mely adataik juthatnak mások tudomására, meghatározhatja, hogy személyiségének mely jellemzőihez ki férhet hozzá és egyben egy állapotot is jelöl, amelyben az adatalany személyes adataihoz, gondolataihoz és testéhez való hozzáférés korlátozott.

Az adatbiztonság szűkebb értelmezésében technikai adatvédelem, tehát a jogi úton történő magánszféra-védelem műszaki-technikai megvalósítása. Mivel az adatvédelem létrejötte, illetve a jogterület ilyen szintű kifejlődése a technikai fejlettség – az információs és kommunikációs technológiák robbanásszerű fejlődésének – eredménye,¹⁶³ ezért az adatbiztonság szerepe az adatvédelemben rendkívül hangsúlyos. Az adatbiztonság nélküli adatvédelem nem rendelkezik több gyakorlati jelentőséggel, mint a jogfilozófia. Annak oka, hogy a technika mégis ennyire¹⁶⁴ eltöprel a jogi kérdések mellett, egyszerűen csak az, hogy az adatvédelmet a szakma alapvetően jogterületnek, nem interdiszciplináris tudományterületnek tekinti.

¹⁵⁹ Avtv. 2. §

¹⁶⁰ ITB 8. sz. ajánlás, 1994, p. 132.

¹⁶¹ Jóri, 2005. p. 11.

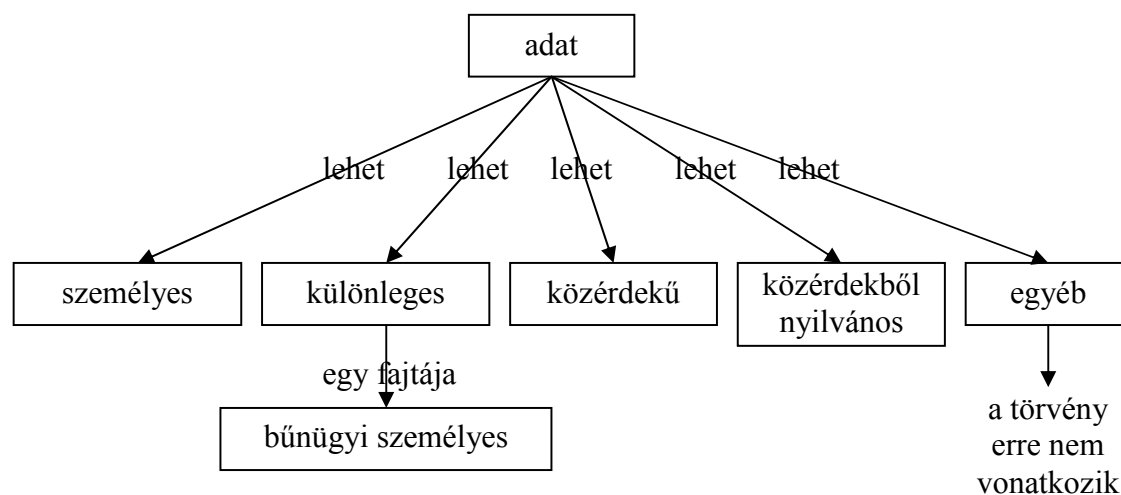
¹⁶² Schoemant idézi Jóri, loc. cit.

¹⁶³ Majtényi, 2006. p. 23.

¹⁶⁴ ld. felületes szabályozásról szóló fejezet

Az adatbiztonság emellett visszahat az adatvédelemre és technikai úton elősegítheti a személyes adatok védelmét, a privátszférát erősítő technológiák (privacy enhancing technologies, PET) útján.¹⁶⁵

Az Avtv. fogalmi rendszere szerint az 1. ábrán látható adatfajták határozhatóak meg. Részletes meghatározásuk az Avtv. 2 §-ban, illetve az 1. sz. függelék 4. pontjában található.

1. ábra: Konceptiós térkép az adatokról az Avtv. szerint

Az adatvédelmi törvényben az adatbiztonság címszónál a következőket határozta meg a jogalkotó: Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.¹⁶⁶ Jóri András részletes elemzését¹⁶⁷ felhasználva kijelenthető, hogy az adatbiztonság, és így az informatikai biztonság meghatározott szegmense az adatvédelmi jog szabályozásának tárgyát képezi. Az első bekezdés megerősíti az adatvédelem és az adatbiztonság kapcsolatát, előírja a szűkebb értelemben vett adatvédelmi követelmények informatikai rendszerekben való érvényesülését és így az adatminőséggel és a célhoz kötöttséggel kapcsolatos követelmények alkalmazását. Előírja más jogszabályok, így szektorális adatvédelmi jogszabályok (pl. 1997. évi XLVII. törvény az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok

¹⁶⁵ bővebben ld. Fischer-Hübner, 2001.

¹⁶⁶ Avtv. 10. § (1)

¹⁶⁷ Jóri, 2005, p. 258.

kezeléséről és védelméről, 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról) és titokvédelmi jogszabályok (pl. 2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről, 161/2010. (V. 6.) Korm. rendelet a minősített adat elektronikus biztonságának, valamint a rejtjeltevékenység engedélyezésének és hatósági felügyeletének részletes szabályairól) alkalmazását. Ezek más mélységben is lehetnek szabályozva, mint az adatvédelem területe és egyes területek később kifejtésre is kerülnek.

Az egészségügyi adatok kezelése különösen informatikai rendszerekben új dimenzióját teremtheti meg a visszaéléseknek. Világszerte különös figyelem kíséri ezért ezt a területet, mind a jogalkotás (pl. US Health Insurance Portability and Accountability Act, HIPAA), mind a szabványosítás területén (pl. ISO 27799, ISO 22857).¹⁶⁸ Felismerte ezt a magyar jogalkotó is, ezért is született külön ágazati szabályozás az egészségügyi adatkezelésre (Eüak.), de a gyakorlati megvalósítása a magasabb szintű védelmi igénynek hagy kívánni valót maga után.¹⁶⁹ Az egészségügyi adatkezelés kapcsán az adatvédelmi biztos gyakorlata is bővelkedik a jogesetekben.¹⁷⁰

Az elvárt intézkedések és eljárásrendek nem kerültek meghatározásra. A lehetséges intézkedések és eljárások sem ismertek, de alapvetően helyesen járhat el a kötelezett, ha informatikai biztonsági szabványok alapján alakítja ki a technikai adatvédelmet. Problémát jelenthet viszont, hogy a szabványban meghatározott követelmények túlzottan magas, a veszélyekkel szemben nem arányos mértékű védelmet írnak elő. Célszerű védelem kialakításakor az arányosságra törekvés, ellenkező esetben a védelmi költségek feleslegesen magasak lesznek. Az Avtv. nem említi meg az arányos védelem kialakításának szükségességét.

Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.¹⁷¹ A jogalkotó példálózóan sorolja fel a kockázati elemeket, amelyek általánosságban megfelelnek az iparági kockázat-csoportosításoknak. A konkrét

¹⁶⁸ Kokolakis – Lambrinouidakis, 2005, p. 49.

¹⁶⁹ Alexin, 2010, p. 104.

¹⁷⁰ bővebben lásd Trócsányi, 2007.

¹⁷¹ Avtv. 10. § (2)

adatkezelési, adatfeldolgozási rendszert illetve folyamatot fenyegető veszélyekről és azok bekövetkezéséről kockázatelemzést célszerű készíteni, ami az adatvédelmi törvényben nem előírás, viszont a részletesen szabályozott területen találkozhatunk vele és a szakmában is elvárhatónak tekinthetjük. A jogszabály külön kiemeli az informatikai rendszerek és hálózatok védelemének szükségességét. Ennek oka hogy a kockázatok új dimenziója nyílik meg az informatika vívmányainak használata esetén ahogy az a kockázatokról szóló fejezetben korábban kifejtésre került. A jogalkotó helyesen felismeri ezt és hangsúlyozza ilyen módon, hogy az asztalfiókot és a notebookot fenyegető veszélyek nem azonos mértékűek, de ezen felül mást nem tesz, a vonatkozó szabályokat nem részletezi.

Az adatvédelmi biztos a feladatai ellátása során az adatkezelőtől minden olyan kérdésben felvilágosítást kérhet, az összes olyan iratba betekinthez, illetve iratról másolatot kérhet, adatkezelést megismerhet, amely személyes adatokkal, közérdekű adatokkal vagy közérdekből nyilvános adatokkal összefügg. Az adatvédelmi biztos minden olyan helyiségbe beléphet, ahol adatkezelés folyik.¹⁷² Az adatvédelmi biztos a vizsgálataiban során nem alkalmazott egységesen elvárt követelményrendszert és vizsgálati módszertant, ennek kialakítása folyamatban van. Viszont vizsgálta egyes olyan, nyilvánvalóan elvárható követelmények teljesülését, amelyek alapvetően befolyásolják az adatok informatikai biztonságát, ám bár nem teljes körűen. Így vizsgálta a számítástechnikai rendszerekben történő jogosultságkezelést, naplózást,¹⁷³ és a fizikai biztonsági intézkedések meglétét megyei ellenőrzések keretében.¹⁷⁴

Az adatvédelmi intézkedések megvalósulásának mértéke ellenőrizhető, aminek módja a német modell szerint (Roßnagel alapján) külső független vállalkozás által, a brit modell szerint belső audit vagy külső vállalkozás vagy a hatóság által történhet.¹⁷⁵

Még az adatvédelem szempontjából kevésbé szabályozott Egyesült Államokban is van piaci kereslet az adatvédelmi auditra.¹⁷⁶ Jelenleg Magyarországon informálisan a külső vállalkozás általi audit végrehajtható lenne, bár ez nem jellemző. A jogszabályi környezet változóban van, lehetséges, hogy az önkéntes külső hatósági audit is megvalósításra kerül. Magyarország Alaptörvényének VI. cikke értelmében 2012-től a személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog

¹⁷² Avtv. 26. § (1) – (2)

¹⁷³ Az adatvédelmi biztos beszámolója 1997. 755/H/1997 és 756/H/1997 ügyek

¹⁷⁴ Az adatvédelmi biztos beszámolója 1999. 194/H/1999, 196/H/1999, 435/H/1999 ügyek

¹⁷⁵ Balogh – Jóri – Polyák, 2002, p. 325.

¹⁷⁶ DeJarnette – Morin, 2010.

érvényesülését sarkalatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi. Ennek hatása a szakterületre jelenleg nem ismert.

Mindezek ellenére a fenti szabályozások nem határozzák meg a betartandó informatikai biztonsági kontrollok mértékét, azok betartási módját, vagy eljárásrendjét. A törvényhez végrehajtási rendelet, egyéb ajánlás nem kapcsolódik. Érdemi biztonsági intézkedésre vonatkozó bírósági esetjog nem lelhető fel.

5.1.3.2. Elektronikus hírközlés

Az elektronikus hírközlési iparág szabályozása, így különösen a távközlési szolgáltatók és internet szolgáltatókra vonatkozó informatikai biztonsági követelmények magas szintű meghatározása az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (Eht.) alapján történik. A szolgáltató - szükség szerint más szolgáltatókkal közösen - műszaki és szervezési intézkedésekkel köteles gondoskodni a nyújtott szolgáltatás biztonságának védelméről.¹⁷⁷A szakasz fókuszpontjában a szolgáltatók közötti javasolt biztonsági célú együttműködés áll. Ez leginkább hozzáférés-védelmi elemeket foglal magában. A műszaki és szervezési intézkedéseknek - figyelembe véve a legjobb gyakorlatot és a meghozandó intézkedések költségeit - a szolgáltatónál, a szolgáltatás nyújtásával kapcsolatban jelentkező kockázatoknak megfelelő biztonsági szintet kell nyújtaniuk.¹⁷⁸Ez a követelmény kockázatbecslést és annak megfelelő biztonsági intézkedéseket javasol. Az IKT terület fontossága és érzékenysége ellenére a követelmények felületesek és általában rendeleti szintűek.

Az elektronikus hírközlési szolgáltatókra vonatkozó informatikai biztonsági tételes követelményeket az elektronikus hírközlési szolgáltatás minőségének a fogyasztók védelmével összefüggő követelményeiről szóló 229/2008. (IX. 12.) Korm. rendeletben találjuk meg.

Az adatgyűjtéshez használt eszközöknek és módszereknek a számlázási időszakokra vonatkozóan biztosítaniuk kell hogy forgalommérési adat csak a szolgáltatás igénybevétele esetén keletkezhet, az adatállomány nem lehet utólag szerkeszthető, valamint biztosítani kell, hogy a forgalommérési adatok a feldolgozó rendszerhez történő továbbítás során ne sérülhessenek, és ne lehessen azokhoz jogosulatlanul

¹⁷⁷ Eht. 156. § (1)

¹⁷⁸ Eht. 156. § (2)

hozzáférni, függetlenül attól, hogy a forgalommérési adatok informatikai hálózaton vagy egyéb adathordozón kerülnek továbbításra.¹⁷⁹ Biztonsági követelményként fogalmazódik meg, hogy a forgalommérési adat (CDR) a keletkezés helyén (például mobiltelefon bázisállomás) automatikusan kerüljön létrehozásra és azt ne lehessen szerkeszteni, jó esetben technikailag kizárt legyen a szerkesztés lehetősége, rosszabb esetben logikai és adminisztratív védelmi intézkedéseket kell fogantatosítani. Biztonsági kérdés az, hogy a forgalommérési adatok hol keletkeznek, és milyen utat járnak be az informatikai rendszerben, illetve ezen a teljes útvonalon milyen módon lehet azokhoz hozzáférni, szerkeszteni azokat. Az adathordozón való továbbítás ma már csak az átviteli utak leállása estén követendő vészforgatókönyvben fordul elő.

A számlázási rendszer és a hálózat védettségére vonatkozó követelmény hogy a feldolgozó helyiségekbe való belépést nyilvántartani és ellenőrizni kell elektronikus beléptetéssel vagy a személyzet által vezetett belépési napló vezetésével valamint egyéb adminisztratív intézkedésekkel a feldolgozás bemenő adataihoz, a feldolgozó folyamathoz és a keletkezett adatokhoz a hozzáférés biztonságát és a hozzáférések nyilvántartását biztosítani kell.¹⁸⁰ Feldolgozó helyiség gyakorlatilag minden olyan terület, ahol hívásadatgyűjtés-, illetve feldolgozás történik, vagy a kész adatokhoz való hozzáférés lehetséges. Ezeknél mindenképpen a fizikai biztonság körébe tartozó hozzáférés-ellenőrzésnek kell működnie. A feldolgozás bemenő adataihoz való hozzáférés nyilvántartását általában az informatikai rendszerben történő naplózás valósítja meg.

Az elektronikus hírközlő hálózat akkor minősül védettnek, ha a szolgáltató fizikai és adminisztratív intézkedésekkel biztosítja, hogy az elektronikus hírközlő hálózathoz, vagy az elektronikus hírközlési szolgáltatáshoz, vagy az előfizető által közölt információhoz jogosulatlanok számára a hozzáférés csak különösen nehéz feltételekkel - így különösen látható rongálással járó, vagy más feltűnő módon, vagy tiltott eszközök, módszerek igénybevételel lehetséges.¹⁸¹ A fizikai védettség kialakítása az előfizetői hurok esetében a vezetékes telefóniában jelent nagy kihívást. Zárt szerelődobozokat kell alkalmazni, valamint a kábel fizikai védettségét is biztosítani szükséges.

¹⁷⁹ 229/2008. (IX. 12.) Korm. r. 8. § (4)

¹⁸⁰ 229/2008. (IX. 12.) Korm. r. 8. § (6)

¹⁸¹ Loc. cit.

Jelenleg a fenti követelmények teljesülését két módon lehet ellenőrizni: kijelölt tanúsító szervezet által kiadott megfelelőségi tanúsítvánnyal vagy a szervezet által kiállított megfelelőségi nyilatkozattal. Ez utóbbi nem nyújt érdemi biztosítékot az ügyfelek és a hatóság számára és mivel ilyen módon hátrányt jelenthet, kevésbé alkalmazzák. A szabályok be nem tartása hazánkban nehezen szankcionálható, szemben például Németországgal, ahol szabálysértési tényállás valósul meg az adatbiztonsági követelmények be nem tartásakor.¹⁸²

Látható, hogy az elektronikus hírközlési terület szabályozása is csak felületesen szabályozott: a törvényi szintű szabályozás hasonló az Avtv-hez, a rendeleti szintű pedig elsősorban a szolgáltatás minőségére koncentrál, kevés informatikai biztonsági előírást tartalmaz. Az iparági bevált gyakorlat kikényszerítése a tanúsító és a hatóság feladatává válik. Erre vonatkozó előírás viszont már nincs a joganyagban.

5.1.3.3. Számvitel

A számvitelben, így a társaságok gazdasági nyilvántartásaiban, könyveiben foglalt adatoknak a valóságban megtalálhatónak, bizonyíthatónak kell lennie, szögezi le a valódiság számviteli elve.¹⁸³ Magyarországon ebből csak levezethető, nyugatabbra explicite kinyilvánított, hogy az informatikai rendszerekben tárolt adatok biztonsága nélkül ez nem teljesülne. A számviteli információk informatikai biztonságára a Magyar Nemzeti Könyvvizsgálói Standardok¹⁸⁴ 2005-ös verziójának 315-ös témaszámú „A gazdálkodó és környezetének megismerése, valamint a lényeges hibás állítás kockázatának felmérése” c. standard nem tartalmaz részletes előírásokat, de kijelenti, hogy a könyvvizsgálói ellenőrzésnek a részét képezi az informatikai biztonsági ellenőrzés is.

A könyvvizsgálónak meg kell ismernie, hogy a gazdálkodó hogyan reagált az informatikai kockázatokra. Az informatika alkalmazása befolyásolja azt, hogy az ellenőrzési tevékenységeket hogyan valósítják meg. A könyvvizsgáló fontolóra veszi, hogy a gazdálkodó megfelelően reagált-e az informatikai kockázatokra, hatékony általános informatikai és alkalmazásellenőrzések létrehozásával. A könyvvizsgáló szempontjából az informatikai rendszerek feletti ellenőrzések akkor hatékonyak, ha

¹⁸² Polyák, 2004, p. 15.

¹⁸³ 2000. évi C. törvény a számvitelről 15. § (3)

¹⁸⁴ <http://www.mkvk.hu/tudastar/standardok> [2010. 07. 12.]

azok megőrzik a rendszerek által feldolgozott információk sértetlenségét és az adatok biztonságát.

Az általános informatikai ellenőrzések az alábbiak ellenőrzését foglalják magukban:

- adatközpont és hálózati működés;
- rendszerszoftverek beszerzése, módosítása és karbantartása;
- hozzáférés-biztonság;
- alkalmazásrendszerek beszerzése, fejlesztése és karbantartása.

Ezeket általában azért valósítják meg, hogy kezeljék a kockázatokat.¹⁸⁵

A fenti standardok alkalmazása kötelező, ezt a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről szóló 2007. évi LXXV. törvény 23. § írja elő.¹⁸⁶

Az IT ellenőrzési tevékenységhez tartozó iránymutatásként a Magyar Könyvvizsgálói Kamara égisze alatt módszertani útmutató készült az „Informatikai audit a könyvvizsgálatban” címmel,¹⁸⁷ amelyben az ellenőrzést a könyvvizsgáló kompetenciájának tekintik. A könyvvizsgáló, amennyiben a szükséges ismeretekkel és tapasztalattal nem rendelkezik, informatikai szakértőt vehet igénybe a könyvvizsgálatról szóló dokumentumok előkészítéséhez. A dokumentum – ahogy címe is mutatja – csak módszertani útmutató, az elégséges biztonsági szintet semmi nem írja elő. Példaként látható itt a hozzáférés-védelemre vonatkozó módszertani leírás egy részlete:

„A feladatkörök szétválasztását támogató politikák és a munkaköri leírások kialakítása után létre kell hozni ezen politikák betartását biztosító kontrollokat is.

Mind a fizikai, mind a logikai hozzáférés kontrollok egyik fő célja, hogy a feladatkörök szétválasztására vonatkozó szervezeti szabályozásokat biztosítsa. Ezen kontrollok az egyes szervezeti egységek és az egyes személyek munkájához kapcsolódó felelősségi körökhöz kapcsolódnak. Például a logikai hozzáférés kontrollok megakadályozhatják, hogy egy programozó élő alkalmazásokhoz, vagy azok adataihoz férjen hozzá. Hasonló módon a fizikai hozzáférés kontrollok (pl. beléptető-kártya) megakadályozhatják, hogy illetéktelen felhasználók belépjenek a számítógépközpontba.”¹⁸⁸

¹⁸⁵ Magyar Nemzeti Könyvvizsgálói Standardok 315. standard 93-94. bek.

¹⁸⁶ A kamarai tag könyvvizsgáló köteles a) feladatait lelkiismeretesen, esküjének megfelelően, a jogszabályok és a 4. § (5) bekezdésének b) pontja szerinti standardok alapján, körültekintően ellátni

¹⁸⁷ Németh–Rácz–Sötér–Virág–Bakos–Varga, 2008.

¹⁸⁸ Ibid. 4.2.2.1.3.3.6 pont

A fentiek ellenőrzéséhez a módszertani útmutató 9. melléklete hozzáférés kontrollok és ezek ellenőrzése címmel ellenőrzőlistát állít fel, melynek első négy eleme a következő:

- „1. Létrehozták-e az osztályozási szisztémát és a hozzá tartozó kritérium rendszert, és ezt az erőforrás tulajdonosok tudomására hozták-e?
2. Az erőforrásokat azok tulajdonosai kockázat értékelés alapján osztályozták?
3. Dokumentált-e az osztályozás, és elfogadta-e a felsőbb vezetés?
4. Felülvizsgálják-e rendszeres időközönként az osztályozást?”¹⁸⁹

A fentiekből látható, hogy a kérdésslista valóban segíthet az audit végrehajtásában, de nincs meghatározva a mögötte álló előírás vagy bírálati szempontrendszer. Ezzel az informatikai szakellenőrzési feladatokhoz esetleg kevésbé értő könyvvizsgáló nem tud hatékony vizsgálatot végezni. Ez egy viszonylag gyenge kontroll, a gyakorlatban az informatikai biztonsági ellenőrzés kis hangsúlyt kap. Ennek ellenére külföldön, elsősorban az Amerikai Egyesült Államokban ez a legszigorúbb informatikai biztonsági kontroll, amelyet elsősorban a Sarbanes-Oxley Act (SOX) követel meg a befektetők védelmében.¹⁹⁰

5.1.3.4. Elektronikus aláírás

További felületesen szabályozott terület az elektronikus aláírási szolgáltatások területe. Az elektronikus aláírási szolgáltatások, úgymint a hitelesítés-szolgáltatás, időbélyegzés és elektronikus archiválás az 1999/93/EC irányelvvel egyezően szabályozottak. Az elektronikus hírközléssel szemben, ahol csak utólagos bejelentési kötelezettség terheli a szolgáltatót,¹⁹¹ az elektronikus aláírási területen előzetes bejelentés szükséges.¹⁹² A működési engedély kiadásának feltétele a hatósági nyilvántartásba vett elektronikus aláírási szakértő által készített, a követelményeknek való megfelelésről szóló szakvélemény kiállítása.¹⁹³ Emellett nyilatkozattal és megfelelő szabályzatokkal kell alátámasztania a szolgáltatónak az indítani kívánt szolgáltatás megfelelőségét. Az engedélyezés előtt a Nemzeti Hírközlési Hatóság megvizsgálja ezen dokumentumokat. Az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi

¹⁸⁹ Ibid. 9. mell. 1-4.

¹⁹⁰ Damianides, 2005, p. 81.

¹⁹¹ Eht. 77. §

¹⁹² Eat. 7. §

¹⁹³ 45/2005. (III. 11.) Korm. rendelet a Nemzeti Hírközlési Hatóságnak az elektronikus aláírással kapcsolatos feladat- és hatásköréről, valamint eljárásának részletes szabályairól 2. § (2) b)

XXXV. törvény 8/B. §-a lehetőséget biztosít önkéntes akkreditációra, amely egyéb, külső követelményrendszer alkalmazását tenné lehetővé a szolgáltató számára, amelynek igazolt teljesítését a hatóság nyilvántartja. Ez versenyhelyzetben javítaná a szervezet pozícióját, de a szolgáltatók nem élnek ezzel a lehetőséggel, így jelenleg nincsen önkéntes akkreditációs rendszer Magyarországon. A szolgáltató által alkalmazni kívánt elektronikus aláírási hardver és szoftver elemek mindegyikét miniszter által kijelölt tanúsító szervezettel kell bevizsgáltatni és tanúsíttatni. A hatósági engedélyezést, a működés engedélyezését, a dokumentációk ellenőrzését és a nyilvántartást a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság E-szolgáltatás-felügyeleti osztálya¹⁹⁴ végzi. Az engedélyköteles működés miatt jól betartathatóak a szabályok.

A hitelesítés-szolgáltatásról szóló szakasz előírja, hogy a szolgáltató a szerződéskötést megelőzően köteles tájékoztatni az igénybe vevőt a szolgáltatás felhasználásának módjáról, biztonsági fokáról, amennyiben a szolgáltató rendelkezik önkéntes akkreditációs rendszer keretében szerzett tanúsítással, úgy erről a tényről, továbbá szolgáltatási szabályzatáról, valamint a szerződés feltételeiről, és a korlátozásokról. Amennyiben a szolgáltatás működésének megkezdését követő vizsgálat még nem zárult le, a szolgáltató köteles erről az igénybe vevőt tájékoztatni.¹⁹⁵ Ezzel az önellenőrzési mechanizmussal az ügyfelek információt szerezhetnek a biztonsági intézkedésekről, így mint bizalmi szolgáltatás esetén a biztonság üzleti követelménnyé válik. A törvényi szintű szabályozás felületessége ellenére több kormányrendelet és miniszteri rendelet finomítja a szabályokat, de konkrét technikai mélységű kötelező előírásokat nem lehet találni. A terület szabályozói a következők:

- 2001. évi XXXV. törvény az elektronikus aláírásról
- 78/2010. (III. 25.) Korm. rendelet az elektronikus aláírás közigazgatási használatához kapcsolódó követelményekről és az elektronikus kapcsolattartás egyes szabályairól
- 45/2005. (III. 11.) Korm. rendelet a Nemzeti Hírközlési Hatóságnak az elektronikus aláírással kapcsolatos feladat- és hatásköréről, valamint eljárásának részletes szabályairól
- 9/2005. (VII. 21.) IHM rendelet az elektronikus aláírási termékek tanúsítását végző szervezetekről, illetve a kijelölésükre vonatkozó szabályokról

¹⁹⁴ korábban Nemzeti Hírközlési Hatóság Hivatala Informatikai Szabályozási Igazgatóság

¹⁹⁵ Eat. 9. § (1)

- 3/2005. (III. 18.) IHM rendelet az elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatásokra és ezek szolgáltatóira vonatkozó részletes követelményekről
- 2/2002. (IV. 26.) MeHVM irányelv a minősített elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatásokra és ezek szolgáltatóira vonatkozó biztonsági követelményekről

A minősített elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatásokra és ezek szolgáltatóira vonatkozó biztonsági követelményekről szóló 2/2002. (IV. 26.) MeHVM irányelv részletes szabályokat fogalmaz bár meg, de annak alkalmazása egyrészt nem kötelező, másrészt pedig a megjelenésétől eltelt közel egy évtized óta nem került aktualizálásra. A gyakorlatban az elektronikus aláírási szolgáltatások jobban szabályozottak, mint például az adatvédelem területe, de nem éri el a pénzügyi szektorban tapasztalható részletességet.

A felületesen szabályozott kategória tipikusan olyan előírásokat tartalmaz, amelyek betartása kötelező, csak az nincs meghatározva, hogy hogyan. Az előírások be nem tartása súlyosan szankcionált, de a biztonság elégséges szintjéről a kötelezettek nincsen tudomása. A jogászok által jogszabályban előírt követelmények mérnökök általi értelmezéséhez szükséges valamilyen további információ, egy fordítókulcs, amellyel kölcsönösen meg lehet feleltetni a kétféle követelményrendszert. Ez a fordítókulcs a megfeleltetésről szóló fejezetben kerül bemutatásra.

5.1.4. Részletesen szabályozott biztonság

A részletesen szabályozott kategóriába olyan jogszabályok tartoznak, amelyek részletesen előírt technikai szabályokat tartalmaznak. Emellett rendszeres és mélyreható ellenőrzést is írhatnak elő. Ezekben az esetekben mindig van egy olyan szervezet, amelyet kijelölnek ezekre az ellenőrzésekre és általában minden szükséges eszközzel és kompetenciával rendelkeznek. Ilyen például a pénzügyi szervezetek és a hitelesítés-szolgáltatók szektora.

5.1.4.1. Pénzügyi szolgáltatók

A pénzügyi szektorban több jogszabállyal találkozhatunk, amelyek alapvetően ugyanazokat az informatikai biztonsági szabályokat tartalmazzák, ezek a következők:

- 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról (Hpt.)
- 1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról (Mpt.)
- 1993. évi XCVI. törvény az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról (Öpt.)
- 2001. évi CXX. törvény a tőkepiacról (Tpt.)
- 2007. évi CXVII. törvény a foglalkoztatói nyugdíjról és intézményeiről¹⁹⁶
- 2007. évi CXXXVIII. törvény a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól
- 2003. évi LX. törvény a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről (Bit.)

Az előírt szabályok erősen a COBIT de facto szabványon alapulnak. Mindezeket kiegészíti a PSZÁF módszertani útmutatója,¹⁹⁷ amely tovább finomítja az egyébként is részletesnek mondható törvényi szabályozást. Az ellenőrzéssel a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete lett megbízva, ahol az informatikai biztonsági ellenőrzést az Informatikai Ellenőrzési Főosztály végzi. A főosztály munkatársai mind rendelkeznek a szükséges nemzetközi vizsgákkal és ellenőrzési gyakorlattal. Az ellenőrzések rendszeresek és átfogóak, a pénzügyi szervezeteket egyszerre minden területen vizsgálják. Tekintve hogy a tevékenységük engedélyhez kötött, a szabályok betartása kikényszeríthető.

A 2004 évi novella előtt a terület szabályozása hasonló volt az adatvédelmi törvényhez. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (Hpt.) 13. §-a a biztonság személyi és anyagi követelményeiről csak azt írta elő hogy a pénzügyi szolgáltatási tevékenység csak a tevékenység végzésére alkalmas technikai, informatikai, műszaki, biztonsági felszereltség, helyiség, a működési kockázatok csökkentését szolgáló információs és ellenőrzési rendszer, valamint a rendkívüli helyzetek kezelésére vonatkozó terv megléte esetén kezdhető meg, illetve folytatható.

Sokkal részletesebb és pontosabb követelményeket vezetett be a befektetők és a betétesek fokozott védelmével kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2004.

¹⁹⁶ 18. §-a az Öpt. 40/C. §-ában meghatározott szabályokat írja elő

¹⁹⁷ A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének 1/2007. számú módszertani útmutatója a pénzügyi szervezetek informatikai rendszerének védelméről

évi XXII. törvény és az adókról, járulékokról és egyéb költségvetési befizetésekről szóló törvények módosításáról szóló 2004. évi CI. törvény. A jogszabályok szinte azonos követelményeket építettek be a Hpt. 13/C §-ba, az Mpt. 77/A §-ba, az Öpt. 40/C §-ba és az Tpt. 101/A §-ba.¹⁹⁸ A biztosítótársaságokról szóló törvény bár hasonló előírásokat tartalmazott, mint a szektor többi régi jogszabálya, az nem került megváltoztatásra. Ennek ellenére a PSZÁF javasolja a többi jogszabályban megfogalmazott szabályok betartását a biztosítótársaságoknak is.¹⁹⁹ A vonatkozó előírásokat a Hpt-ben foglaltak szerint tekintjük át.

A Hpt. szerint a pénzügyi intézménynek ki kell alakítania a pénzügyi, kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységének ellátásához használt informatikai rendszer biztonságával kapcsolatos szabályozási rendszerét és gondoskodnia kell az informatikai rendszer kockázatokkal arányos védelméről. A szabályozási rendszerben ki kell térni az információtechnológiával szemben támasztott követelményekre, a használatából adódó biztonsági kockázatok felmérésére és kezelésére a tervezés, a beszerzés, az üzemeltetés és az ellenőrzés területén.²⁰⁰

A szabályozási rezsím úgy hivatkozik a szabályozási rendszerre, mint informatikai biztonsági politikára, informatikai biztonsági jogszabályokra és IT üzemeltetési szabályokra. Ezek a szabályozások előírandóak és rendszeresen felülvizsgálandóak (pl. éves rendszerességgel) a felső vezetés által. Minden felhasználónak ismernie kell a vonatkozó szabályozást.

A pénzügyi intézmény köteles az informatikai rendszer biztonsági kockázatelemzését szükség szerint, de legalább két évente felülvizsgálni és aktualizálni.²⁰¹ A szervezetnek be kell vezetnie egy kockázatbecslési eljárást és rendszeresen kell végeznie kockázatbecslést. Abban az esetben, ha a vállalkozás kiszervezett szolgáltatásokkal is rendelkezik, akkor a kockázatbecslésnek a kiszervezett szolgáltatásokra is ki kell terjednie.

Az informatika alkalmazásából fakadó biztonsági kockázatok figyelembevételével meg kell határozni a szervezeti és működési rendeket, a felelősségi, nyilvántartási és tájékoztatási szabályokat, a folyamatba épített ellenőrzési követelményeket és szabályokat.²⁰² Világosan meg kell határozni a szerepeket, a feladatokat és a

¹⁹⁸ Tpt. 101/A §-át később hatályon kívül helyezték.

¹⁹⁹ op. cit. p. 2.

²⁰⁰ Hpt. 13/C. § (1)

²⁰¹ Hpt. 13/C. § (2)

²⁰² Hpt. 13/C. § (3)

felelősségeket, átfedés nélkül. A munkavállalók hatásköre feleljen meg a szerepnek és a felelősségnek. Az informatikai szolgáltatások felelőseként kerüljön kinevezésre külön informatikai igazgató (Chief Information Officer, CIO), vagy ahhoz hasonló. A jogszabályban meghatározott folyamatba integrált, nem pedig attól elkülönülő belső ellenőrzési rendszer elvét más területeken, így folyamatba épített előzetes és utólagos vezetői ellenőrzés (FEUVE) néven a közigazgatásban is alkalmazzák.

A pénzügyi intézménynek ki kell dolgoznia az informatikai rendszerének biztonságos működtetését felügyelő informatikai ellenőrző rendszert és azt folyamatosan működtetnie kell.²⁰³ Ez a követelmény nem számítógép rendszerre vagy alkalmazásra vonatkozik, hanem a belső audit rendszer hatékony eszközszerére. Ezt a kontrollrendszert meghatározott gyakorisággal felül kell vizsgálni, tevékenységét és hatékonyságát mérni kell. Ezen kontrollok naprakészen tartását több szabvány is előírja.

A biztonsági kockázatelemzés eredményének értékelése alapján a biztonsági kockázattal arányos módon gondoskodni kell legalább a rendszer legfontosabb elemeinek (eszközök, folyamatok, személyek) egyértelmű és visszakereshető azonosításáról.²⁰⁴ A kockázatbecslés alapján a szervezetnek a konfigurációról legalább jegyzéket kell vezetnie, de jobb esetben teljes konfiguráció-menedzsment is kialakításra kerülhet. Az aktuális állapot és minden korábbi állapot elérhető kell, hogy legyen mindenkor.

Gondoskodni kell az informatikai biztonsági rendszer önvédelmét, kritikus elemei védelmének zártságát és teljeskörűségét biztosító ellenőrzésekről, eljárásokról.²⁰⁵ Elengedhetetlenül szükséges a megfelelő védelmi eljárások kialakítása és a kialakítás megfelelőségének, hatékonyságának ellenőrzése. Ennek elsődleges módja a belső audit, de szükséges lehet a külső audit kialakítása.

Gondoskadni kell a rendszer szabályozott, ellenőrizhető és rendszeresen ellenőrzött felhasználói adminisztrációjáról (hozzáférési szintek, egyedi jogosultságok, engedélyezésük, felelősségi körök, hozzáférés naplózás, rendkívüli események).²⁰⁶ Az azonosítási és hozzáférés szabályozási eljárások megalkotása szükséges az adatbázisok felelősségi szabályainak kialakítása mellett. A beosztásban vagy a

²⁰³ Hpt. 13/C. § (4)

²⁰⁴ Hpt. 13/C. § (5)

²⁰⁵ Loc. cit.

²⁰⁶ Loc. cit.

felelősségben való változtatásnak azonnal meg kell jelennie a hozzáférési szintekben. A feladatra identity management (IDM) rendszer is használható.

Gondoskodni kell olyan biztonsági környezetről, amely az informatikai rendszer működése szempontjából kritikus folyamatok eseményeit naplózza és alkalmas e naplózás rendszeres (esetleg önműködő) és érdemi értékelésére, illetve lehetőséget nyújt a nem rendszeres események kezelésére.²⁰⁷ Naplóelemző alkalmazások használata javasolt, de legalábbis a naplók mentése, biztonságos archiválása és kézi elemzése a legalapvetőbb követelmény. A naplóelemzés kialakításnak két módja az olcsóbb, de pontatlanabb automatikus, tanuló, illetve a költségesebb, de pontos kézilleg egyedileg beállított naplóelemző rendszer.

Gondoskodni kell a távadatátvitel bizalmasságáról, sértetlenségéről és hitelességéről.²⁰⁸ A kommunikációra biztonságos csatornákat vagy protokollokat kell használni, úgymint HTTPS, SSL, SSH, SFTP.²⁰⁹

Gondoskodni kell az adathordozók szabályozott és biztonságos kezeléséről.²¹⁰ Az adattárolásra használt hordozóeszközöknek, mint a DVD-nek vagy mágnesszalagoknak biztonságos tárolása szükséges. Védeni kell azokat a természeti csapásoktól, a műszaki követelmények hiánya miatt fellépő hibáktól, az elektromágneses zavaroktól, műszaki megbízhatósági problémáktól és a szándékos károkozástól.

Gondoskodni kell a rendszer biztonsági kockázattal arányos vírusvédelméről.²¹¹ A kártékony programok elleni védelem a szervereken, az asztali számítógépeken és a mobil eszközökön is szükséges.

A pénzügyi intézménynek tevékenysége ellátásához, nyilvántartásai naprakész és biztonságos vezetéséhez meg kell valósítania a biztonsági kockázatelemzés alapján indokolt védelmi intézkedéseket és rendelkeznie kell legalább az informatikai rendszerének működtetésére vonatkozó utasításokkal és előírásokkal, valamint a fejlesztésre vonatkozó tervekkel.²¹² Minden rendszer és alkalmazás kötelezően dokumentálandó. A szolgáltatásokra szolgáltatási szint megállapodást (SLA) kell készíteni.

²⁰⁷ Loc. cit.

²⁰⁸ Loc. cit.

²⁰⁹ Virasztó Tamás, 2004, p. 133.

²¹⁰ Hpt. 13/C. § (5)

²¹¹ Hpt. 13/C. § (5)

²¹² Hpt. 13/C. § (6)

Az intézménynek rendelkeznie kell minden olyan dokumentációval, amely az üzleti tevékenységet közvetlenül vagy közvetve támogató informatikai rendszerek folyamatos és biztonságos működését - még a szállító, illetőleg a rendszerfejlesztő tevékenységének megszűnése után is – biztosítja.²¹³ A rendelkezésre állási terv hatókörén belül minden fenti törvényt figyelembe kell venni.

Az intézménynek rendelkeznie kell a szolgáltatások ellátásához szükséges informatikai rendszerrel, valamint a szolgáltatások folytonosságát biztosító tartalék berendezésekkel, illetve e berendezések hiányában az ezeket helyettesítő egyéb – a tevékenységek, illetve szolgáltatások folytonosságát biztosító – megoldásokkal.²¹⁴ Ehhez a követelményhez elegendő a katasztrófa-helyreállítási terv (Disaster Recovery Plan, DRP) és az üzletmenet folytonossági terv (Business Continuity Plan, DCP) elkészítése és betartatása.

Az intézménynek rendelkeznie kell olyan informatikai rendszerrel, amely lehetővé teszi az alkalmazási környezet biztonságos elkülönítését a fejlesztési és tesztelési környezettől, valamint a megfelelő változáskövetés és változáskezelés fenntartását.²¹⁵

Az éles és a teszt rendszerek elválasztása beleértve a személyzetet is általános iparági igény.²¹⁶

Az intézménynek rendelkeznie kell az informatikai rendszer szoftver elemeiről (alkalmazások, adatok, operációs rendszer és környezetük) olyan biztonsági mentésekkel és mentési renddel (mentések típusa, módja, visszatöltési és helyreállítási tesztek, eljárási rend), amelyek az adott rendszer helyreállíthatóságát a rendszer által nyújtott szolgáltatás kritikus helyreállítási idején belül lehetővé teszik. Ezen mentéseket kockázati szempontból elkülönítetten és tűzbiztos módon kell tárolni, valamint gondoskodni kell a mentések forrásrendszerrel azonos szintű hozzáférés védelméről.²¹⁷ A rendszer biztonsági mentési funkcióit emellett időszakonként tesztelni is szükséges lenne. A biztonsági mentés lefolytatása általában nem jelent gondot, ha mégis, az nagyobb problémát jelez az üzemeltetők felé. A mentések egy nagy szervezetnél általában el is készülnek. Az igazi nehézséget a visszatöltés jelenti, ez utóbbi szokott gyakran el is maradni, viszont erről nem szól az előírás.

²¹³ Loc. cit.

²¹⁴ Loc. cit.

²¹⁵ Loc. cit.

²¹⁶ MSZ ISO/IEC 17799:2006 10.1.3. és 10.1.4. p. 60.

²¹⁷ Hpt. 13/C. § (6)

Az intézménynek rendelkeznie kell a jogszabályban meghatározott nyilvántartás ismételt előhívására alkalmas adattároló rendszerrel, amely biztosítja, hogy az archivált anyagokat a jogszabályokban meghatározott ideig, de legalább öt évig, bármikor visszakereshetően, helyreállíthatóan megőrizzék.²¹⁸

Az adatok visszaállítása több esetben feltétlenül szükséges, pl. adózási, terrorellenes és adatvédelmi okokból. Erre egy komplex megoldást kell bevezetni, például megfelelően biztonságos mágnesszalagos tárolási egység és ehhez tartozó eljárásrend bevezetésével.

Az intézménynek rendelkeznie kell a szolgáltatásai folyamatosságát akadályozó rendkívüli események kezelésére szolgáló tervvel.²¹⁹ Ehhez a követelményhez a korábban említett katasztrófaterv és üzletmenet-folytonossági terv elegendő.

A pénzügyi intézménynél mindenkor rendelkezésre kell állnia az általa fejlesztett, megrendelésre készített informatikai rendszer felépítésének és működtetésének az ellenőrzéséhez szükséges rendszerleírásoknak és modelleknek és az általa fejlesztett, megrendelésre készített informatikai rendszernek az adatok szintaktikai szabályainak, az adatok tárolási szerkezetének.²²⁰ Jelen esetben a „mindenkor” a pénzügyi szolgáltatás megkezdésétől folyamatosan 24 órában, a hét minden napján értendő. Minden hardver- és szoftver dokumentációnak elérhetőnek és naprakésznek kell lennie. Minden olyan helyen elérhetőnek kell lennie, ahol hibaelhárításhoz vagy más feladathoz a hozzáférés szükséges. A szoftverdokumentációknak, illetve az adatbázisra vonatkozó dokumentációknak adatszerkezet-leírással kell rendelkeznie.

Mindenkor rendelkezésre kell állnia az informatikai rendszer elemei biztonsági osztályokba sorolási rendszerének, az adatokhoz történő hozzáférési rend meghatározásának, és az adatgazda valamint a rendszergazda kijelölését tartalmazó okiratnak.²²¹ A számítógépeknek, a rendszereknek és hálózatoknak az adatok érzékenysége alapján osztályozásra kell kerülniük. Ezeket a szabályokat dokumentálni kell. A hozzáférés rendjének írott formában elérhetőnek kell lennie. A kijelölési okiratoknak a személyi felelősség megállapíthatóság érdekében rendelkezésre kell állnia.

Mindenkor rendelkezésre kell állnia az alkalmazott szoftver eszközök jogtisztaságát bizonyító szerződéseknek és az informatikai rendszert alkotó ügyviteli, üzleti

²¹⁸ Loc. cit.

²¹⁹ Loc. cit.

²²⁰ Hpt. 13/C. § (7)

²²¹ Loc. cit.

szoftvereszközök teljes körű és naprakész nyilvántartásának.²²² A szoftver licenceknek és a számláknak adójogi követelmények miatt is rendelkezésre kell állniuk. Úgyszintén szükséges a szoftver leltár elkészítése ami szintén felmerül az adóhatóság részéről is igényként.

A szoftvereknek együttesen alkalmasnak kell lenni legalább a működéshez szükséges és jogszabályban előírt adatok nyilvántartására, valamint a pénz és az értékpapírok biztonságos nyilvántartására.²²³ Ez a bekezdés meghatározza a szoftverekre vonatkozó minimum követelményeket. Ahogy a fenti követelmények is előírták, több területen is szükséges a hosszú távú megőrzés. A szoftvernek szintén meg kell felelnie ennek a követelménynek. Tekintettel arra, hogy ma már a pénz nagy része számlapénz formájában létezik (nem jelenik meg fizikai valójában), az értékpapírok pedig dematerializált formában, ezért ezek megbízható rögzítése, nyilvántartása, a visszaélések és a hibák megakadályozása alapvető igény a pénzügyi rendszerek megbízhatósága érdekében.

A szoftvereknek alkalmasnak kell lenni a pénzügyi intézmény tevékenységével összefüggő országos informatikai rendszerekhez történő közvetlen vagy közvetett csatlakozásra, ideértve a pénzforgalmi számlák cégbíróság felé történő bejelentését is.²²⁴

A legtöbb B2G²²⁵ igazgatási adat (adóbevallás, statisztikai adatok) számítógéprendszeren keresztül kerül továbbításra. Az ezekhez szükséges interfészek kialakítása és üzemben tartása a szervezet felelőssége.

A szoftvereknek együttesen alkalmasnak kell lenni a tárolt adatok ellenőrzéséhez való felhasználására, a biztonsági kockázattal arányos logikai védelemre és a sérthetetlenség védelmére.²²⁶ Az adat javításához és önjavításához szükséges beépített kontrollok rendkívül jelentősek ilyen nagyméretű adatbázisok esetén. A tárolt adatok értéke és érzékenysége alapján kell meghatározni a szükséges logikai védelem szintjét.

A pénzügyi intézménynek belső szabályzatában meg kell határozni az egyes munkakörök betöltéséhez szükséges informatikai ismereteket.²²⁷ Más területeken a

²²² Loc. cit.

²²³ Hpt. 13/C. § (8)

²²⁴ Loc. cit.

²²⁵ business-to-government

²²⁶ Hpt. 13/C. § (8)

²²⁷ Hpt. 13/C. § (9)

szükséges informatikai ismeretek szintjét munkaköri leírások tartalmazzák, de pénzügyi szervezetek esetén szabályzatot kell alkotni ezek meghatározására.

A fenti nagy tömegű követelményből látható, hogy a pénzügyi szektorra jóval több törvényi szintű követelmény vonatkozik, mint más üzleti szektorokra. Ennek oka a terület fontossága. Az állampolgárok túlnyomó része megtakarításait ezen szervezetekben tartja. Bármely pénzügyi szervezetben bekövetkező hiba drasztikusan csökkenti a pénzügyi szektorba és a pénzügyi rendszerbe fektetett bizalmat és jelentős anyagi veszteségeket okoz.

5.1.4.2. Közigazgatás szervei

Amellett, hogy ebben a kategóriában részletekbe menő szabályozást találhatunk, amelyek esetenként technikai mélységben tartalmaznak az informatikai biztonságra vonatkozó szabályokat, bizonyos esetekben jóval enyhébb mögöttük az ellenőrzési követelmény, az előírás, a kompetencia és a szervezetrendszer, mint például a pénzügyi szervezetek esetében. Ilyenek a közigazgatásra vonatkozó előírások, amelyek a jogfilozófiai szempontból egyébként sem feltétlenül minősülnek jogi normáknak. Ezen jogszabályok számossága növekvő tendenciát mutat az utóbbi öt évben.

A közigazgatási informatikára vonatkozó legfontosabb jogszabály az elektronikus közszolgáltatásról szóló 2009. évi LX. törvény (Ekszt.), amely már alapelvi szinten kiemeli a biztonságot, mint követelményt.

Az elektronikus közszolgáltatást nyújtó szervezetek a szolgáltatás nyújtása során biztosítják a közérdekű, illetve közérdekből nyilvános adatok megismerhetőségét és a személyes, illetve a jogszabályokban védeni rendelt egyéb adatok védelmét.²²⁸ A szolgáltatás nyújtása tekintetében kiemelt figyelmet kell az információs jogok érvényesülésére és a minősített adatok, üzleti titkok és más védendő adatcsoportok védelmére fordítani.

A szolgáltatást nyújtók biztosítják az informatikai biztonságot, ideértve az elektronikus irat sértetlenségének, megváltoztathatatlanságának biztosítását, az erre szolgáló elektronikus aláírási technológia alkalmazhatóságát.²²⁹ A jogalkotó utal az elektronikus aláírási technológia alkalmazásának és a vonatkozó biztonsági

²²⁸ Ekszt. 4. § (1) Az elektronikus közszolgáltatás alapelvei

²²⁹ Loc. cit.

követelmények betartásának fontosságára. Az Eat. szerinti elektronikus aláírás alkalmazása nagymértékben segítheti az adatintegritás fenntartását. Diszkrepancia tapasztalható viszont a törvény ezen alapelve az alkalmazási gyakorlat között: elég csak arra gondolnunk, hogy az Ügyfélkapuban mennyi lehetőségünk van elektronikus aláírásunk használatára.

A szolgáltatást nyújtók biztosítják az informatikai rendszerekkel való együttműködés követelményeinek érvényesülését és az üzemeltetés folytonosságát.²³⁰ Az interoperabilitásnak, tehát a különböző rendszerek közötti együttműködésnek különleges jelentősége van a kormányzati informatikában, hiszen a rendszerek szigetszerűen kerültek kifejlesztésre, míg az idők folyamán egyre inkább nőtt az igény az integrációra. A szigetszerű kifejlesztés máig érezteti negatív hatását az együttműködés terén. Az üzemeltetés folytonossága, mint az informatikai biztonság egyik fő követelménye – beleértve a katasztrófa- és üzletmenet-folytonossági tervezést – jelentős szerepet kap a nagy állami adatbázisok esetében, ahol az adatok elvesztése katasztrófális lehet.

A központi rendszeren továbbított adatokból személyi profil (felhasználói szokások elemzése, közvetlen személyes adatokhoz és érdemi ügyadatokhoz való hozzáférés) nem képezhető. Ennek betartását a központi rendszer üzemeltetője technikai megoldással biztosítja.²³¹ Az utóbbi években az egyik legnagyobb adatvédelmi kihívást jelentő személyiségprofil-készítést az Ekszt. deklarálta tiltja alapelvei között. A rendszerben ezt technikailag biztosítani kell (pl. Privacy by Design technológiák útján).

Az elektronikus közszolgáltatás részeként igénybe vett távolról történő ügyintézéshez szükséges azonosítás előfeltétele a személyes megjelenéssel, vagy azzal jogszabály szerint egyenértékű módon végzett előzetes regisztráció, és az azonosításra alkalmas adatnak az adat kezelésére feljogosított által történő nyilvántartásba vétele.²³² Tekintettel arra, hogy az elektronikus közszolgáltatások jelentős része közigazgatási eljárás, így a Ket. alapján személyazonosításhoz szükséges kötni azt. A bekezdésben említett személyes megjelenés okmányirodákban történhet, ezzel egyenértékű azonosítás pedig az elektronikus aláírással történő regisztráció.

²³⁰ Loc. cit.

²³¹ Ekszt. 4. § (2)

²³² Ekszt. 12. § (1)

Az azonosítás történhet:²³³

- az azonosítás alanya által ismert egyedi információ alapján (tudás alapú azonosítás),
- az azonosítás alanya által birtokolt egyedi eszköz, információhordozó alapján (birtoklás alapú azonosítás),
- az azonosítás alanyára kizárólagosan jellemző tulajdonság alapján (tulajdonság alapú azonosítás),
- ezek kombinációjával.

A tudás alapú azonosítás tipikus esete a jelszó, a birtoklás alapúé egy token vagy intelligens kártyán lévő tanúsítvány, míg a tulajdonság alapúé az ujj- vagy tenyérlenyomat. A különböző faktorok együttes alkalmazása biztonságot növelő tényező.

Az azonosítás magas, közepes, vagy alacsony biztonsági szinten történhet. Ezen biztonsági szintek közül az alkalmazandó szintet elektronikus közszolgáltatás esetén jogszabály határozza meg. Ha jogszabály eltérően nem rendelkezik, a távolról történő ügyintézéshez alacsony biztonsági szintű azonosítás szükséges.²³⁴ Az ügyfelek hozzáférése a rendszerhez tehát alacsony biztonsági szinten történik, így kizárólag egyfaktoros, tudás alapú azonosítás (jelszó megadása) szükséges. A követelmény tehát mindamellet, hogy többféle azonosítást lehetővé tesz, csak a legalacsonyabb, – majdhogynem nem is elégséges – szintet teszi kötelezővé az ügyfelek számára.

A magas biztonsági szintű azonosítás legalább két egymástól független azonosítási módszer alkalmazásával történik, amelyek közül egynek tudás alapú azonosításnak kell lennie. A magas biztonsági fokozatú azonosítás során a birtoklás alapú azonosításhoz kizárólag a külön jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelő biztonságos tároló eszköz és a külön jogszabály szerint azon arra feljogosított szolgáltató által elhelyezett és közigazgatási használatra alkalmas azonosítási célú tanúsítvány használható fel.²³⁵ A magas biztonsági szintű azonosítás célszerűen egy biztonságos aláírás-létrehozó eszközre²³⁶ telepített közigazgatási autentikációs tanúsítvánnyal valósítható meg, amely a tudásalapú azonosítással kiegészítve megfelelő biztonságot nyújt.

²³³ Ekszt. 12. § (2)

²³⁴ Ekszt. 12. § (3), (4)

²³⁵ Ekszt. 13. § (1)

²³⁶ Eat. 2. § 2.

A közepes biztonsági szintű azonosítás elkülönült azonosítási módszerként az ügyfélkapu jelszó-nyilvántartásán alapuló azonosítással, valamint egy egyszer használatos azonosítóval történő azonosítással történik. Az interneten történő ügyintézéshez rendelkezésre bocsátott egyszer használatos azonosítót az internetről független kommunikációs csatornán kell eljuttatni azonosítás alanyának.²³⁷ Közepes biztonsági szinten az azonosítás jelszóval és mobiltelefonra SMS-ben küldött egyszer használatos jelszóval történhet, amely az internet banking szolgáltatásoknak is elérhető azonosítási lehetősége.

Alacsony biztonsági fokozatú azonosítás az elektronikus közszolgáltatások körében az ügyfélkapu tudás alapú, jelszót alkalmazó azonosításával történik.²³⁸ Az alacsony biztonsági szint esetén, tehát a fent említettek alapján az interneten keresztüli ügyfélkapcsolatnál csak jelszó alapú azonosítás van kötelezően előírva.

A központi rendszeren keresztül nyújtott elektronikus közszolgáltatás során az elektronikus közszolgáltatást nyújtónak biztosítani kell:²³⁹

- az alkalmazott informatikai és kommunikációs rendszerek műszaki megfelelőségét és biztonságos működésének feltételeit;
- a szolgáltatás üzemeltetéséhez szükséges eszközrendszer fenntartását, a szolgáltatáshoz való hozzáférés lehetőségét;
- az adatok védelmét a jogosulatlan hozzáféréstől, módosítástól, törléstől, megsemmisüléstől;
- a személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülését

A fent felsoroltakért tehát nem a központi rendszer üzemeltetője, hanem az elektronikus közszolgáltatás nyújtója felelős, beleértve az adatkezelői szerepet és a biztonsági eljárásokért való felelősséget.

A biztonságos és átlátható ügyintézés érdekében a központi rendszer üzemeltetése során kizárólag olyan informatikai és kommunikációs rendszer alkalmazható, amely biztosítja a szolgáltatásokat igénybe vevőkkel való biztonságos kapcsolatot és a központi rendszer folyamatos - előzetesen bejelentett, a legkisebb terhelésű időszakokban megvalósuló karbantartási üzemszünetekkel korlátozható – elérhetőségét. A szolgáltatás nyújtásához kizárólag olyan, a vonatkozó szabványoknak és műszaki előírásoknak megfelelő, megbízható és a külön jogszabály

²³⁷ Eksz. 14. § (1), (2)

²³⁸ Eksz. 15. § (1)

²³⁹ Eksz. 19. § (1)

szerint tanúsított informatikai rendszerek és termékek használhatók, amelyek lehetővé teszik a hiteles iratcserét, biztosítják az elektronikus iratok sértetlenségét és védettségét, valamint az informatikai rendszerekben tárolt adatok hiteles archiválását.²⁴⁰ A központi rendszerhez tehát csak az előírásoknak megfelelő termék illetve rendszer csatlakoztatható, amelynek ellenőrzési és tanúsítási szabályait az elektronikus közszolgáltatás biztonságáról szóló kormányrendelet írja elő.²⁴¹ De függetlenül a rendeleti szinten meghatározott szolgáltatás-audittól, ebben a bekezdésben a jogalkotó egyértelműen kinyilvánítja a termékek előzetes tanúsításának követelményét.

A központi rendszerben a továbbított üzenetekről vezetett naplófájlokat úgy kell megőrizni, hogy azokhoz csak a küldő, illetve a címzett írásos megbízásából, valamint az erre törvényben feljogosított szervezeteknek kizárólag olvasási joggal lehessen hozzáférni. A naplófájlokat az üzemeltető öt évig őrzi meg. Folyamatban levő eljárás esetén az eljárás bármely résztvevőjének kérésére a tárolást az ügy lezártaig meg kell hosszabbítani.²⁴² Az értesítési tárhely forgalmi naplófájljait tehát öt évig illetve az eljárás lezárásig kell tárolni.

A tárhely tartalmához az ügyfélkapu igénybevevője teljes hozzáférési joggal, illetőleg az ügyfélkapu igénybevevőjének engedélye nélkül a törvényben meghatározott szervek az engedélyhez kötött titkos információgyűjtés, illetve engedélyhez kötött titkos adatszerzés szabályai szerint, írási jog nélkül - az ügyfélkapu működtetőjének közreműködését igénylő módon - férhetnek hozzá.²⁴³ A titkos információgyűjtés lehetőségét a törvény lehetővé teszi, de csak az ügyfélkapu működtetőjének közreműködésével, tehát a hozzáférés jogossága minden esetben tételesen ellenőrizhető.

Az elektronikus közszolgáltatások hitelessége, minősége, üzembiztonsága és a kezelt adatok biztonsága érdekében a központi rendszer részét képező, illetve ahhoz csatlakozó rendszerek külön jogszabályban megállapított egységes biztonsági, valamint a rendszerek együttes működését biztosítani képes szabályok szerint működnek.²⁴⁴ Itt a törvény az elektronikus közszolgáltatás biztonságáról szóló

²⁴⁰ Eksz. 19. § (2)

²⁴¹ 223/2009. (X. 14.) Korm. rendelet 30-32. §§

²⁴² Eksz. 19. § (3)

²⁴³ Eksz. 19. § (4)

²⁴⁴ Eksz. 29. § (1) Az elektronikus közszolgáltatásokkal összefüggő felügyeleti és tanúsítási jogszabályok

223/2009. (X. 14.) Korm. rendeletre utal, amely a 11-32. §§-ban határozza meg a követelményeket és eljárásrendeket.

A törvényben meghatározott követelményeket a következő rendeletek részletezik:

- 223/2009. (X. 14.) Korm. rendelet az elektronikus közszolgáltatás biztonságáról
- 224/2009. (X. 14.) Korm. rendelet a központi elektronikus szolgáltató rendszer igénybevevőinek azonosításáról és az azonosítási szolgáltatásról
- 225/2009. (X. 14.) Korm. rendelet az elektronikus közszolgáltatásról és annak igénybevételéről
- 78/2010. (III. 25.) Korm. rendelet az elektronikus aláírás közigazgatási használatához kapcsolódó követelményekről és az elektronikus kapcsolattartás egyes szabályairól

Az elektronikus közszolgáltatásról szóló törvényt megelőzően (2009. június 29-e előtt) a területet érintő informatikai biztonsági kérdést érintő törvényi szintű szabályozás nem volt. Kormányrendeleti szinten a következő jogszabályok vonatkoztak a területre:²⁴⁵

- 195/2005. (IX. 22.) Korm. rendelet az elektronikus ügyintézés lehetővé tevő informatikai rendszerek biztonságáról, együttműködési képességéről és egységes használatáról
- 84/2007. (IV. 25.) Korm. rendelet a Központi Elektronikus Szolgáltató Rendszer és a kapcsolódó rendszerek biztonsági követelményeiről
- 193/2005. (IX. 22.) Korm. rendelet az elektronikus ügyintézés részletes szabályairól
- 194/2005. (IX. 22.) Korm. rendelet a közigazgatási hatósági eljárásban felhasznált elektronikus aláírásokra és az azokhoz tartozó tanúsítványokra, valamint a tanúsítványokat kibocsátó hitelesítésszolgáltatókra vonatkozó követelményekről
- 182/2007. (VII. 10.) Korm. rendelet a központi elektronikus szolgáltató rendszerről

5.1.4.3. Elektronikus közbeszerzés

²⁴⁵ Dedinszky, 2008. p. 4.

Részletesen szabályozottnak tekinthetjük azokat a területeket, amelyek valamely szabvány előírásainak követését írják elő, függetlenül attól, hogy a szabvány pontjait nem idézik a jogszabály szövegében. Erre példa az elektronikus közbeszerzés területe. A közbeszerzési eljárásokban elektronikusan gyakorolható eljárási cselekmények szabályairól, valamint az elektronikus árlejtés alkalmazásáról szóló 257/2007. (X. 4.) Korm. rendelet 5. § (3) szerint elektronikus közbeszerzési szolgáltatást az nyújthat, aki rendelkezik külső, független rendszervizsgáló által folyamatosan ellenőrzött minőségirányítási és információbiztonsági irányítási rendszerrel és saját honlapján közzéteszi informatikai biztonsági szabályzatát. Ezzel gyakorlatilag kötelezően előírásra került az ISO/IEC 27001 szabvány alkalmazása, amely az ISO/IEC 27002 behivatkozásával részletes szabályokat eredményez.

5.1.4.4. Minősített adatok védelme

Mivel az informatikai biztonság fogalmát a civil alkalmazásokban értelmeztük, a munka hatókörén kívül esik a minősített adatok védelme, valamint a katonai célú adatok védelme. Hasonlóan az indirekt szabályozáshoz ezzel a témával is röviden foglalkozni kell a teljesség kedvéért.

Nemzeti minősített adat „a minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozó, a minősítési jelölést az e törvényben, valamint az e törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályokban meghatározott formai követelményeknek megfelelően tartalmazó olyan adat, amelyről - a megjelenési formájától függetlenül - a minősítő a minősítési eljárás során megállapította, hogy az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele a minősítéssel védhető közérdekek közül bármelyiket közvetlenül sérti vagy veszélyezteti (a továbbiakban együtt: károsítja), és tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozza.”²⁴⁶

A minősített adat a titokvédelem (minősített adatok védelmének) tárgyát képező, nemzetbiztonsági célból védett adat. A minősített adat – hasonlóan a személyes adathoz – nem kötődik kizárólagosan valamely hordozóhoz, megjelenési formához, vagy kódoláshoz. A minősített adat létrejöttének alapvető feltétele a minősítés aktusa,

²⁴⁶ Mavtv. 3. § 1.

amelynek szabályait a Mavtv. határozza meg. Az aktus útján létrejött minősített adat viszont hordozót, megjelenési formát válthat, de mindaddig megőrzi minősített jellegét, ameddig a minősítése meg nem szűnik. Így az eredetileg papíralapú iratként, vagy hadműveleti térképként minősített adat szóbeli közléssé alakulva is megőrzi minősített jellegét. Tekintettel arra, hogy a minősített adat védelméhez az államnak jelentős érdeke fűződik, külön szervezetrendszer és eljárásrendet működtet annak védelmében, amit titokvédelemnek, információvédelemnek, vagy a jogszabály megfogalmazása szerint minősített adatok védelmének hívunk.

A minősített adatok védelmének szabályozása jelentős mértékben változott 2010 áprilisa óta, amikortól hatályba lépett a minősített adatok védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény (Mavtv.).

Minden olyan szervnél, ahol minősített adatot kezelnek, meg kell teremteni a minősített adat védelméhez szükséges, az adat minősítési szintjének megfelelő, e törvényben és a végrehajtására kiadott rendeletekben meghatározott személyi, fizikai, adminisztratív és elektronikus biztonsági feltételeket. Minden olyan helyiséget, épületet, építményt, ahol minősített adatot kezelnek, fizikai biztonsági intézkedésekkel kell védeni az arra nem jogosult személyeknek a minősített adathoz történő hozzáférése ellen. Az adminisztratív biztonsági intézkedésekkel gondoskodni kell a minősített adat nyomon követhetőségéről, bizalmasságáról, sérthetetlenségéről, rendelkezésre állásáról. Elektronikus biztonsági intézkedéseket kell tenni az elektronikus rendszeren kezelt minősített adat és az elektronikus rendszer bizalmassága, sérthetetlensége és rendelkezésre állása érdekében.²⁴⁷ A hagyományosnak mondható személyi, fizikai, adminisztratív és elektronikus biztonsági intézkedéseknek csak általános, felületes követelménye jelenik meg közvetlenül a törvényben, viszont a Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről szóló 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet 10-59. §§, valamint az informatikai rendszerben előírt védelmi tevékenységről a minősített adat elektronikus biztonságának, valamint a rejtjeltevékenység engedélyezésének és hatósági felügyeletének részletes szabályairól szóló 161/2010. (V. 6.) Korm. rendelet 16-40. §§ írják elő. A részletszabályok kormányrendeleti szintű szabályozása a technológiai változásokra való gyorsabb reagálást tesz lehetővé. A kormányrendelet egy esetben szabványra hivatkozik, a

²⁴⁷ Mavtv. 10. § (4) – (7)

biztonsági tároló ellenállási fokozatának meghatározásakor, ahol az EN 14450; MSZ EN 1143-1-A1-A2, EU I-es, EU 00-ás, S 1-es ellenállási fokozatokat sorolja be kategóriákba.²⁴⁸

Megemlítendő viszont itt egy olyan terület, amely a civil biztonságvédelemben bár ismert, de ritkán alkalmazott, a TEMPEST védelem. A TEMPEST követelmények abban különböznek a hagyományosan vett elektromágneses kompatibilitási (EMC) védelemtől, hogy az EMC a külső zavarjelek bejutását vagy belső zavarjelek kijutását hivatott megakadályozni, amely a rádiófrekvenciás eszközök természetes működésének velejárója. A TEMPEST viszont a védett rendszerből kijutó elektromágneses sugárzás lehallgatását, és abból adatok visszaállítását hivatott megakadályozni.²⁴⁹ A jogszabályban meghatározott TEMPEST követelmények a „Bizalmas!” vagy magasabb minősítési szintű adat bizalmosságának védelme érdekében kialakított biztonsági intézkedések - amelyek kiterjednek az elektromos és adatkábelek vonalvezetésére, a rendszer környezetében alkalmazható berendezésekre, árnyékolástechnikai megoldásokra, valamint csökkentett kisugárzású eszközökre - együttese, amelyet a rendszer valamennyi eleme vezetett és elektromágneses kompromittáló kisugárzásának csökkentése érdekében alakítottak ki,²⁵⁰

A Mavtv. alapján a Nemzeti Biztonsági Felügyelet látja el a minősített adatot kezelő szervnél a minősített adat kezelésének hatósági felügyeletét, ellenőrzi a minősített adat védelmére vonatkozó jogszabályok, valamint a személyi, fizikai, adminisztratív és elektronikus biztonsági szabályok betartását,²⁵¹ viszont a minősített adat védelmi feltételeinek kialakításáért a minősített adatot kezelő szerv vezetője felelős.²⁵²

A területet szabályozó további fontos jogszabályok:

- 161/2010. (V. 6.) Korm. rendelet a minősített adat elektronikus biztonságának, valamint a rejtjeltevékenység engedélyezésének és hatósági felügyeletének részletes szabályairól
- 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet a Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről
- 2000. évi IV. törvény az információ biztonságáról szóló, Brüsszelben, 1997. március 6-án kelt NATO Megállapodás megerősítéséről és kihirdetéséről

²⁴⁸ 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet 24. § (1)

²⁴⁹ Hoad – Jones, 2004, p. 130.

²⁵⁰ 161/2010. (III. 26.) Korm. rendelet 1. § 21.

²⁵¹ Mavtv. 20. § (2)

²⁵² Mavtv. 23. § (1)

5.1.4.5. Biztonsági keretszabályozás

Nem hatályos és még csak nem is kialakult szabályozásként viszont a területre gyakorolt jelentős befolyása miatt szükséges tárgyalni az informatikai biztonságról szóló törvény tervezetét.²⁵³ A tervezet ebben a formában valószínűleg nem lesz soha törvény, mivel a jelenlegi kormányzat más megvalósítási formában gondolkodik. Maga a jogszabály-tervezet keretszabályozás jellegű, *lex specialis*. A tervezet gyakorlatilag az élet minden területén alkalmazott informatikai eszközökre tartalmaz előírásokat, a hatálya a Magyar Köztársaságban működő minden IT rendszerre és szolgáltatásra kiterjed. Vonatkozik az üzemeltetőkre és a felhasználókra is. Az informatikai rendszereket 5 egymástól elkülöníthető biztonsági szintre osztja. A csoportosítás egyik alapját képezi a személyes adatok tárolásának ténye. A csoportok a következők:²⁵⁴

- az 1. informatikai biztonsági szintbe sorolandók: a lakossági, otthoni, saját célú informatikai hálózat és internethez kapcsolt egyedi számítógép;
- a 2. informatikai biztonsági szintbe sorolandó: minden, munkáltató és munkavállaló közötti jogviszony keretében használt informatikai rendszer, belső informatikai hálózat, korlátozott (belső) hozzáférésű nem nyilvános elektronikus szolgáltatás, illetőleg nyilvános elektronikus szolgáltatás igénybevételére alkalmas belső hálózat vagy egyedi számítógép;
- a 3. informatikai biztonsági szintbe sorolandó: minden olyan nyilvános elektronikus szolgáltatás, amely nem kezel, nem tárol, nem dolgoz fel, illetőleg nem továbbít személyi azonosításra alkalmas adatokat, beleértve a személyes azonosításra alkalmas adatokat nem kötelezően kérő, anonim regisztrációhoz kötött szolgáltatást is;
- a 4. informatikai biztonsági szintbe sorolandó:
 - az elektronikus közszolgáltatást nyújtó szervezet, illetőleg a közszolgáltató vagy közigazgatási szerv részére, vagy annak megbízásából bármilyen jellegű infor-matikai szolgáltatást nyújtó alkalmazásszolgáltató központ informatikai rendszere és nyilvános

²⁵³ MeH: Előterjesztés a Kormánynak az informatikai biztonságról szóló törvényről. 2009.

²⁵⁴ *ibid.* p. 23.

- elektronikus szolgáltatása, abban az esetben is, ha személyi azonosításra alkalmas adatokat nem kezel, tárol, feldolgoz és továbbít;
- minden olyan nyilvános elektronikus szolgáltatás, amely személyi azonosításra alkalmas adatot kezel, tárol, feldolgoz, illetőleg továbbít;
 - az 5. informatikai biztonsági szintbe sorolandók: a kritikus infrastruktúra ágazatok [...] informatikai rendszere, zártcélú, és nyilvános elektronikus hálózata, illetőleg szolgáltatása, és informatikai alkalmazása.

Az egyik legérdekesebb kérdés a 4-5. szinten előírt kötelező audit, mint az ellenőrzés eszköze. A szándékok szerint az auditot gazdasági társaságok végzik, amelyeket a Nemzeti Akkreditációs Testület tanúsítási tevékenységre akkreditált.²⁵⁵ A jogszabály alkotója nem tudta megmondani, hogy ez irányítási rendszer, vagy termék audit körébe tartozik-e. A leendő törvény társadalmi hatása jelentős lett volna, már csak a hatály szélessége miatt is. A kritikusok részéről kérdésként merült fel, hogy az 1-3. szintig az audit hiánya miatt nincs ellenőrzési kontroll, ezért feleslegessé teszi magát a szabályozást. Ezzel szemben a szabályozás meghatározhatta volna – *lex specialis* jellege miatt is – a más jogszabályokban előírt biztonsági követelmények szintjét. Például a Btk. 300/C. §-ában „megfelelő védelem”-nek nevezett, korábban nem tisztázott védelmi szint az új törvénnyel meghatározásra került, tartalma feltöltődött volna. Így az eddig csupán a kötelezett hatáskörébe rendelt „megfelelő védelem” kialakítása konkretizálódott volna, növelve ezzel a jobbiztonságot.

Összességében az utóbbi évek tendenciája határozottabb jogi szabályozást mutat, részben akár a technikai szabályok jogi normákba ültetésével. A jogszabályok széleskörűsége miatt hosszú távon jelentős társadalmi hatás várható. Valószínűleg a szabványon alapuló rendszerek is szaporodni fognak, tekintettel arra, hogy ha a gazdasági társaság egyébként is betartja az informatikai biztonságra vonatkozó szabályokat, akkor marketing okokból illetve a cég sikeresebb külföldi megjelenése érdekében valamely nemzetközi informatikai biztonsági szabvány alapján is tanúsíthatni fogja rendszerét. A szabályozás nagyobb biztonságot fog eredményezni, hosszabb távon csökkenni fog az informatikai és kommunikációs technológiák területén a nemzeti biztonsági kockázat.

A második Orbán-kormány a szabályozási hangsúlyt viszont nem az informatikai biztonságra, hanem a tágabb értelemben vett információbiztonságra teszi, így egy

²⁵⁵ Ez ilyen módon analóg a korábban idézett 223/2009. (X. 14.) Korm. rendelet 30-32. §§-val

jogszabályban kívánja szabályozni a komplex információbiztonságot, (ezen belül az informatikai biztonságot) és a kritikus infrastruktúrákat. Ez a megközelítés megfelel a komplex biztonságértelmezésnek és összességében helyesebb megközelítést eredményez, mint az informatikai biztonság részterületének külön szabályozása.²⁵⁶ A jogalkotó munkát a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium megkezdte, annak részleteiről egyelőre nem áll rendelkezésre információ.²⁵⁷

5.1.5. Jogi szabályozás külföldön

Jelenleg az informatikai biztonság általános Európai Uniói közösségi szabályozása elsősorban iránymutatásokban merül ki. Több olyan iránymutatást (határozatot, illetve állásfoglalást) találhatunk az Európai Unió részéről, amely célként tűzi ki az információs és kommunikációs technológiák biztonságának hosszú távú javítását, de ezek nem rendelkeznek kötelező erővel. Ilyen például az Európai Parlament és a Tanács 854/2005/EK határozata (2005. május 11.) az Internet és az új online technológiák biztonságosabb használatát elősegítő többéves közösségi program létrehozásáról. Ilyen továbbá a Tanács állásfoglalása (2004. december 9.) az információs és kommunikációs technológiák (IKT) jövőjéről (2005/C 62/01), valamint a Tanács állásfoglalása (2007. március 22.) a biztonságos európai információs társadalomra irányuló stratégiáról (2007/C 68/01).

Konkrétabb szabályozást szakrendszerek esetén találunk, mint például Schengeni Információs Rendszer (SIS) új verziójának bevezetésével kapcsolatos rendeletben (az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról).²⁵⁸ Ezek hatálya viszont nem általános.

Az adatvédelmi jog a Közösségben, – ahogyan a magyar jogban is – iskolapéldája a felületes szabályozás kategóriájának. Az Európai Parlament és a Tanács a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló 95/46/EK irányelvbe foglalkozik az adatfeldolgozás biztonságával:

²⁵⁶ a kritikus infrastruktúrák összefüggésrendszeréről bővebben ld. Illési – Varga, 2009.

²⁵⁷ Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Kommunikációs Főosztály: Az NFM megkezdi a hálózat- és információbiztonsági törvény előkészítését. <http://www.kormany.hu/hu/nemzeti-fejlesztési-miniszterium/hirek/a-nemzeti-fejlesztési-miniszterium-megkezdi-a-halozat-es-informaciobiztonsagi-torveny-elokesziteset> [2011. 04. 14.]

²⁵⁸ Regulation (EC) No. 1987/2006; Article 9-14, 15-18

A tagállamoknak rendelkezniük kell arról, hogy az adatkezelő végrehajtsa a megfelelő technikai és szervezési intézkedéseket a személyes adatok véletlen vagy jogellenes megsemmisülése, véletlen elvesztése, megváltoztatása, jogosulatlan nyilvánosságra hozatala vagy hozzáférése elleni védelme érdekében, különösen, ha a feldolgozás közben az adatokat hálózaton keresztül továbbítják, továbbá a feldolgozás minden más jogellenes formája ellen.

Tekintettel a technika vívmányaira és alkalmazásuk költségeire, ezen intézkedéseknek olyan szintű biztonságot kell nyújtaniuk, amely megfelel az adatfeldolgozás által jelentett kockázatoknak és a védendő adatok jellegének.²⁵⁹

Az első bekezdés második mondata egy informatikai biztonságban ismert fogalmat alkalmaz – amely a magyar Avtv.-ből sajnos kimaradt – a kockázatokkal arányos védelmet. Tehát a védelmi szint megállapításának a kockázatelemzés értékelésén kell alapulnia.

A tagállamoknak rendelkezniük kell arról, hogy az adatkezelő – amennyiben az adatfeldolgozás az ő nevében történik – köteles olyan adatfeldolgozót választani, aki a technikai biztonsági intézkedések és az elvégzendő adatfeldolgozásra vonatkozó szervezési intézkedések tekintetében megfelelő garanciákat nyújt, továbbá köteles biztosítani az említett intézkedések teljesítését.²⁶⁰

Az adatkezelő feladata tehát az adatfeldolgozó biztonságának kezdeti felmérése (beszállítói audit) és a folyamatos ellenőrzése.

A 2009. év végétől jelentős mértékben megnőtt a személyes adatokat érintő biztonsági incidensek (personal data breach) nyilvánosságával, illetve az incidenskezelés hatósági feladataival kapcsolatos Európai Uniók aktivitás, mind a Parlament és a Tanács, mind az Európai Hálózati- és Információbiztonsági Ügynökség (ENISA) részéről. Az 2009/136/EK irányelv alapján a 2002/58/EK irányelv (elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv) 4. cikke a következőképpen módosult:

(3) A személyes adatok megsértése esetén a nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatást nyújtó illetékes szolgáltató indokolatlan késedelem nélkül bejelenti az illetékes nemzeti hatóságnak a személyes adatok megsértését.

²⁵⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK irányelve (1995. október 24.) VIII. szakasz 17. cikk (1)

²⁶⁰ *ibid.* VIII. szakasz 17. cikk (2)

Ha a személyes adatok megsértése várhatóan hátrányosan érinti az előfizető vagy magánszemély személyes adatait vagy magánéletét, akkor a szolgáltató erről az előfizetőt vagy magánszemélyt is indokolatlan késedelem nélkül értesíti.²⁶¹

Az irányelv implementációja folyamatban van. A nemzeti hatóság nem került megjelölésre, az azzal szemben támasztott legfőbb igény a függetlenség. A nemzeti hatóság hazánkban lehet a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság és az Adatvédelmi Biztos Irodája is. Külföldön mind a hírközlési, mind az adatvédelmi hatóság megbízására van példa, egyes országokban (Belgium, Bulgária) vegyes modell működik mindkét hatóság részvételével. A kijelölt hatóság fogadja a bejelentéseket, ellenőrzi a bejelentéseket és megtagadásukat, valamint nem jogszerű megtagadás esetén kötelezi a szolgáltatót az értesítésre.²⁶²

További bővítést irányoz elő viszont a 2009/136/EK irányelv preambuluma: közösségi szinten kiemelkedő fontosságúnak kell tekinteni a kifejezett, kötelező és minden ágazatra és az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások szolgáltatóira kiterjedő tájékoztatási kötelezettség szükségességét is ideértve.²⁶³

Az ilyen incidensek száma rendkívül nehezen határozható meg, Európában nem is lehet mérvadó adatokat fellelni. A datalossdb.org, ami egy Egyesült Államokban működő magánkezdemenyvezésű incidensgyűjtő oldal, 2005 óta 3011 incidenst rögzített, amely átlagosan havi 50 incidens-bejelentést jelent. Ezzel szemben a Privacy Rights Clearinghouse 227.052.199 egyedi személyes adat incidensben való érintettségét rögzítette 2005 januárja és 2008 májusa között. Ez utóbbi a magyar lakosságszámra vetítve 2,44 millió adat incidensben való érintettségét jelentené évente, míg az előbbi nyilvántartás esetén évi 19 esetet.

Levonható konzekvencia, hogy bár a személyes adatot érintő incidensek száma hozzávetőlegesen sem ismert, az érintett terület szolgáltatóinak, illetve a szolgáltatóknál incidenskezeléssel foglalkozó személyek nagy száma miatt valószínűleg nagyszámú incidens fordul elő az Unióban és hazánkban is.

Külföldi kitekintésként az adatvédelem külföldi jogi szabályozását szeretném bemutatni, mivel – ahogy az a műben korábban bemutatásra került – az adatvédelmi jog a magyar jogban is iskolapéldája a felületes szabályozás kategóriájának.

²⁶¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/136/EK Irányelve (2009. november 25.) 2. cikk 4. c)

²⁶² Bíró – Szádeczky – Szőke, 2011.

²⁶³ ibid. Peambulum (59)

Az Egyesült Királyságban a Data Protection Act 1998²⁶⁴ szabályozza az adatvédelem területét. Az adatbiztonságra vonatkozóan az adatvédelem elveiről szóló részben a következőket találjuk: „Appropriate technical and organisational measures shall be taken against unauthorised or unlawful processing of personal data and against accidental loss or destruction of, or damage to, personal data.”²⁶⁵

Ez eddig megfelel az Avtv.-ben foglaltaknak. Az ezen alapelvekre vonatkozó értelmező rész a következő: “Having regard to the state of technological development and the cost of implementing any measures, the measures must ensure a level of security appropriate to the harm that might result from such unauthorised or unlawful processing or accidental loss, destruction or damage as are mentioned in the seventh principle, and the nature of the data to be protected.”²⁶⁶

A jogszabály az irányelvhez hasonlóan figyelembe veszi, hogy az erőforrások nem végtelenek és kockázatarányos védelmet vár el az alkalmazótól. A védelem mértékének megállapításához a két legfőbb mérce a kár mértéke és a védendő adatok köre. Figyelembe veszi továbbá a műszaki fejlettséget is, amely szintén jelentős kérdés az informatikában.

“The data controller must take reasonable steps to ensure the reliability of any employees of his who have access to the personal data.”²⁶⁷

Előírja, hogy az adatkezelőnek meg kell tennie a megfelelő lépéseket, hogy az adatokhoz hozzáférő alkalmazottak megbízhatóságát biztosítsa. Ennek több szintje van, így történhet titoktartási nyilatkozat kitöltésével, háttérelőrzéssel, vagy nemzetbiztonsági ellenőrzéssel is.

“Where processing of personal data is carried out by a data processor on behalf of a data controller, the data controller must in order to comply with the seventh principle— choose a data processor providing sufficient guarantees in respect of the technical and organisational security measures governing the processing to be carried out, and take reasonable steps to ensure compliance with those measures.”²⁶⁸

²⁶⁴ elérhető például: http://www.ico.gov.uk/what_we_cover/promoting_data_privacy/legislation.aspx [2010. 09. 15.]

²⁶⁵ Data Protection Act 1998 Schedule 1 Part I 7.

²⁶⁶ ibid. Schedule 1 Part II 9.

²⁶⁷ ibid. Schedule 1 Part II 10.

²⁶⁸ ibid. Schedule 1 Part II 11.

Ez a követelmény azonos az irányelv 17. cikkének második bekezdésével, tehát az adatkezelőnek kell meggyőződnie az adatbiztonsági intézkedések megfelelőségéről és ellenőriznie azt.

“In this section “good practice” means such practice in the processing of personal data as appears to the Commissioner to be desirable having regard to the interests of data subjects and others, and includes (but is not limited to) compliance with the requirements of this Act.”²⁶⁹

A törvényben meghatározott jó gyakorlatot a biztos határozza meg, amely túlmutathat a törvényi követelményeken, így a tulajdonképpeni követelményeket a törvény és a biztos által kibocsátott helyes gyakorlatok együtt határozzák meg.

“The Commissioner may, with the consent of the data controller, assess any processing of personal data for the following of good practice and shall inform the data controller of the results of the assessment.”²⁷⁰

A biztos ellenőrzési jogköre gyengébb, mint hazánkban, ugyanis ellenőrzései az adatkezelő beleegyezéséhez is kötöttek.

A következő bemutatásra kerülő szabályozás a szlovén adatvédelmi törvény. A választás azért esett Szlovéniára, mert Magyarországhoz hasonló helyzetű, az informatikai biztonság nemzetközi szabályozásában követő szerepű ország. Adatvédelmi törvényéből (Zakon o varstvu osebnih podatkov, ZVOP-1) angol nyelven²⁷¹ a következők vonatkoznak az adatbiztonságra:

“Security of personal data comprises organisational, technical and logical-technical procedures and measures to protect personal data, and to prevent accidental or deliberate unauthorised destruction, modification or loss of data, and unauthorised processing of such data

- by protecting premises, equipment and systems software, including input-output units.
- by protecting software applications used to process personal data;
- by preventing unauthorised access to personal data during transmission thereof, including transmission via telecommunications means and networks;

²⁶⁹ *ibid.* Part IV 51. General duties of Commissioner (9)

²⁷⁰ *ibid.* Part IV 51. General duties of Commissioner (7)

²⁷¹ Elérhető a szlovén információs biztos honlapjáról: <http://www.ip-rs.si/index.php?id=382> [2010. 09. 16.]

- by ensuring effective methods of blocking, destruction, deletion or anonymisation of personal data;
- by enabling subsequent determination of when individual personal data were entered into a filing system, used or otherwise processed, and who did so, for the period covered by statutory protection of the rights of an individual due to unauthorised supply or processing of personal data.”²⁷²

A törvény általános felsorolása megegyezik az Avtv.-ben lévővel, de a részletes felsorolás jobban meghatározza a védendő értékeket. Megnevezi a helységeket, a felszereléseket, a rendszerszoftvereket és a be-és kiviteli egységeket (monitor optikai rálátás, adathordozók alkalmazása). A jogszabály külön nevesíti a személyes adatok feldolgozására használt szoftvereket (adatbázis-kezelő, táblázatkezelő, stb.), amelyek védelméről gondoskodni kell. A távközlési rendszereken és hálózatokon továbbított adatok védelme az Avtv.-ben is megtalálható. Újdonságként merül fel, hogy a szlovén jogalkotó az anonimizálás hatékony eljárásának szükségességét megemlíti informatikai biztonsági igényként, amely valóban sarkalatos probléma, ám kevésbé foglalkozunk ezzel a kérdéssel. Újdonság továbbá, hogy a személyes adatok tárolásra vonatkozó egyes jellemzők (eltárolás ideje, használat, feldolgozás ideje és célja) rögzítését kötelezővé teszi a törvény.

“In cases of processing of personal data accessible over telecommunications means or network, the hardware, systems software and software applications must ensure that the processing of personal data in filing systems is within the limits of authorisations of the data recipient.”²⁷³

Előírásként szerepel, hogy az adatalany felhatalmazásának korlátait az távközlési vagy hálózati úton hozzáférhető személyes adatok feldolgozásakor hardver és szoftver elemekkel biztosítani kell.

“The procedures and measures to protect personal data must be adequate in view of the risk posed by processing and the nature of the specific personal data being processed.”²⁷⁴

A szlovén törvény előírja a kockázatarányos védelmet, szemben az Avtv.-vel.

“Functionaries, employees and other individuals performing work or tasks at persons that process personal data shall be bound to protect the secrecy of personal data with

²⁷² ZVOP-1 Article 24 (1)

²⁷³ ZVOP-1 Article 24 (2)

²⁷⁴ ZVOP-1 Article 24 (3)

which they become familiar in performing their functions, work and tasks. The duty to protect the secrecy of personal data shall also be binding on them after termination of their function, work or tasks, or the performance of contractual processing services.”²⁷⁵

A személyes adatokat feldolgozó munkatársakat kötelezni kell arra, hogy a munka végzésekor és az alkalmazás megszűnését követően is bizalmasan kezeljék a megismert személyes adatokat.

“Data controllers shall prescribe in their internal acts the procedures and measures for security of personal data and shall define the persons responsible for individual filing systems and the persons who, due to the nature of their work, shall process individual personal data.”²⁷⁶

A fenti védelmi intézkedéseket mind az adatkezelő, mind az adatfeldolgozó köteles betartani és felelősöket megnevezni, valamint megnevezni minden olyan személyt, aki munkakörénél fogva személyes adatok feldolgozását végzi.

“A fine from EUR 4.170 to 12.510 shall be imposed for a minor offence on a legal person, sole trader or individual independently performing an activity, if he processes personal data in accordance with this Act and fails to ensure security of personal data (Articles 24 and 25).

A fine from EUR 830 to 1.250 shall be imposed for a minor offence from the previous paragraph on the responsible person of the legal person, sole trader or individual independently performing an activity.

A fine from EUR 830 to 1.250 shall be imposed for a minor offence on the responsible person of a state body or body of self-governing local community who commits the act from the first paragraph of this Article.

A fine from EUR 200 to 830 shall be imposed for a minor offence on an individual who commits the act from the first paragraph of this Article.”²⁷⁷

Az adatbiztonsági előírások megszegéséért 1,1-3,5 millió forintnak²⁷⁸ megfelelő pénzbírságot kell fizetnie a szabályokat megszegő gazdálkodónak, 230-350 ezer forintnak megfelelő pénzbírságot kell fizetnie a szabályokat megszegő gazdálkodó és

²⁷⁵ ZVOP-1 Article 24 (4)

²⁷⁶ ZVOP-1 Article 25 (2)

²⁷⁷ ZVOP-1 Article 93 (1) – (4) Violation of the provisions on security of personal data

²⁷⁸ 1 EUR = 282,3 HUF középfolyamon, kerekítve

az állami szerv vagy önkormányzat felelős személyének,²⁷⁹ 50-230 ezer forintnak megfelelő pénzbírságot kell fizetnie a szabályokat megszegő magánszemélynek.

A törvényhez nem kapcsolódik végrehajtási rendelet, a szlovén információs biztos nem rendelkezik írásos módszertannal az adatvédelmi-adatbiztonsági auditra, nem találhatóak ennél részletesebb leírások.

Látható, hogy a szabályozás kis mértékben jobban definiált, mint az Avtv.-ben, ám így sem nevezhető részletesnek. Külön elrettentő erő a pénzbírság, viszont ez tovább növeli a jogbizonytalanságot, hiszen jobban kieroszakolható a nem definiált szabályok betartása.

²⁷⁹ Nem egyértelmű, hogy felelős vezető vagy adatkezelésért felelős személy, de az utóbbi a tételes megnevezési kötelezettség miatt valószínűbb.

5.2. A szabványalkalmazás gyakorlata

A gyakorlatban az informatikai biztonsági szabványok az informatikai biztonságot szabályozó jogszabályokhoz hasonlóan nem egységesek. Egyrésztől azon belül, hogy informatikai biztonsági (vagy azt nagy részben lefedő) szabványok, érdemes kisebb alkalmazási csoportokat alkotnunk, amelyeket olyan módon osztunk fel, hogy elsősorban milyen aspektusra vonatkozik az adott szabvány. Így az alábbi csoportokat tudjuk megalkotni.²⁸⁰

- műszaki szabványok és leírások
- termék, rendszer követelményei, azok tesztelése, értékelése és tanúsítása
- ellenintézkedések leírása
- irányítási rendszer, folyamat és tanúsítása

Az ilyen módon, célterület alapján besorolt szabványok nem egy időben jelentek meg, a lista a szabványtípusok tipikus megjelenése szerinti időrendben van. Az időrendiség sem a jelen felsorolás tekintetében, sem általánosságban nem befolyásolja a szabványok alkalmazhatóságát, a jogszabályokkal szemben ugyanis a szabványok bármennyig használhatók, másrésztől viszont a visszavont szabványok esetében bizonyos korlátokba lehet ütközni, például, ha tanúsítás a visszavont szabványra már nem adható ki. Sokkal inkább tehát a népszerűség határozza meg, hogy egy szabvány meddig kerül elfogadásra. A lent olvasható történeti áttekintésben említett akár '80-as évekbeli szabvány is máig használt, de egyes, főképp a műszaki szabványok és leírások kategóriába tartozó szabványok soha nem váltak széleskörűen elfogadottá és még egy tapasztalt szakember sem találkozott minddel.

A számítástechnika őskorában, az 1960-70-es években a korábban említett kötegetelt feldolgozású mainframe számítógépek esetében a külön szabványalkotás a jogi szabályozás megalkotásához hasonlóan nem volt szükséges, a hagyományos papíralapú titokvédelmi eljárások megfelelően működtek.²⁸¹ A több felhasználós, erőforrásokat megosztó rendszerek támasztottak először új igényeket, amire válaszként 1970-ben szakértői jelentés készült „Security Controls for Computer

²⁸⁰ Krauth, 2003, p. 6. alapján, módosítással

²⁸¹ Krauth, 2007.

Systems: Report of Defense Science Board Task Force on Computer Security” címmel.²⁸² A dokumentum elemezte az új kockázatokat és javaslatot tett a bevezetendő intézkedésekre. 1972-ben jelent meg az egyik első követelményrendszer Computer Security Technology Planning Study, amelyet az Air Force Systems Command készített.²⁸³ Az informatikai biztonság értékelése egyre inkább előtérbe került, melyre példa az 1979-es Proposed Technical Evaluation Criteria for Trusted Computer Systems.²⁸⁴

5.2.1. TCSEC

Az első valóban széles körben elterjedt és mindmáig szórványosan alkalmazott informatikai biztonsági szabvány a Trusted Computer Systems Evaluation Criteria (TCSEC, Orange Book) volt, amelyet az Amerikai Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma készített 1983-ban, majd javításra került 1985-ben.²⁸⁵ A TCSEC célja a hidegháború alatt az Amerikai Egyesült Államok által beszerzett számítógéprendszerek biztonsági szintjeinek meghatározása²⁸⁶ és egységesítése volt a minősített adatok védelmében. A de facto szabvány négy fő kategóriát nevesít D-től A-ig, azon belül alkategóriákat. A legmagasabb biztonságot az A1 fölötti kategória jelenti. A meghatározott kategóriák és főbb jellemzőik a következők:

- D - Minimal Protection

Olyan rendszer, amely értékelésre került, de nem felelt meg semmilyen magasabb kategóriának.

- C - Discretionary Protection
 - C1 - Discretionary Security Protection

Megvalósul a felhasználók és adatok szétválasztása és a tetszés szerinti hozzáférés-szabályozás (Discretionary Access Control, DAC), amellyel egyedileg meghatározhatóak a hozzáférési jogosultságok.

- C2 - Controlled Access Protection

²⁸² Ware, 1970.

²⁸³ Anderson, 1972.

²⁸⁴ Nibaldi, 1979.

²⁸⁵ A szabvány történelmi jelentősége miatt került itt feltüntetésre.

²⁸⁶ F. Ható, 2000.

A C1-esnél részletesebb hozzáférés-szabályozás, egyéenkénti elszámoltathatóság a bejelentkeztetés segítségével, audit ösvények (audit trails) és az erőforrások elkülöníthetősége jellemzik.

- B - Mandatory Protection
 - B1 - Labeled Security Protection

Félhivatalos informatikai biztonsági politikát kell létrehozni, az adatokat érzékenyséjük alapján címkézni kell, ezeket igény szerint exportálni lehessen. Kötelező a hozzáférés-szabályozás (Mandatory Access Control, MAC) meghatározott objektumokon, minden felfedezett biztonsági rést meg kell szüntetni vagy más módon ártalmatlanná kell tenni.

- B2 - Structured Protection

Formálisan dokumentált, egyértelmű informatikai biztonsági politikát kell létrehozni, a hozzáférést szabályozni kell minden objektumon és védekezni kell az engedély nélküli rejtett tárolók ellen. A rendszerelemeket fel kell osztani védelemkritikus és nem védelemkritikus részekre. Előírás az összetett tervezés és kiépítés, a megerősített azonosítási eljárások, az adminisztrátor és operátor szerepek szétválasztása és szigorú konfiguráció-menedzsment szabályok kialakítása.

- B3 - Security Domains

A biztonsági politika betartatásához nem szükséges kódot a rendszer ne futtasson. A rendszer összetettségét minimalizálni kell, támogatni kell a biztonsági adminisztrátor munkáját és a biztonsági eseményeket auditálni kell. Automatikus behatolás-érzékelést, értesítési és reagálási módszereket és megbízható rendszer-helyreállítási eljárásokat kell kialakítani. A rejtett időzítési csatornák ellen védekezni kell.

- A - Verified Protection
 - A1 - Verified Design

Funkcionálisan megegyezik a B3 szinttel. Ezen felül formális tervezési és ellenőrzési technikákat és felsőszintű specifikációt, valamint formális menedzsment és osztályozási eljárásokat kell létrehozni.

- Beyond A1

Az önvédelmi követelmények teljességét demonstráló rendszer-architektúrát jelent. A felső- és alacsony szintű követelményekből automatikusan generált biztonsági tesztelést kell végezni, forráskód szintű ellenőrzést kell végezni lehetőleg formális

eljárásokkal, a tervezési környezetnek biztonságosnak, a személyzetnek megbízhatónak kell lennie.

5.2.2. ITSEC, CTCPEC, FC

A TCSEC európai megfelelőjeként Nagy-Britannia, Franciaország, Hollandia és Németország 1991-ben megalkotta az Information Technology Security Evaluation Criteria (ITSEC) de facto szabványt, amely hasonlóan szintező jellegű volt E0-tól E6-ig, valamint példákat is adott egyes rendszerek elvárható követelményszintjeire.²⁸⁷ A következő biztonsági szinteket határozza meg az ITSEC:

- Level E0

Nincs megfelelő garancia.

- Level E1

Biztonsági előirányzat (Security Target), valamint a tanúsítás tárgyának (TOE) informális leírása készül. Funkcionális tesztekkel kerül bizonyításra a biztonsági előirányzatnak való megfelelés.

- Level E2

Az E1 szintnél leírtak mellett a részletes terv leírásával is rendelkezni kell. A funkcionális tesztelés bizonyítékait is értékelni kell, valamint konfiguráció-kontroll-és elfogadott disztribúciós eljárást kell kialakítani.

- Level E3

Az E2 szinten felül forráskód illetve tervrajz biztonsági értékelést kell végezni. Ezen biztonsági mechanizmusok tesztelési bizonyítékait is értékelni kell.

- Level E4

Rendelkezni kell a biztonsági előirányzatot támogató biztonsági politika-moddal, valamint félformális stílusban kell meghatározni a biztonsági funkciókat, a magas szintű és alacsony szintű terveket.

- Level E5

A forráskód illetve tervrajz meg kell, hogy feleljen az alacsony szintű terveknek.

- Level E6

Formális stílusban kell meghatározni a biztonsági funkciókat, a magas szintű és alacsony szintű terveket, amelyek megfelelnek a biztonsági politika-modellnek.

²⁸⁷ Az ITSEC szabvány, valamint a CTCPEC, FC szabványok is csak történelmi jelentőségük miatt kerültek itt feltüntetésre, mai használatuk elhanyagolható mértékű.

Az ITSEC-ben meghatározásra került tíz példa funkcionális osztály, melyek rendszer-specifikus követelményeket határoznak meg. Az F-C1, F-C2, F-B1, F-B2, F-B3 példaosztályok a TCSEC osztályok funkcionális követelményeiből kerültek levezetésre. Az F-IN példa funkcionális osztály a magas adat- és program-integritási igényű értékelési tárgyakra vonatkozik, például adatbázis-kezelő rendszerekre. Az F-AV példa funkcionális osztály a magas rendelkezésre állási igényű értékelési tárgyakra vonatkozik, ipari vezérlőkhöz ajánlott. Az F-DI osztály az adatátvitel során magas adatintegritás igénylő alkalmazásokra használható. Az F-DC osztály a legnagyobb bizalmasságot biztosítja adatátvitel során, így például kriptográfiai rendszereknél alkalmazható. Az F-DX osztály magas bizalmasság és integritás igényű hálózatokra alkalmazható, így például bizalmas információ nem biztonságos hálózaton való átvitelére.

Kanadában a TCSEC és az ITSEC alapján a Communications Security Establishment elkészítette saját biztonságértékelési szabványukat, Canadian Trusted Computer Product Evaluation Criteria (CTCPEC) néven. Az Amerikai Egyesült Államok a TCSEC 9 éves tapasztalatán 1992-ben új szabványt tervezett, a Federal Criteria-t, ami viszont soha nem került véglegesítésre.

5.2.3. Common Criteria (ISO/IEC 15408)

A fenti korai informatikai biztonsági termékszabványok után az azokat megalkotó szereplők a TCSEC, ITSEC, CTCPEC bázisán 1996-ban elkészítették a Common Criteria for Information Technology Security Evaluation, rövid nevén Common Criteria (CC) de facto szabványt. A CC az az informatikai biztonsági termékszabvány, amely ma az informatikai biztonság területén etalonnak tekinthető, a világon egyre szélesebb körben elfogadott és folyamatos fejlesztés alatt áll. 1.0-ás változatát az Európai Közösség, az Amerikai Egyesült Államok és Kanada együttesen fogadták el, 2.0-ás verziója ISO/IEC 15408 jelzettel de jure nemzetközi szabvánnyá vált. Az aktuális és a megelőző változat szabadon elérhető a <http://www.commoncriteriaportal.org/> oldalról. A CC magyar érdekessége, hogy 2.0-ás változatát az Informatikai Tárcaközi Bizottság 16. számú ajánlásaként magyar nyelven közreadta, majd az MSZ ISO/IEC 15408 jelzetű szabvány is lefordításra került. Problémát jelent, hogy a de jure szabványok verziókövetése esetenként igen

lassú. A CC jelenlegi verziója a 3.1 Release 3 (2009. július), az ISO/IEC szabvány kiadási ideje a kötettől függően 2009 vagy 2008, míg a magyar szabványé 2003 illetve 2002.

A szabványban a funkcionális követelmények, bizonyossági követelmények és értékelési bizonyossági szintek (EAL) mátrixaként határozhatóak meg az alkalmazandó biztonsági követelmények. A követelmények konkretizálása céljából az általános, eszköz fajtájára jellemző védelmi profilok (Protection Profile, PP) alapján biztonsági célkitűzést (Security Target, ST) kell készíteni, amely már az eszköztípusra vonatkozó követelményeket tartalmazza és ez alapján kerül megvalósításra maga a termék, a vizsgálat tárgya (Target of Evaluation, TOE).

A Common Criteria három részből áll.²⁸⁸

- Part 1: Introduction and general model (Bevezetés és általános modell²⁸⁹)
- Part 2: Security functional requirements (A biztonság funkcionális követelményei)
- Part 3: Security assurance requirements (A biztonság garanciális követelményei)

A Common Criteria második kötete tizenegy funkcionális osztályt határoz meg, mely osztályokon belül a funkcionális követelmények részletezésre kerültek. Ezek a következők:²⁹⁰

- Class FAU: Security audit (Biztonsági átvilágítás)
- Class FCO: Communication (Kommunikáció)
- Class FCS: Cryptographic support (Kriptográfiai támogatás)
- Class FDP: User data protection (Felhasználói adatvédelem)
- Class FIA: Identification and authentication (Azonosítás és hitelesítés)
- Class FMT: Security management (Biztonságirányítás)
- Class FPR: Privacy (Titoktartás)
- Class FPT: Protection of the TSF (A TSF védelme)
- Class FRU: Resource utilisation (Erőforrás-felhasználás)

²⁸⁸ Common Criteria for Information Technology Security Evaluation Part 1, 2006, p. 2.

²⁸⁹ A magyar nyelvű megnevezések a magyar nyelvű MSZ ISO/IEC 15408 jelzetű szabványból származnak.

²⁹⁰ Common Criteria for Information Technology Security Evaluation Part 2, 2009, p. 4.

- Class FTA: TOE access (TOE-hozzáférés)
- Class FTP: Trusted path/channels (Bizalmi útvonal/csatornák)

Minden osztályban több család van, és családonként több komponens, amelyeket a következő módon jelölünk: FAU_ARP.1 Minden komponens egy adott követelményt fejt ki.

„A garancia az alapja annak a bizalomnak, hogy egy IT termék vagy rendszer kielégíti biztonsági céljait. A garancia származtatható az olyan forrásokra hivatkozásból, mint a meg nem erősített állítások, az idevágó korábbi vagy speciális tapasztalatok. Azonban e szabvány az aktív vizsgálatok révén nyújt garanciát. Az aktív vizsgálat az IT termék vagy rendszer olyan értékelését jelenti, amely meghatározza annak biztonsági tulajdonságait.”²⁹¹

A vonatkozó garanciális követelmények a 2.x és a 3.x verziókban jelentős változáson estek át.

A garanciaosztályok a CC 2.1-2.3 változatában a következők:²⁹²

- Class ACM: Configuration management (A konfigurációmenedzselés)
- Class ADO: Delivery and operation (Kiszállítás és üzemeltetés)
- Class ADV: Development (Fejlesztés)
- Class AGD: Guidance documents (Útmutató dokumentumok)
- Class ALC: Life cycle support (Az életciklus támogatása)
- Class ATE: Tests (Vizsgálatok)
- Class AVA: Vulnerability assessment (A sebezhetőség felmérése)

A garanciaosztályok a CC 3.1 változatában a következők:²⁹³

- Class APE: Protection Profile evaluation (Védelmi Profil értékelése)
- Class ASE: Security Target evaluation (Biztonsági Előirányzat értékelése)
- Class ADV: Development (Fejlesztés)
- Class AGD: Guidance documents (Útmutató dokumentumok)
- Class ALC: Life cycle support (Az életciklus támogatása)
- Class ATE: Tests (Vizsgálatok)
- Class AVA: Vulnerability assessment (A sebezhetőség felmérése)
- Class ACO: Composition (Összeállítás)

²⁹¹ MSZ ISO/IEC 15408-3:2003 1.2.2.3. p. 12.

²⁹² Common Criteria for Information Technology Security Evaluation Part 3, 2005, p. 5.

²⁹³ Common Criteria for Information Technology Security Evaluation Part 3, 2009, p. 5.

A követelmények teljesülésének bizonyosságát, a garanciaszintet (Evaluation Assurance Level, EAL) az ITSEC E0..E6 szintjeihez hasonlóan a CC is szintezi:²⁹⁴

- EAL1 - functionally tested (funkcionálisan vizsgálva)
- EAL2 - structurally tested (strukturálisan vizsgálva)
- EAL3 - methodically tested and checked (módszeresen vizsgálva és ellenőrizve)
- EAL4 - methodically designed, tested, and reviewed (módszeresen tervezve, vizsgálva és átnézve)
- EAL5 - semi formally designed and tested (félformálisan tervezve és vizsgálva)
- EAL6 - semi formally verified design and tested (félformálisan igazolt módon tervezve és vizsgálva)
- EAL7 - formally verified design and tested (formálisan igazolt módon tervezve és vizsgálva)

A Common Criteria szerinti vizsgálatok végrehajtását támogatja a Common Methodology for Information Technology Security Evaluation (CEM), amely részletes módszertani útmutatóként egységes metodológiát határoz meg a vizsgálatokhoz. Ez is megjelent nemzetközi szabványként ISO/IEC 18045:2008 jelzettel.

Jelenleg a terméktanúsítási szabványok közül a Common Criteria a leginkább elterjedt, különösen az európai terméktanúsításban piacvezető Németországban.²⁹⁵

²⁹⁴ Ibid. pp. 5-6.

²⁹⁵ Spindler, 2007, p. 68.

Assurance class	Assurance Family	Assurance Components by Evaluation Assurance Level						
		EAL1	EAL2	EAL3	EAL4	EAL5	EAL6	EAL7
Development	ADV_ARC		1	1	1	1	1	1
	ADV_FSP	1	2	3	4	5	5	6
	ADV_IMP				1	1	2	2
	ADV_INT					2	3	3
	ADV_SPM						1	1
	ADV_TDS		1	2	3	4	5	6
Guidance documents	AGD_OPE	1	1	1	1	1	1	1
	AGD_PRE	1	1	1	1	1	1	1
Life-cycle support	ALC_CMC	1	2	3	4	4	5	5
	ALC_CMS	1	2	3	4	5	5	5
	ALC_DEL		1	1	1	1	1	1
	ALC_DVS			1	1	1	2	2
	ALC_FLR							
	ALC_LCD			1	1	1	1	2
	ALC_TAT				1	2	3	3
Security Target evaluation	ASE_CCL	1	1	1	1	1	1	1
	ASE_ECD	1	1	1	1	1	1	1
	ASE_INT	1	1	1	1	1	1	1
	ASE_OBJ	1	2	2	2	2	2	2
	ASE_REQ	1	2	2	2	2	2	2
	ASE_SPD		1	1	1	1	1	1
	ASE_TSS	1	1	1	1	1	1	1
Tests	ATE_COV		1	2	2	2	3	3
	ATE_DPT			1	1	3	3	4
	ATE_FUN		1	1	1	1	2	2
	ATE_IND	1	2	2	2	2	2	3
Vulnerability assessment	AVA_VAN	1	2	2	3	4	5	5

7. ábra: EAL összegzés²⁹⁶

5.2.4. ITIL (ISO/IEC 20000)

Az IT Infrastructure Library (ITIL), bár elsősorban informatikai üzemeltetésére és fejlesztésére szolgáló módszertani gyűjtemény, folyamatszabvány és nem biztonsági szabvány, előírásaiban érinti a biztonsági területet. Nemzetközi legjobb gyakorlatként az IT szolgáltatások területén szolgál követelményhalmazként. A 80-as években alkotta az Egyesült Királysági Central Computing and Telecommunications Agency (CCTA), legutóbbi változata a 2007-es v3. Jelenleg az Office of Government Commerce (OGC) gondozza. Brit nemzeti szabványként BS 15000 jelzettel, majd nemzetközi szabványként ISO/IEC 20000 jelzettel jelent meg. Az ITIL célja a jó minőségű, költséghatékony IT szolgáltatások támogatása, a minőségügyben ismert

²⁹⁶ Common Criteria for Information Technology Security Evaluation Part 3, 2009. p. 31. 1. táblázat

Plan-Do-Check-Act (PDCA) elv alkalmazásával. A biztonsági követelmények elsősorban IT szolgáltatás-folytonossági követelményként kerültek be a keretrendszerbe. A szűken vett információbiztonsági kontrollok tekintetében egy alfejezetben²⁹⁷ tartalmaz előírásokat, valamint javasolja az ISO/IEC 17799 (ma már ISO/IEC 27002) alkalmazását.

Az ITIL öt kötetből áll, melyek a következők:²⁹⁸

- Szolgáltatás-stratégia (Service Strategy): A bevezetendő informatikai szolgáltatások által kiaknázható piaci lehetőségeket lehet kiválasztani a folyamat keretében. A kiválasztás során stratégiai terv készül, amely bemutatja a tervezés, implementáció, üzemeltetés és a folyamatos fejlesztés lépéseit és ezek összefüggéseit. Az új szolgáltatás értéknövelő szerepű. A könyv legfontosabb részei a Szolgáltatás-portfólió kezelése és Pénzügyi menedzsmentje.
- Szolgáltatás-tervezés (Service Design): Az elkészült stratégiában foglaltak megvalósítására projektterv készül a tervezett szolgáltatás gyakorlati megvalósítására. A tervben megtalálható a bevezetés minden lépése, valamint a konkrét bevezetéshez kapcsolódó más átalakítandó folyamatok megnevezése. Legfontosabb fejezetei az Üzemeltetés és üzemvitel biztosítása, Kapacitástervezés valamint az Informatikai- és üzembiztonság. Ezen fejezetek miatt tekintjük a szabványt (részben) informatikai biztonsági jellegűnek.
- Szolgáltatás-létesítés és változtatás (Service Transition): A gyakorlati bevezetés lépéseit tartalmazza, különös tekintettel az előző fejezetben megnevezett módosítandó kapcsolódó és érintett folyamatokra. Lényegi részei a Változás- és verziókezelés, Konfiguráció-menedzsment és Dokumentáció-kezelés.
- Szolgáltatás-üzemeltetés (Service Operation): Az előző kötet alapján létesített rendszer üzemeltetésének folytonosságáról és a hibamentesség biztosításáról szól. Ehhez meghatározott folyamatokat és adminisztratív intézkedéseket kell bevezetni. Az elvárt rendelkezésre állási követelményeket szolgáltatási szint-megállapodás (SLA) rögzíti, amelynek betartatása az elődleges célja a kötetnek. Fő fejezetei a Hiba- és igény- és incidenskezelés.

²⁹⁷ ISO/IEC 20000-2:2005, 6.6 Information security management

²⁹⁸ ITIL v3 Service Strategy 1.2.3

- Állandó szolgáltatás-fejlesztés (Continual Service Improvement): A folyamatos, PDCA-elvet követő minőségjavításról szóló kötet, legfontosabb részei a Szolgáltatási szint mérése, jelentése és menedzsmentje című fejezetek.

Az ISO/IEC 20000 szabvány kötetei a következők:

- ISO/IEC 20000-1:2011 Information technology – Service management – Part 1: Service management system requirements
- ISO/IEC 20000-2:2005 Information technology – Service management – Part 2: Code of practice
- ISO/IEC TR 20000-3:2009 Information technology – Service management – Part 3: Guidance on scope definition and applicability of ISO/IEC 20000-1
- ISO/IEC TR 20000-4:2010 Information technology – Service management – Part 4: Process reference model
- ISO/IEC TR 20000-5:2010 Information technology – Service management – Part 5: Exemplar implementation plan for ISO/IEC 20000-1

5.2.5. ISO/IEC 27000 szabványsorozat

Szintén a szigetországból indult egy szabványcsalád, amely mára széles körben ismertté és alkalmazottá vált. 1995-ben a Department of Trade and Industry (DTI) által készített BS 7799 jelzetű szabvány informatikai biztonsági követelményeket foglalt össze, melyek menedzsment szinten alkalmazhatók. Ez nemzetközi szabvánnyá vált ISO/IEC 17799 jelzettel. A BS 7799-2, mint az információbiztonsági irányítási rendszerre vonatkozó szabvány 1999-ben került kifejlesztésre és csatolásra a korábbi BS 7799-hez, amely BS 7799-1-re lett átszámozva, majd ISO/IEC 27001 jelezettel került a nemzetközi porondra, ami után az ISO/IEC 17799-et szintén átszámozták ISO/IEC 27002-re²⁹⁹ és beindult egy irányítási rendszer szabványcsalád kifejlesztése az ISO 9000-es sorozathoz hasonlóan. A kezdeti szabvány különlegessége volt, hogy fentről-lefelé, az üzleti igényekből határozta meg a biztonsági követelményeket. Az ISO/IEC 27001 abból a célból készült, hogy modellként szolgáljon információbiztonsági irányítási rendszerek (ISMS, IBIR)

²⁹⁹ A magyar szabvány ezt az átszámozást nem követte, jelenleg is MSZ ISO/IEC 17799:2006 jelzetű, valamint a 27000-es sorozat többi tagja (az MSZ ISO/IEC 27001-en kívül) sem jelent még meg magyar szabványként.

kialakításához, megvalósításához, működtetéséhez, figyelemmel kíséréséhez, átvizsgálásához, fenntartásához és fejlesztéséhez.³⁰⁰ A szabvány folyamatközpontú, alkalmazza a Plan-Do-Check-Act (PDCA) modellt és a megvalósított IBIR integrálható a meglévő minőségirányítási (ISO 9001) és a környezetirányítási (ISO 14001) rendszerekkel. A követelmények tekintetében célszerű az ISO/IEC 27002 szabvány alkalmazása.

Az ISO/IEC 27000 szabványsorozat publikált és előkészítés alatt álló tagjai:

- ISO/IEC 27000:2009 Information security management systems – Overview and vocabulary: áttekintés és szótár, ismerteti a szabványsorozat főbb elveit és meghatározza a kulcsfogalmakat
- ISO/IEC 27001:2005 Information security management systems – Requirements: a korábban ismertettek szerint a menedzsment rendszer követelményeit írja le, újabb verziója előkészítés alatt áll
- ISO/IEC 27002:2005 Code of practice for information security management: a korábban ismertettek szerint a gyakorlat követelményeit írja le, újabb verziója előkészítés alatt áll
- ISO/IEC 27003:2010 Information security management system implementation guidance: a bevezetésre vonatkozó iránymutatásokat tartalmazza
- ISO/IEC 27004:2009 Information security management – Measurement: a biztonság szintjének mérésével foglalkozik
- ISO/IEC 27005:2008 Information security risk management: a kockázatbecslési módszereket ismerteti, az ISO/IEC 13335-3 és az ISO/IEC 13335-4 szabványokból került kifejlesztésre, újabb verziója előkészítés alatt áll
- ISO/IEC 27006:2007 Requirements for bodies providing audit and certification of information security management systems: az ISO/IEC 27001 alapján tanúsítást végző szervezetekre vonatkozó követelményeket határozza meg
- ISO/IEC CD 27007 Guidelines for information security management systems auditing: az auditálás módszertanára vonatkozó iránymutatást fog tartalmazni, előkészítés alatt áll

³⁰⁰ MSZ ISO/IEC 27001:2006 p. 19.

- ISO/IEC DTR 27008 Guidance for auditors on ISMS controls: az auditoroknak fog iránymutatást nyújtani a helyes ISO/IEC 27002 szerinti kontrollokról, előkészítés alatt áll
- ISO/IEC 27011:2008 Information security management guidelines for telecommunications organizations based on ISO/IEC 27002: a hírközlési szolgáltatókra vonatkozó különleges követelményeket tartalmazza
- ISO/IEC WD 27013 Guidance on the integrated implementation of ISO/IEC 20000-1 and ISO/IEC 27001: a szabvány iránymutatást fog nyújtani az ITIL és az ISO/IEC 27001 szerinti IBIR integrált bevezetésére, előkészítés alatt áll
- ISO 27799:2008 Health informatics – Information security management in health using ISO/IEC 27002: az egészségügyi szolgáltatókra vonatkozó különleges követelményeket tartalmazza

Az MSZ ISO/IEC 27001:2006 szabvány fejezetei a következők:

0. Bevezetés
1. Alkalmazási terület
2. Rendelkező hivatkozások
3. Szakkifejezések és meghatározásuk
4. Az információbiztonság irányítási rendszere
5. A vezetőség felelőssége
6. Belső ISMS-auditok
7. Az ISMS vezetőségi átvizsgálása
8. Az ISMS fejlesztése

A melléklet (előírás): Szabályozási célok és intézkedések

B melléklet (tájékoztatás): Az OECD-irányelvek és e nemzetközi szabvány

C melléklet (tájékoztatás): Kapcsolat az ISO 9001:2000, az ISO 14001:2004 és e nemzetközi szabvány között

Az MSZ ISO/IEC 17799:2006 szabvány fejezetei a következők:

0. Bevezetés
1. Alkalmazási terület
2. Szakkifejezések és meghatározásuk
3. E szabvány felépítése

4. Kockázatfelmérés és kockázatjavítás
5. Biztonságpolitika
6. Az információbiztonság szervezete
7. Vagyontárgyak kezelése
8. Emberi erőforrások biztonsága
9. Fizikai és környezeti biztonság
10. A kommunikáció és az üzemeltetés irányítása
11. Hozzáférés-ellenőrzés
12. Információs rendszerek beszerzése, fejlesztése és karbantartása
13. Az információbiztonsági incidensek kezelése
14. A működés folytonosságának irányítása
15. Megfelelőség

Tekintettel arra, hogy a szabványnak való megfelelés tanúsítható, az arról szóló tanúsítvány üzleti előnyt jelenthet a cégnek. Mivel a tanúsításokat magáncégek végzik és kötelező regiszter nem létezik, ezért a világszerte vagy akár a Magyarországon tanúsított cégek pontos számának megállapítása szinte lehetetlen. Van azonban egy olyan nemzetközi regiszter, amelybe a legnagyobb tanúsítók (pl. BSI, Bureau Veritas, DNV, KPMG, LRQA, SGS, TÜV) önkéntesen bejelentik a kiadott tanúsítványukat. Jelenleg a világon e regiszter szerint 6826 db ISO 27001 kiadott tanúsítvány van. Ezek országonkénti bontásban a következők:³⁰¹

Japan	3632	Philippines	15	Macau	3
India	492	Pakistan	14	Portugal	3
China	483	Vietnam	14	Argentina	2
UK	453	Iceland	13	Belgium	2
Taiwan	371	Saudi Arabia	13	Bosnia Herzegovina	2
Germany	139	Netherlands	12	Cyprus	2
Korea	106	Singapore	12	Isle of Man	2
USA	96	Indonesia	11	Kazakhstan	2

³⁰¹ International Register of ISMS Certificates. <http://www.iso27001certificates.com/> [2010. 10. 17.]
Version 201 September 2010

Czech Republic	86	Bulgaria	10	Morocco	2
Hungary	71	Kuwait	10	Ukraine	2
Italy	60	Norway	10	Armenia	1
Poland	56	Russian Federation	10	Bangladesh	1
Spain	54	Sweden	9	Belarus	1
Malaysia	40	Colombia	8	Denmark	1
Ireland	37	Bahrain	7	Dominican Republic	1
Thailand	36	Iran	7	Jersey	1
Austria	35	Switzerland	7	Kyrgyzstan	1
Hong Kong	32	Canada	6	Lebanon	1
Greece	30	Croatia	6	Luxembourg	1
Romania	30	South Africa	5	Macedonia	1
Australia	29	Sri Lanka	5	Mauritius	1
Mexico	24	Lithuania	4	Moldova	1
Brazil	23	Oman	4	New Zealand	1
Slovakia	21	Peru	4	Sudan	1
Turkey	21	Qatar	4	Uruguay	1
UAE	20	Chile	3	Yemen	1
France	19	Egypt	3		
Slovenia	17	Gibraltar	3		

Ezek az értékek természetesen a fenti okok miatt nem megbízhatóak, viszont arányaikban helyesnek tekinthetők. Így a listán a világranglistában tizedik helyünk meglepően jó eredmény.

A kiadott tanúsítványok darabszáma nem egyenlő a tanúsított szervezetek számával. Egy szervezet számára ugyanis több külön tanúsítvány kiadható hatóköri, telephelyi vagy időbeli érvényességi okokból. A tanúsított szervezetek listája szintén lekérdezhető a regiszterből. Ez a lista és a kutatás alapján történő bővítése összesen 98 szervezet 103 tanúsítványát tartalmazza, amely így valós értékhez jobban közelít.

A Hétpecsét Információbiztonsági Egyesület³⁰² évente információt kér a Magyarországon működő tanúsítóktól a sikeresen lezárt auditok darabszámáról a tanúsított szervezet nevének közlése nélkül. Az adatgyűjtés célja az ISO/IEC 27001 szabvány hazai elterjedtségének vizsgálata. A 13 tanúsító cég nyilatkozatai szerint 2010 januárjáig 138 sikeres auditon átesett magyarországi cég van, ami a 2009. januári 131 céghez képest öt százalékos növekedést jelent. A sikeresebb tanúsítók között a piaci részesedés eloszlása: SGS 35%, CERTOP 14%, DNV 12%.³⁰³ Minden bizonnyal ezen felmérés értékei a legpontosabbak, hátránya viszont, hogy a cégnevek nem ismertek. A cégnevek ismerete azért lenne fontos, mert a tanúsítvány fő értéket maga a tanúsító szervezet adja az adott szektorban. Tehát ha az élelmiszeripari cégek túlnyomó részét egy cég tanúsította, akkor az iparágon belül az a tanúsítvány a leginkább elfogadott. Ha egy új belépő másik céggel tanúsíttatja magát, lehet, hogy az iparágon belül (pl. beszállítók, partnerek) nem fogadják el a tanúsítványát.³⁰⁴

Az informatikai biztonsági irányítási rendszer kialakításának lépései a szabvány alapján a következők:³⁰⁵

- Az IBIR alkalmazási területének és határainak meghatározása.³⁰⁶
- Az IBIR szabályzatának megalkotása.³⁰⁷
- Kockázatfelmérés megközelítési módjának meghatározása, kockázatok azonosítása, kockázatelemzés készítése, lehetséges változatok értékelése, maradványkockázatok elfogadtatása a vezetőséggel.³⁰⁸ Ez legösszetettebb feladatcsoport, ezért részletesen is kifejtésre kerül.
- Vezetés felhatalmazásának megszerzése az IBIR bevezetésére és működtetésére.
- Alkalmazhatósági nyilatkozat készítése.
- Kockázatjavítási terv kidolgozása, amely meghatározza a megfelelő irányítási beavatkozásokat, a forrásokat, a felelősségi köröket és a fontossági sorrendet az információbiztonsági kockázatok kezelésére.³⁰⁹

³⁰² <http://hetpecset.hu/> [2010. 05. 10.]

³⁰³ Bitport, 2010.

³⁰⁴ Horváth Zsolt, 2008.

³⁰⁵ MSZ ISO/IEC 27001:2006 4.2.2.

³⁰⁶ MSZ ISO/IEC 27001:2006 1.2.

³⁰⁷ MSZ ISO/IEC 27001:2006 4.2.1. c)

³⁰⁸ MSZ ISO/IEC 27001:2006 5.1. f), 4.2.1. c)

³⁰⁹ MSZ ISO/IEC 27001:2006 5.

- Kockázatjavítási terv bevezetése, ami magában foglalja a finanszírozás, valamint a feladat- és felelősségi körök kijelölésének kérdéseit is.
- Kiválasztott intézkedések bevezetése a szabályozási célok teljesítése érdekében.³¹⁰
- Kiválasztott intézkedések, illetve intézkedéscsoportok hatékonyságának mérési módszerének meghatározása.³¹¹
- Képzési és tudatosítási (awareness) programok bevezetése.³¹²
- ISMS működésének irányítása.
- Gazdálkodás az ISMS erőforrásaival.³¹³
- Biztonsági események azonnali észlelése és a biztonsági incidensek megválaszolása.³¹⁴

A kockázatelemzés során meg kell határozni, hogy az egyes fenyegetések mely rendszerelemekre hatnak. Az elemzés során szükséges megbecsülni, hogy az egyes fenyegetések várhatóan milyen gyakorisággal, mekkora valószínűséggel fognak bekövetkezni. Másik fontos szempont, hogy a már bekövetkezett esemény károkozásának forintban kifejezett mértéke várhatóan mekkora lesz. E két szempont egymáshoz való viszonya rajzolja ki a kockázati mátrixot. A konkrét fenyegetések a rendszerelemekre hatnak, így a védelmi intézkedésekkel is ezeket kell megcélolni. A védelem teljes körűsége érdekében minden lehetséges rendszerelemet figyelembe kell venni és értékelni kell.

A szabvány alkalmazása önmagában nem elégséges egy teljes kockázatelemzés elvégzéséhez, így egy olyan módszertan alkalmazása szükséges, amely kitölti a szabvány által meghatározott kereteket. Ilyen kockázatelemzési módszertan például az ISO/IEC 27005 szabványon alapuló francia MEHARI,³¹⁵ amely egységes veszélyforrás-meghatározásokat, tapasztalati alapon előre kalkulált valószínűségeket és számított kárhatásokat tartalmaz, egységessé és kiszámíthatóvá téve a kockázatelemzési eredményeket. A gyakorlati megvalósítás például a MEHARI-Risk

³¹⁰ MSZ ISO/IEC 27001:2006 4.2.1. g)

³¹¹ MSZ ISO/IEC 27001:2006 4.2.3.c)

³¹² MSZ ISO/IEC 27001:2006 5.2.2.

³¹³ MSZ ISO/IEC 27001:2006 5.2.

³¹⁴ MSZ ISO/IEC 27001:2006 4.2.3. a)

³¹⁵ <http://www.clusif.asso.fr/en/production/mehari/> [2011. 02. 11.]

szoftverrel³¹⁶ történhet, amely egyszerűsíti az adatbevitelt és megkíméli a kockázatelemzést végző személyt a bonyolult számítások elvégzésétől.

A kárérték-besorolási és kárgyakorisági osztályozások a MEHARI-ban az alábbiak:

A MEHARI hatásszintjei (MEHARI Impact levels)

- Nagyon alacsony hatású (very low impact)
- Alacsony hatású (low impact)
- Közepes hatású (medium impact)
- Magas hatású (high impact)

A MEHARI gyakoriság szintjei (Exposure levels MEHARI)

- Nagyon alacsony gyakoriság (very low exposure)
- Alacsony gyakoriság (low exposure)
- Közepes gyakoriság (medium exposure)
- Magas gyakoriság (high exposure)

A MEHARI-nál a következő, a kalkulációhoz felhasznált bemenő adatok és részeredmények vannak:

Jelleg	MEHARI
Valószínűségi tényezők	STATUS-EXPO Natural exposure (1..4) Az esemény bekövetkezésének valószínűsége védekezés nélkül.
	STATUS-DISS Effectiveness of dissuasive measures (1..4) Az esemény elleni védekezés eltérítési hatékonysága.
	STATUS-PALL Effectiveness of palliative measures (1..4) Az esemény elleni védekezés tompítási hatékonysága.
	STATUS-PREV Effectiveness of preventive measures (1..4) Az esemény elleni védekezés megelőzési

³¹⁶ <http://www.mehari-risk.com/> [2011. 02. 11.]

	hatékonysága.
	STATUS-PROT Effectiveness of protective measures (1..4) Az esemény elleni védekezés kivédési hatékonysága.
	STATUS-RECUP Effectiveness of recuperative measures (1..4) Az esemény elleni védekezés tompítási hatékonysága. Az esemény elleni védekezés helyrehozási hatékonysága.
	STATUS-P Potentiality of event described by risk scenario (1..4) Az esemény bekövetkezésének valószínűségéből és az esemény elleni védekezések hatékonyságából számított bekövetkezési valószínűség.
Kockázati szint tényezők	Availability (1..4) Rendelkezésre állási szinttel szembeni elvárás mértéke.
	Confidentiality (1..4) Bizalmassági szinttel szembeni elvárás mértéke.
	Integrity (1..4) Sértetlenség, integritás szintjével szembeni elvárás mértéke.
	STATUS-RI Impact reduction (1..4) Hatást csökkentő tényezők.
	STATUS-I Impact (1..4) Eredő hatás: az elvárásokból és a hatást csökkentő tényezőkből kerül kiszámításra. Nincs pénzben mért kárérték tényező a MEHARI-ban.
Értékelési eredmény	SERIOUSNESS Risk seriousness for specific scenario (1..4) Az adott esemény súlyossága kockázatok az ellenintézkedésekkel csökkentve, tehát maradványkockázat.

5.2.6. COBIT

Az Information Systems Audit and Control Association (ISACA), mint nemzetközi szinten elismert amerikai IT auditor egyesület és az IT Governance Institute (ITGI) együtt 1992-ben kifejlesztették a Control Objectives for Information and Related

Technology (COBIT) de facto informatikai biztonsági szabványt, mint az IT vezetés keretrendszerét. Ebben több információs folyamatra írtak elő követelményeket. A COBIT az ITIL-hez hasonlóan egy bevált gyakorlat-gyűjtemény, tulajdonképpen informatikai auditálási, vezetéstámogatási módszertan, ami üzleti követelményeken alapul. Soha nem vált de jure szabvánnyá, valamint nem is lehet az annak való megfelelést tanúsítani. A COBIT aktuális 4.1 verziója 34 magas szintű folyamatot, ezen belül 210 kontroll célkitűzést tartalmaz, amelyek négy szakterület köré csoportosulnak:

- Tervezés és szervezés (Planning and Organization)
- Beszerzés és megvalósítás (Acquisition and Implementation)
- Szolgáltatás és támogatás (Delivery and Support)
- Figyelemmel kísérés és értékelés (Monitoring and Evaluation)

A COBIT folyamatok a következők:³¹⁷

- Tervezés és szervezés (Planning and Organization)
 - PO1 Az informatikai stratégiai terv meghatározása
 - PO2 Az információ-architektúra meghatározása
 - PO3 A technológiai irány kijelölése
 - PO4 Az informatikai folyamatok, szervezet és a kapcsolatok meghatározása
 - PO5 Az informatikai beruházások irányítása
 - PO6 Tájékoztatás a vezetői célokról és irányról
 - PO7 Az informatikai humán erőforrások kezelése
 - PO8 Minőségirányítás
 - PO9 Az informatikai kockázatok felmérése és kezelése
 - PO10 A projektek irányítása
- Beszerzés és megvalósítás (Acquisition and Implementation)
 - AI1 Az automatizált megoldások meghatározása
 - AI2 Az alkalmazási szoftverek beszerzése és karbantartása
 - AI3 A technológiai infrastruktúra beszerzése és karbantartása
 - AI4 Az üzemeltetés és a használat támogatása
 - AI5 Az informatikai erőforrások beszerzése

³¹⁷ Source: COBIT 4.1. ©1996-2007 ITGI. All rights reserved. Used by permission.

- AI6 A változtatások kezelése
- AI7 A megoldások és változtatások üzembe helyezése és bevizsgálása
- Szolgáltatás és támogatás (Delivery and Support)
 - DS1 A szolgáltatási szintek meghatározása és betartása
 - DS2 Külső szolgáltatások igénybevételének irányítása
 - DS3 Teljesítmény- és kapacitáskezelés
 - DS4 A szolgáltatás folyamatosságának biztosítása
 - DS5 A rendszerek biztonságának megvalósítása
 - DS6 A költségek azonosítása és felosztása
 - DS7 A felhasználók oktatása és képzése
 - DS8 A rendkívüli események kezelése és a felhasználói támogatás működtetése
 - DS9 Konfigurációkezelés
 - DS10 Problémakezelés
 - DS11 Az adatok kezelése
 - DS12 A fizikai környezet biztosítása
 - DS13 Az üzemeltetés irányítása
- Figyelemmel kísérés és értékelés (Monitoring and Evaluation)
 - ME1 Az informatika teljesítményének figyelemmel kísérése és értékelése
 - ME2 A belső irányítási és ellenőrzési rendszer figyelemmel kísérése és értékelése
 - ME3 Külső követelményeknek való megfelelés biztosítása
 - ME4 Az informatikai irányítás megteremtése

	<ul style="list-style-type: none"> • A stratégia illesztése az üzleti területek, és az informatika terveinek illesztésére; az informatikai érték előállítására vonatkozó ajánlat meghatározására, aktualizálására, és érvényesítésére; valamint az informatikai működés és a vállalati működés illesztésére összpontosít. • Érték-előállítás (hasznosság, használati érték): a termelési ciklus során a tervezett többletérték létrehozásával foglalkozik, gondoskodva arról, hogy az informatika a stratégiai tervben meghatározott
--	--

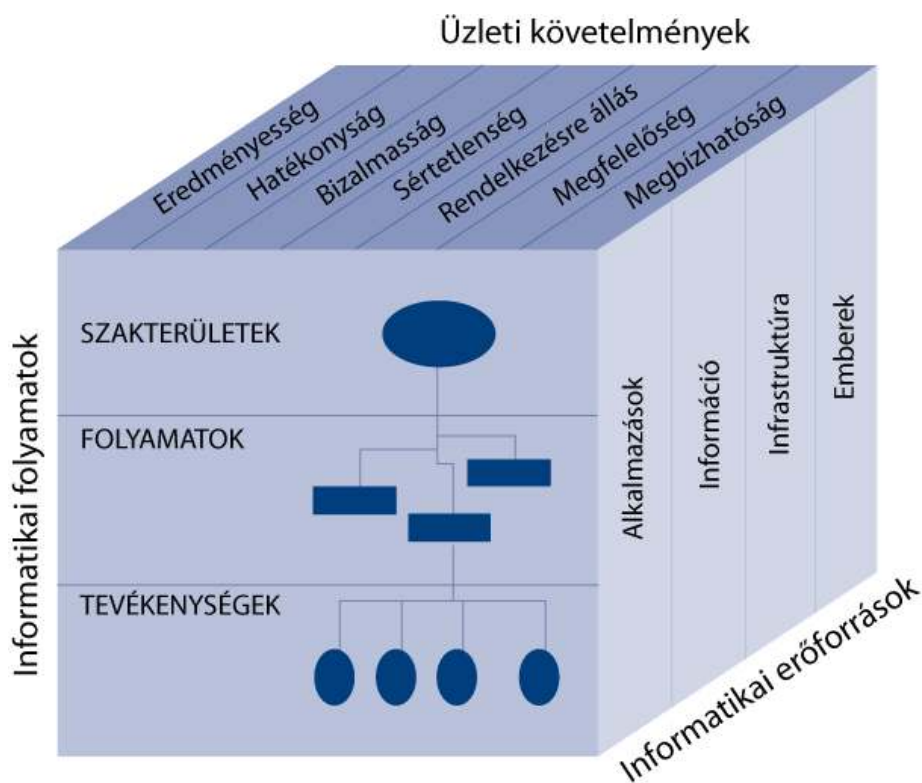

8. ábra:³¹⁸ Az informatikai irányítás központi területei

A COBIT nagy figyelmet fordít az informatikai irányítás elméleti háttérére, így több aspektusból elemzi az informatikai irányítás lényegét és területeit, valamint a különböző követelmények egymásra hatását és összefüggéseit. Példa ezekre az informatikai irányítás központi területeit bemutató 8. ábra, amelyen minden egyes folyamat ismertetésekor kiemelésre kerülnek az érintett területek, valamint a 9. ábrán bemutatott COBIT kocka, amely a COBIT által lefedett három dimenziót, az üzleti követelmények – informatikai folyamatok – informatikai erőforrások dimenzióit és azok elemeit mutatja be.

³¹⁸ Source: COBIT 4.1. ©1996-2007 ITGI. All rights reserved. Used by permission.

Annak ellenére, hogy a COBIT-nek nem deklarált célja más szabványokkal való együttműködés, több megfeleltetés készült az ISACA szervezésében, például az ITIL, ISO/IEC 27002 és PMBOK szabványokkal.

9. ábra:³¹⁹ COBIT kocka

Mivel a COBIT szerint nincsen lehetőség tanúsításra, ezért elterjedtségének mértékére nincsen hiteles adat. Tény viszont az, hogy a COBIT-ra épülő Certified Information Systems Auditor (CISA) és Certified Information Security Manager (CISM) szakvizsgák világszerte széles körben, valamint az Amerikai Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma (DoD) által is elismert³²⁰ informatikai biztonsági szakvizsgák. A COBIT a pénzügyi szektorban elsődlegesen követett szabvány.

5.2.7. Tanúsítás, ellenintézkedések, termékszabványok

A tanúsítási tevékenységre több szabvány vonatkozik, ilyenek például:

³¹⁹ Source: COBIT 4.1. ©1996-2007 ITGI. All rights reserved. Used by permission.

³²⁰ Department of Defense Directive 8570

- MSZ EN ISO/IEC 17021:2007 Megfelelőség-értékelés. Irányítási rendszerek auditját és tanúsítását végző testületekre vonatkozó követelmények (ISO/IEC 17021:2006)
- MSZ EN ISO 19011:2003 Útmutató minőségirányítási és/vagy környezetközpontú irányítási rendszerek auditjához (ISO 19011:2002)
- ISO/IEC 27006:2007 Requirements for bodies providing audit and certification of information security management systems: az ISO/IEC 27001 alapján tanúsítást végző szervezetekre vonatkozó követelményeket határozza meg
- MSZ EN ISO/IEC 17025:2005 Vizsgáló- és kalibrálólaboratóriumok felkészültségének általános követelményei (ISO/IEC 17025:2005)
- MSZ EN 45011:1999 Terméktanúsítási rendszereket működtető szervezetekre vonatkozó általános követelmények (ISO/IEC Guide 65:1996)

A megfelelő szabványok alkalmazása a tanúsító szervek számára kötelező, ezek megfelelő alkalmazását értékeli a nemzeti akkreditációs szerv.

Az informatikai biztonsági ellenintézkedésekre is több szabványt találunk:

- MSZ ISO/IEC TR 15947:2004 Informatika. Biztonságtechnika. Az informatikai behatolás érzékelésének keretszabálya
- MSZ ISO/IEC TR 18044:2006 Informatika. Biztonságtechnika. Az információbiztonsági incidensek kezelése
- Systems Security Engineering Capability Maturity Model (SSE-CMM)³²¹ de facto szabvány

Amiből viszont olyan sok van, hogy a felsorolásuk is szinte lehetetlen: a műszaki szabványok és leírások. Ezeknek az alkalmazása konkrét technológiai megvalósításkor, elsősorban termékek tervezésekor, gyártásakor szükséges. Természetesen az ezeknek való megfelelés is ellenőrizhető a tanúsítás során. A teljesség igénye nélkül tehát pár példaként szolgáló szabvány:

- MSZ ISO/IEC 18028-3:2009 Informatika. Biztonságtechnika. IT-hálózatbiztonság. 3. rész: Hálózatok közötti biztonságos kommunikáció biztonsági átjárók alkalmazásával

³²¹ <http://www.sse-cmm.org/docs/ssecmmv3final.pdf> [2010. 08. 14.]

- MSZ ISO/IEC 18028-4:2005 Informatika. Biztonságtechnika. IT-hálózatbiztonság. 4. rész: Biztonságos távoli hozzáférés
- MSZ ISO/IEC 14888-1:2001 Információtechnika. Biztonságtechnika. Digitális aláírások függelékkel. 1. rész: Általános ismertetés
- MSZ ISO/IEC 14888-2:2001 Információtechnika. Biztonságtechnika. Digitális aláírások függelékkel. 2. rész: Azonosítás alapú módszerek
- MSZ ISO/IEC 14888-3:2001 Információtechnika. Biztonságtechnika. Digitális aláírások függelékkel. 3. rész: Tanúsítvány alapú módszerek
- MSZ ISO/IEC 18014-1:2004 Informatika. Biztonságtechnika. Időbélyegzési szolgáltatások. 1. rész: Keretszabály
- MSZ ISO/IEC 18014-2:2004 Informatika. Biztonságtechnika. Időbélyegzési szolgáltatások. 2. rész: Független adattokokat előállító mechanizmusok
- MSZ ISO/IEC 18014-3:2005 Informatika. Biztonságtechnika. Időbélyegzési szolgáltatások. 3. rész: Összerendelt adattokokat előállító mechanizmusok
- MSZ ISO/IEC 15816:2005 Informatika. Biztonságtechnika. A hozzáférés-ellenőrzés biztonsági információobjektumai
- MSZ ISO/IEC 13888-1:2005 Informatika. Biztonságtechnika. Letagadhatatlanság. 1. rész: Általános ismertetés
- MSZ ISO/IEC 13888-2:2001 Információtechnika. Biztonságtechnika. Letagadhatatlanság. 2. rész: Szimmetrikus technikákon alapuló módszerek
- MSZ ISO/IEC 13888-3:2001 Információtechnika. Biztonságtechnika. Letagadhatatlanság. 3. rész: Aszimmetrikus technikákon alapuló módszerek
- MSZ ISO/IEC 15945:2002 Informatika. Biztonságtechnika. Ajánlás/nemzetközi szabvány bizalmi harmadik fél (TTP) digitális aláírások alkalmazását támogató szolgáltatásaira
- MSZ ISO/IEC 11770-1:2005 Informatika. Biztonságtechnika. Kulcsgondozás. 1. rész: Keretrendszer
- MSZ ISO/IEC 11770-2:2005 Informatika. Biztonságtechnika. Kulcsgondozás. 2. rész: Szimmetrikus technikákat alkalmazó mechanizmusok
- MSZ ISO/IEC 11770-3:2005 Informatika. Biztonságtechnika. Kulcsgondozás. 3. rész: Aszimmetrikus technikákat alkalmazó mechanizmusok
- MSZ ISO/IEC 11770-4:2008 Informatika. Biztonságtechnika. Kulcsgondozás. 4. rész: Gyenge titkosságon alapuló mechanizmusok

- CEN CWA 14168:2001 Secure Signature-Creation Devices "EAL 4"
- CEN CWA 14169:2004 Secure Signature-Creation Devices "EAL 4+"
- CEN CWA 14170:2004 Security Requirements for Signature Creation Applications
- CEN CWA 14171:2004 General guidelines for electronic signature verification
- ANSI X9.30-1:1997 Public-Key Cryptography for the Financial Services Industry - Part 1: The Digital Signature Algorithm (DSA), American Bankers Association, 1997.
- ANSI X9.30-2:1997 Public Key Cryptography Using Irreversible Algorithms - Part 2: The Secure Hash Algorithm (SHA-1)
- CEN CWA 13987-1:2003 D/E/F, October 2003 Smart Card Systems: Interoperable Citizen Services: Extended User Related Information - Part 1: Definition of User Related Information and Implementation
- ETSI TS 102 176-1 V2.0.0 (2007-11-19) Electronic Signatures and Infrastructures (ESI);
- Algorithms and Parameters for Secure Electronic Signatures;
- Part 1: Hash functions and asymmetric algorithms
- ETSI TS 101 903 V1.4.1 (2009-06-15) XML Advanced Electronic Signatures (XAdES)
- ISO/IEC 10118-3:2004/Amd 1:2006
- (2006-02-17) Dedicated Hash-Function 8 (SHA-224)
- ISO/IEC 7816-1:1998 Identification cards - Integrated circuit(s) cards with contacts - Part 1: Physical characteristics
- ITU X.509 ITU-T Recommendation X.509, Information Technology – Open Systems Interconnection – The directory: authentication framework
- IAS ECC TS 1.0.1 European Card for E-Services and National e-Id Applications
- FIPS³²² PUB 197 Advanced Encryption Standard (AES), 2001
- PKCS³²³ #1 V2.1: June 14, 2002 RSA Cryptography Standard

³²² Federal Information Processing Standards, az Egyesült Államok szövetségi kormányának szabványa, nem katonai célú szabvány

³²³ public-key cryptography standards, az RSA, az EMC Corporation biztonsági divíziójának, korábban RSA Data Security Inc.-nek a nyilvános kulcsú titkosításra vonatkozó szabványsorozatának része

- RFC³²⁴ 3647 Internet X.509 Public Key Infrastructure Certificate Policy and Certification Practices Framework
- RFC 5758 Internet X.509 Public Key Infrastructure: Additional Algorithms and Identifiers for DSA and ECDSA

Látható, hogy a szabványok témakörei és a kibocsátó szervek köre nagyon széles körű, az alkalmazandó szabványok kiválasztása a tervezés során komoly szabványismeretet igényel.

5.2.8. Szabványosult ajánlások

Végül, de nem utolsó sorban szükséges foglalkoznunk azokkal a magyar ajánlásokkal, amelyek vagy teljes mértékben magyar szakemberek munkája által, vagy a nemzetközi szabványok felhasználásával készültek és Magyarországon tulajdonképpen szabványként használhatók (másképp tekintendők viszont az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek is), tehát például tanúsítható az azoknak való megfelelés is. Ami miatt a szabványok között kerülnek ezek felsorolásra, az a felépítésük és jellegük. Ezek kibocsátói egy szervezet és annak jogutódjai: az Informatikai Tárcaközi Bizottság (ITB), a Kormányzati Informatikai Egyeztető Tárcaközi Bizottság (KIETB), és a Közigazgatási Informatikai Bizottság (KIB).

A téma szempontjából legfontosabb ajánlások a következők:

- Informatikai Tárcaközi Bizottság 8. sz. ajánlása, Informatikai biztonsági módszertani kézikönyv³²⁵
- Informatikai Tárcaközi Bizottság 12. sz. ajánlása, Informatikai rendszerek biztonsági követelményei³²⁶
- Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlása, Magyar Informatikai Biztonsági Ajánlások (v1.0, 2008. június)
 - 25/1 – Magyar Informatikai Biztonság Irányítási Keretrendszer (MIBIK)
 - 25/1-1 – Informatikai Biztonság Irányítási Rendszer (IBIR)
 - 25/1-2 – Informatikai Biztonság Irányítási Követelmények (IBIK)

³²⁴ Request for Comments, az Internet Engineering Task Force (IETF) által kibocsátott Internetes technológiákkal kapcsolatos feljegyzés, de facto szabványnak tekinthető

³²⁵ Az ajánlás már érvényét veszítette, viszont történeti jelentősége miatt szükséges megemlíteni.

³²⁶ Az ajánlás már érvényét veszítette, viszont történeti jelentősége miatt szükséges megemlíteni.

- 25/1-3 – Az Informatikai Biztonság Irányításának Vizsgálata (IBIV)
 - 25/2 – Magyar Informatikai Biztonsági Értékelési és Tanúsítási Séma (MIBÉTS)
 - 25/3 – Informatikai Biztonsági Iránymutató Kis Szervezeteknek (IBIX)
- Közigazgatási Informatikai Bizottság 28. számú ajánlása: Az E-Közigazgatási Keretrendszer projekt eredményeként létrehozott Követelménytár³²⁷

A Magyar Informatikai Biztonsági Ajánlások (MIBA) nevet viselő Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlóssorozata az Informatikai Tárcaközi Bizottság korábbi 8, 12 és 16 számú ajánlásait hivatott kiváltani, mintegy modernizálva, bővítve azokat. Az ajánlások kialakításakor követték a 2008-ban hatályos elektronikus közigazgatásra vonatkozó követelményrendszert (amely azóta nagymértékben megváltozott ld. Ekszt.) és a magyar közszféra realitásait. Az ajánlások alapján meghatározhatóak a szabályok, eljárásrendek, előállíthatóak a szükséges dokumentációk és az értékelés- illetve tanúsítás³²⁸ is elvégezhető azok alapján. Az ajánlás nemzetközi szabványokon alapul, azok fordításával és adaptációjával készült. Felhasználja az ISO/IEC 27001, ISO/IEC 27002, Common Criteria fontosabb elemeit, az informatikai biztonságot irányítási rendszernek tekinti, alkalmazza a PDCA elvet. Sajnos gyakorlati alkalmazásának mértéke elmaradt az elvárttól.

A Közigazgatási Informatikai Bizottság az E-Közigazgatási Keretrendszer projekt eredményeként létrehozott Követelménytárat 28. számú ajánlásaként adta ki, amely az elektronikus közigazgatás fejlesztéséhez szükséges teljes eszköztárat magában foglalja. Az informatikai biztonsági követelményeken túl funkcionális és módszertani követelményeket is egyesít magában.

Látható tehát, hogy a szabványok számossága jelentős mértékben meghaladja a jogi szabályozásokét. Ennek nyilvánvaló oka, hogy az informatikai biztonság alapvetően műszaki terület. Másrészt viszont a korábbiakban ismertetettek szerint a legnagyobb hátránya a szabványosításnak az önkéntesség. Az állami szintű informatikai

³²⁷ A követelménytár elérhető a <http://kovetelmenytar.complex.hu/> weblapon [2011. 06. 29.]

³²⁸ ld. Magyar Informatikai Biztonsági Értékelési és Tanúsítási Séma (MIBÉTS)

biztonsági politika kialakításában tehát a szabványok kizárólagos alkalmazása nem lehetséges, viszont műszaki szempontból az alkalmazásuk elkerülhetetlen.

6. Megfeleltetés és tapasztalatok

Jelenleg az informatikai biztonság jogi szabályozása kapcsán szakadék tapasztalható a jogalkotás és jogalkalmazás (jogászok) valamint az intézkedések végrehajtói (informatikusok) között. Ennek oka, hogy a jogi követelmények mögötti technikai tartalom nem ismerhető fel könnyen. A követelmények felületesek, amelynek fő oka a technológiafüggetlenség, de a felületesség a jogalkalmazást rendkívüli módon megnehezíti.³²⁹ Például kérdéses, hogy „az adatkezelő [...] köteles gondoskodni az adatok biztonságáról”³³⁰ kitétel pontosan mit takar? Víruskeresőt, biztonsági mentést DVD-re, offsite backupot, vagy komplex külső auditot az ISO/IEC 27001-nek való megfelelésről? Lehetne erre azt válaszolni, hogy a vonatkozó szabványoknak való megfelelést, no de milyen mértékben? Az informatikus erre józan ésszel próbálja felmérni, hogy mit érdemes bevezetni, de hol van a gondatlanság határa? Egy esetleges káresemény kapcsán hogyan lehet jogi úton kártérítést követelni?

A problémát felismerve és elemezve egy mindkét fél számára támpontot nyújtó megoldás került kidolgozásra. A szabványoknál bemutatott COBIT megfelelő arra, hogy egységes keretrendszerként kerüljön alkalmazásra, amikor az informatikai biztonság és vezetés kérdéskörében valamely átfogó szabályrendszert alkalmazunk. A COBIT-ot már sok más szabályrendszernek is megfeleltették korábban, többek között az ISO/IEC 17799, PMBOK, ITIL, PRINCE2, COSO ERM, NIST FISMA szabványoknak, valamint a Sarbanes-Oxley törvénynek is. A tézis az volt, hogy a COBIT követelményeit valamely informatikai biztonságra vonatkozó anyagi jogi jogszabállyal összerendelve, azokat kölcsönösen megfeleltetve, a COBIT részletesebb leírása alapján implementálni lehet a jogszabályban foglalt követelményeket, mintegy lefordítva azokat az informatika nyelvére. A választás az adatvédelmi törvényre esett, mert az a felületes szabályozás kategóriájába tartozik, illetve kellően kis számú konkrét informatikai biztonsági követelményt fogalmaz meg. Tovább lépve, ha több jogszabály kerül megfeleltetésre, akkor ha egy kötelezettre több megfeleltetett jogszabály vonatkozik, egyszerűen veszi az összes követelményhalmaz unióját, és ha megfelel az ebben foglalt közös szabályoknak, akkor feltehetőleg teljesítette az összes

³²⁹ Reidenberg, 1998, p. 584.

³³⁰ Avtv. 10. §.

jogszabály által rá rótt kötelezettséget az informatikai biztonság területén, mintegy informatikai biztonsági legkisebb közös többszörösésként.

A második tézis bizonyításaként a fenti megfeleltetésekkel azonos formátumban készült az adatvédelmi törvény COBIT-nak való megfeleltetése is, amelynek nem rejtett célja az, hogy szakmai körökben használható és az ISACA magyar és nemzetközi vezetősége által is elfogadható, könyv formátumában kiadható dokumentum készülhessen. Ebből következik az a formai és szerkezeti kötöttség, amely meghatározza a függelékben csatolt megfeleltetés keretét. A megfeleltetés oly módon történt, hogy a COBIT minden egyes kontroll célkitűzéséhez (legkisebb követelményegység) – ha az lehetséges volt – párosításra került az adatvédelmi törvény egy bekezdése. A lefedettség (megfeleltethetőség) mértéke négy szinten került meghatározásra:

- (F) Felülmúlt: az adott kontroll célkitűzést az Avtv. informatikai biztonsági tartalmi szempontból felülmúlja
- (T) Teljes lefedettség: az adott kontroll célkitűzésnek az Avtv. informatikai biztonsági szempontból teljes mértékben megfelel
- (R) Részleges, valamely szempont(ok) lefedve: az adott kontroll célkitűzésnek az Avtv. informatikai biztonsági szempontból részlegesen megfelel, tehát nem a teljes kontroll célkitűzést írja elő a jogszabály
- (N) Nincs lefedve: az adott kontroll célkitűzés teljesülését az Avtv. nem írja elő

A részletes megfeleltetés során látszott, hogy az „F”, mint felülmúlt lefedettségi kategória nem fordult elő, az Avtv. minden esetben legfeljebb olyan követelményt állított, mint a COBIT, de a teljes lefedettség is ritka. A törvényi követelmények alapvetően a bizalmasság, sértetlenség és rendelkezésre állás információ-kritériumok köré csoportosulnak. Ez nem meglepő, hiszen a jogi követelmények alkalmazásáról szóló fejezetben is látszik, hogy mind az Avtv., mind az adatvédelmi irányelv, mind pedig a külföldi nemzeti jogszabályok is ezeket tekintik a legfontosabbnak. Ebből következően ahol a COBIT maga ezeket az információ-kritériumokat valamely kontroll célkitűzés tekintetében elsődleges jelentőségűnek tartotta,³³¹ ott az Avtv. 10. § (1) bekezdése ezen objektív okból kifolyólag megfeleltetésre került.

³³¹ Id. COBIT 4.1 II. Melléklet - Az informatikai folyamatok leképezése informatikai irányítási központi területekre, a COSO-ra, a COBIT informatikai erőforrásokra és a COBIT információ-kritériumokra. p. 200.

Az Avtv.-ben meghatározott általános követelmények emellett is igen sok kontrollnak megfeleltethetőek voltak, bár kevésbé meghatározott módon. Ezek a megfeleltetések szakmai mérlegelés és egyeztetés útján alakultak ki, tehát tartalmazznak szubjektív elemeket. A széleskörű szakmai vita és a többkörös egyeztetés jelentősége éppen ezeknek a szubjektív elemeknek a bevált gyakorlattá való átformálását szolgálják. Az ilyen jellegű anyagoknak nincs végleges állapota. Ha elfogytak a jelenlegi állapottal kapcsolatos jobbító javaslatok, akkor a jogszabályi és a szabványváltozatok lekötése miatt szükséges változtatni. Előre látható változás például a COBIT 5 megjelenése,³³² amely szintén szükségessé teszi a következő felülvizsgálatot.

Megfontolandó elméleti-módszertani bővítés lehetne továbbá a Rátai Balázs által kitalált funkcionális köztes modell³³³ alkalmazása, amellyel funkcionális szempontból megközelítve a jogi szabályozás és a szabványosítás, valamint a tényleges gyakorlat követelményeit, egy köztes összerendelő modellt lehetne kiépíteni. A rendkívül jó megközelítés hátránya, hogy jelentős energia-befektetést és egy kutatócsoport munkáját igényelné a kutatás, így a jelen kutatás keretei között nem volt lehetőség egy ilyen köztes modellt kialakításra, viszont a későbbiekben ez egy ígéretes feladat lehet. A kidolgozott megfeleltetés mellett – amely csak az informatikai biztonsági követelményekre irányul – lehetőség van más, általános módszertanok alkalmazására is, amely így kibővíti a módszertannal lefedett terület hatókörét. Ez a hatókör-bővítő módszertani kiegészítés szakma-specifikussá teszi a módszertant, így minden megfeleltetni kívánt terület esetében el kell végezni a bővítést. Mivel az a jelenlegi kutatásnak nem része, ezért csak kitekintés formájában kerül bemutatásra ez a lehetőség.

Ilyen bővítési lehetőség a létező audit módszertanok, ajánlások nemzeti adaptációja.

A két általam vizsgált módszertan a következő:

- Data Protection Audit Manual [United Kingdom]
- Data Protection Audit Resource. January 2009. Version 1.0 Office of the Data Protection Commissioner [Ireland]

Ezek a jogrendszerbeli eltérések ellenére a harmonizált adatvédelmi irányelv miatt jól használhatóak Magyarországon is.

³³² ISACA: COBIT 5 Initiative – Status Update. <http://www.isaca.org/Knowledge-Center/cobit/Pages/COBIT-5-Initiative-Status-Update.aspx> [2010. 08. 24.]

³³³ Rátai, 2010.

A szabványosítás területén is találhatóak olyan európai dokumentumok, amelyeket segítségül lehet hívni egy módszertan kialakításához:

- CWA³³⁴ 15262 Inventory of Data Protection Auditing Practices
- CWA 15263 Analysis of Privacy Protection Technologies, Privacy-Enhancing Technologies (PET), Privacy Management Systems (PMS) and Identity Management systems (IMS), the Drivers thereof and the need for standardization
- CWA 15292 Standard form contract to assist compliance with obligations imposed by article 17 of the Data Protection Directive 95/46/EC (and implementation guide)
- CWA 15499-1 Personal Data Protection Audit Framework (EU Directive EC 95/46) Part I: Baseline Framework - The protection of Personal Data in the EU
- CWA 15499-2 Personal Data Protection Audit Framework (EU Directive EC 95/46) Part II: Checklists, questionnaires and templates for users of the framework - The protection of Personal Data in the EU

Ezek az Európai Szabványügyi Testület által kidolgozott munkacsoport-megállapodások az adatvédelmi irányelv alapján általános, műszaki jellegű (általában algoritmizálható) leírást illetve követelményrendszer nyújtanak az adatvédelem területén. Így a munkacsoport megállapodás és a nemzeti követelmények alapján kialakítható például egy ellenőrzőlista, amely az adatvédelmi dokumentáció teljes vertikumát lefedi:

- A hatóságoknak³³⁵ megküldött bejelentések másolata.
- A hatóság érkeztetéséről szóló értesítései.
- A bejelentési kötelezettségre vonatkozó belső eljárások, utasítások és iránymutatások.
- Az adatvédelemre vonatkozó hirdetések, levelek, broszúrák.
- Az érintettet tájékoztatási kötelezettségére vonatkozó belső eljárások, utasítások és iránymutatások.
- Az adatkezelés célját és jogalapját meghatározó belső dokumentum.
- Belső eljárások, utasítások és iránymutatások a személyes adatok gyűjtésére, kezelésére, feldolgozására.

³³⁴ European Committee for Standardization (CEN) Workshop Agreement

³³⁵ Értendő alatta az adatvédelmi biztos, illetve bármely felügyeleti szerv, amely felé adatvédelmi, adatbiztonsági tárgyú jelentési kötelezettség áll fenn vagy ilyen irányú felügyeletet gyakorol.

- Az adatok megőrzési ideje, az archiválás és a személyes adatok megsemmisítésére vonatkozó belső szabályzatok, eljárások, utasítások vagy egyéb iránymutatások.
- A személyes adatok minőségére (pontosság, a teljesség és naprakész állapot) vonatkozó belső eljárások, utasítások és iránymutatások.
- Az adatalany jogaira vonatkozó tájékoztatás és a jogorvoslat lehetőségeit meghatározó szabályzat, tájékoztató.
- Információbiztonsági politika
- Információbiztonsági tervek (rendszerterv, katasztrófatervek)
- Adminisztratív munkavégzés védelmi követelményei
- Adathordozók védelmére és szállítására vonatkozó előírások
- Biztonsági másolatokkal kapcsolatos eljárásrend
- Biztonsági tartalékokra, helyreállításra és üzletmenet-folytonosságra vonatkozó tervek, előírások.
- Mentésre (archiválásra), illetve megsemmisítésre vonatkozó tervek, előírások.
- Személyes adatok postán illetve e-mailben történő küldésére és az elektronikus levelezésre vonatkozó szabályok.
- Jogosultság-kiosztási szabályzat
- Bizalmassági előírások, biztonsági incidensek és rendszerhibák kezelése.
- Adatfeldolgozókkal kötött szerződések, beleértve az adatfeldolgozás részletes szabályait.
- A hatályos jogszabályi rendelkezések betartásának időszakos ellenőrzéséről készült dokumentáció (belső ellenőrzés, külső audit, hatósági ellenőrzések).
- Külföldre történő adattovábbításra vonatkozó felhatalmazás, engedély, kötelező érvényű vállalati szabályok (BCR), a harmadik országban történő adattárolás megfelelőségének bizonyítékai, belső eljárások, utasítások és iránymutatások.
- Adatvédelem politika (a személyes adatok védelme céljainak, stratégiájának leírása)
- A személyes adatok gyűjtésére vonatkozó iránymutatások
- A személyes adatok kezelésére vonatkozó iránymutatások
- A személyes adatok nyilvánosságra hozatalára és továbbítására vonatkozó iránymutatások

- A személyes adatok törlésére vonatkozó iránymutatások
- A személyes adatokkal való visszaélések és panaszok kezelésének, bejelentésének rendje
- A belső adatvédelmi szervezet leírása (szervezeti ábra, felelősök)
- A belső adatvédelmi szervezet vezetőjének munkaköri leírása
- Adatvédelemre vonatkozó iratkezelési iránymutatások
- Adatvédelem terv, adatvédelmi kommunikációs terv
- Adatkezelési, adatfeldolgozási műveletek részletes leírása
- Vezetőknek és beosztottnak szóló adatvédelmi oktatási, figyelemfelkeltő és tájékoztató anyagok
- Önértékelési jelentések, belső- és külső auditjelentések
- Iránymutatás az új, megváltozott, vagy megszüntetett adatkezelés esetére
- Adatvédelmet elősegítő technikai intézkedésekre (PET) vonatkozó utasítások
- Az adatkezelésre használt infrastruktúra jellemzőire vonatkozó információ (hardver, adathordozók, szoftver, hálózatok, adatbázisok, kialakításra vonatkozó tervek)

Az ilyen kérdéslisák vagy más módszertani elemek segítségével a kizárólag informatikai biztonsági módszertan jobban az adott szakterületre szabható, viszont megőrzi összehasonlíthatóságát más szakterületek informatikai biztonsági követelményeivel.

Tudományos eredményként értékelhető, hogy az értekezés második tézise bizonyításra került, a függelékben elhelyezett megfeleltetés biztosítja az adatvédelmi törvényben meghatározott informatikai biztonsági szabályok értelmezhetőségét. A megfeleltetés a gyakorlatban használható és annak alkalmazása javasolt. A további kutatásoknak is megfelelő kiinduló pontot adnak a jelenlegi kutatási eredmények, a folyamatos tartalmi és elméleti-módszertani fejlesztés lehetősége adott.

7. Tudományos eredmények

1. tézis: Az informatikai biztonság szabályozása ma Magyarországon nem egyenszilárdságú, és a különböző mértékben szabályozott területek egymástól megkülönböztethetőek és kategorizálhatók.

Igazolva látom a felállított hipotézist, tudományos eredményként értékelendő *A szabályozás gyakorlata* című fejezet *Jogi szabályozás* című alfejezetében felállított csoportosítás és annak részletes alátámasztása a hatályos magyar jogi szabályozás informatikai biztonságra vonatkozó tételes rendelkezéseinek besorolásaival.

2. tézis: A jogilag felületesen szabályozott területeken a jogszabályok által leírt informatikai biztonsági követelmények a szakterületen alkalmazott valamely szabvány bizonyos pontjainak megfeleltethetőek és így jól meghatározott informatikai biztonsági szabályrendszert alkotnak.

Tudományos eredményként értékelhető, hogy az értekezés második tézise bizonyításra került, a függelékben elhelyezett megfeleltetés biztosítja az adatvédelmi törvényben meghatározott informatikai biztonsági szabályok értelmezhetőségét. A megfeleltetés a gyakorlatban használható és annak alkalmazása javasolt. A további kutatásoknak is megfelelő kiinduló pontot adnak a jelenlegi kutatási eredmények, a folyamatos tartalmi és elméleti-módszertani fejlesztés lehetősége adott.

8. Köszönetnyilvánítás

Mindenekelőtt szeretném megköszönni témavezetőm, Dr. Balogh Zsolt György iránymutatásait a kutatási munka és az értekezés elkészítése során is.

A témaválasztáshoz és a munkámhoz nagy segítséget nyújtottak közvetlenül, vagy munkásságuk útján korábbi mentoraim és a szakma kiemelkedő egyéniségei, akik a teljesség igénye nélkül Dr. Tuzson Tibor, Dr. Muha Lajos, Dr. habil. Horváth László ny. alez., Dr. Jóri András, Dr. Majtényi László, Dr. Trócsányi Sára, Dr. Dósa Imre, Dr. Parti Katalin, Bruce Schneier, Kevin Mitnick és a konferenciákon előadásaikkal inspiráló kollégák.

Köszönöm Illési Zsoltnak a COBIT mapping elkészítésében való közreműködését és ötleteit.

Köszönettel tartozom menyasszonyomnak és szüleimnek a szinte korlátlan türelméért és a szakadatlan támogatásért.

9. Összefoglalás

Az értekezés témája az informatikai biztonság szabályozása. Ebből az informatikai biztonság tekintetében elsősorban a számítógépen tárolt és feldolgozott adatok elektronikus védelmével foglalkozik, de ahol szükséges, kitér a biztonság és a védelem más aspektusaira (az informatikai biztonság fogalmának megfelelően). A szabályozás jelen esetben nem a szűken vett jogi szabályozás, hanem a szakterületen alkalmazható bármely szabályzási módszer, így a szabványosítás és a belső szabályozás is. Másrészt viszont első sorban az állam szempontjából kerül megközelítésre a szabályozandó terület, ezért a gyakorlati részben már csak az állam által alkalmazható szabályozások kerülnek kifejtésre.

A dolgozatban a vonatkozó helyeken meghatározásra kerültek a legfontosabb fogalmak, amelyeket a kutatási téma érint, az informatikai biztonságtól a terrorizmus fogalmáig. A téma alapját képező elektronikus írásbeliség, illetve információs társadalom történelmi felvezetése két szálon történik: az ipari forradalom és az írásbeliség forradalmi útján. Az elektronikus írásbeliség kialakulásához gyakorlati szempontból az adatbiztonsági eljárások és a szabályozási háttér is szükségeltett. De még ezen háttérrel is tapasztalhatóak problémák, amelyek a fejlődés túlzott gyorsaságából, az adatformátumok különbözőségéből, a működő rendszeren belüli és azon kívüli adatbiztonságból, valamint az elektronikus aláírás – mint az elektronikus írásbeliség hitelességének kulcsa – elveiben rejlő, bizonyítható hitelességet megnehezítő elemeiből erednek. Az elektronikus írásbeliségből táplálkozva több olyan új technológia fejlődött ki, amelynek sajátos jellemzői miatt különleges figyelmet érdemelnek. Ezek közül az elektronikus okmányok, a térfigyelés és a számítási felhők kérdéskörei kerültek elemzésre.

A természetes, rendszer elveiből fakadó kockázatok mellett megjelenik a szándékos támadás lehetősége, amelyet egyedi elkövetés esetén informatikai bűncselekménynek, a tömeges elkövetés különleges esetében pedig cyberterrorizmusnak nevezhetünk. Az egyedi cselekmények elleni műszaki-szervezési védelmet az állampolgárok, szervezetek végzik, és ilyen módon szankcionálható az elkövetés, míg a cyberterrorizmus elleni védelem az állam feladata, és a büntetőjog ebből az irányból is megközelítheti a kérdést.

Az informatikai biztonság – mint a fenti egyedi informatikai bűncselekmények elleni védelem – szabályozása végezhető jogi úton, szabványokkal és a szervezet belső szabályzataival (pl. informatikai biztonsági szabályzat). A szakmában a legjobb gyakorlat alapján körülírható az az elvárt kialakítás, ami megfelel az általános üzleti céloknak.

Az informatikai biztonság jelenlegi magyar szabályozása négy csoportra bontható. Az indirekt szabályozásba sorolhatóak azok a jogszabályok, amelyek csak közvetve írnak elő követelményt a szakterületre, a szabályok megsértését szankcionálják. Az önkéntes –önszabályozott területeken a biztonsági kontrollokat a piaci igények teszik szükségessé. A felületesen szabályozott csoportban kötelezően betartandó előírások vannak, szankciók kilátásba helyezésével, viszont a szabályok a kötelezettek számára pontosan nem ismertek. Ebbe a kategóriába tartozik az adatvédelmi törvény, amely a szankciórendszer miatt különleges figyelmet igényel. A részletesen szabályozott kategóriában a biztonsági előírások megfelelő mélységben kifejtésre kerültek, függetlenül attól, hogy azok betartása ellenőrzésre került-e.

A felületesen szabályozott területeken lehetséges a jogszabályi követelmények mintegy kiegészítése vagy megfeleltetése valamely informatikai biztonsági témájú szabványban meghatározott követelményrendszernek. A tézis igazolására a gyakorlati megvalósítás a függelékben található, az adatvédelmi törvény megfeleltetése a COBIT 4.1-nek címmel.

10. Summary

Topic of this dissertation is regulation of IT security. First of all from the aspect of IT security it deals with electronic security of data stored and processed on computers. But where it is necessary it reflects on other aspects of security and defence in accordance with the concept of information security and complex security. In this case regulation does not mean strictly the legal regulation but it means any regulation which is usable in any specialty. Thus it includes standardization and internal regulation, also. On the other hand this regulable area is analysed from the aspect of the state. Thus practical details are mentioned only from the view of state.

From IT security till terrorism, the most important determination of concepts concerning the field of this research are explained in the appropriate place. Basis of electronic literacy and history of information society is approached from two sides, from industrial revolution and revolution of literacy. From practical point of view for the formation of electronic literacy data security processes and regulatory background was also necessary.

But there are also problems which originate from the too fast development, the difference of data formats and from the data security inside and outside of the operational system. It is also a problem that in the principles of electronic signature – which is the key of credibility of electronic literacy – there are difficulties in the proof of credibility. On the base of electronic literacy several new technologies were developed which need specific attention because of their special characteristics. From these electronic documents, public surveillance and cloud computing were evaluated.

Beside the natural risks which originate from the principles of the system, there is a chance of intentional attack. This is called informational crime in case of an individual offense and it can be cyberterrorism in some special case of multiple offenses. Protection against the individual offenses is organised by citizens thus committing a crime can be sanctioned from this way. On the other hand protection against cyberterrorism is task of the state and criminal law handles it from this aspect. Regulation of informational security – as a protection of above mentioned individual crimes – is realizable by legal instruments, standards and inner regulations of the organisation (e.g. IT security policy). In the IT security profession the required rules

what meets with the general business objectives can be formed with the usage of best practices.

IT security can be divided into four groups according to the current Hungarian legislation. Indirect regulations are rules, which impose requirement only indirectly to the specialty area, it sanctions the rule non-compliance. On the voluntary or self-regulated areas the security controls are required by the market.

In the group of perfunctory rules there are obligatory standards, with possible sanctions, but the rules are not precisely known by the obliged. This category includes the Hungarian Data Protection Act, which requires special attention because of its penalty system. The category of detailed security requirements have been explained in sufficient depth, regardless of whether their compliance have been inspected or not.

In the areas covered by perfunctory rules it is possible to map or complement the legal requirements with the standards set out in any information security standard. To justify the thesis the application is in the appendix, which title is Mapping Data Protection Act with COBIT 4.1.

Irodalomjegyzék

Szakirodalom

Hazai irodalom

Adler, Freda – Mueller, Gerhard O. W. – Laufer, William S. (2000): Kriminológia. Osiris, Budapest. ISBN 9789633897935

Alexin Zoltán (2010): Adatvédelmi törvényünk - kisebb hibákkal, Infokommunikáció és Jog, 38. sz., pp. 104-109. ISSN 1786-0776

Almási János – Balázs László – Erdősi Péter Máté – Kovács Árpád – Rátai Balázs – Schvéger Judit (2010): Elektronikus hitelesség, elektronikus aláírás. OTY StarTel, Budapest. ISBN 9789630687270

Az adatvédelmi biztos beszámolója 1997. Adatvédelmi Biztos Irodája, Budapest, 1998. ISSN 1416-9762

Az adatvédelmi biztos beszámolója 1999. Adatvédelmi Biztos Irodája, Budapest, 2000. ISSN 1416-9762

Az adatvédelmi biztos beszámolója 2008. Adatvédelmi Biztos Irodája, Budapest, 2009. ISSN 1416-9762

Az adatvédelmi biztos sajtóközleménye (2009): Az adatvédelmi biztos az Ügyfélkapu hétvégi hibájáról. Adatvédelmi Biztos Irodája, Budapest, 2009. február 9. http://abiweb.obh.hu/abi/index.php?menu=0/Sajtokozlemenyek&dok=20090209_ABI_1 [2010. 11. 22.]

Az adatvédelmi biztos sajtóközleménye (2010): Vizsgálja az adatvédelmi biztos az Ügyfélkapu üzemzavarát. Adatvédelmi Biztos Irodája, Budapest, 2010. március 11. http://abiweb.obh.hu/abi/index.php?menu=0/Sajtokozlemenyek&dok=20100311_ABI_1 [2010. 11. 22.]

Bakos Ferenc (1994): Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest. ISBN 9789630582056

Balogh Zsolt György (2005): A személyes adatok védelme. Tansegédlet, PTE-ÁJK, Pécs.

Balogh Zsolt György (1998): Jogi informatika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs. ISBN 9639123196

Balogh Zsolt György – Jóri András – Polyák Gábor (2002): Adatvédelmi „legjobb gyakorlat” kialakítása az elektronikus közigazgatásban. PTE ÁJK IKJK, Pécs.

Beinschróth József (2006): Informatikai rendszerekkel támogatott folyamatok működésfolytonosságának modellezése és mérése, Hadmérnök, I. évf. 2. sz., ISSN 1788-1919

Bernek Ágnes (szerk.) et al. (2002): A globális világ politikai földrajza. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. ISBN 9631925269

Bíró János – Szádeczky Tamás – Szőke Gergely László (2011): A hírközlési szolgáltatók értesítési kötelezettsége a személyes adatok megsértése esetén (Data Breach Notification) Infokommunikáció és jog, VIII. évf. 43. sz. ISSN 1786-0776

Bitport (2010): Háttérbe szorul a megfelelőség? Bitport, 2010.01.27. <http://www.bitport.hu/biztonsag/hatterbe-szorul-a-megfeleloseg> [2010. 04. 10.]

Breuer, Hans (1995): Informatika. (SH Atlasz) Springer-Verlag, Budapest, ISBN 9638455705

Crume, Jeff (2003): Az internetes biztonság belülről ...amit a hekkerek titkolnak. Szak Kiadó, Bicske. ISBN 9789639131514

Dedinszky Ferenc (2008): Informatikai biztonsági elvárások, MeH-EKK, Budapest, 2008. július 2.

Dósa Imre – Polyák Gábor (2003): Informatikai jogi kézikönyv. KJK KERSZÖV, Budapest. ISBN 9632246063

Eiler Emil (2008): Kódnymtatás és nyomtatott vonalkód rendszerek, Magyar Grafika, 2008. 5. sz.

F. Ható Katalin (2000): Adatbiztonság, adatvédelem. Számalk, Budapest. ISBN 9635533535

Forgács László (2004): A magyar szabványosítás jogharmonizációja, Bányászati és Kohászati Lapok – Bányászat, 137. évfolyam, 1. sz., ISSN 0005-5670, pp. 26-32.

Giddens, Anthony (1995): Szociológia. Osiris Kiadó. ISBN 9633790603

Haig Zsolt – Várhegyi István (2005): Hadviselés az információs hadszíntéren. Zrínyi, Budapest. ISBN 9633273919

Hornák Zoltán (2005): Felhasználó-azonosítás. SEARCH-Biztostű.hu. <http://www.biztostu.hu/mod/resource/view.php?id=451> [2009. április 29.]

Horváth István – Kiss Jenő (szerk.) (1997): A nemzeti katonai stratégia és integráció. Budapest. ISBN 9637037179

Horváth László – dr. Lukács György – dr. Tuzson Tibor – Vasvári György (2001): Informatikai biztonsági rendszerek. Budapesti Műszaki Főiskola – Ernst & Young, Budapest.

Horváth Zsolt (2008): Miért nem mindegy, hogy kit választok tanúsítónak? Minőségdoktorok.hu.

http://www.minosegdoktorok.hu/cikk/miert_nem_mindegy_hogy_kit_valasztok_tanus_itonak [2010. 04. 05.]

Illési Zsolt (2009): Számítógép hálózatok krimináltechnikai vizsgálata, Hadmérnök, IV. évf. 4. sz., ISSN 1788-1919, pp. 163-175.

Illési Zsolt – Varga Péter (2009): Kritikus infrastruktúrák hatás alapú modellezése, Hadmérnök, IV. évf. 4. sz., ISSN 1788-1919, pp. 390-399.

ITTK (2007): Magyar információs társadalom jelentés 1998–2008. http://www.ittk.hu/images/stories/bme/evkonyv/ittk_mitj_1998-2008.pdf [2010. 11. 01.]

Jacsó Tamás (2006): Az ügyfélkapu és az eBEV használata. Saldo, Budapest. ISBN 9789636381981

Jóri András (2005): Adatvédelmi kézikönyv. Elmélet, történet, kommentár. Osiris, Budapest. ISBN 9633897351

Jóri András – Hegedűs Bulcsú – Kerekes Zsuzsanna (szerk.) et al. (2010): Adatvédelem és információszabadság a gyakorlatban. Complex, Budapest.

Kerekes János – Lukács György (szerk.) et al. (1997): Információ-biztonság. Cedit Információtechnikai, Budapest. ISBN 9638180307

Kinder, Hermann – Hilgemann, Werner (1992): Világtörténelem. (SH Atlasz) Spriger-Verlag, Budapest. ISBN 9637922471

Kiss László (1996): Jogtisztítás – jogszabályrendezés – dereguláció. In: Kiss László-Petrétei József: A törvényhozástan alapvonásai. Pécs.

Köpeczi Béla (szerk.) et al. (1974): Az embergéptől a gépemberig. Minerva, Budapest.

Krauth Péter (2007): Az információbiztonság fejlődése a szabványok tükrében. In: Horváth Zsolt (szerk. et al.): Információbiztonsági rendszermenedzser tanfolyami témaváz. EOQ MNB.

Krauth Péter (2003): Információbiztonsági szabványok fejlődése az elmúlt időszakban, avagy az 17799-es esete a 13335-össel, Magyar Minőség, XII. évf. 7. sz. pp. 6-8. ISSN 1789-5510

Kristóf Csaba (2010): Megcsappant az auditálási kedv, Computerworld, 2010. január 26. <http://computerworld.hu/megcsappant-az-auditalasi-kedv.html> [2010. 02. 10.] ISSN 0237-7837

Majtényi László (2006): Az információs szabadságok. Adatvédelem és a közérdekű adatok nyilvánossága. Complex, Budapest. ISBN 9632247604

Masuda, Yoneji (1988): Az információs társadalom. OMIKK, Budapest.

- Mitnick, Kevin D. – Simon, William L. (2003): A legendás hacker – A megtévesztés művészete. Perfact-Pro Kft., Budapest. ISBN 9632065557
- Muha Lajos (2008): Az informatikai biztonság egy lehetséges rendszertana, Bolyai Szemle, XVII. évf. 4. sz. pp. 137-156. ISSN 1416-1443
- Muha Lajos (szerk.) et al. (2010): Az Informatikai Biztonság Kézikönyve. Verlag Dashöfer, Budapest, 2001-2010. ISBN 9639313122
- Muha Lajos (2009): Infokommunikációs biztonsági stratégia, Hadmérnök, IV. évf. 1. sz. pp. 214-224., ISSN 1788-1919
- Muha Lajos – Bodlaki Ákos (2001): Az informatikai biztonság. PRO-SEC, Budapest. ISBN 9638602260
- Netanjahu, Benjamin (1995): Harc a terrorizmus ellen. Alexandra Kiadó. ISBN 9633691906
- Parti Katalin (2008): Az eladók már rég hazamentek. A büntetőjog, mint az online pornográfia szabályozásának eszköze. Doktori értekezés, PTE-ÁJK Pécs.
- Parti Katalin (2004): Nyomozás az interneten: együttműködés – korlátokkal, Belügyi Szemle, 52. évf. 11-12. sz, ISSN 1789-4689, 204-220. p.
- Pleplár Gábor (2009): Bevezetés a fizikába. http://aagk.hu/jegyzetek/9_10_alapfogalmak.doc [2010. 05. 08.]
- Polyák Gábor (2004): Az elektronikus szolgáltatások adatvédelme, Jogi Fórum, 2004. június 13.
- Racsó Péter (2011): Cloud computing – informatika és kommunikáció a felhőben. OBH-NKI tanfolyam, Budapest, 2011. 03. 21.
- Rátai Balázs (2010): Legal compliance audit based on an intermediate model. http://www.carneades.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=6 [2010. 05. 12.]
- Samu Mihály – Szilágyi Péter (1998): Jogbölcselet. Rejtjel, Budapest.
- Sebestyén György (1997): A Gutenberg-galaxis és a digitális kultúra szintézise: Az elektronikus-virtuális könyvtár. Írás tegnap és holnap, I. évf. 1. sz., ISSN 1417-8206. http://www.oszk.hu/kiadvany/iras/iras_1/11sgy.html [2010. 02. 14.]
- Shaoyi, HE (2003): Informatics: a brief survey. (ford.: Papp István), Tudományos és műszaki tájékoztatás, 50. évf. 9-10. sz. ISSN 0041-3917. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3391&issue_id=444 [2011.11.14.]
- Sramó András (szerk.) et al. (2004): Info-kommunikációs technológiák. PTE-BTK, Pécs. <http://nti.btk.pte.hu/main/ictsources/> [2009. 08.11.]
- Szabó József (szerk.) et al. (1995): Hadtudományi lexikon. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest. ISBN 9630452278

Szabó Miklós (szerk.) et al. (2004): Regula Iuris. Szabály és/vagy norma a jogelméletben. Prudentia Iuris 22. Bíbor, Miskolc. ISBN 9639466727 ISSN 12198471

Trócsányi Sára (2007): Egészségügyi adatok kezelése a gyakorlatban. Válogatás az adatvédelmi biztos eseteiből, Infokommunikáció és Jog, 19. sz. ISSN 1786-0776

Vasvári György (1997): Biztonsági rendszerek szervezése. Pro-Sec, Budapest. ISBN 9638545372

Vikman László (2009): Az informatikai biztonság szabályozása a magyar jogban, Jogi Fórum, 2009. március 26., <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/353> [2009. 08. 12.]

Virasztó Tamás (2004): Titkosítás, adatrejtés. NetAcademia, Budapest. ISBN 9632142535

Külföldi irodalom

Alfarez Abdul-Rahman (1997): The PGP Trust Model. EDI-Forum, http://netresearch.ics.uci.edu/Previous_research_projects/agentos/related/security/abdul-rahman-pgp-trust.pdf [2009. 10. 11.]

Anderson, James P. (1972): Computer Security Technology Planning Study Volume I-II, ESD-TR-73-51 Vol. I-II, Electronic Systems Division, Air Force Systems Command, Hanscom Field, Bedford, MA, USA. <http://seclab.cs.ucdavis.edu/projects/history/CD/ande72a.pdf> [2009. 12. 14.]

Black, Deirdre (1993): The Computer Hacker – Electronic Vandal or Scout of the Networks, Journal of Law and Information Science, Vol. 4, Issue 1, pp. 65-79.

Blakeslee, Sandra (1990): Lost on Earth: Wealth of Data Found in Space, New York Times, 1990. 03. 20.

Bountouri, Lina – Papatheodorou, Christos – Soulikias, Vasilis – Stratis, Mathios (2007): Metadata Interoperability in Public Sector Information, Journal of Information Science, 7. sz. pp. 1–25

Camp, L. Jean – Wolfram, Catherine (2004): Pricing Security in: Camp, L. Jean – Lewis, Stephen: Economics of information security. Springer. ISBN 9781402080890

Campbell, Katherine – Gordon, Lawrence A. – Loeband, Martin P. – Zhou, Lei (2003): The economic cost of publicly announced information security breaches: empirical evidence from the stock market, Journal of Computer Security, 11. sz., ISSN 0926-227X, pp. 431–448

Catteddu, Daniele – Hogben, Giles (eds.) (2009): Cloud Computing. Benefits, risks and recommendations for information security. ENISA, Heraklion, Greece.

Cohen, Aviv (2010): Cyberterrorism: Are we legally ready?, Journal of International Business and Law, Vol. 9. Issue 1. Spring 2010. pp 1-40.

Damianides, Marios (2005): Sarbanes–Oxley and IT Governance: New Guidance on IT Control And Compliance. Information Systems Management, Winter 2005. pp. 77-85.

DeJarnette, Ken – Morin, John (2010): Privacy and Data Protection Audit and Assessment Strategies. Deloitte, San Francisco ISACA Chapter, January 27, 2010

Fischer-Hübner, Simone (2001): IT-Security and Privacy. Design and Use of Privacy-Enhancing Security Mechanisms. Springer, Karlstad. ISBN 3540421424

Goodman, Seymour E. – Kirk, Jessica C. – Kirk, Megan H. (2007): Cyberspace as a medium for terrorists, Technological Forecasting & Social Change, 74. sz., ISSN 0040-1625

Gorge, Mathieu (2007): Cyberterrorism: hype or reality?, Computer Fraud & Security, 2. sz., ISSN 13613723

Harvey, Ross (2008): So where's the black hole in our collective memory? A Provocative Position Paper (PPP). 18th January 2008. http://www.digitalpreservationeurope.eu/publications/position/Ross_Harvey_black_hole_PPP.pdf [2008. 12. 28.]

Hassler, Vesna (2009): IT Security and Smart Card Standards. <http://www.infosys.tuwien.ac.at/Staff/vh/papers/std.ps.gz> [2010. 01. 11.]

Hoad, Richard – Jones, Andy (2004): Electromagnetic (EM) threats to information security–Applicability of the EMC directive and information security guidelines, Proceedings of the 3rd European Conference on Information Warfare and Security, Royal Holloway, University of London. ISBN 0954709624

Jakobs, Kai (2007): ICT Standardisation – Co-Ordinating the Diversity. http://www.wip.tu-berlin.de/typo3/fileadmin/documents/infraday/2007/papers/paper_jakobs_v02_bv_27.09.2007.pdf [2009. 08. 16.]

Kita, Chigusa Ishikawa (2003): J.C.R. Licklider's Vision for the IPTO, IEEE Annals of the History of Computing, 3. sz., ISSN 1058-6180

Kokolakis, Spyros – Lambrinouidakis, Costas (2005): ICT Security Standards for Healthcare Applications, UPGRADE European Journal for the Informatics Professional, Vol. VI, issue No. 4, ISSN 1684-5285

Kuny, Terry (1997): A Digital Dark Ages? Challenges in the Preservation of Electronic Information. IFLA, Copenhagen.

Lorie, Raymond (2002): The UVC: a Method for Preserving Digital Documents - Proof of Concept. IBM Netherlands, Amsterdam.

MacLean, Margaret - Davis, Ben H. (Eds.) (2000): Time and Bits: Managing Digital Continuity. Getty Publications, Los Angeles. ISBN 9780892365838

Menezes, A. – Oorschot, P. van – Vanstone, S. (1996): Handbook of Applied Cryptography. CRC Press. ISBN 0849385237

Moses, Tim (2008): Protecting Biometric Data with Extended Access Control. http://download.entrust.com/resources/download_page.cfm/23504/WP_ePassport-Biometrics_Aug08.pdf

Nibaldi, Grace H. (1979): Proposed Technical Evaluation Criteria for Trusted Computer Systems, M79-225, The MITRE Corporation, Bedford, MA, USA. <http://seclab.cs.ucdavis.edu/projects/history/CD/niba79.pdf> [2009. 12. 04.]

Osborn, Alice (2005): Biometrics history. Looking at biometric technologies from the past to the present. <http://www.video-surveillance-guide.com/biometrics-history.htm> [2009. 01. 15.]

Reidenberg, Joel R. (1998): Lex Informatica: The Formulation of Information Policy Rules Through Technology, Texas Law Review, Vol. 76, No. 3. ISSN 0040-4411

Robroch, Harko (2006): ePassport Privacy Attack. Cards Asia Singapore, April 26. 2006. http://www.riscure.com/fileadmin/images/Docs/200604_CardsAsiaSing_ePassport_Privacy.pdf [2008. 11. 03.]

Schneier, Bruce (1996): Applied Cryptography. John Wiley & Sons, New York. ISBN 0471117099

Simpson, John – Weiner, Edmund (eds.) (1993): The Oxford English Dictionary. Oxford University Press, Oxford. ISBN 0198611862

Slade, Robert M. (2004): Software forensics. Collecting Evidence from the Scene of a Digital Crime. McGraw-Hill, New York. ISBN 9780071428040

Sotirov, Alexander – Stevens, Marc – Appelbaum, Jacob – Lenstra, Arjen – Molnar, David – Osvik, Dag Arne – Weger, Benne de (2008): MD5 considered harmful today. Creating a rogue CA certificate. <http://www.win.tue.nl/hashclash/rogue-ca/> [2009. 01. 03.]

Spindler, Gerald (et. al.) (2007): Verantwortlichkeiten von IT-Herstellern, Nutzern und Intermediären. Studie im Auftrag des BSI durchgeführt von Prof. Dr. Gerald Spindler, Universität Göttingen. Bundesamt für Sicherheit in der Informationstechnik, Bonn.

Spivey, Jeff et al. (2009): Cloud Computing: Business Benefits with Security, Governance and Assurance Perspectives. ISACA Rolling Meadows, IL, USA.

UNESCO (2008): UIS Statistics in brief. UNESCO, Párizs. <http://stats.uis.unesco.org/> [2009. 10.01.]

Visdómine, Luis Padilla (2009): Track format of magnetic stripe cards. <http://www.gae.ucm.es/~padilla/extrawork/tracks.html> [2009. 02. 01.]

Ware, Willis H. (ed.) (1970): Security Controls for Computer Systems: Report of Defense Science Board Task Force on Computer Security. Office of the Secretary of Defense, USA. <http://cryptome.org/scs.htm> [2009. 12. 04.]

Jogszabályok

Adatvédelem

(röv. Eüak.) 1997. évi XLVII. törvény az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről

1992. évi LXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról

(röv. Avtv.) 1992. évi LXIII. törvény a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról

1995. évi CXIX. törvény a kutatás és a közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről

Minősített adatok védelme

(röv. Mavtv.) 2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről

2000. évi IV. törvény az információ biztonságáról szóló, Brüsszelben, 1997. március 6-án kelt NATO Megállapodás megerősítéséről és kihirdetéséről

285/2010. (XII. 16.) Korm. rendelet az állambiztonsági szolgálatok mágnesszalagra rögzített adatbázisaiban található adatok felülvizsgálatáról szóló 102/2010. (IV. 2.) Korm. rendelet hatályon kívül helyezéséről

161/2010. (V. 6.) Korm. rendelet a minősített adat elektronikus biztonságának, valamint a rejtjeltevékenység engedélyezésének és hatósági felügyeletének részletes szabályairól

102/2010. (IV. 2.) Korm. rendelet az állambiztonsági szolgálatok mágnesszalagra rögzített adatbázisaiban található adatok felülvizsgálatáról

90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet a Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről

Hírközlés

(röv. Eht.) 2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről

229/2008. (IX. 12.) Korm. rendelet az elektronikus hírközlési szolgáltatás minőségének a fogyasztók védelmével összefüggő követelményeiről

109/2007. (V. 15.) Korm. rendelet az egységes digitális rádió-távközlő rendszerről

100/2004. (IV. 27.) Korm. rendelet az elektronikus hírközlés veszélyhelyzeti és minősített időszaki felkészítésének rendszeréről, az államigazgatási szervek feladatairól, működésük feltételeinek biztosításáról

180/2004. (V. 26.) Korm. rendelet az elektronikus hírközlési feladatokat ellátó szervezetek és a titkos információgyűjtésre, illetve titkos adatszerzésre felhatalmazott szervezetek együttműködésének rendjéről

Elektronikus aláírás

(röv. Eat.) 2001. évi XXXV. törvény az elektronikus aláírásról

78/2010. (III. 25.) Korm. rendelet az elektronikus aláírás közigazgatási használatához kapcsolódó követelményekről és az elektronikus kapcsolattartás egyes szabályairól

45/2005. (III. 11.) Korm. rendelet a Nemzeti Hírközlési Hatóságnak az elektronikus aláírással kapcsolatos feladat- és hatásköréről, valamint eljárásának részletes szabályairól

9/2005. (VII. 21.) IHM rendelet az elektronikus aláírási termékek tanúsítását végző szervezetekről, illetve a kijelölésükre vonatkozó szabályokról

3/2005. (III. 18.) IHM rendelet az elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatásokra és ezek szolgáltatóira vonatkozó részletes követelményekről

2/2002. (IV. 26.) MeHVM irányelv a minősített elektronikus aláírással kapcsolatos szolgáltatásokra és ezek szolgáltatóira vonatkozó biztonsági követelményekről

Elektronikus közszolgáltatások, iratkezelés, levéltár, informatikai biztonság

(röv. Ekszt.) 2009. évi LX. törvény az elektronikus közszolgáltatásról

2009. évi LII. törvény a hivatalos iratok elektronikus kézbesítéséről és az elektronikus tértivevényről

(röv. Ket.) 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól

2004. évi LXXIX. törvény az Európa Tanács Budapesten, 2001. november 23-án kelt Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezményének kihirdetéséről

1995. évi LXVI. törvény a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről

225/2009. (X. 14.) Korm. rendelet az elektronikus közszolgáltatásról és annak igénybeveteléről

223/2009. (X. 14.) Korm. rendelet az elektronikus közszolgáltatás biztonságáról

- 222/2009. (X. 14.) Korm. rendelet az elektronikus közszolgáltatás működtetéséről
- 182/2007. (VII. 10.) Korm. rendelet a központi elektronikus szolgáltató rendszerről (hatályon kívül)
- 84/2007. (IV. 25.) Korm. rendelet a Központi Elektronikus Szolgáltató Rendszer és a kapcsolódó rendszerek biztonsági követelményeiről (hatályon kívül)
- 207/2006. (X. 16.) Korm. rendelet a számítógépes ingatlan-nyilvántartási rendszerből történő szolgáltatás feltételeit tartalmazó szolgáltatási szerződés kötelező elemeiről
- 335/2005. (XII. 29.) Korm. rendelet a közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről
- 195/2005. (IX. 22.) Korm. rendelet az elektronikus ügyintézés lehetővé tevő informatikai rendszerek biztonságáról, együttműködési képességéről és egységes használatáról
- 194/2005. (IX. 22.) Korm. rendelet a közigazgatási hatósági eljárásban felhasznált elektronikus aláírásokra és az azokhoz tartozó tanúsítványokra, valamint a tanúsítványokat kibocsátó hitelesítésszolgáltatókra vonatkozó követelményekről (hatályon kívül)
- 193/2005. (IX. 22.) Korm. rendelet az elektronikus ügyintézés részletes szabályairól (hatályon kívül)
- 24/2006. (IV. 29.) BM-IHM-NKÖM együttes rendelet a közfeladatot ellátó szerveknél alkalmazható iratkezelési szoftverekkel szemben támasztott követelményekről
- 12/2005. (X. 27.) IHM rendelet az elektronikus ügyintézési eljárásban alkalmazható dokumentumok részletes technikai szabályairól (hatályon kívül)
- Miniszterelnöki Hivatal: Előterjesztés a Kormánynak az informatikai biztonságról szóló törvényről. 2009. április

Gazdálkodás, pénzügy és számvitel

2007. évi CXXXVIII. törvény a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól
- (röv. ÁFA tv.) 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról
2007. évi CXVII. törvény a foglalkoztatói nyugdíjról és intézményeiről
2004. évi CI. törvény az adókról, járulékokról és egyéb költségvetési befizetésekről szóló törvények módosításáról
2004. évi XXII. törvény a befektetők és a betétesek fokozott védelmével kapcsolatos egyes törvények módosításáról

2003. évi CXXIX. törvény a közbeszerzésekről

(röv. Bit.) 2003. évi LX. törvény a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről

(röv. Tpt.) 2001. évi CXX. törvény a tőkepiacról

2000. évi C. törvény a számvitelről

(röv. Mpt.) 1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról

(röv. Hpt.) 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról

(röv. Öpt.) 1993. évi XCVI. törvény az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról

1992. évi XXXVIII. törvény az államháztartásról

1989. évi XXXVIII. törvény az Állami Számvevőszékről

257/2007. (X. 4.) Korm. rendelet a közbeszerzési eljárásokban elektronikusan gyakorolható eljárási cselekmények szabályairól, valamint az elektronikus árlejtés alkalmazásáról

168/2004. (V. 25.) Korm. rendelet a központosított közbeszerzési rendszerről, valamint a központi beszerző szervezet feladat- és hatásköréről

283/2001. (XII. 26.) Korm. rendelet a befektetési és az árutőzsdei szolgáltatási tevékenység, az értékpapír letéti őrzés, az értékpapír letétkezelés, valamint az elszámolóházi tevékenység végzéséhez szükséges személyi, tárgyi, technikai és biztonsági feltételekről

98/1995. (VIII. 24.) Korm. rendelet az egyes értékpapírok előállításának, kezelésének és fizikai megsemmisítésének biztonsági szabályairól

46/2007. (XII. 29.) PM rendelet az elektronikus számlával kapcsolatos egyes rendelkezésekről

34/2007. (XII. 29.) PM rendelet az adóügyek elektronikus intézésének szabályairól

3/1994. (PK. 13.) BAF rendelkezés az egyes bankbiztonsági követelmények meghatározásáról

Egyéb jogterületek

(röv. Szvmt.) 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól

2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről

(röv. Be.) 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

1995. évi XXVIII. törvény a nemzeti szabványosításról

(röv. Btk.) 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról

94/1998. (XII. 29.) OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről

1009/2009. (I. 30.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság Nemzeti Katonai Stratégiájáról

2073/2004. (IV. 15.) kormányhatározat a Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról

Kollégiumvezetők álláspontja a Btk.-t módosító novella (a 2001. évi CXXI. tv.) egyes rendelkezéseinek alkalmazásával kapcsolatos jogértelmezési kérdésekben (2002. május 27.)

Külföldi nemzeti jog

Data Protection Act 1998 (United Kingdom)

Personal Data Protection Act of the Republic of Slovenia (Zakon o varstvu osebnih podatkov, ZVOP-1)

Közösségi jog

Directive 2009/136/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 amending Directive 2002/22/EC on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services, Directive 2002/58/EC concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector and Regulation (EC) No 2006/2004 on cooperation between national authorities responsible for the enforcement of consumer protection laws

Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council of 12 July 2002 concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications)

Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce)

Directive 1999/93/EC of the European Parliament and of the Council of 13 December 1999 on a Community framework for electronic signatures

Directive 97/66/EC of the European Parliament and of the Council of 15 December 1997 concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the telecommunications sector

Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data

Regulation (EC) No. 1987/2006 of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 on the establishment, operation and use of the second generation Schengen Information System (SIS II)

Szabványok és ajánlások

De jure szabványok

ISO 8879:1986 Information processing – Text and office systems – Standard Generalized Markup Language (SGML)

ISO/IEC 13888-1:2009 Information technology – Security techniques – Non-repudiation – Part 1: General

ISO/IEC 13888-2:1998 Information technology – Security techniques – Non-repudiation – Part 2: Mechanisms using symmetric techniques

ISO/IEC 13888-3:2009 Information technology – Security techniques – Non-repudiation – Part 3: Mechanisms using asymmetric techniques

ISO/IEC 15408-1:2009 Information technology -- Security techniques -- Evaluation criteria for IT security -- Part 1: Introduction and general model

ISO/IEC 15408-2:2008 Information technology -- Security techniques -- Evaluation criteria for IT security -- Part 2: Security functional components

ISO/IEC 15408-3:2008 Information technology -- Security techniques -- Evaluation criteria for IT security -- Part 3: Security assurance components

ISO/IEC 18045:2008 Information technology -- Security techniques -- Methodology for IT security evaluation

ISO/IEC 20000-1:2011 Information technology -- Service management -- Part 1: Service management system requirements

ISO/IEC 20000-2:2005 Information technology -- Service management -- Part 2: Code of practice

ISO/IEC TR 20000-3:2009 Information technology -- Service management -- Part 3: Guidance on scope definition and applicability of ISO/IEC 20000-1

ISO/IEC TR 20000-4:2010 Information technology -- Service management -- Part 4: Process reference model

ISO/IEC TR 20000-5:2010 Information technology -- Service management -- Part 5: Exemplar implementation plan for ISO/IEC 20000-1

ISO/IEC 26300:2006 Open Document Format for Office Applications (OpenDocument) v1.0

ISO/IEC 27000:2009 Information technology – Security techniques – Information security management systems – Overview and vocabulary

ISO/IEC 27001:2005 Information technology – Security techniques – Information security management systems – Requirements

ISO/IEC 27002:2005 Information technology – Security techniques – Code of practice for information security management

ISO/IEC 27003:2010 Information technology – Security techniques – Information security management system implementation guidance

ISO/IEC 27004:2009 Information technology – Security techniques – Information security management – Measurement

ISO/IEC 27005:2008 Information technology – Security techniques – Information security risk management

ISO/IEC 27006:2007 Information technology – Security techniques – Requirements for bodies providing audit and certification of information security management systems

ISO/IEC 29500:2008, Information technology – Office Open XML formats

ISO/TR 13569:2005 Financial services – Information security guidelines

MSZ EN 1143-1:2005+A1:2009 Biztonságos értéktárolók. A betörésállóság követelményei, osztályozása és vizsgálati módszerei. 1. rész: Páncélszekrények, ATM-páncélszekrények, értéktároló helyiségek ajtóit és értéktároló helyiségek

MSZ EN 45020:2007 A szabványosítás és az azzal kapcsolatos tevékenységek. Általános szakszótár (ISO/IEC Guide 2:2004)

MSZ EN ISO 27799:2009 Egészségügyi informatika. Az információbiztonság irányítása az egészségügyben az ISO/IEC 27002 alkalmazásával (ISO 27799:2008)

MSZ ISO/IEC 13335-1:2005 Informatika. Biztonságtechnika. Az informatikai és távközlési biztonság menedzselése. 1. rész: Az informatikai és távközlési biztonság menedzselésének fogalmai és modelljei

MSZ ISO/IEC TR 13335-3:2004 Informatika. Az informatikai biztonság menedzselésének irányelvei. 3. rész: Az informatikai biztonság menedzselésének technikái

MSZ ISO/IEC TR 13335-4:2004 Informatika. Az informatikai biztonság menedzselésének irányelvei. 4. rész: A biztonsági ellenintézkedések megválasztása

MSZ ISO/IEC TR 13335-5:2004 Informatika. Az informatikai biztonság menedzselésének irányelvei. 5. rész: A hálózatbiztonság menedzselési útmutatója

MSZ ISO/IEC 15408-1:2002 Informatika. Biztonságtechnika. Az informatikai biztonságértékelés közös szempontjai. 1. rész: Bevezetés és általános modell

MSZ ISO/IEC 15408-2:2003 Informatika. Biztonságtechnika. Az informatikai biztonságértékelés közös szempontjai. 2. rész: A biztonság funkcionális követelményei

MSZ ISO/IEC 15408-3:2003 Informatika. Biztonságtechnika. Az informatikai biztonságértékelés közös szempontjai. 3. rész: A biztonság garanciális követelményei

MSZ ISO/IEC 18028-4:2005 Informatika. Biztonságtechnika. IT-hálózatbiztonság. 4. rész: Biztonságos távoli hozzáférés

MSZ ISO/IEC 17799:2006 Informatika. Biztonságtechnika. Az információbiztonság irányítási gyakorlatának kézikönyve

MSZ ISO/IEC 27001:2006 Informatika. Biztonságtechnika. Az információbiztonság irányítási rendszerei. Követelmények

De facto szabványok, ajánlások, módszertanok

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének 1/2007. számú módszertani útmutatója a pénzügyi szervezetek informatikai rendszerének védelméről

ARTICLE 29 Data Protection Working Party: Working Document Establishing a Model Checklist Application for Approval of Binding Corporate Rules. Adopted on April 14th, 2005

Belső ellenőrzési kézikönyv. Pénzügyminisztérium, 2004.

Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission (COSO)

Common Criteria for Information Technology Security Evaluation Part 1: Introduction and general model, Version 3.1 Revision 1, September 2006.

Common Criteria for Information Technology Security Evaluation Part 2: Security functional requirements, Version 3.1 Revision 3 Final, July 2009.

Common Criteria for Information Technology Security Evaluation Part 3: Security assurance requirements, Version 2.3, August 2005.

Common Criteria for Information Technology Security Evaluation Part 3: Security assurance requirements, Version 3.1 Revision 3, July 2009.

Consultative Committee for Space Data Systems: Reference Model for an Open Archival Information System (OAIS). CCSDS Secretariat, Washington, DC, 2002.

Control Objectives for Information and related Technology (COBIT) 4.1, ISACA

CWA 15262 Inventory of Data Protection Auditing Practices

CWA 15263 Analysis of Privacy Protection Technologies, Privacy-Enhancing Technologies (PET), Privacy Management Systems (PMS) and Identity Management systems (IMS), the Drivers thereof and the need for standardization

CWA 15292 Standard form contract to assist compliance with obligations imposed by article 17 of the Data Protection Directive 95/46/EC (and implementation guide)

CWA 15499-1 Personal Data Protection Audit Framework (EU Directive EC 95/46)
Part I: Baseline Framework - The protection of Personal Data in the EU

CWA 15499-2 Personal Data Protection Audit Framework (EU Directive EC 95/46)
Part II: Checklists, questionnaires and templates for users of the framework - The
protection of Personal Data in the EU

Data Protection Audit Manual [United Kingdom]

Data Protection Audit Resource. January 2009. Version 1.0 Office of the Data
Protection Commissioner [Ireland]

Department of Defense Directive 8570 (DoD 8570)

Fülöp Istvánné – Borsos Ferenc – Weltherné Szolnoki Dóra – Szabó Balázs:
Módszertan az informatikai rendszerek kontrolljainak ellenőrzéséhez (Állami
Számvevőszék)

Information Technology Security Evaluation Criteria (ITSEC)

IT Infrastructure Library (ITIL)

(röv. ITB 8. sz. ajánlás) Informatikai Tárcaközi Bizottság ajánlásai. Informatikai
biztonsági módszertani kézikönyv 8. sz. ajánlás. Budapest, 1994.

(röv. ITB 12. sz. ajánlás) Informatikai Tárcaközi Bizottság ajánlásai. Informatikai
rendszerek biztonsági követelményei 12. sz. ajánlás. Budapest, 1996.

A Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlása: Magyar Informatikai
Biztonsági Ajánlások (MIBA): 25/1. kötet: Magyar Informatikai Biztonsági
Keretrendszer (MIBIK) 1.0 verzió

A Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlása: Magyar Informatikai
Biztonsági Ajánlások (MIBA): 25/1-1. kötet: Informatikai Biztonsági Irányítási
Rendszer (IBIR) 1.0 verzió

A Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlása: Magyar Informatikai
Biztonsági Ajánlások (MIBA): 25/1-2. kötet: Informatikai Biztonság Irányítási
Követelmények (IBIK) 1.0 verzió

A Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlása: Magyar Informatikai
Biztonsági Ajánlások (MIBA): 25/1-3. kötet: Az Informatikai Biztonság Irányításának
Vizsgálata (IBIV) 1.0 verzió

A Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlása: Magyar Informatikai
Biztonsági Ajánlások (MIBA): 25/2. kötet: Magyar Informatikai Biztonsági Értékelési
és Tanúsítási Séma (MIBÉTS) 1.0 verzió

A Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlása: Magyar Informatikai
Biztonsági Ajánlások (MIBA): 25/2-1. segédlet: MIBÉTS - Modell és Folyamatok 1.0
verzió

A Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlása: Magyar Informatikai Biztonsági Ajánlások (MIBA): 25/2-2. segédlet: MIBÉTS – Útmutató a Megbízók számára 1.0 verzió

A Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlása: Magyar Informatikai Biztonsági Ajánlások (MIBA): 25/2-3. segédlet: MIBÉTS – Útmutató a Fejlesztők számára 1.0 verzió

A Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlása: Magyar Informatikai Biztonsági Ajánlások (MIBA): 25/2-4. segédlet: MIBÉTS – Útmutató Értékelőknek 1.0 verzió

A Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlása: Magyar Informatikai Biztonsági Ajánlások (MIBA): 25/2-5. segédlet: MIBÉTS – Értékelési módszertan 1.0 verzió

A Közigazgatási Informatikai Bizottság 25. számú ajánlása: Magyar Informatikai Biztonsági Ajánlások (MIBA): 25/3. kötet: Informatikai Biztonsági Iránymutató Kis Szervezeteknek (IBIX) 1.0 verzió

A Közigazgatási Informatikai Bizottság 28. számú ajánlása: Az E-Közigazgatási Keretrendszer projekt eredményeként létrehozott Követelménytár <http://kovetelmenytar.complex.hu/>

Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok, 315. témaszámú standard: Gazdálkodó és környezetének megismerése valamint a lényeges hibás állítás kockázatának felismerése

Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok, 620. témaszámú standard szakértő munkájának felhasználása

Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok, 1005. témaszámú állásfoglalás a kisvállalkozások könyvvizsgálatának specialitásai

Magyar Országos Levéltár: Levéltári állományvédelmi ajánlás. MOL, Budapest, 2005.

National Conference of State Legislatures: Cyberterrorism <http://www.ncsl.org/programs/lis/cip/cyberterrorism.htm> [2007. 03. 27.]

Németh Tibor – Rácz Judit – Sötér Mártonné – Virág Anikó – Bakos Rózsa – Varga Eszter: Informatikai audit a könyvvizsgálatban. Módszertani útmutató. 2008. [2009. 11. 14.] <http://www.mkvk.hu/tudastar/utmutatok/informatikaiaudit>

Neumann, Peter G. – Robinson, L. – Levitt, Karl N. – Boyer, R. S. – Saxena, A. R.: A Provably Secure Operating System, Stanford Research Institute, Menlo Park, CA, USA, 1975. <http://seclab.cs.ucdavis.edu/projects/history/CD/neum75.pdf> [2009. 12. 04.]

OECD Guidelines for the Security of Information Systems (26–27 November 1992)

OECD Guidelines for the Security of Information Systems and Networks: Towards a Culture of Security (25 July 2002)

Project Management Book of Knowledge (PMBOK), PMI

Trusted Computer Systems Evaluation Criteria (TCSEC)

1. sz. függelék: COBIT-Avtv. megfeleltetés³³⁶

1. A dokumentum célja

1996-ban az Information Systems Audit and Control Foundation[®] (ISACF[®]) megalkotta az Információra és a kapcsolatos technológiára vonatkozó kontroll célkitűzéseket (COBIT[®]). A második kiadás, amelyet javítottak és tartalmilag bővítettek, 1998-ban jelent meg. 1998-ban megalakult az IT Governance Institute (ITGI[™]) a növekvő fontosságú IT vezetés kutatásának céljából, különös figyelemmel a COBIT keretrendszerre, a folyamatokra, a kontroll célkitűzésekre és az érettségi modellekre. Idővel az ISACF és az ITGI egy szervezetté vált és kibocsátotta a COBIT harmadik kiadását 2000-ben, majd a negyediket 2005-ben.

A COBIT keretrendszer lehetővé teszi az információrendszer-vezetőknek (CIO), az IT funkció menedzsereknek és azoknak, akik felelősek az informatikáért, hogy segítsenek az érdekelteknek megérteni az informatikai folyamatokat és szolgáltatásokat és könnyen egyesíthetővé váljanak a különböző szabványok. Az érdekeltek eszközként használhatják a COBIT-et, hogy irányítsák az IT által biztosított információt az üzleti folyamatok támogatásának szolgálatába.

A COBIT nem légyeres térben működik. Ma számos más szabvány és legjobb gyakorlat gyűjtemény hozzáférhető, ami előírja, hogyan kell a szervezeti informatika funkcióit sajátos aspektusokból irányítani. Ilyen útmutatásokat nemzetközi szabványügyi szervezetek, valamint számos magán- és részben magánszervezet tett közzé. Ennek ellenére még nem készült közös keretrendszer ezen különböző útmutatások összehasonlításáról. Ezen publikáció keretet ad az összehasonlításhoz és ennek eredményeképp következetesen irányítható a folyamatok megfelelése és fejlesztése. Ahol részletes összehasonlítást lehetett végezni, ott az IT funkciók kezelését hangsúlyoztuk, melynek következményeképp jobb döntéseket lehet hozni.

Ismert tény a vállalatokon belül az IT fontossága és az irányítást, vezetést és ellenőrzést segítő útmutatások bősége. Világos, hogy szükség van egy ajánlásra, amely választ ad például a következő kérdésekre:

- Mit kell leírni?
- Milyen részletesen?
- Mit kell mérni?
- Mit kell automatizálni?
- Mi a jó gyakorlat?
- Van-e lehetőség tanúsításra?

Az ISACA több, ehhez a dokumentumhoz hasonló ajánlást bocsátott ki a COBIT különböző iránymutatásoknak való megfeleltetésére, például:

COBIT[®] Mapping: Mapping of ISO/IEC 17799:2000 With COBIT[®], 2nd Edition

COBIT[®] Mapping: Mapping of SEI's CMM for Software With COBIT[®] 4.0

COBIT[®] Mapping: Mapping of PMBOK[®] With COBIT[®] 4.0

³³⁶ A COBIT vonatkozó részeinek felhasználását az ITGI engedélyezte. Illési Zsolt a szerzői jogairól lemondott a szerzőtárs javára.

COBIT® Mapping: Mapping of CMMI for Development v1.2 With COBIT® 4.0
 COBIT® Mapping: Mapping of ITIL With COBIT® 4.0
 COBIT® Mapping: Mapping of PRINCE2 With COBIT® 4.0
 COBIT® Mapping: Mapping of TOGAF With COBIT® 4.0
 COBIT® Mapping: Mapping of COSO ERM With COBIT® 4.1
 COBIT® Mapping: Mapping of IT Baseline Protection Manual With COBIT® 4.1
 COBIT® Mapping: Mapping of NIST FISMA With COBIT® 4.1

Bár ezek szabványok, történt már megfeleltetés egy jogszabályi követelménynek: IT Control Objectives for Sarbanes-Oxley, amely egy Amerikai Egyesült Államokban hatályos szövetségi törvényt, a Sarbanes-Oxley Act-et felelteti meg a COBIT-nak. Ez alapján teszünk kísérletet ebben az ajánlásban egy magyar jogszabály COBIT-nak való megfeleltetésének.

Ismert jogalkalmazói probléma a jogszabályban egy bizonyos szakterületre háruló feladatok kinyerése és konkretizálása, az adott szakterület „nyelvére” lefordítani azt. Ebben a dokumentum kísérletet teszünk arra, hogy az adatvédelmi törvény minden egyes, informatikára háruló szabályát a széles körben elfogadott COBIT követelményeinek feleltessünk meg, lehetővé téve, hogy a jogalkalmazó megtehesse a személyes adatok védelmének és a közérdekű adatok nyilvánosságának érdekében a megfelelő lépéseket.

A következőkben az egymásnak megfeleltetett iránymutatások kerülnek bemutatásra pár mondatban.

COBIT: Eredetileg IT folyamat és kontroll keretrendszerként került kiadásra, amely összekapcsolja az IT és az üzleti követelményeket. A Vezetői útmutató hozzáadásával 1998-ban mára gyakrabban használják az IT irányítás keretrendszereként, amely vezetői eszközöket biztosít, mint a mérés és az érettségi modellek a kontroll keretrendszer kiegészítéseképpen. Legutolsó kiadása a 2007-ben megjelent 4.1-es verzió.

Adatvédelmi törvény (Avtv.): Az adatvédelmi törvény a Magyar Köztársaság területén folytatott minden olyan adatkezelésre és adatfeldolgozásra kiterjed, amely természetes személy adataira vonatkozik, valamint amely közérdekű adatot vagy közérdekből nyilvános adatot tartalmaz. Alkalmazása ezért rendkívül széles körű.

2. A megfeleltetés módszertana

A megfeleltetés két rétegben került végrehajtásra. A magas szintű megfeleltetés összehasonlítja az adatvédelmi törvény jogszabályszöveg alapján értelmezett céljait a COBIT IT folyamataival.

A részletes megfeleltetés az alábbiak alapján történt.

Lépés	Leírás
1.	Az adatvédelmi törvény bekezdésekre lett bontva. Azok a bekezdések, amelyek tartalmaztak az informatikai rendszerre értelmezhető követelményeket, megfeleltetésre kerültek egy vagy több COBIT kontroll célkitűzéshez. Ezeket a bekezdéseket információs követelményeknek nevezzük.
2.	Az információs követelmények megfeleltetésre kerültek a COBIT kontroll

	<p>célkitűzésekhez az alábbiak alapján:</p> <p>a) Egy az egyhez megfeleltetés történt, ha az információs követelmény egy kontroll célkitűzéshez illeszkedett.</p> <p>b) Egy az többhöz megfeleltetés történt, ha az információs követelmény egynél több kontroll célkitűzéshez illeszkedett.</p> <p>c) Ha az információs követelmény lefedett egy teljes kontroll célkitűzést, akkor megfeleltetésre került az adott követelményhez.</p>
3.	Az információs követelmények a COBIT keretrendszerben meghatározottak alapján szétválogatásra kerültek.

3. COBIT áttekintés

A dokumentum osztályozása

A COBIT egy dokumentumgyűjtemény, amelyet általánosan elfogadott legjobb gyakorlatnak tekinthetünk az informatikai irányítás, kontroll és a bizonyosság nyújtásának területén.

Kibocsátó

A COBIT első kiadását az ISACF bocsátotta ki 1996-ban. 1998-ban a második kiadás további kontroll célkitűzésekkel és Implementációs Eszköztárral egészült ki. A harmadik kiadást az ITGI bocsátotta ki 2000-ben, amely már tartalmazta a vezetői útmutatót és több, most már részletezett kontroll célkitűzést. 2005-ben az ITGI teljesen átdolgozta a COBIT tartalmát és 4.0 verzióval publikálta azt. 2007-ben készült el a jelenlegi, kisebb javításokat tartalmazó 4.1-es változat.

A kiadvány célja

Egy irányadó, naprakész, nemzetközileg elfogadott informatikai irányítási kontroll keretrendszer kutatása, kidolgozása, közzététele és népszerűsítése annak érdekében, hogy a vállalatok átvegyék, és hogy az üzleti vezetők, az informatikai szakemberek, és a bizonyosság nyújtást végző szakemberek munkájuk során rendszeresen használják.

Üzleti hajtóerő a megvalósításhoz

A COBIT informatikai irányítási keretrendszerként való megvalósításának előnyei közé tartoznak az alábbiak:

- Az informatika és a szervezeti célok jobb illeszkedése, az üzleti célokból kiindulva;
- Egy, a vezetőség számára érthető áttekinthetés biztosítása arra vonatkozóan, hogy mit csinál az informatika,
- Egyértelmű felelősök és kötelezettségek, a folyamat orientált megközelítésre építve,
- A külső felek és a szabályozó hatóságok számára általánosan elfogadottság,

- Az összes érdekelt fél számára közös értelmezés, egy közös nyelv alapján,
- Az informatikai kontroll környezetre vonatkozó COSO követelmények teljesítése

A megvalósítás hiányából fakadó veszélyek

A COBIT bevezetése elmaradásának veszélyei lehetnek:

- rosszul összeálló IT szolgáltatások
- a szétartás miatt az üzleti célok gyenge támogatottsága
- elpazarolt lehetőségek
- az IT fekete doboz marad
- elmaradás a vezetőség által elvárt és a mért a mért eredmények között
- túlzott IT és általános költségek
- hibás befektetési döntések és elvárások
- az üzleti felhasználók elégedetlensége az IT szolgáltatásokkal
- szabályozások megsértése, pénzbüntetés, engedély visszavonása
- nem teljesített információs kritériumok
- belső ellenőrzési rendszer problémái

Célközönség

Minden szervezet, állami szervezetek és gazdasági társaságok, külső bizonyosságot nyújtó és tanácsadó szervezetek. A szervezeteken belül három szintet céloz meg: a vezetést, az IT felhasználókat és szakembereket, valamit a bizonyosságot nyújtó szakembereket.

Időszerűség

A COBIT alapvető fontosságú tartalmi részei 2005-ben frissítése kerültek, ez került kiadásra 4.0 verziószámmal. A frissítést megalapozó kutatás a kontroll célkitűzéseket a vezetői útmutatót célozta meg. A dokumentum újabb frissítése 2007-ben történt, 4.1 verziószámmal. A megcélzott sajtóságos területek a következők voltak:

- COBIT-Informatikai irányítás alulról-felfelé és felülről-lefelé illesztése
- Részletes megfeleltetés a COBIT és az ITIL, CMM, COSO, PMBOK, ISF's Standard of Good szabványoknak

Az informatikai biztonság és az ISO 17799 lehetővé teszi a szabványok nyelvezetének, definícióinak és koncepcióinak az összeegyeztetését:

- KGI³³⁷-KPI³³⁸ okozati kapcsolatok elemzése
- A KGI-k/KPI-k/CSF³³⁹-k minőségének felülvizsgálata – A KPI/KGI oksági kapcsolat elemzés alapján, felosztva a CSF-eket azokra az elemekre „amire másoktól van szükség”, illetve „amit saját magunknak kell elvegezni”. CSF-ek folyamat inputokkal lettek helyettesítve (a sikertényezők egyéb szerepet töltenek be) és tevékenység célokkal, amelyeket a folyamatgazdának kell foglalkoznia.

³³⁷ Key Goal Indicator: kulcs célindikátor

³³⁸ Key Performance Indicator: kulcs teljesítményindikátor

³³⁹ Critical Success Factor: kritikus sikertényező

- A metrikákkal kapcsolatos fogalmak részletes elemzése – A metrikákkal foglalkozó szakértőkkel végzett részletes fejlesztés, melynek az a célja, hogy bővítse a metrikákkal kapcsolatos fogalmakat, kiépítsen egy „folyamat-informatikai-üzleti tevékenység” egymásra épülő metrika rendszert, és hogy meghatározza a metrikák minőségügyi kritériumait
- Az üzleti célok, az informatikai célok és az informatikai folyamatok összekapcsolása – részletes kutatás végeztek nyolc különböző iparág területén, melynek eredménye az, hogy részletesebben át lehet látni, hogy a COBIT folyamatok hogyan támogatják a konkrét informatikai célok elérését, és áttételesen az üzleti célok elérését; ezt követően sor került az eredmények általánosítására
- Az érettségi modellek tartalmi felülvizsgálata – A folyamatok között és a folyamatokon belül biztosította az érettségi szintek ellentmondásmentes alkalmazását és minőségét, beleértve az érettségi modell jellemzők jobb meghatározásait

Tanúsítási lehetőség

Az audit irányelvek alapján lehetőség van a kontroll célkitűzéseknek való megfelelés ellenőrzésére önértékelés útján, de nincsen a szervezetek számára tanúsítási lehetőség. Azonban a COBIT keretrendszert gyakran alkalmazzák könyvvizsgálók és könyvelők az audit irányelveknek vagy a SOX-nak való megfelelés bizonyítására.

Az egyének képesítésére a COBIT Foundation Course™ alkalmas, vagy nem COBIT képesítésként az ISACA Certified Information Systems Auditor™ (CISA®) és Certified Information Security Manager® (CISM®) képesítései alkalmazhatók.

Terjesztés

A COBIT-ot világszerte használják. Az angol nyelvű mellett francia, német, magyar, olasz, japán, koreai, portugál és spanyol fordításai is megjelentek.

Teljesség

A COBIT az informatikai vezetés feladatainak széles spektrumával foglalkozik. Ez magában foglalja a legfontosabb feladatokat, azokat is, melyekkel más szabványok is foglalkoznak. Habár technikai részleteket nem tartalmaz, a kontroll célkitűzéseknek való megfelelést biztosító feladatok önmagukért beszélnek. Emiatt magas szintűnek osztályozzák, ami általános teljes körű, nem specifikus.

Hozzáférhetőség

A COBIT 4.1 egy keretrendszer, amely ingyenesen hozzáférhető és letölthető az ITGI és az ISACA weboldalairól (www.itgi.org vagy www.isaca.org/cobit). A COBIT Online® megvásárolható az www.isaca.org/cobitonline oldalon. A COBIT Online lehetővé teszi a COBIT testre szabását, ami megfelel a saját vállalta igényének, melyet tárolni és megváltoztatni is lehet. On-line valós idejű közvélemény-kutatást és teljesítményértékelést tesz lehetővé. Az aktuális Ellenőrzési Kézikönyv az ISACA tagjainak ingyenesen hozzáférhető. Emellett a COBIT nyomtatott verziója megvásárolható az ISACA könyvesboltjából a www.isaca.org/bookstore címen.

Megcélzott COBIT folyamatok

COBIT 4.1 folyamatok													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Tervezés és Szervezés (PO)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			
Beszerezés és megvalósítás (AI)	+	+	+	+	+	+	+						
Szolgáltatás és támogatás (DS)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Figyelemmel kísérés és értékelés (ME)	+	+	+	+									

Megjegyzés: A grafikon nem összehasonlítás, hanem a COBIT maga.

Megcélzott információ-kritériumok

Információ-kritériumok	
+	Eredményesség
+	Hatékonyság
+	Bizalmasság
+	Sértetlenség
+	Rendelkezésre állás
+	Megfelelőség
+	Megbízhatóság

- (+) Gyakran célzott
- (o) Közepesen célzott
- (-) Nem, vagy ritkán célzott

Érintett IT erőforrások

IT erőforrások	
+	Alkalmazások
+	Információ
+	Infrastruktúra
+	Emberek

- (+) Gyakran célzott
- (o) Közepesen célzott
- (-) Nem, vagy ritkán célzott

Dokumentum leírása és tartalma

A vállalatirányítás (az a rendszer, amely segítségével a vállalatokat irányítják és kontrollálják) és az informatikai irányítás (az a rendszer, amellyel a szervezeti informatikai szolgáltatásokat irányítják és kontrollálják) a COBIT szempontjából szoros kapcsolatban állnak egymással. A vállalatirányítás és az informatikai irányítás kölcsönösen nem megfelelőek. Az informatikai szolgáltatások kiterjeszthetik és

befolyásolhatják a szervezet teljesítményét, de megfelelően kell azokat irányítani. Másrészt az üzleti folyamatok az informatikai folyamatokból nyerik az információt, és ezt a kölcsönhatást szintén irányítani kell.

E témakörben a tervezés-cselekvés-ellenőrzés-korrekció (plan-do-check-act, PDCA) életciklus ciklus nyilvánvalóvá vált. A PDCA életciklus koncepciót általában strukturált probléma megoldási és javítási folyamatokban használják. A PDCA ciklust, Deming ciklusként, vagy Deming kerékként ismerik a folyamatos javítási folyamatokban. Az információ szükségletet (vállalatirányítás) és az információszolgáltatást (informatikai irányítás) mérhető és konstruktív indikátorokkal kell megtervezni (tervezés). Az információt és az informatikai rendszereket ki kell fejleszteni, szolgáltatni és felhasználni (cselekvés). A szolgáltatott és felhasznált információkat összehasonlítják az tervezés során meghatározott indikátorokkal (ellenőrzés). A tervtől való eltéréseket vizsgálják, és javító intézkedéseket tesznek (korrekció).

A függőségek figyelembevételével nyilvánvalóvá válik, hogy az informatikai folyamatok nem öncélúak, hanem az üzleti és menedzsment folyamatokba szervesen integrált célra vezető eszközök.

Az ITGI az informatikai irányítást a következőképp definiálta:

Az informatikai irányítás a felső vezetés és az igazgatótanács felelőssége. Az informatikai irányítás a vállalatirányítás szerves része és tartalmazza a vezetési és szervezeti struktúrákat, folyamatokat és biztosítja, hogy a szervezeti informatika fenntartsa és kiterjessze a szervezeti stratégiákat és célokat.

Informatikai irányítás a COBIT segítségével

Az informatikai irányítás a felső vezetés és az igazgatótanács felelőssége, és tartalmazza a vezetési és szervezeti struktúrákat, folyamatokat és biztosítja, hogy a szervezeti informatika fenntartsa és kiterjessze a szervezeti stratégiákat és célokat.

A COBIT támogatja az informatikai irányítást azáltal, hogy egy keretrendszert nyújt, mely biztosítja, hogy:

- az informatika illeszkedjen az üzleti tevékenységhez,
- az informatika lehetővé tegye az üzleti tevékenységek végrehajtását és maximalizálja az előnyöket,
- az informatikai erőforrásokat felelősen használják fel,
- az informatikai kockázatok kezelése megfelelő legyen.

Az informatikai irányításnak nélkülözhetetlen eleme a teljesítmény mérése. A teljesítmény mérését támogatja a COBIT, és ez a támogatás kiterjed a mérhető célkitűzések meghatározására, és figyelemmel kísérésére, az informatikai folyamatok által leszállítandó eredményre (folyamat eredmény) és annak leszállítási módjára (folyamat képesség és teljesítmény) vonatkozóan.

COBIT folyamatok

A COBIT az informatikai tevékenységeket négy szakterületbe csoportosítja (ME, PO, AI, DS területek). Az informatikai szolgáltatások által nyújtott bármilyen szolgáltatás az informatikai szolgáltatási életciklus része.

A már elfogadott terveket és a szervezeti struktúrákat alkalmazni lehet a szolgáltatások számára nyújtott fontosság szerint, és nem szükséges valamennyi informatikai szolgáltatáshoz új terveket kidolgozni. A már elfogadott terveket és a szervezeti struktúrákat alkalmazni lehet a szolgáltatások számára nyújtott fontosság szerint, és nem szükséges valamennyi informatikai szolgáltatáshoz új terveket kidolgozni.

Az ezt követően kidolgozott szolgáltatásoknál figyelemmel kell lenni a bevezetés és ellenőrzés módjára a már működő szolgáltatásoknál. A már működő szolgáltatásoknál. Az egyedi szolgáltatások informatikai irányítási szempontból nem lényegesek.

A tervezés központjában a korábban említett PDCA ciklust kell tartani az informatika által nyújtott szolgáltatások egészére. A tervezés központjában a korábban említett PDCA ciklust kell tartani az informatika által nyújtott szolgáltatások egészére.

Valamennyi folyamat leírása a következő információkat tartalmazza:

- a folyamat leírását,
- a kontrol irányelveket,
- a folyamat által érintett információ-kritériumokat
- a folyamat által érintett informatikai erőforrásokat,
- az informatikai irányítás fókusz területeit
- a folyamat bemeneteit és kimeneteit
- tevékenység-felelős hozzárendelési (RACI) ábráját
- a célokat és a metrikát

Információ-követelmény

Az üzleti célkitűzések elérése érdekében az információknak ki kell elégíteniük bizonyos kontroll kritériumokat, amelyeket a COBIT információkra vonatkozó üzleti követelményeknek nevez.

A szélesebb körű minőségi, pénzügyi megbízhatósági, és biztonsági követelmények alapján az alábbi hét megkülönböztethető, egymást minden bizonnyal átfedő információ-kritérium került meghatározásra:

- Eredményesség – azzal foglalkozik, hogy az információk az üzleti folyamat szempontjából jelentőséggel bírnak, és hogy az információkat időben, helyes, ellentmondásmentes és használható módon biztosítják.
- Hatékonyság – arra vonatkozik, hogy az információk az erőforrások optimális (legtermelékenyebb és leggazdaságosabb) felhasználásán keresztül kerüljenek biztosításra.
- Bizalmasság – arra vonatkozik, hogy megakadályozza, a bizalmas információk engedély nélküli nyilvánosságra hozatalát.
- Sértetlenség – az információknak a vállalati értékek és elvárások szerinti pontosságára, és teljességére, valamint az információk érvényességére vonatkozik.
- Rendelkezésre állás – azzal foglalkozik, hogy az információk akkor álljanak rendelkezésre, amikor azokra az üzleti folyamatnak szüksége van most, és a jövőben. A szükséges erőforrások, és az erőforrások szolgáltatási képességeinek védelmére is vonatkozik.
- Megfelelőség – azon törvények, jogszabályok, szabályozások és szerződéses megállapodások – azaz kívülről előírt üzleti követelmények és belső

irányelvek – betartásával kapcsolatos, amelyeknek az üzleti folyamat a tárgyát képezi.

- Megbízhatóság – a szükséges információk vezetés számára történő biztosítására vonatkozik, a vállalkozás működtetése és a pénzügyi megbízhatósági, és irányítási kötelezettségek teljesítése érdekében.

Informatikai erőforrások

A COBIT-ban azonosított informatikai erőforrások az alábbiak szerint határozhatók meg:

- Az alkalmazások automatizált felhasználói rendszerek és manuális eljárások, amelyek feldolgozzák az információkat.
- Az információk azok az adatok, összes formájukban, amelyeket az információrendszerek, mint bemeneti, feldolgozott és kimeneti adatot kezelnek, bármilyen formában használja is az üzleti tevékenység.
- Az infrastruktúra az a technológia és azok az eszközök (azaz hardver, operációs rendszerek, adatbázis-kezelő rendszerek, hálózatok, multimédia, és az azokat befogadó és támogatást biztosító környezet), amelyek lehetővé teszik az alkalmazások működését.
- Az emberek az információrendszerek és szolgáltatások tervezéséhez, szervezéséhez, beszerzéséhez, megvalósításához, szolgáltatásához, támogatásához, figyelemmel kíséréséhez és értékeléséhez szükséges munkatársak. Lehetnek belső, kiszervezet, illetve szerződéses személyek, az igényeknek megfelelően.

Érettségi modell

Az érettségi modell az informatikai folyamatok feletti irányítást és kontrollt szolgáló érettségi modellezés a szervezet értékelésének egyik módszerére épül, melynek alapján az érettség osztályozható a COBIT 34 folyamatának mindegyikére egy nem létező (1) érettségi szint és az optimalizált (5) szint között. A COBIT 34 folyamatának mindegyikére kidolgozott érettségi modellek segítségével a vezetés be tudja azonosítani az alábbiakat:

- A vállalkozás tényleges teljesítménye – Hol tart a vállalkozás ma
- Az ipar jelenlegi állapota – Az összehasonlítás
- A vállalat folyamatfejlesztési célja – Hol akar lenni a vállalat

Az érettségi attribútum táblázat felsorolja az informatikai folyamatok irányítási módjának jellemzőit és leírja, hogy hogyan alakíthatók ki a nem létező állapotból egy optimalizált folyamattá. Az attribútumok felhasználhatók átfogóbb értékeléshez, eltéréselemzéshez, és a folyamatjavítás tervezéséhez. Az érettségi attribútumok a következők:

- Tudatosság és tájékoztatás
- Irányelvek, tervek és eljárások
- Eszközök és automatizálás
- Szaktudás és tapasztalat
- Felelősség és elszámoltathatóság
- A célok kitűzése és mérése

COBIT kocka

A korábban említett komponensek (informatikai folyamatok, üzleti információ-kritériumok és erőforrások) három dimenzióban illusztrálják az informatika szerepét. Ezeket a dimenziókat a COBIT kocka tartalmazza. A COBIT kocka megtalálható a COBIT 4.1 „COBIT Keretrendszer” című fejezetében.

Az informatikai folyamatok és kontroll célkitűzéseket, tevékenység célokat, kulcs teljesítmény indikátorokat, kulcs célindikátorokat és érettségi modelleket a COBIT tartalmazza.

További információkért ld. a COBIT Keretrendszert és Mellékleteit.

További hivatkozások

Internet	
ISACA	www.isaca.org/cobit
ITGI	www.itgi.org
ISACA HuC	www.isaca.hu

4. Az adatvédelmi törvény áttekintése

A dokumentum osztályozása

Az 1992. évi LXIII. törvény a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról (adatvédelmi törvény) egy jogszabály.

Kibocsátó

A törvényeket a Magyar Köztársaság alkotmánya (1949. évi XX. törvény) és a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény alapján a Magyar Köztársaság Országgyűlése alkotja.

Az adatvédelmi törvény 1992. november 17-én került kihirdetésre.

Az Európai Unió jogának való megfelelés miatt az adatvédelmi törvény megfelel a 95/46/EK számú irányelvben foglaltaknak.

A kiadvány célja

Az adatvédelmi törvény célja annak biztosítása, hogy - ha a törvényben meghatározott jogszabály kivételt nem tesz - személyes adatával mindenki maga rendelkezzen, és a közérdekű adatokat mindenki megismerhesse.

A törvényben foglaltaktól eltérni csak akkor lehet, ha azt e törvény kifejezetten megengedi.

A törvény szerint megengedett kivételt csak meghatározott adatfajtára és adatkezelőre együttesen lehet megállapítani.

Üzleti hajtóerő a megvalósításhoz

Az adatvédelmi szabályok betartása növeli a szervezet iránti bizalmat az ügyfelek, vevők részéről és a stakeholderek részéről, így versenyelőnyt jelenthet, kifejezetten az információ-intenzív tevékenységek körében.

A megvalósítás hiányából fakadó veszélyek

Az adatvédelmi szabályok betartása törvényi kötelezettség. Büntető-, polgári-, vagy az Adatvédelmi Biztos eljárásában komoly anyagi és erkölcsi veszteséget jelenthet azok meg nem tartása.

Célközönség

Az adatvédelmi törvény hatálya a Magyar Köztársaság területén folytatott minden olyan adatkezelésre és adatfeldolgozásra kiterjed, amely természetes személy adataira vonatkozik, valamint amely közérdekű adatot vagy közérdekből nyilvános adatot tartalmaz.

A törvényt a teljesen vagy részben automatizált eszközzel, valamint a manuális módon végzett adatkezelésre és adatfeldolgozásra egyaránt alkalmazni kell.

Nem kell alkalmaznia a törvény rendelkezéseit a természetes személynek a kizárólag saját személyes céljait szolgáló adatkezeléseire.

Időszerűség

Az adatvédelmi törvény 1992. november 17-én került kihirdetésre.

A közlönyállapothoz képest az adatvédelmi törvény 14 esetben került módosításra, legutolsó változata 2007. december 1-jétől hatályos.

Tanúsítási lehetőség

Jelenleg nincsen hivatalosan elfogadott tanúsítási lehetőség. A Magyar Köztársaságban Adatvédelmi Biztos működik, de nem végez kérelemre teljes körű szervezeti ellenőrzést.

Lehetőség van adatvédelmi audit lefolytatására az intézmény keretein belül.

Személyek tanúsítására nincs hivatalosan elfogadott lehetőség, de léteznek belső adatvédelmi felelős képzések.

Terjesztés

Az adatvédelmi törvényt a Magyar Köztársaságban alkalmazzák és hivatalosan csak magyar nyelven érhető el.

Teljesség

Az adatvédelmi törvény adatvédelmi jogi szempontból alapvetően megfelel a szakmai követelményeknek.

Az informatikai követelmények szempontjából az adatvédelmi törvény nem törekszik teljes körűsége.

Hozzáférhetőség

Az adatvédelmi törvény hivatalosan a Magyar Közlönyben, a Magyar Köztársaság hivatalos lapjában és a www.magyarország.hu kormányzati portálon érhető el.

Ezek mellett az adatvédelmi biztos honlapján, a www.adatvedelmibiztos.hu oldalon magyar³⁴⁰ és angol³⁴¹ nyelven is elérhető a jogszabály.

Megcélzott COBIT folyamatok

COBIT 4.1 folyamatok	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Tervezés és Szervezés (PO)	-	+	-	+	-	-	-	-	+	-			
Beszerezés és megvalósítás (AI)	-	-	-	-	-	-	-						
Szolgáltatás és támogatás (DS)	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	+	-	-
Figyelemmel kísérés és értékelés (ME)	-	-	-	-									

Megcélzott információ-kritériumok

Információ-kritériumok	
-	Eredményesség ³⁴²
-	Hatékonyság ³⁴³
+	Bizalmasság ³⁴⁴
+	Sértetlenség
+	Rendelkezésre állás ³⁴⁵
-	Megfelelőség
-	Megbízhatóság

(+) Gyakran célzott

(o) Közepesen célzott

(-) Nem, vagy ritkán célzott

Érintett IT erőforrások

IT erőforrások

³⁴⁰ <http://www.adatvedelmibiztos.hu/abi/index.php?menu=8> [2010.09.14.]

³⁴¹ http://www.adatvedelmibiztos.hu/dpc/index.php?menu=gyoker/relevant/national/1992_LXIII [2010.09.14.]

³⁴² Bár a hivatkozott COBIT kontrollok alapján közepesen célzott információ-kritérium az eredményesség, a jogszabályban nem érintett terület

³⁴³ Bár a hivatkozott COBIT kontrollok alapján közepesen célzott információ-kritérium a hatékonyság, a jogszabályban nem érintett terület

³⁴⁴ A bizalmasság kritériuma csak a személyes adatok tekintetében merül fel.

³⁴⁵ A rendelkezésre állás kritériuma elsősorban a közérdekű adatok tekintetében, másodsorban a személyes adatok tekintetében merül fel.

-	Alkalmazások ³⁴⁶
+	Információ*
o	Infrastruktúra
o	Emberek ³⁴⁷

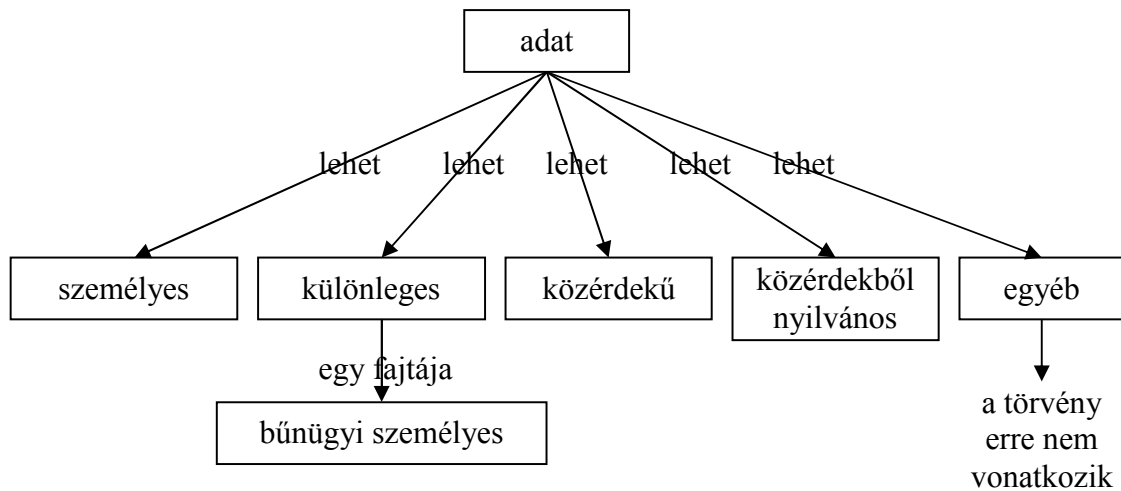
- (+) Gyakran célzott
(o) Közepesen célzott
(-) Nem, vagy ritkán célzott

* Csak az információ zárt körére vonatkozik, amelyek a következők:

- **személyes adat:** bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. A személy különösen akkor tekinthető azonosíthatónak, ha őt - közvetlenül vagy közvetve - név, azonosító jel, illetőleg egy vagy több, fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző tényező alapján azonosítani lehet
- **különleges adat:**
 - a) a faji eredetre, a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviseleti szervezeti tagságra,
 - b) az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre, a szexuális életre vonatkozó adat, valamint a bűnügyi személyes adat
- **bűnügyi személyes adat:** a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetőleg a bűncselekmények felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat
- **közérdekű adat:** az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, valamint a tevékenységére vonatkozó, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől
- **közérdekből nyilvános adat:** a közérdekű adat fogalma alá nem tartozó minden olyan adat, amelynek nyilvánosságra hozatalát vagy hozzáférhetővé tételét törvény közérdekből elrendeli

³⁴⁶ A jogszabályban közvetlenül nem érintett IT erőforrások az alkalmazások, de több esetben értelmezhetőek a követelmények az alkalmazásokra is. A részletes megfeleltetésben egy teljes követelmény-csoport, az alkalmazás-kontrollok (AC) fedik le a területet.

³⁴⁷ Az emberek, mint IT erőforrás csak a belső adatvédelmi felelős és az Adatvédelmi Biztos esetében érintettek.

1. ábra: Konceptiós térkép az adatokról az Avtv. szerint

Dokumentum leírása és tartalma

Az Avtv. a személyes adatok védelmére és a közérdekű adatok nyilvánosságára vonatkozó általános követelményeket fogalmazza meg, amelyeket a törvényben meghatározott kivételektől (pl. magánszemély magáncélú adatkezelése) eltekintve minden esetben alkalmazni kell. Egyes területekre (pl. egészségügy, direkt marketing) szektorális szabályok is vonatkoznak, amelyeket külön törvény határoz meg.

Az Avtv. tartalmazza az érintettek jogait és kötelezettségeit és az adatkezelésre vonatkozó általános szabályokat. Az Avtv. kevés direkt utalást tartalmaz az informatikai rendszerekre vonatkozó kontrollok tekintetében.

További hivatkozások

Internet	
Adatvédelmi Biztos	http://www.adatvedelmibiztos.hu/
Országgyűlés	http://www.parlament.hu/
Kormányzati portál	http://www.magyarorszag.hu/

5. Magas szintű megfeleltetés

Áttekintés

Ez a fejezet tartalmazza az Avtv.-ben meghatározott jogszabályi követelményeknek (bekezdéseknek) a COBIT kontroll-célkitűzéseivel való megfeleltetésének az eredményét. Az eredmény összefoglalása tátható a 2. ábrán.

COBIT 4.1 folyamatok													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Tervezés és Szervezés (PO)	-	+	o	+	-	o	o	-	o	-			
Beszerezés és megvalósítás (AI)	o	o	-	-	-	o	o						
Szolgáltatás és támogatás (DS)	o	-	o	o	o	-	-	+	-	o	+	o	o
Figyelemmel kísérés és értékelés (ME)	o	-	o	-									

2. ábra: A lefedettség kvalitatív áttekintése

Jelmagyarázat:

(+) Jelentős egyezés (legalább 5 bekezdés került társításra COBIT folyamatokhoz)

(o) Kisebb mértékű egyezés (1-4 bekezdés került társításra)

(-) Nem kapcsolódó (nem került bekezdés társításra)

Satírozott rubrika: nincs ilyen folyamat

Tervezés és Szervezés

PO1 Az informatikai stratégiai terv meghatározása

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

PO2 Az információ-architektúra meghatározása

Öt jogszabályi követelmény (2. §, 3. § (1), 3. § (2), 5. § (1), 10. § (1)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

PO3 A technológiai irány kijelölése

Egy jogszabályi követelmény (10. § (1)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

PO4 Az informatikai folyamatok, szervezet és a kapcsolatok meghatározása

Hat jogszabályi követelmény (4/A. § (1), 4/A. § (3), 4/A. § (4), 10. § (1), 31/A. § (1), 31/A. § (2)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

PO5 Az informatikai beruházások irányítása

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

PO6 Tájékoztatás a vezetői célokról és irányról

Egy jogszabályi követelmény (31/A. § (2)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

PO7 Az informatikai humán erőforrások kezelése

Egy jogszabályi követelmény (31/A. § (2)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

PO8 Minőségirányítás

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

PO9 Az informatikai kockázatok felmérése és kezelése

Egy jogszabályi követelmény (10. § (1)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

PO10 A projektek irányítása

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

Beszerezés és megvalósítás**AI1 Az automatizált megoldások meghatározása**

Egy jogszabályi követelmény (9/A. § (1)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

AI2 Az alkalmazási szoftverek beszerzése és karbantartása

Egy jogszabályi követelmény (10. § (1)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

AI3 A technológiai infrastruktúra beszerzése és karbantartása

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

AI4 Az üzemeltetés és a használat támogatása

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

AI5 Az informatikai erőforrások beszerzése

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

AI6 A változtatások kezelése

Egy jogszabályi követelmény (10. § (1)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

AI7 A megoldások és változtatások üzembe helyezése és bevizsgálása

Egy jogszabályi követelmény (10. § (2)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

Szolgáltatás és támogatás**DS1 A szolgáltatási szintek meghatározása és betartása**

Egy jogszabályi követelmény (4/A. § (4)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

DS2 Külső szolgáltatások igénybevételének irányítása

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

DS3 Teljesítmény- és kapacitáskezelés

Egy jogszabályi követelmény (19. § (2)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

DS4 A szolgáltatás folyamatosságának biztosítása

Egy jogszabályi követelmény (10. § (1)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

DS5 A rendszerek biztonságának megvalósítása

Három jogszabályi követelmény (10. § (1), 10. § (2), 20. § (2)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

DS6 A költségek azonosítása és felosztása

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

DS7 A felhasználók oktatása és képzése

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

DS8 A rendkívüli események kezelése és a felhasználói támogatás működtetése

Hat jogszabályi követelmény (9/A. § (2), 12. § (1), 12. § (2), 13. § (2), 13. § (3), 15. §) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

DS9 Konfigurációkezelés

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

DS10 Problémakezelés

Egy jogszabályi követelmény (4/A. § (1)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

DS11 Az adatok kezelése

Hat jogszabályi követelmény (7. § (1), 10. § (1), 10. § (2), 14. § (1), 14. § (2), 19. § (2)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

DS12 A fizikai környezet biztosítása

Két jogszabályi követelmény (10. § (1), 10. § (2)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

DS13 Az üzemeltetés irányítása

Egy jogszabályi követelmény (4/A. § (2)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

Figyelemmel kísérés és értékelés

ME1 Az informatika teljesítményének figyelemmel kísérése és értékelése

Egy jogszabályi követelmény (4/A. § (1)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

ME2 A belső irányítási és ellenőrzési rendszer figyelemmel kísérése és értékelése

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

ME3 Külső követelményeknek való megfelelés biztosítása

Két jogszabályi követelmény (9/A. § (1), 10. § (1)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

ME4 Az informatikai irányítás megteremtése

Nem volt olyan jogszabályi követelmény, amely ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető lett volna.

IT rendszerekkel szemben támasztott általános követelmények (AC)

Kilenc jogszabályi követelmény (7. § (1), 7. § (2), 8. § (1), 8. § (2), 9. § (1), 9/A. § (1), 9/A. § (2), 10. § (1), 10. § (2)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

Folyamatokkal szemben támasztott általános követelmények (PC)

Két jogszabályi követelmény (4/A. § (1), 5. § (1)) volt ennek a COBIT folyamatnak megfeleltethető.

6. Részletes megfeleltetés

(F) Felülmúlt

(T) Teljes lefedettség

(R) Részleges, valamely szempont(ok) lefedve

(N) Nincs lefedve

Kontroll célkitűzésenkénti különös követelmények

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸	adatvédelmi törvény	
	lefed.	követelmény

³⁴⁸ Source: COBIT 4.1. ©1996-2007 ITGI. All rights reserved. Used by permission.

A felhasználást a jogtulajdonos ITGI 2010. augusztus 5-én kelt felhasználási engedélyében jelen disszertációban lehetővé tette.

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO1	Az informatikai stratégiai terv meghatározása		
PO1.1	<p>Az informatikai érték menedzsment</p> <p>Együtt kell működni az üzleti területekkel annak biztosítása érdekében, hogy a vállalat informatikával támogatott beruházásaiból álló portfólióban levő programok szilárd alapon álló üzleti tervekre épüljenek. Fel kell ismerni azt, hogy léteznek kötelező, stratégiát közvetlenül alátámasztó és lehetőség szerint megvalósítható befektetések, amelyek eltérőek összetettségüket és a források elosztásának szabadságfokát illetően. Az informatikai folyamatoknak eredményesen és hatékonyan kell biztosítaniuk a programok megvalósításához szükséges informatikai elemeket, és korán figyelmeztetniük kell a tervtől történő bárminemű olyan eltérés esetén, beleértve a költséget, ütemtervet, illetve funkcionalitást, amely hatást gyakorolhat a programok elvárt eredményeire. Az informatikai szolgáltatásokat méltányos, és érvényesíthető szolgáltatási szint megállapodások szerint kell megvalósítani. Egyértelműen kell kijelölni az előnyök sikeres megvalósításának és a költség kontrollálásának a felelősét és a tevékenységét figyelemmel kell kísérni. A megtérülés elemzések részrehajlás mentes, átlátható, ismételhető és összehasonlítható értékelését kell megteremteni, beleértve a pénzben kifejezett értéket, az adott képesség le nem szállításának kockázatát, és az elvárt előnyök meg nem valósításának a kockázatát.</p>	N	
PO1.2	<p>Az üzleti tevékenység és az informatika illesztése</p> <p>Kétirányú folyamatokat kell megteremteni, az oktatás és a stratégiai tervezésben történő kölcsönös részvétel folyamatainak létrehozása, az üzleti területek és az informatika illesztésének és integrálásának érdekében. Az üzlet és az informatika kényszerfeltételei közti egyeztetést kell tartani a prioritásokban történő közös megállapodás érdekében.</p>	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO1.3	Jelenlegi szolgáltatási képesség és teljesítmény értékelése A megoldás és szolgáltatásnyújtás jelenlegi képességét és teljesítményét értékelni kell egy olyan alapszint meghatározása érdekében, amelyhez a jövőbeli követelmények viszonyíthatók. A teljesítményt meg kell határozni abból a szempontból, hogy az informatika mennyiben járul hozzá az üzleti célkitűzésekhez, funkcionalitásokhoz, stabilitásokhoz, összetettséghez, költségekhez, erősségekhez és gyengeségekhez.	N	
PO1.4	Informatikai stratégiai terv Egy olyan stratégiai tervet kell létrehozni, amely meghatározza az érintett érdekelt felekkel együttműködve, hogy az informatikai célok hogyan fognak hozzájárulni a vállalat stratégia célkitűzéseiseihez, és a mik a vonatkozó költségek és kockázatok. Tartalmaznia kell, hogy az informatika hogyan fogja támogatni az informatika által támogatott beruházási programokat, informatikai szolgáltatásokat és informatikai eszközöket. Az informatikának meg kell határoznia a célkitűzések teljesülésének módját, az alkalmazandó méréseket, valamint az érintett felek formális jóváhagyásának megszerzésére vonatkozó eljárásokat. Az informatikai stratégiai tervnek le kell fednie a beruházási / működtetési költségvetést, a finanszírozási forrásokat, a forrásbiztosítási stratégiát, a beszerzési stratégiát, és a jogi és szabályozási követelményeket. A stratégiai tervnek kellőképpen részletesnek kell lennie ahhoz, hogy lehetővé tegye az informatikai taktikai tervek meghatározását.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO1.5	<p>Informatikai taktikai tervek</p> <p>Az informatikai stratégiai terv alapján informatikai taktikai tervek portfolióját kell kialakítani. A taktikai terveknek ki kell térniük az informatika által támogatott beruházási programokra, informatikai szolgáltatásokra és az informatikai eszközökre. A taktikai terveknek be kell mutatniuk a szükséges informatikai kezdeményezéseket, az erőforrás követelményeket, és azt, hogy az erőforrások felhasználása és az előnyök megvalósítása hogyan lesz figyelemmel kísérve és menedzselve. A taktikai terveknek kellőképpen részletesnek kell lenniük ahhoz, hogy lehetővé tegyék a projekt tervek meghatározását. A projekt és a szolgáltatás portfoliók elemzésével tevékenyen kell menedzselni az informatikai taktikai terveket és kezdeményezéseket.</p>	N	
PO1.6	<p>Informatikai portfolió menedzsment</p> <p>Az üzleti területekkel együtt tevékenyen kell menedzselni a konkrét stratégiai üzleti célkitűzések eléréséhez szükséges, informatikával támogatott beruházási programok portfolióját, a programok beazonosítása, meghatározása, értékelése, rangsorolása, kiválasztása, kezdeményezése, menedzselése és kontrolálása révén. Ennek ki kell terjednie a kívánt üzleti eredmények tisztázására, annak biztosítására, hogy a program célkitűzései támogatják az eredmények elérését, az eredmények eléréséhez szükséges erőfeszítések teljes terjedelmének megértésére, a támogató intézkedésekért való felelősség egyértelmű kijelölésére, a programon belül a projektek meghatározására, az erőforrások és a finanszírozás elkülönítésére, a hatáskör átruházására és a program indításakor a program elkezdéséhez szükséges projektek indítása.</p>	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO2	Az információ-architektúra meghatározása		
PO2.1	Vállalati információ-architektúra modell Egy vállalati információmodellt kell bevezetni és naprakészen tartani a PO1-ben ismertetett informatikai tervekkel konzisztens módon történő alkalmazásfejlesztés és döntéstámogatás lehetővé tétele érdekében. A modellnek oly módon kell elősegítenie az információknak az üzleti területek általi optimális létrehozatalát, felhasználását és megosztását, hogy az megőrizze a sértetlenséget, és rugalmas, működő, gazdaságos, időszerű, biztonságos és a hibáknak ellenálló legyen.	R	<p>3. § (1) Személyes adat akkor kezelhető, ha</p> <p>a) ahhoz az érintett hozzájárul, vagy</p> <p>b) azt törvény vagy - törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben - helyi önkormányzat rendelete elrendeli.</p> <p>3. § (2) Különleges adat akkor kezelhető, ha</p> <p>a) az adatkezeléshez az érintett írásban hozzájárul, vagy</p> <p>b) a 2. § 2. a) pontjában foglalt adatok esetében, az nemzetközi egyezményen alapul, vagy Alkotmányban biztosított alapvető jog érvényesítése, továbbá a nemzetbiztonság, a bűnmegelőzés vagy a bűnüldözés érdekében törvény elrendeli;</p> <p>c) egyéb esetekben azt törvény elrendeli.</p> <p>5. § (1) Személyes adatot kezelni csak <u>meghatározott célból</u>, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak.</p> <p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és <u>szervezési intézkedéseket</u> és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***</p>
PO2.2	Vállalati adatszótár és adatszintaktikai szabályok Egy olyan vállalati adatszótárt kell naprakészen tartani, amely tartalmazza a szervezet adatszintaktikára vonatkozó szabályait. Ennek a szótárnak lehetővé kell tennie az adatelemek alkalmazások és rendszerek közti megosztását, elő kell segítenie az informatikai és az üzleti felhasználók között az adatok közös értelmezését, és meg kell előznie az ezzel összeegyeztethetetlen adatelemek létrehozását.	R	<p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és <u>szervezési intézkedéseket</u> és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***</p>

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO2.3	<p>Adatosztályozási rendszer</p> <p>Egy olyan a szervezet egészére vonatkozó osztályozási sémát kell létrehozni, mely a vállalati adatok kritikus jelentőségén és bizalmas jellegén alapul (például nyilvános, bizalmas, szigorúan titkos). Ennek a sémának tartalmaznia kell az adatokért való felelősségre vonatkozó részleteket; a megfelelő biztonsági szintek és védelmi intézkedések meghatározását és az adat megőrzési és megsemmisítési követelmények, a kritikus jelentőség és bizalmasság rövid ismertetését. Ezt kell felhasználni az olyan kontrollok alkalmazásának alapjául, mint például a hozzáférési jogosultságok ellenőrzése, az archiválás, illetve a titkosítás.</p>	T	<p>2. § E törvény alkalmazása során:</p> <p>1. <i>személyes adat</i>: bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. A személy különösen akkor tekinthető azonosíthatónak, ha őt - közvetlenül vagy közvetve - név, azonosító jel, illetőleg egy vagy több, fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző tényező alapján azonosítani lehet;</p> <p>2. <i>különleges adat</i>:</p> <p>a) a faji eredetre, a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviseleti szervezeti tagságra,</p> <p>b) az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre, a szexuális életre vonatkozó adat, valamint a bűnügyi személyes adat;</p> <p>3. <i>bűnügyi személyes adat</i>: a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetőleg a bűncselekmények felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat;</p> <p>4. <i>közérdekű adat</i>: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, valamint a tevékenységére vonatkozó, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől;</p> <p>5. <i>közérdekből nyilvános adat</i>: a közérdekű adat fogalma alá nem tartozó minden olyan adat, amelynek nyilvánosságra hozatalát vagy hozzáférhetővé tételét törvény közérdekből elrendeli;</p> <p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és <u>szervezési intézkedéseket</u> és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi</p>

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO2.4	Adatok sértetlenségének biztosítása Olyan eljárásokat kell meghatározni és megvalósítani, amelyek biztosítják az elektronikus formában tárolt összes adat, úgymint az adatbázisok, adattárházak és adatarchívumok sértetlenségét és konzisztenciáját.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a <u>technikai és szervezési intézkedéseket</u> és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.
PO3	A technológiai irány kijelölése		
PO3.1	Technológiai irány tervezése A létező és a kialakulóban levő technológiákat elemezni kell és azt megtervezni, hogy mely technológiai irány megfelelő az informatikai stratégia és az üzleti rendszerek architektúrájának megvalósításához. Továbbá a tervben azt is azonosítani kell, hogy mely technológiák rendelkeznek azzal a potenciállal, hogy üzleti lehetőségeket teremtsenek. A tervnek foglalkoznia kell a rendszerek architektúrájával, a technológiai iránnyal, a migrációs stratégiákkal és az infrastruktúra elemekkel kapcsolatos rendkívüli helyzet kezelésének kérdéseivel.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a <u>technikai és szervezési intézkedéseket</u> és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.
PO3.2	Műszaki infrastruktúra terv Az informatikai, stratégiai és taktikai terveknek megfelelő technológiai infrastruktúra tervet kell létrehozni és naprakészen tartani. A tervnek a technológiai irányon kell alapulniuk, és tartalmaznia kell a rendkívüli helyzetekre vonatkozó megoldásokat, és iránymutatást a technológiai erőforrások beszerzésére vonatkozóan. Figyelembe kell vennie a versenykörnyezet változásait, az információrendszerekhez szükséges személyzet és beruházások méretgazdaságosságát, és a platformok és alkalmazások javított együttműködését.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a <u>technikai és szervezési intézkedéseket</u> és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.
PO3.3	Jövőbeli trendek és jogszabályváltozások figyelemmel kísérése Folyamatot kell működtetni az üzleti szektor, az iparág, a technológia, az infrastruktúra, a jogi és szabályozási környezeti trendek figyelemmel kísérése céljából. Ezen trendek következményeit be kell építeni az informatikai technológiai infrastruktúra terv kidolgozása során.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO3.4	Műszaki szabványok A vállalat minden része számára következetes, eredményes és biztonságos technológiai megoldások nyújtása érdekében egy technológiai fórumot kell létrehozni, mely technológiai útmutatásokat, infrastruktúra termékekkel kapcsolatos tanácsadást, a technológia kiválasztásával kapcsolatos útmutatást, valamint ezen szabványok, és útmutatások betartásának mérését biztosítja. Ennek a fórumnak kell meghatároznia a technológiai szabványokat és gyakorlatot az üzleti jelentőségük, a kockázatok és a külső követelményeknek való megfelelés alapján.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a <u>technikai</u> és szervezési <u>intézkedéseket</u> és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.
PO3.5	Informatikai architektúra bizottság Egy informatikai architektúra bizottságot kell létrehozni az architektúra útmutatások, és az alkalmazásukra vonatkozó tanácsadás és a megfelelés ellenőrzésének biztosítása céljából. Ennek a szervezetnek kell irányítania az informatikai architektúra tervezését, biztosítva azt, hogy az lehetővé teszi az üzleti stratégia megvalósítását, és a szabályozási megfelelési és a működésfolyamatossági követelmények figyelembe vételét. Ez összefüggésben van / kapcsolódik a PO2 "Az információ-architektúra meghatározása" folyamathoz.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a <u>technikai</u> és szervezési <u>intézkedéseket</u> és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.
PO4	Az informatikai folyamatok, szervezet és a kapcsolatok meghatározása		
PO4.1	Informatikai folyamat keretrendszer Informatikai folyamat keretrendszert kell meghatározni az informatikai stratégiai terv végrehajtása céljából. E keretrendszernek tartalmaznia kell egy informatikai folyamat struktúrát és kapcsolatokat (például a folyamat hiányosságok és az átfedések kezelése céljából), a felelősséget, az érettséget, a teljesítménymérést, a javítást, a megfelelést, a minőségügyi célokat és az azok eléréséhez szükséges terveket. Biztosítani kell az integrációt az olyan folyamatok között, amelyek konkrétan az informatikával, a vállalati portfólió kezelésével, az üzleti folyamatokkal és az üzleti tevékenység változtatási folyamataival kapcsolatosak. Az informatikai folyamat keretrendszernek integrálva kell lennie egy minőségirányítási rendszerbe (QMS) és a belső irányítási és ellenőrzési keretrendszerbe.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO4.2	Informatikai stratégiai bizottság Igazgatótanácsi szinten létre kell hozni egy informatikai stratégiai bizottságot. Ennek a bizottságnak kell gondoskodnia arról, hogy a vállalatirányítás részeként az informatika irányításával megfelelően foglalkoznak; tanácsot kell adnia a stratégiai irányt illetően; és felül kell vizsgálnia a jelentősebb beruházásokat a teljes igazgatótanács nevében.	N	
PO4.3	Informatikai irányító bizottság Egy informatikai irányító bizottságot (illetve egy azzal egyenértékű bizottság) kell létrehozni, amely a felső vezetés, és az üzleti és az informatikai vezetés képviselőiből áll az alábbiak érdekében: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Az informatikával támogatott beruházási programok fontossági sorrendjének meghatározása a vállalkozás üzleti stratégiájával és prioritásaival összhangban ▪ A projektek állapotának nyomon követése, és az erőforrás konfliktusok feloldása ▪ A szolgáltatási szintek és a szolgáltatásfejlesztések figyelemmel kísérése 	N	
PO4.4	Az informatikai funkció szervezetben belüli elhelyezése Az informatikai funkciót általános szervezeti struktúrában egy olyan üzleti modell szerint kell elhelyezni, hogy az az informatikának a vállalatban belül betöltött jelentőségének megfelelően, különösen annak megfelelően, hogy mennyire kritikus jelentőséggel bír az üzleti stratégia szempontjából, és hogy a működés mennyire függ az informatikától. Az informatikai igazgató alárendeltségének összhangban kell lennie az informatika szervezetben belüli jelentőségével.	N	
PO4.5	Az informatikai szervezet felépítése Egy olyan belső és külső informatikai szervezeti struktúrát kell létrehozni, amely tükrözi az üzleti igényeket. Ezen kívül egy folyamatot kell bevezetni az informatikai szervezeti struktúra időszakonkénti felülvizsgálatára annak érdekében, hogy a személyzeti követelmények, és az erőforrás stratégiák a várható üzleti célkitűzéseknek, és a változó körülményeknek megfeleljenek.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO4.6	Szerepkörök és felelőségek kialakítása Az informatikai munkatársak és a végfelhasználók szerepköreit és felelőségeit oly módon kell kialakítani és ismertetni, hogy az informatikai munkatársak és a felhasználók között el legyen különítve a hatáskör, a felelőségek és a szervezet igényeinek kielégítéséért való felelősség tekintetében.	R	31/A. § (1) Az adatkezelő, illetőleg az adatfeldolgozó szervezetén belül, közvetlenül a szerv vezetőjének felügyelete alá tartozó - jogi, közigazgatási, számítástechnikai vagy ezeknek megfelelő, felsőfokú végzettséggel rendelkező - <u>belső adatvédelmi felelőst</u> kell kinevezni vagy megbízni: a) az országos hatósági, munkaügyi vagy bünyügyi adatállományt kezelő, illetőleg feldolgozó adatkezelőnél és adatfeldolgozónál; b) a pénzügyi szervezetenél; c) a távközlési és közüzemi szolgáltatónál.
PO4.7	Informatikai minőségbiztosítási felelősség A minőségbiztosítási (QA) funkció teljesítményéért való felelősség ki kell jelölni, és a minőségbiztosítási munkacsoportot el kell látni a megfelelő minőségbiztosítási rendszerekkel, ellenőrzési és tájékoztatási szaktudással. Gondoskodni kell arról, hogy a minőségbiztosítási csoport szervezeti helye és felelőségei, valamint mérete megfeleljen a szervezet követelményeinek.	N	
PO4.8	Kockázatokért, biztonságért és a megfelelőségért való felelősség Az informatikával kapcsolatos kockázatok tulajdonosi szerepét és felelősségét a szervezetben a megfelelő felsővezetői szintjébe kell beilleszteni. Meg kell határozni, és ki kell jelölni az informatikai kockázatok kezelése szempontjából kritikus jelentőségű szerepköröket, úgymint az információbiztonságért, a fizikai biztonságért és a megfelelőségért való konkrét felelősséget. Vállalati szinten kell meghatározni a kockázatkezelési és biztonságirányítási felelősséget a szervezeti egységeken átívelő kérdések kezelése érdekében. További biztonságirányítási felelőségek kijelölése válhat szükségessé rendszer specifikus szinten, az adott rendszerre vonatkozó biztonsági kérdések rendezése érdekében. Meg kell szerezni a felső vezetés iránymutatását az informatikai kockázatvállalási hajlandóság mértékéről, és az informatikai maradványkockázatokat jóvá kell hagyni velük.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a <u>technikai</u> és szervezési <u>intézkedéseket</u> és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek. 31/A. § (2) A belső adatvédelmi felelős: b) <u>ellenőrzi</u> e törvény és az adatkezelésre vonatkozó más jogszabályok, valamint a belső adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatok rendelkezéseinek és az adatbiztonsági <u>követelményeknek</u> a <u>megtartását</u> ;

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO4.9	Adat- és rendszer felelősség Az üzleti területeket el kell látni olyan eljárásokkal és eszközökkel, melyek lehetővé teszik számukra, hogy rendezhessék az adat- és információrendszer felelősséggel kapcsolatos kötelezettségeiket. A felelősöknek döntéseket kell hozniuk az információk és a rendszerek osztályozására, valamint azoknak az osztályozással összhangban történő védelmére vonatkozóan.	T	4/A. § (1) Az adatfeldolgozónak a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos jogait és kötelezettségeit e törvény, valamint az adatkezelésre vonatkozó külön törvények keretei között az adatkezelő határozza meg. Az adatkezelési műveletekre vonatkozó utasítások jogszerűségéért az <u>adatkezelő felel.</u> 31/A. § (1) Az adatkezelő, illetőleg az adatfeldolgozó szervezetén belül, közvetlenül a szerv vezetőjének felügyelete alá tartozó - jogi, közigazgatási, számítástechnikai vagy ezeknek megfelelő, felsőfokú végzettséggel rendelkező - <u>belső adatvédelmi felelőst</u> kell kinevezni vagy megbízni: a) az országos hatósági, munkaügyi vagy bünyügyi adatállományt kezelő, illetőleg feldolgozó adatkezelőnél és adatfeldolgozónál; b) a pénzügyi szervezetnél; c) a távközlési és közüzemi szolgáltatónál.
PO4.10	Felügyelet Megfelelő eljárásokat kell megvalósítani a felügyeltre vonatkozóan az informatikai funkción belül annak biztosítása érdekében, hogy a szerepköröket és felelősségeket szabályosan gyakorolják, valamint annak felmérése érdekében, hogy az összes munkatárs rendelkezik-e a szerepeik és felelősségi köreik teljesítéséhez szükséges megfelelő hatáskörrel és erőforrásokkal, valamint általában a kulcsfontosságú teljesítmény indikátorok (Key Performance Indicator, KPI) szemmel tartása végett.	R	31/A. § (1) Az adatkezelő, illetőleg az adatfeldolgozó szervezetén belül, közvetlenül a szerv vezetőjének felügyelete alá tartozó - jogi, közigazgatási, számítástechnikai vagy ezeknek megfelelő, felsőfokú végzettséggel rendelkező - <u>belső adatvédelmi felelőst</u> kell kinevezni vagy megbízni: a) az országos hatósági, munkaügyi vagy bünyügyi adatállományt kezelő, illetőleg feldolgozó adatkezelőnél és adatfeldolgozónál; b) a pénzügyi szervezetnél; c) a távközlési és közüzemi szolgáltatónál.
PO4.11	Feladatkörök elkülönítése A szerepköröket és felelősségeket oly módon kell megosztani, amely csökkenti annak lehetőségét, hogy egyetlen egyén veszélyeztethessen egy kritikus fontosságú folyamatot. Gondoskodni kell arról, hogy a munkatársak csak a munkakörüknek és beosztásuknak megfelelő, engedélyezett feladatokat hajtsanak végre.	R	4/A. § (3) Az adatfeldolgozó az adatkezelést érintő érdemi döntést nem hozhat, a tudomására jutott személyes adatokat kizárólag az adatkezelő rendelkezései szerint dolgozhatja fel, saját céljára adatfeldolgozást nem végezhet, továbbá a személyes adatokat az adatkezelő rendelkezései szerint köteles tárolni és megőrizni.

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO4.12	Informatikai személyzet A személyzeti állományra vonatkozó követelményeket rendszeresen, illetve az üzleti, működési, vagy az informatikai környezetben bekövetkező jelentős változtatások esetén ki kell értékelni annak biztosítása érdekében, hogy az informatikai funkció megfelelő erőforrásokkal rendelkezzen ahhoz, hogy megfelelően és szabályosan támogassa az üzleti célokat és célkitűzéseket.	N	
PO4.13	Kulcsfontosságú informatikai munkatársak A kulcsfontosságú informatikai munkatársakat meg kell határozni és be kell azonosítani (például a helyettesítő / tartalék munkatársak), és az egyetlen személy által végzett kritikus fontosságú tevékenységektől való függés mértékét minimalizálni kell.	N	
PO4.14	Szerződéses munkatársakra vonatkozó irányelvek és eljárások Gondoskodni kell arról, hogy az informatikai funkciót támogató tanácsadók, és szerződéses munkatársak ismerjék és betartsák a szervezetnek a szervezet információvagyonának védelmére vonatkozó irányelveket oly módon, hogy betartják a szerződésben rögzített követelményeket.	R	4/A. § (4) Az adatfeldolgozásra vonatkozó megbízási <u>szerződést írásba kell foglalni</u> . Az adatfeldolgozásra nem adható megbízás olyan vállalkozásnak, amely a feldolgozandó személyes adatokat felhasználó üzleti tevékenységben érdekelt.
PO4.15	Kapcsolatok Létre kell hozni és fenn kell tartani egy optimális koordinációs, kommunikációs és kapcsolattartást szolgáló struktúrát az informatikai funkció, és a különböző egyéb olyan, az informatikai funkción belüli és kívüli érdekelt felek között, mint például az igazgatótanács, a felső vezetés, a szervezeti egységek, az egyéni felhasználók, a beszállítók, a biztonsági vezetők, a kockázatkezelők, a vállalati megfelelőségi csoport, a kiszervezett tevékenységet végzők és a telephelyen kívüli vezetők.	N	
PO5	Az informatikai beruházások irányítása		
PO5.1	Pénzügyi gazdálkodási keretrendszer Létre kell hozni egy pénzügyi keretrendszert és naprakészen tartani annak érdekében, hogy menedzselni lehessen az informatikai szolgáltatásokba és informatikai eszközökbe történő beruházásokat, és az informatikai költségeket, az informatika által támogatott beruházások portfólióján, az üzleti terveken és az informatikai költségvetési terveken keresztül.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO5.2	Rangsorolás az informatikai költségvetésen belül Az üzemeltetés, a projektek és a karbantartás informatikai erőforrásai elosztásának rangsorolására szolgáló döntéshozatali folyamatot kell megvalósítani annak érdekében, hogy maximalizálva legyen az informatika hozzájárulása a vállalat informatikával támogatott beruházási program portfóliójának, és a vállalat egyéb informatikai szolgáltatásainak és eszközei a megtérülésének az optimalizálásához.	N	
PO5.3	Informatikai költségvetés elkészítése Eljárásokat kell kidolgozni és megvalósítani egy olyan költségvetés elkészítése érdekében, amely tükrözi a vállalat informatikával támogatott beruházási program portfóliójában megállapított rangsorolást, és amely tartalmazza a jelenlegi infrastruktúra üzemeltetésének és fenntartásának folyamatos költségeit. Az eljárásoknak támogatniuk kell az általános informatikai költségvetés kidolgozását, valamint az egyedi programok költségvetéseinek kialakítását, külön hangsúlyt fektetve ezen programok informatikai elemeire. Az eljárásoknak lehetővé kell tenniük az általános költségvetés és az egyedi programok költségvetéseinek folyamatos felülvizsgálatát, finomítását és jóváhagyását.	N	
PO5.4	Költség-gazdálkodás A tényleges költségeket a költségvetési tervekkel összehasonlító költség-gazdálkodási folyamatot kell megvalósítani. A költségeket figyelemmel kell kísérni, és jelenteni kell. Eltérések esetén azokat időben be kell azonosítani, és fel kell mérni ezen eltérések programokra gyakorolt hatását. Ezen programok üzleti finanszírozóival együtt megfelelő helyreigazító lépéseket kell tenni, és amennyiben szükséges, a program megtérülés elemzését aktualizálni kell.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO5.5	<p>Informatikai szolgáltatások előnyeinek menedzsmentje</p> <p>A megfelelő informatikai képességek szolgáltatásából és fenntartásából származó előnyöket figyelemmel kíséző folyamat megvalósítása. Az informatikának az üzleti tevékenységhez történő hozzájárulását – vagy az informatikával támogatott beruházási programok egyik elemeként, vagy a napi vállalati működés támogatása részeként – be kell azonosítani, és dokumentálni kell egy üzleti tervben, azt jóvá kell hagyni, figyelemmel kell kísérni, és jelenteni kell. A jelentéseket felül kell vizsgálni, és ahol lehetőségek vannak az informatika hozzájárulásának javítására, ott a megfelelő intézkedéseket meg kell határozni és meg kell tenni. Amikor az informatika hozzájárulásának változásai hatással vannak a programra, illetve amikor az egyéb kapcsolatos projektek változással vannak a programra, akkor aktualizálni kell a program megtérülés elemzését.</p>	N	
PO6	Tájékoztatás a vezetői célokról és irányról		
PO6.1	<p>Informatikai szabályozási és kontroll környezet</p> <p>Meg kell határozni az informatika kontroll környezet elemeit, összhangban a vállalat vezetési filozófiájával és működési stílusával. Ezen elemek között szerepelnie kell az informatikai beruházások által előállított értéknek, a kockázatvállalási hajlandóságnak, az integritásnak, az erkölcsi értékeknek, a személyzet alkalmasságának, az elszámoltathatósággal és felelősséggel kapcsolatos elvárásoknak / követelményeknek. A kontroll környezetnek egy olyan kultúrára kell épülnie, amely támogatja az értékek előállítását, amellet, hogy kezeli a jelentős kockázatokat, támogatja a részlegek közti együttműködést, és csapatmunkát, elősegíti a megfelelést, és a folyamatos folyamatjavítást, és kezeli a folyamat eltéréseket is (beleértve a hibás működést is).</p>	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO6.2	Vállalati informatikai kockázati és kontroll keretrendszer Ki kell dolgozni és naprakészen kell tartani a vállalat informatikai kockázatokra és kontrollra vonatkozó általános módszerét meghatározó keretrendszert összhangban az informatikai irányelvekkel, a kontroll környezettel, valamint a vállalati kockázat és kontroll keretrendszerrel.	N	
PO6.3	Informatikai irányelvek kezelése Ki kell dolgozni és naprakészen kell tartani az informatikai stratégiát támogató irányelveket. Ezen irányelveknek tartalmazniuk kell az irányelv szándékát; a szerepköröket és felelőségeket; a kivételkezelés folyamatát; a megfelelést biztosító módszert; valamint az eljárásokra, szabványokra és útmutatásokra vonatkozó hivatkozások. Érvényességüket rendszeresen meg kell erősíteni, és jóvá kell hagyni.	N	
PO6.4	Irányelvek, szabványok és eljárások bevezetése Az informatikai irányelveket teljes körűen be kell vezetni és érvényesíteni kell az összes érintett munkatárs esetében oly módon, hogy azok beépüljenek a vállalat működésébe és annak szerves részét képezzék.	R	31/A. § (2) A belső adatvédelmi felelős: <i>d) <u>elkészíti a belső adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatot;</u></i>
PO6.5	Tájékoztatás az informatikai célkitűzésekről és irányról Vállalat szerte a megfelelő érdekelt felek és felhasználók számára ismertetni kell az üzleti és az informatikai célkitűzések és irány tudatosságát és megértését.	N	
PO7	Az informatikai humán erőforrások kezelése		
PO7.1	A dolgozók felvétele és megtartása Az informatikai munkatársak toborzási folyamatait szinkronban kell tartani a szervezet általános személyügyi irányelveivel és eljárásaival (például felvétel, pozitív munkakörnyezet, eligazítás). Olyan folyamatokat kell megvalósítani, amelyek gondoskodnak arról, hogy a szervezet megfelelően hadrendbe állított informatikai munkaerővel bírjon, amely rendelkezik a szervezeti célok eléréséhez szükséges szaktudással.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO7.2	A dolgozók szaktudása Rendszeresen ellenőrizni kell a végzettségük, képzettségük és/vagy tapasztalatuk alapján azt, hogy a dolgozók rendelkeznek a szerepköreik betöltéséhez szükséges szaktudással. Az alapvető informatikai szaktudás követelményeket kell meghatározni, és ahol lehet, ott minősítési és tanúsítási programokat kell felhasználni annak ellenőrzéséhez, hogy azokat naprakészen tartják.	N	
PO7.3	Szerepek felosztása A dolgozókra vonatkozó szerepköröket, felelőségeket és kompenzációs keretrendszereket meg kell határozni, figyelemmel kell kísérni és felügyelni kell, beleértve azt a követelményt, hogy be kell tartani a vezetési irányelveket, és eljárásokat, az etikai kódexet és a szakmai eljárásokat. A felügyelet szintjének összhangban kell lennie a beosztás bizalmasságával, és az átruházott felelőségek mértékével.	N	
PO7.4	A dolgozók képzése Az informatikai alkalmazottak számára megfelelő eligazítást kell adni felvételiukkor, és folyamatos képzést kell nyújtani tudásuk, szakértelmük, képességeik, belső kontroll- és biztonságtudatosságuk a szervezet céljainak eléréséhez szükséges szinten történő fenntartása érdekében.	R	31/A. § (2) A belső adatvédelmi felelős: <i>f) gondoskodik az adatvédelmi ismeretek oktatásáról.</i>
PO7.5	Kulcsemberektől való függés A kulcsfontosságú személyektől történő kritikus függésnek való kitettséget minimalizálni kell, a tudást dokumentálni és megosztani kell, az utódlást meg kell tervezni, és helyettesítő személyzetet kell biztosítani.	N	
PO7.6	A dolgozók átvilágításának eljárásai Biztonsági átvilágítást kell beépíteni az informatikai toborzási folyamatba. Az ezen ellenőrzések időszakos felülvizsgálatának mértéke és gyakorisága a funkció bizalmasságától, és/vagy kritikus jellegétől kell függjön, és azokat alkalmazni kell az alkalmazottakra, az alvállalkozókra, és a szállítókra.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO7.7	A dolgozók teljesítményének értékelése Szükség van a szervezet céljaiból származtatott egyedi célkitűzések, bevezetett szabványok és konkrét munkaköri felelőségek alapján időben, és rendszeresen történő értékelés végrehajtására. Az alkalmazottakat a teljesítményük és munkavégzésük javítása érdekében mentori (Coaching) segítséget kell nyújtani akkor, amikor arra szükség van.	N	
PO7.8	A munkakörök változtatása és megszüntetése Megfelelő intézkedéseket kell alkalmazni a munkakörváltások, és különösen a felmondások esetén. A tudás átadását meg kell szervezni, a felelőségeket át kell ruházni, és a hozzáférési jogokat törölni kell oly módon, hogy a kockázatokat minimalizálják, és a funkció folyamatosságát garantálják.	N	
PO8	Minőségirányítás		
PO8.1	Minőségirányítási rendszer Olyan minőségirányítási rendszert (Quality Management System, QMS) kell bevezetni és fenntartani, amely szabványos, formális és folyamatos módszert biztosít az üzleti követelményekkel összhangban levő minőségirányításhoz. A QMS-nek be kell azonosítania a minőségügyi követelményeket és kritériumokat, a kulcsfontosságú informatikai folyamatokat és azok sorrendjét és interakcióit; valamint az irányelveket, kritériumokat és módszereket a nem megfelelés meghatározása, felismerése, korrigálása és megelőzése érdekében. A QMS-nek meg kell határoznia a minőségirányítás szervezeti struktúráját, tartalmaznia kell a szerepköröket, feladatokat és felelőségeket. Az összes kulcsfontosságú területnek ki kell dolgoznia saját minőségügyi terveit, összhangban a kritériumokkal és irányelvekkel, és rögzítenie kell a minőségügyi adatokat. A QMS eredményességét és elfogadottságát figyelemmel kísérni és mérni kell, és szükség esetén azon javítani kell.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO8.2	Informatikai szabványok és minőségügyi eljárások A kulcsfontosságú informatikai folyamatok szabványait, módszereit és eljárásait be kell azonosítani és naprakészen kell tartani útmutatást biztosítva a szervezetnek ahhoz, hogy a QMS szándékának megfeleljen. Az iparági bevált gyakorlatokat hivatkozásként fel kell használni a szervezet minőségügyi eljárásainak javítása és testre szabása esetén.	N	
PO8.3	Fejlesztési és beszerzési szabványok Az összes olyan fejlesztésre és beszerzésre vonatkozó szabványt át kell venni és naprakészen kell tartani, amely a végtermékként leszállítandó termék életciklusát átfogja, beleértve a kulcsfontosságú mérföldköveknél a sikeres átvétel jóváhagyását, amelyet az előre megállapított jóváhagyási szempontok alapján hajtottak végre. Figyelembe kell venni a szoftverprogramozási szabványokat; az elnevezési konvenciókat; az állomány formátumokat; az adatséma és adatszótár tervezésre vonatkozó szabványokat; a felhasználói felületre vonatkozó szabványokat; az együttműködési képességet; a rendszer teljesítmény hatékonyságát; a méretezhetőséget; a fejlesztés és tesztelés szabványait; a követelményeknek való megfelelés igazolását; a teszterveket; és a rendszerezység, a regressziós és az integrációs tesztelést.	N	
PO8.4	Ügyfél-centrikusság A minőségirányításnak az ügyfelekre kell koncentrálnia azáltal, hogy meghatározza a követelményeiket, és összhangba hozza azokat az informatikai szabványokkal és gyakorlatokkal. Szerepköröket és felelősségeket kell meghatározni a felhasználó / ügyfél és az informatikai szervezet közti konfliktus feloldása érdekében.	N	
PO8.5	Folyamatos fejlesztés A folyamatos javítást elősegítő általános minőségügyi tervet kell naprakészen tartani és rendszeresen ismertetni.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO8.6	<p>Minőség mérése, figyelemmel kísérése és felülvizsgálata</p> <p>Méréseket meg kell határozni, tervezni és megvalósítani kell a QMS-nek történő folyamatos megfelelés, valamint a QMS által szolgáltatott érték figyelemmel kísérése érdekében. A folyamatfelelősnek használnia kell az információ mérését, figyelemmel kísérését és rögzítését annak érdekében, hogy megfelelő helyesbítő és megelőző intézkedéseket tudjon tenni.</p>	N	
PO9	Az informatikai kockázatok felmérése és kezelése		
PO9.1	<p>Informatikai kockázatkezelési keretrendszer</p> <p>A szervezeten (vállalat) kockázatkezelési keretrendszerével összhangban levő informatikai kockázat kezelési keretrendszert kell működtetni.</p>	R	<p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***</p>
PO9.2	<p>Kockázatok környezetének meghatározása</p> <p>A megfelelő eredmények elérése érdekében meg kell határozni azt a környezetet, amelyben a kockázat felmérési keretrendszert alkalmazzák. Ennek tartalmaznia kell minden egyes kockázatfelmérés belső és külső környezetének meghatározását, a felmérés célját és a kockázatok értékeléséhez felhasznált kritériumokat.</p>	R	<p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***</p>
PO9.3	<p>Események azonosítása</p> <p>Azonosítani kell azon eseményeket (olyan fontos reális fenyegetések, amelyek egy jelentős, létező sebezhetőséget aknáznak ki), melyek potenciálisan negatívan befolyásolhatják a vállalat céljait, vagy működését, beleértve az üzleti, a szabályozási, a jogi, a technológiai, illetve a kereskedelmi partnerekre, a humán erőforrásokra és az üzemeltetésre vonatkozó szempontokat. Meg kell határozni a hatásuk jellegét és ezen információkat naprakészen kell tartani. A vonatkozó kockázatokat egy kockázat nyilvántartásban kell nyilvántartani és naprakészen tartani.</p>	R	<p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az <u>eljárási szabályokat</u>, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.</p>

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO9.4	Kockázat felmérés Időszakonként fel kell mérni az összes azonosított kockázat valószínűségét és hatását, kvalitatív és kvantitatív módszerek alkalmazásával. A belső és a maradványkockázatokkal kapcsolatos valószínűséget és hatást kategóriánként külön-külön kell meghatározni, portfólió alapon.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az <u>eljárási szabályokat</u> , amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.
PO9.5	Kockázatra adott válasz Egy olyan kockázatra reagáló folyamatot kell kidolgozni és naprakészen tartani, melynek az a célja, hogy folyamatosan gondoskodjon a kockázatoknak való kitettség gazdaságos kontrollokkal való enyhítéséről. A kockázatra reagáló folyamatnak be kell azonosítania az olyan kockázatkezelési stratégiákat, mint például a kockázat elkerülése, csökkentése, megosztása, illetve elfogadása; meg kell határozni a kapcsolatos felelőségeket; és figyelembe kell vennie a kockázati tűrőképességi szinteket.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az <u>eljárási szabályokat</u> , amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.
PO9.6	A kockázati cselekvési terv naprakészen tartása és figyelemmel kísérése A kontroll tevékenységeket rangsorolni kell és meg kell tervezni a szervezet minden szintjén annak érdekében, hogy a szükségesként azonosított kockázat kezelési reakciók megvalósításra kerüljenek, beleértve a költségek, az előnyök és a végrehajtási felelősség azonosítását. Az ajánlott intézkedéseket jóvá kell hagyatni, és az esetleges fennmaradó kockázatokat el kell fogadtatni, és gondoskodni kell arról, hogy az érintett folyamatfelelősök végrehajtsák a jóváhagyott intézkedéseket. A tervek végrehajtását figyelemmel kell kísérni és az esetleges eltéréseket jelenteni a felsővezetés felé.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az <u>eljárási szabályokat</u> , amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
PO10	A projektek irányítása		

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO10.1	Program menedzsment keretrendszer Az informatikával támogatott beruházási programok portfóliójának részét alkotó projektek programját naprakészen kell tartani, a projektek azonosítása, meghatározása, kiértékelése, rangsorolása, kiválasztása, indítása, menedzselése és kontrollálása révén. Gondoskodni kell arról, hogy a projektek támogassák a program célkitűzéseit. A tevékenységek és a több projekt közti függőségeket koordinálni kell, a programba tartozó összes projekt elvárt eredményekhez történő hozzájárulását menedzselni kell, valamint az erőforrás követelményeket és konfliktusokat rendezni kell.	N	
PO10.2	Projekt menedzsment keretrendszer A projektmenedzsment keretrendszert kell működtetni és naprakészen tartani, amely meghatározza a projekt menedzsment terjedelmét és határait, valamint az egyes projektek működtetése során követendő és alkalmazandó módszereket. A keretrendszert és a támogató módszereket integrálni kell a program menedzsment folyamatokba.	N	
PO10.3	Projekt menedzsment módszer Egy olyan projektmenedzselési módszert kell működtetni, amely szinkronban van az egyes projektek méretével, összetettségével és szabályozási követelményeivel. A projektirányítási struktúra tartalmazhatja a programfinanszírozó, a projektfinanszírozó, az irányítóbizottság, a projektiroda és a projekt menedzser szerepköreit, felelősségeit és elszámoltathatóságát, valamint azokat a mechanizmusokat, amelyen keresztül meg tudnak felelni ezen felelőségeknek (például jelentések készítése és a fázisok felülvizsgálatai). Gondoskodni kell arról, hogy az összes informatikai projektnek megfelelő hatáskörrel rendelkező finanszírozói legyenek ahhoz, hogy a projekt végrehajtásának gazdái lehessenek az általános stratégiai programon belül.	N	
PO10.4	Érdekelt felek elkötelezettsége Az érintett érdekelt felek elkötelezettségét és részvételét meg kell szerezni, a projektnek az általános informatikával támogatott beruházási programon belüli megalapítását és végrehajtását illetően.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO10.5	A projekt terjedelmének meghatározása A projekt jellegét és terjedelmét meg kell határozni és dokumentálni, annak érdekében, hogy kialakuljon, és megerősödjön a projekt terjedelmének az érdekelt felek által történő közös értelmezése és az, hogy hogyan viszonyul a projekt a többi projekthez az általános, informatikával támogatott beruházási programon belül. A meghatározást a program és projekt finanszírozóknak formálisan jóvá kell hagyniuk a projekt elindítása előtt.	N	
PO10.6	A projekt fázisainak indítása Minden egyes jelentős projekt fázis indítását jóvá kell hagyni és ismertetni kell az összes érdekelt fél számára. A kezdeti fázis jóváhagyását a programirányítási döntésekre kell építeni. Az azt követő fázisok jóváhagyását az előző fázis termékeinek minőségi szemléjére és elfogadására, valamint a program következő jelentős felülvizsgálata során egy aktualizált projekt üzleti terv jóváhagyására kell alapozni. A projekt fázisok átfedése esetén a program és a projekt finanszírozóknak egy jóváhagyási pontot kell meghatározniuk a projekt folytatásának engedélyezése céljából.	N	
PO10.7	Felső szintű projektterv Egy formális, jóváhagyott felső szintű projekttervet kell kialakítani (amely lefedi az üzleti és az információrendszerek erőforrásait), a projekt végrehajtásának és ellenőrzésének a projekt teljes élettartama alatt történő irányítása céljából. Az egy programon belüli tevékenységeket és függőségeket meg kell érteni, és dokumentálni kell. A projekttervet karban kell tartani a projekt teljes élettartama alatt. A projekttervet és annak változásait jóvá kell hagyni a program és a projektirányítási keretrendszerrel összhangban.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO10.8	A projekt erőforrásai A projekt munkacsoport tagok felelősségeinek, kapcsolatainak, hatásköreinek és teljesítmény kritériumait meg kell határozni, és a hozzáértő munkatársak, és/vagy alvállalkozók projekt számára való megszerzésének, és delegálásának módját meg kell határozni. Az egyes projektekhez szükséges termékek és szolgáltatások beszerzését a szervezet beszerzési eljárásainak felhasználásával kell megtervezni és menedzselni a projekt célkitűzéseinek elérése érdekében.	N	
PO10.9	Projekt kockázatkezelés Az egyes projektekkel kapcsolatos konkrét kockázatok ki kell iktatni, illetve minimalizálni egy olyan szisztematikus eljárás keretében, amely azon területekre, illetve eseményekre – amelyek potenciálisan nem kívánatos változást okozhatnak – vonatkozó tervezés, azonosítás, elemzés, kezelés figyelemmel kísérés, ellenőrzés, és az általuk kiváltott reakciókkal foglalkozik. A projektmenedzsment folyamatot és a projekt termékeit érintő kockázatokat meg kell állapítani, és azokat központilag nyilván kell tartani.	N	
PO10.10	A projekt minőségügyi terve El kell készíteni egy olyan minőségirányítási tervet, amely leírja a projekt minőségügyi rendszerét, és annak megvalósítási módját. A tervet az összes érintett félnek formálisan felül kell vizsgálnia, és azzal egyet kell értenie, majd azt követően a tervet be kell építeni a felső szintű projekttervbe.	N	
PO10.11	Projekt változtatás engedélyezési eljárás Minden egyes projekt esetében egy változtatás engedélyezési rendszert kell bevezetni annak érdekében, hogy a projekt alapfeltételeire (például költség, ütemterv, terjedelem, minőség) vonatkozó összes változtatást megfelelően felülvizsgálják, jóváhagyják, és beépítsék a felső szintű, integrált projekttervbe, a program és a projektirányítási keretrendszerrel összhangban.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PO10.12	A projekttel kapcsolatos bizonyosság nyújtási módszerek tervezése Azonosítani kell projekttervezés során azon bizonyosság nyújtási feladatokat, amelyekre szükség van az új, illetve módosított rendszerek bevizsgálásának támogatásához, és ezeket a feladatokat be kell építeni a felső szintű, integrált projekttervbe. Ezen feladatoknak bizonyosságot kell adniuk arról, hogy a projekt belső irányítási és ellenőrzési rendszere, valamint a biztonsági jellemzők kielégítik a megszabott követelményeket.	N	
PO10.13	Projekt teljesítmény mérése, jelentések készítése és figyelemmel kísérése A projekt teljesítményét mérni kell a kulcsfontosságú projekt teljesítményét jelző paraméterekhez képest, nevezetesen a terjedelem, ütemterv, minőség, költségek és a kockázati tényezők. A tervtől való eltéréseket azonosítani kell. Az eltéréseknek a projektre és az általános programra gyakorolt hatását értékelni kell, és az eredményeket jelenteni a kulcsfontosságú érdekelt felek felé. Szükség esetén helyesbítési intézkedések ajánlása, megvalósítása és figyelemmel kísérése szükséges a program- és projektirányítási keretrendszerrel összhangban.	N	
PO10.14	A projekt lezárása Szükség van arra, hogy minden egyes projekt végén a projekt érdekelt felei meggyőződjenek arról, hogy a projekt előállította-e a tervezett eredményeket és hasznokat. Be kell azonosítani, és ismertetni kell az esetleges olyan kiemelkedő tevékenységeket, amelyekre szükség volt a projekt tervezett eredményeinek eléréséhez és a program hasznosságához, valamint a jövőbeli projekteknél és programokban történő felhasználás céljából azonosítani, és dokumentálni kell a tanulságokat.	N	
AII	Az automatizált megoldások meghatározása		
AII.1	Az üzleti funkcionális és műszaki követelmények meghatározása és naprakészen tartása Az informatikával támogatott beruházási programok elvárt eredményeinek valóra váltásához szükséges összes informatikai kezdeményezés teljes terjedelmét lefedő üzleti funkcionális és műszaki követelményeket azonosítani, rangsorolni, specifikálni, és egyeztetni kell.	R	9/A. § (1) Kizárólag számítástechnikai eszközzel végrehajtott automatizált adatfeldolgozással az érintett személyes jellemzőinek értékelésére csak akkor kerülhet sor, ha ahhoz <u>kifejezetten hozzájárult</u> , vagy azt törvény lehetővé teszi. Az érintettnek álláspontja kifejtésére lehetőséget kell biztosítani.

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AI1.2	Kockázatelemzési jelentés Az üzleti követelményekkel és a megoldás tervével kapcsolatos kockázatok, a szervezet követelmény kidolgozási folyamatának részeként, azonosítani, dokumentálni és elemezni kell.	N	
AI1.3	Megvalósíthatósági tanulmány és az alternatív megoldások kidolgozása A követelmények megvalósítási lehetőségeit vizsgáló megvalósíthatósági tanulmányt kell kidolgozni. Az informatikai funkció által támogatott üzleti területek vezetőinek kell értékelnie a megvalósíthatóságot, és az alternatív megoldásokat, és ajánlást kell tennie az üzleti finanszírozónak.	N	
AI1.4	A követelményekre és a megvalósíthatóságra vonatkozó döntés és vezetői jóváhagyás Ellenőrizni kell, hogy a folyamatban megkövetelik-e az üzleti finanszírozóktól az előre meghatározott kulcsfontosságú szakaszoknál az üzleti funkcionális és műszaki követelmények, és a megvalósíthatósági tanulmány előrehaladási jelentések elfogadását, és jóváhagyását. Az üzleti finanszírozóknak kell meghoznia a végső döntést a megoldás jellegéről, és a beszerzés módjáról.	N	
AI2	Az alkalmazási szoftverek beszerzése és karbantartása		
AI2.1	Magas szintű terv Az üzleti követelmények szoftver beszerzése céljából le kell fordítani magas szintű szoftver specifikációra, figyelembe véve a szervezet technológiai irányvonalát és információ-architektúráját. A vezetés részéről a szoftver specifikációt jóvá kell hagyni a követelményeknek való megfelelés biztosítása érdekében. Ha jelentős műszaki, illetve logikai eltérések merülnek fel a fejlesztés, illetve karbantartás alatt, akkor a helyzetet újra kell értékelni.	N	
AI2.2	Részletes terv El kell készíteni a részletes műszaki tervet és a műszaki alkalmazási szoftver követelményeket. Meg kell határozni a követelmények elfogadási kritériumait. Jóvá kell hagyni a követelményeket annak biztosítása érdekében, hogy azok megfeleljenek a magas szintű tervnek. Ha jelentős műszaki, illetve logikai eltérések merülnek fel a fejlesztés, illetve karbantartás alatt, akkor a felmérést újra el kell végezni.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AI2.3	Alkalmazás kontroll és auditálhatóság Üzleti kontrollokat, ahol az értelmes, automatizált alkalmazási kontrollok formájában kell megvalósítani, oly módon, hogy az adatfeldolgozás pontos, teljes, időszerű, engedélyezett és auditálható legyen.	N	
AI2.4	Alkalmazás biztonság és rendelkezésre állás Az alkalmazás biztonsági és rendelkezésre állási követelmények et az azonosított kockázatoknak megfelelően kell rendezni, összhangban a szervezeti adatok osztályozásával, információ-architektúrájával, információbiztonsági architektúrájával és kockázattűrő képességével.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a <u>technikai</u> és szervezési <u>intézkedéseket</u> és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.
AI2.5	A beszerzett alkalmazási szoftver beállítása és bevezetése A beszerzett alkalmazási szoftvereket az üzleti célkitűzések teljesítése érdekében kell konfigurálni és bevezetni.	N	
AI2.6	A meglévő rendszerek jelentősebb bővítései Abban az esetben, ha a jelenlegi rendszereket jelentősen megváltoztatják, mely eredményeként a jelenlegi megjelenés, és/vagy funkcionalitás jelentősen megváltozik, akkor az új rendszerek fejlesztéséhez hasonló fejlesztési folyamatot kell követni.	N	
AI2.7	Alkalmazási szoftver fejlesztés Gondoskodni kell arról, hogy az automatizált funkcionalitás a tervezési specifikációknak, a fejlesztési és dokumentálási szabványoknak, a minőségbiztosítási követelményeknek, és az átadás-átvételi eljárás szabványainak megfelelően kerüljön kifejlesztésre. Gondoskodni kell arról, hogy az összes jogi és szerződéses szempont beazonosításra, és rendezésre kerüljön a harmadik felek által kifejlesztett alkalmazási szoftverek esetében.	N	
AI2.8	Szoftver minőségbiztosítás Szoftver minőségbiztosítási tervet kell kifejlesztetni, erőforrásokkal ellátni és végrehajtani azért, hogy a követelmény meghatározásban, és a szervezet minőségügyi irányelveiben és eljárásaiban előírt minőségi színvonalat elérjék.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AI2.9	Alkalmazások követelményeinek kezelése Az egyedi követelmények (beleértve az összes elutasított követelményt) állapotát nyomon kell követni a tervezés, fejlesztés és a megvalósítás során, továbbá a követelmények megváltoztatását el kell fogadtatni egy bevezetett változtatáskezelési folyamaton keresztül.	N	
AI2.10	Alkalmazási szoftverek karbantartása Az alkalmazás szoftverek karbantartására stratégiát és tervet kell kidolgozni.	N	
AI3	A technológiai infrastruktúra beszerzése és karbantartása		
AI3.1	Technológiai infrastruktúra beszerzési terv A kialakított üzleti funkcionális és műszaki követelményeknek, és a szervezet technológiai irányvonalának megfelelő tervet kell készíteni a technológiai infrastruktúra beszerzésére, megvalósítására és karbantartására.	N	
AI3.2	Infrastruktúra erőforrás védelem és rendelkezésre állás A hardverek és az infrastruktúra szoftverek konfigurálása, integrálása és karbantartása során a belső irányítási és ellenőrzési rendszert, a biztonságot és az auditálhatóságot biztosító intézkedéseket meg kell valósítani az erőforrások védelme, és a rendelkezésre állás és a sértetlenség biztosítása érdekében. A bizalmas infrastruktúra elemek használatával kapcsolatos felelőségeket egyértelműen meg kell határozni, és azzal tisztában kell lenniük azoknak, akik az infrastruktúra elemeket fejlesztik és integrálják. Használatukat figyelemmel kísérni és értékelni kell.	N	
AI3.3	Infrastruktúra karbantartás Stratégia és tervet kell kidolgozni az infrastruktúra karbantartására, és annak biztosítására, hogy a változtatások a szervezet változáskezelési eljárásával összhangban, kontrollált módon történjenek. Az üzleti igények szerinti időszakos felülvizsgálatokat, a szoftver javítócsomagok kezelését, a stratégiák frissítését, a kockázatokat, a sebezhetőségek felmérését és a biztonsági követelményeket be kell építeni.	N	
AI3.4	Megvalósíthatósági teszt környezet Fejlesztési és tesztkörnyezeteket kell kialakítani az infrastruktúra elemek eredményes és hatékony megvalósíthatósági és integrációs tesztelésének támogatása érdekében.	N	
AI4	Az üzemeltetés és a használat támogatása		

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AI4.1	Megoldások használhatóságának és üzemeltethetőségének tervezése Az összes műszaki, üzemeltetési és használattal kapcsolatos szempont azonosítása és dokumentálása céljából egy olyan tervet kell kidolgozni, mely szerint az összes olyan személy végre tudja hajtani a feladatát, aki üzemeltetni, használni és karban tartani fogja az automatizált megoldásokat.	N	
AI4.2	Tudás átadása az üzleti vezetőknek A tudást át kell adni az üzleti vezetés számára azért, hogy az érintett egyének felvállalhassák a rendszerek és az adatok tulajdonosi szerepét, és a szolgáltatások nyújtásával és minőségével, a belső irányítási és ellenőrzési rendszerrel és az alkalmazás adminisztrációval kapcsolatos felelősségüket gyakorolhassák.	N	
AI4.3	Tudás átadása a végfelhasználóknak A tudást és a szakértelmet át kell adni annak érdekében, hogy a végfelhasználók az üzleti folyamatok támogatása érdekében képesek legyenek eredményesen és hatékonyan használni a rendszert.	N	
AI4.4	Tudás átadása az üzemeltetési és támogató munkatársaknak A tudást és a szakértelmet át kell adni annak érdekében, hogy az üzemeltetési és műszaki támogató munkatársak képesek legyenek eredményesen és hatékonyan biztosítani, támogatni és karbantartani a rendszert és a kapcsolódó infrastruktúrát.	N	
AI5	Az informatikai erőforrások beszerzése		
AI5.1	A beszerzés kontrollja Egy olyan eljáráshalmazt és szabványokat kell kidolgozni és követnie, amelyek összhangban vannak a vállalkozás általános beszerzési folyamatával, és beszerzési stratégiájával, a vállalkozás számára szükséges informatikával kapcsolatos infrastruktúra, létesítmények, hardverek, szoftverek és szolgáltatások beszerzése céljából.	N	
AI5.2	Beszállítói szerződés menedzsment Egy eljárást kell kidolgozni az összes beszállítói szerződés megkötésére, módosítására és lezárására. Minimumként az eljárásnak ki kell terjednie a jogi, pénzügyi, szervezeti, dokumentációs, teljesítményi, biztonsági, szellemi tulajdonjogi és felmondási felelősségekkel és kötelezettségekkel (beleértve a kötbérezési záradékokat). Az összes szerződést, és szerződésváltoztatást jogászokkal kell felülvizsgálni.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AI5.3	Szállító kiválasztás A beszállítókat igazságos, és szabályozott gyakorlat szerint kell kiválasztani annak biztosítása érdekében, hogy a specifikált követelményeknek legjobban megfelelő megoldás kerüljön kiválasztásra. A követelményeket a potenciális beszállítóktól származó vélemények alapján kell optimalizálni.	N	
AI5.4	Informatikai erőforrások beszerzése Minden beszerzést érintő szerződéses megállapodás esetén a szervezet érdekeit meg kell védeni és érvényesíteni kell, beleértve minden fél szerződéses feltételek szerinti jogait és kötelezettségeit, a szoftverek, a fejlesztési erőforrások, az infrastruktúra és a szolgáltatások beszerzése tekintetében.	N	
AI6	A változtatások kezelése		
AI6.1	Változtatási szabványok és eljárások Formális változtatáskezelő eljárásokat kell felállítani a változtatási kérelmeket (beleértve a karbantartási és a szoftverjavítási kérelmeket) szabványos módon kell kezelni, az összes alkalmazási rendszerre, eljárásra, folyamatra, rendszerre és szolgáltatási paraméterre, és az alattuk működő informatikai platformokra.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
AI6.2	Hatásfelmérés, rangsorolás és engedélyezés Az összes változtatási kérelmet strukturált módon kell értékelni azért, hogy a működő rendszerre és annak funkcionalitására gyakorolt hatást meghatározzák. Gondoskodni kell arról, hogy a változtatások osztályozása, rangsorolása és engedélyezése megtörténjen.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
AI6.3	Rendkívüli változtatások Meg kell valósítani egy folyamatot az olyan rendkívüli változtatások meghatározására, felvetésére, tesztelésére, dokumentálására, felmérésére és engedélyezésére vonatkozóan, amelyek eltérnek a bevezetett változtatási folyamattól.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AI6.4	Változtatások állapotának nyomon követése és lejelentése Egy nyomon követő és jelentéskészítő rendszert kell kialakítani az elutasított változtatások dokumentálására, a jóváhagyott és a folyamatban levő változtatások állapotáról történő tájékoztatásra, és a változtatások lezárása céljából. Meg kell győződni arról, hogy a jóváhagyott változtatásokat a tervek szerint hajtották végre.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
AI6.5	Változtatások lezárása és dokumentálása Minden olyan esetben, amikor változtatások megvalósítására kerül sor, a kapcsolódó rendszer és felhasználói dokumentációt és az eljárásokat értelemszerűen frissíteni kell.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
AI7	A megoldások és változtatások üzembe helyezése és bevizsgálása		
AI7.1	Képzés Minden egyes információrendszer-fejlesztési, megvalósítási, illetve módosítási projekt részeként ki kell képezni az érintett felhasználói részlegek és az informatikai funkció üzemeltetési csoportjának munkatársait a meghatározott képzési és megvalósítási terv, és a kapcsolódó anyagok szerint.	N	
AI7.2	Tesztelési terv Olyan teszttervet kell kialakítani, amely a szervezetszintű szabványokra épül, és amely meghatározza a szerepköröket, a felelőségeket, és a tesztindítási és befejezési kritériumokat. Gondoskodni kell arról, hogy a tervet elfogadják az érintett felek.	N	
AI7.3	Megvalósítási terv Egy megvalósítási és visszatérési/visszalépési tervet kell kidolgozni. Az érintett felek jóváhagyását meg kell szerezni.	N	
AI7.4	Tesztkörnyezet A tervezett üzemeltetési környezetnek megfelelő biztonsági teszt környezetet kell előírni és felállítani, a biztonságra, a belső kontrollokra és ellenőrzési eljárásokra, az üzemeltetési eljárásokra, az adatok minőségére és a személyi adatokra vonatkozó követelményekre, valamint a munkaterhelésekre tekintettel.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AI7.5	Rendszer- és adatkonverzió Az adatkonverziót és az infrastruktúra migrálását a szervezet fejlesztési módszereinek részeként kell megtervezni, beleértve az ellenőrizhetőségi, auditálhatósági naplókat, a visszagörgetési és visszaállítási lehetőségeket.	R	10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a <u>véletlen megsemmisülés és sérülés</u> ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.
AI7.6	Változtatások tesztelése A változtatásokat függetlenül kell tesztelni a meghatározott tesztervnek megfelelően az üzemeltetési környezetbe történő migrációt megelőzően. Gondoskodni kell arról, hogy a terv figyelembe vegye a biztonsági és teljesítményi szempontokat.	N	
AI7.7	Végső elfogadási teszt Gondoskodni kell arról, hogy az üzleti folyamat felelősök és az informatika érdekelt felei kiértékeljék a tesztelési folyamat eredményeit a tesztervben meghatározottaknak megfelelően. A tesztelési folyamat során beazonosított jelentős hibák kiküszöbölése, a tesztervben előírt tesztsorozat és az esetlegesen szükséges regresszió tesztek befejezését követően. Az értékelés után az éles üzembe állítás jóváhagyása.	N	
AI7.8	Éles üzembe állítás A tesztelés után, a módosított rendszer üzemeltetésnek történő átadását ellenőrizni kell, hogy vajon a megvalósítási tervvel összhangban van-e. Az olyan kulcsfontosságú érdekelt felek jóváhagyását meg kell szerezni, mint például a felhasználók, a rendszer felelőse, és az informatikai működtetés vezetése. Ahol célszerű, a rendszert a régi rendszerrel egy ideig párhuzamosan kell futtatni, és a rendszer viselkedését és az eredményeket össze kell hasonlítani.	N	
AI7.9	Megvalósítást követő felülvizsgálat Eljárásokat kell kidolgozni a szervezeti változáskezelési szabványoknak megfelelően azért, hogy a megvalósítási tervben rögzítettek alapján a megvalósítást követő felülvizsgálatot végrehajtsák.	N	
DS1	A szolgáltatási szintek meghatározása és betartása		

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS1.1	A szolgáltatási szint megállapodásokra vonatkozó keretrendszer Olyan keretrendszert kell meghatározni, amely az ügyfél és a szolgáltató között egy formalizált szolgáltatási szint menedzsment folyamatot biztosít. A keretrendszernek az üzleti követelmények és prioritások között folyamatosan fenn kell tartania az összhangot, és elő kell segítenie az ügyfél és a szolgáltató(k) közötti közös nyelv kialakulását. A keretrendszernek tartalmaznia kell folyamatokat a szolgáltatási követelmények, a szolgáltatás meghatározások, a szolgáltatási szint megállapodások, az üzemeltetési szint megállapodások és a finanszírozási források létrehozásához. Ezen attribútumokat egy szolgáltatási katalógusba kell szervezni. A keretrendszernek meg kell határoznia a szolgáltatási szint kezelés szervezeti struktúráját, lefedve a belső és külső szolgáltatók és az ügyfelek szerepköreit, feladatait és felelősségeit.	N	
DS1.2	Szolgáltatások meghatározása Az informatikai szolgáltatások meghatározásait a szolgáltatások jellemzőire és üzleti követelményekre kell alapozni. Gondoskodni kell egy szolgáltatási katalógus portfólió megvalósítása révén a szolgáltatás leírások központi szervezéséről és tárolásáról.	N	
DS1.3	Szolgáltatási szint megállapodások Elő kell írni és jóvá kell hagyatni az összes kritikus informatikai szolgáltatásra vonatkozóan a szolgáltatási szint megállapodásokat az ügyfél követelmények és az informatikai képességek alapján. Ennek ki kell terjednie az ügyfél oldali kötelezettségekre; a szolgáltatástámogatási követelményekre; az érdekelt felek által jóváhagyott szolgáltatás mérésének mennyiségi és minőségi metrikáira; ha szükséges a finanszírozási és kereskedelmi konstrukciókra; szerepkörökre és felelősségekre, beleértve a szolgáltatási szint megállapodások felügyeletét. Figyelembe kell venni az olyan elemeket, mint például a rendelkezésre állást, a megbízhatóságot, a teljesítményt, a bővítési lehetőséget, a támogatás szintjeit, a működésfolyamatosság tervezését, a biztonsággal és a szolgáltatások iránti kereslettel kapcsolatos korlátokat.	R	4/A. § (4) Az adatfeldolgozásra vonatkozó megbízási <u>szerződést írásba kell foglalni</u> . Az adatfeldolgozásra nem adható megbízási olyan vállalkozásnak, amely a feldolgozandó személyes adatokat felhasználó üzleti tevékenységben érdekelt.

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS1.4	Üzemeltetési szint megállapodások Üzemeltetési szint megállapodások meghatározása annak részletezésére, hogy a szolgáltatási szint megállapodások optimális teljesítése érdekében a szolgáltatásokat milyen műszaki feltételek szerint kell biztosítani. Az üzemeltetési szint megállapodásoknak specifikálniuk kell a műszaki folyamatokat a szolgáltató számára értelmezhető módon, és több szolgáltatási szint megállapodást is támogathatnak.	N	
DS1.5	A szolgáltatási szintek figyelemmel kísérése és lejelentése Az előírt szolgáltatási szint teljesítmény kritériumokat folyamatosan figyelemmel kell kísérni. A szolgáltatási szintek elérésére vonatkozó jelentéseket olyan formátumban kell biztosítani, amelyet megértenek az érdekelt felek. A nyomon követés statisztikáit elemezni kell, és azok alapján kell cselekedni azért, hogy az egyes szolgáltatásokkal, valamint az összes szolgáltatással kapcsolatos negatív és pozitív trendeket felismerjék.	N	
DS1.6	A szolgáltatási szint megállapodások és szerződések felülvizsgálata Rendszeresen felül kell vizsgálni a szolgáltatási szint megállapodásokat, és a belső és külső szolgáltatókkal kötött, azokat alátámasztó szerződéseket annak biztosítása érdekében, hogy azok eredményesek és naprakészek legyenek, és hogy a követelmények változtatásait figyelembe vegyék.	N	
DS2	Külső szolgáltatások igénybevételének irányítása		
DS2.1	Az összes szállítói kapcsolat azonosítása Az összes szállítói szolgáltatást be kell azonosítani, és szállítói típus, fontosság és kritikusság szempontjából besorolni. A műszaki és a szervezeti kapcsolatok hivatalos dokumentációját naprakészen kell tartani, beleértve a szerepköröket és felelősségeket, a célokat, az elvárt termékeket, valamint ezen szállítók képviselőinek megbízóleveleit.	N	
DS2.2	Szállítói kapcsolatok kezelése A szállítói kapcsolatok kezelése folyamatot formalizálni kell minden szállító esetében. A kapcsolattartási felelősöknek az ügyfél és a szállító közötti problémák esetén kapcsolatba kell lépniük, és gondoskodniuk kell arról, hogy a kapcsolat minősége bizalomra és átláthatóságra épüljön (például szolgáltatási szint megállapodásokon keresztül).	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS2.3	<p>Szállítói kockázatok kezelése</p> <p>A szállítók biztonságos és hatékony módon, állandó jelleggel való eredményes szolgáltatás nyújtásának a képességére vonatkozó kockázatokat azonosítani és enyhíteni kell. Gondoskodni kell arról, hogy a szerződések megfelelnek az általános üzleti szokásoknak, összhangban a jogi és a szabályozási követelményekkel. Továbbá a kockázatkezelésnek foglalkoznia kell a titoktartási nyilatkozatokkal, a letéti szerződésekkel, a folytonos szállítói életképességgel, a biztonsági követelményeknek való megfeleléssel, az alternatív szállítókkal, a kötbérekkel és a szolgáltatási díjakkal, stb.</p>	N	
DS2.4	<p>Szállítói teljesítmény figyelemmel kísérése</p> <p>Szolgáltatás nyújtását figyelemmel kísérendő folyamatot kell létrehozni azért, hogy biztosíthassuk, hogy a szállítók megfeleljenek az aktuális üzleti követelményeknek, és folyamatosan betartsák a szerződéses megállapodásokat és a szolgáltatási szint megállapodásokat, és hogy a teljesítményük versenyképes legyen az alternatív szállítókkal és a piaci feltételekkel.</p>	N	
DS3	Teljesítmény- és kapacitáskezelés		
DS3.1	<p>Teljesítmény- és kapacitástervezés</p> <p>Az informatikai erőforrások teljesítményének és kapacitásának felülvizsgálását szolgáló tervezési folyamat bevezetése annak biztosítása érdekében, hogy költségek szempontjából igazolható kapacitás és teljesítmény álljon rendelkezésre a szolgáltatási szint megállapodásokban meghatározottaknak megfelelő, jóváhagyott munkaterhelések kiszolgálására. A kapacitási és teljesítmény terveknek ki kell használniuk a megfelelő modellező módszereket az informatikai erőforrások jelenlegi és előre jelzett teljesítményre, kapacitásra és tranzakció áteresztőképességre vonatkozómodelljének előállításához.</p>	N	
DS3.2	<p>Jelenlegi teljesítmény és kapacitás</p> <p>Az informatikai erőforrások jelenlegi teljesítményének és kapacitását fel kell mérni annak meghatározása érdekében, hogy rendelkezésre áll-e elegendő kapacitás és teljesítmény a jóváhagyott szolgáltatási szintek szerint szolgáltatáshoz.</p>	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS3.3	Jövőbeli teljesítmény és kapacitás Az informatikai erőforrások teljesítmény és kapacitás előrejelzését rendszeres időközönkénti el kell végezni az elégtelen kapacitás, illetve teljesítmény csökkenés miatt bekövetkező szolgáltatási üzemszünetek kockázatának minimalizálása, és a többlet kapacitások lehetséges ismételt hasznosítás céljából történő beazonosítása érdekében. A munkaterhelési trendeket be kell azonosítani és a teljesítmény és kapacitási tervekhez bemenetként szolgáló előrejelzéseket meg kell határozni.	N	
DS3.4	Informatikai erőforrások rendelkezésre állása A szükséges kapacitás és teljesítményt biztosítani kell, figyelembe véve az olyan szempontokat, mint például a szokásos munkaterhelés, a rendkívüli helyzetek, a tárolási követelmények és az informatikai erőforrások életciklusai. Meg kell hozni olyan rendelkezéseket, mint például a feladatok rangsorolása, a hibatűrő mechanizmusok és az erőforrás szétosztási eljárások. A vezetésnek gondoskodnia kell arról, hogy a rendkívüli helyzetekre vonatkozó tervek megfelelően foglalkozzanak az egyes informatikai erőforrások rendelkezésére állásával, kapacitásával és teljesítményével.	R	19. § (2) A 19. § (1) bekezdésben meghatározott szervek rendszeresen <u>elektronikusan vagy más módon közzéteszik</u> , továbbá erre irányuló igény esetén a 20. § rendelkezései szerint hozzáférhetővé teszik a tevékenységükkel kapcsolatos legfontosabb - így különösen a hatáskörükre, illetékességükre, szervezeti felépítésükre, szakmai tevékenységükre, annak eredményességére is kiterjedő értékelésére, a birtokukban lévő adatfajtákra és a működésükről szóló jogszabályokra, valamint a gazdálkodásukra vonatkozó - adatokat. A tájékoztatás módját, a vonatkozó adatok körét jogszabály is megállapíthatja. ³⁴⁹
DS3.5	Figyelemmel kísérés és jelentéskészítés Az informatikai erőforrások teljesítményét és kapacitását folyamatosan figyelemmel kell kísérni. A begyűjtött adatoknak két célt kell szolgálnia: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Az informatikán belül az aktuális teljesítményt fenn kell tartani és finomítani kell, és az olyan kérdéseket rendezni kell, mint például az alkalmazkodó képesség, a rendkívüli helyzetek, a jelenlegi és az előre jelzett munkaterhek, az adattárolási tervek és az erőforrás beszerzés ▪ A nyújtott szolgáltatások rendelkezésre állásáról jelentést kell készíteni az üzleti területek számára a szolgáltatási szint megállapodások által előírtaknak megfelelően. ▪ Az összes rendkívüli eseményre vonatkozó jelentésnek tartalmaznia kell a helyesbítő intézkedésekre vonatkozó ajánlásokat. 	N	

³⁴⁹

csak a közérdekű adatok vonatkozásában

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS4	A szolgáltatás folyamatosságának biztosítása		
DS4.1	<p>Informatikai működésfolyamatossági keretrendszer</p> <p>Informatikai működésfolyamatossági keretrendszert kell kidolgozni annak érdekében, hogy egy következetes folyamat alkalmazásával támogathassa a vállalati működésfolyamatosság menedzsmentet. A keretrendszer célja az kell, hogy legyen, hogy segítséget nyújtson az infrastruktúra szükséges alkalmazkodóképességének meghatározásához, és vezérelje a katasztrófa helyreállítási és az informatikai működésfolyamatossági tervek kidolgozását. A keretrendszernek foglalkoznia kell a működésfolyamatosság menedzsment szervezeti felépítésével, tartalmaznia kell a belső és a külső szolgáltatók szerepköreit, feladatait és felelősségeit, a vezetésüket, ügyfeleiket és azokat a tervezési folyamatokat, amelyek létrehozzák a katasztrófa helyreállítási és az informatikai működésfolyamatossági tervek dokumentálásának, tesztelésének és végrehajtásának szabályait és szerkezetét. A tervnek foglalkoznia kell az olyan elemekkel, mint például a kritikus fontosságú erőforrások beazonosítása, a kulcsfontosságú függőségek kimutatása, a kritikus erőforrások, az alternatív feldolgozás rendelkezésre állásának figyelemmel kísérése és jelentése, valamint a mentések és a visszaállítások alapelvei.</p>	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS4.2	<p>Informatikai működésfolyamatossági tervek</p> <p>Informatikai működésfolyamatossági terveket kell kidolgozni a keretrendszer alapján, melyeket úgy kell megtervezni, hogy csökkentsék a jelentős üzemszünetek kulcsfontosságú üzleti funkciókra és folyamatokra gyakorolt hatását. A tervnek a potenciális üzleti hatások kockázatának megértésére kell épülnie, és foglalkoznia kell az összes kritikus fontosságú informatikai szolgáltatással kapcsolatos alkalmazkodóképességi, alternatív adatfeldolgozási és helyreállítási képességi követelményekkel.</p> <p>Tartalmazniuk kell használati útmutatókat, szerepköröket és felelőségeket, eljárásokat, kommunikációs folyamatokat és tesztelési módszert.</p>	R	<p>10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a <u>véletlen megsemmisülés és sérülés</u> ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.</p> <p>20. § (2) A közérdekű adat megismerésére irányuló igénynek az adatot kezelő szerv az igény tudomására jutását követő <u>legrövidebb idő alatt</u>, legfeljebb azonban 15 napon belül tesz eleget.³⁵⁰</p>
DS4.3	<p>Létfontosságú informatikai erőforrások</p> <p>Az informatikai működésfolyamatossági tervben leginkább kritikus fontosságúként azonosított elemekre kell koncentrálni, az alkalmazkodóképesség megteremtése, és a helyreállítási helyzetekben a fontossági sorrend kialakítása érdekében. El kell kerülni, hogy a kevésbé kritikus fontosságú elemek helyreállítása elvonja a figyelmet, és gondoskodni kell a megfelelő reagálásról és helyreállításról a rangsorolt üzleti igényekkel összhangban, biztosítva, hogy a költségek elfogadható szinten belül legyenek, és betartva a szabályozási és szerződéses követelményeket. A különböző szintekre vonatkozóan figyelembe kell venni az alkalmazkodási képességre, a rugalmas reagálásra, a válaszadásra és helyreállításra vonatkozó követelményeket, például egy és négy óra közötti, négy és 24 óra közötti, 24 órát meghaladó és a kritikus fontosságú üzleti működés időszakaira vonatkozóan.</p>	R	<p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***</p>

³⁵⁰

csak a közérdekű adatok vonatkozásában

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS4.4	Informatikai működésfolyamatossági terv naprakészen tartása Ösztönözni kell az informatikai vezetést a változtatás engedélyezési eljárások előírására, és végrehajtására annak biztosítása érdekében, hogy az informatikai működésfolyamatossági terv folyamatosan naprakész legyen, és folyamatosan tükrözze a tényleges üzleti követelményeket. Az eljárások és felelőségek változtatásait világosan és időben kell ismertetni.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
DS4.5	Informatikai működésfolyamatossági terv tesztelése Az informatikai működésfolyamatossági terv rendszeresen kell tesztelni annak biztosítása érdekében, hogy az informatikai rendszerek eredményesen helyreállíthatók legyenek, a hiányosságokkal foglalkozzanak, és a terv megfeleljen a céloknak. Ehhez gondos előkészítésre, dokumentálásra és a teszteredményeknek a jelentésére van szükség, és a teszteredményeknek megfelelően egy intézkedési tervet kell megvalósítani. Egy-egy alkalmazási rendszer helyreállítási teszt terjedelmét vizsgálni kell, az integrált teszt forgatókönyvek, a teljes körű tesztelés és az integrált szoftver szállítói tesztelés szempontjából.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
DS4.6	Informatikai működésfolyamatossági terv oktatása Az összes érintett fél számára rendszeres képzéseket kell tartani, a rendkívüli helyzetekben, illetve a katasztrófa esetén követendő eljárásokat, szerepeiket és felelőségeiket illetően. A képzés helyességének ellenőrzését, és továbbfejlesztését a rendkívüli helyzet kezelési tesztek eredményeinek megfelelően hajtják végre.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
DS4.7	Informatikai működésfolyamatossági terv terjesztése Annak megállapítása, hogy létezik egy meghatározott és kézben tartott terjesztési stratégia annak biztosítása érdekében, hogy a tervek kiosztása helyesen és biztonságosan történjék, és azok rendelkezésre álljanak a megfelelően felhatalmazott érdekelt felek részére akkor és ahol, amikor azokra szükség van. Figyelmet kell szentelni annak, hogy a tervek hozzáférhetőek legyenek minden katasztrófa helyzetben.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS4.8	<p>Informatikai szolgáltatások helyreállítása és folytatása</p> <p>Az informatika helyreállítása és a szolgáltatások újraindításának időszaka alatt megteendő intézkedések megtervezése. Ez kiterjedhet a tartalék helyszínek igénybe vételére, az alternatív feldolgozás beindítására, az ügyfelekkel és az érdekelt felekkel történő kommunikációra és az újraindítási eljárásokra. Biztosítani kell azt, hogy az üzleti területek tisztában legyenek az informatikai helyreállítási időekkel, és az üzleti helyreállítási és újraindítási igények kielégítéséhez szükséges technológiai beruházások mértékével.</p>	R	<p>10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a <u>véletlen megsemmisülés és sérülés</u> ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.</p>
DS4.9	<p>Mentések és tartalékeszközök telephelyen kívüli tárolása</p> <p>Az informatikai helyreállítási és az üzleti működésfolyamatossági tervekhez szükséges összes kritikus fontosságú mentési adat-hordozót (média), dokumentációt és egyéb informatikai erőforrásokat a telephelyen kívüli kell tárolni. A tartalék adattároló tartalmát meg kell határozni az üzleti folyamat felelősök és az informatikai munkatársak közreműködésével. A telephelyen kívüli adattároló létesítményt az adatosztályozási szabályzatnak és a vállalat médiatárolási gyakorlatainak megfelelően kell kezelni. Az informatikai vezetésnek gondoskodnia kell arról, hogy a külső telephelyre vonatkozó megállapodások időszakonként, de minimum évente értékelésre kerüljenek a tartalom, a környezetvédelem és a biztonság szempontjából. Gondoskodni kell a hardverek és szoftverek kompatibilitásáról az archivált adatok helyreállítása érdekében, és időszakonként tesztelni és frissíteni kell az archivált adatokat.</p>	R	<p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***</p>
DS4.10	<p>Helyreállítás utáni felülvizsgálat</p> <p>Meg kell határozni, hogy az informatikai vezetés bevezetett-e eljárásokat a terv megfelelőségének felmérésére, az informatikai funkcióknak a katasztrófa után történő sikeres újraindítását illetően és a terv ennek megfelelően történő aktualizálása érdekében.</p>	R	<p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***</p>
DS5	A rendszerek biztonságának megvalósítása		

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS5.1	Informatikai biztonság menedzsment Az informatikai biztonság irányítása a megfelelő legmagasabb szervezeti szinten kell legyen, annak érdekében, hogy a biztonsági intézkedések menedzselése összhangban legyen az üzleti követelményekkel.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
DS5.2	Informatikai biztonsági terv Az üzleti, kockázati és megfelelőségi követelményeket le kell fordítani egy átfogó informatikai biztonsági tervre, figyelembe véve az informatikai infrastruktúrát és a biztonsági kultúrát. Gondoskodni kell arról, hogy a terv megvalósításra kerüljön a biztonsági irányelvek és eljárások formájában, továbbá pénzügyi befektetések révén a szolgáltatásokba, személyzetbe, szoftverekbe és hardverekbe. A biztonsági irányelveket és eljárásokat ismertetni kell az érdekelt felek és a felhasználók felé.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
DS5.3	Személyazonosítás kezelése Gondoskodni kell arról, hogy az összes (belső, külső és ideiglenes) felhasználó és az informatikai rendszereken (üzleti alkalmazások, informatikai környezet, rendszerműveletek, fejlesztés és karbantartás) végzett tevékenységük egyedileg beazonosítható legyenek. A felhasználók azonosítását lehetővé kell tenni hitelesítési mechanizmusokon keresztül. Meg kell győződni arról, hogy a rendszerekre és az adatokra vonatkozó felhasználói hozzáférési jogok összhangban vannak a meghatározott és dokumentált üzleti igényekkel, és hogy a felhasználói azonosítókhoz csatolták-e a munkaköri leírásokat. Gondoskodni kell arról, hogy a felhasználói hozzáférési jogokat a felhasználó illetékes vezetői kérelmezzék, és azokat a rendszerek felelősei hagyják jóvá, és a biztonságért felelős személy állítsa be. A felhasználói azonosítókat és a hozzáférési jogok egy központi adattárban kell naprakészen tartani. Gazdaságos műszaki és eljárási rendek bevezetése és naprakészen tartása a felhasználói azonosítás bevezetése, a hitelesítés megvalósítása és a hozzáférési jogok betartatása érdekében.	T	10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a <u>jogosulatlan hozzáférés</u> , <u>megváltoztatás</u> , továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS5.4	<p>Felhasználói fiókok kezelése</p> <p>Foglalkozni kell a felhasználói fiókok és a kapcsolódó felhasználói jogosultságok igénylésével, kialakításával, kiadásával, felfüggesztésével, módosításával és lezárásával a felhasználói fiókkezelő eljárások csoportjának segítségével. Ki kell egészíteni egy jóváhagyási eljárással, amely főbb pontjaiban ismerteti azokat az adatgazdákat és rendszer felelősöket, akik a hozzáférési jogosultságokat megadják. Ezeket az eljárásokat az összes felhasználó esetében alkalmazni kell, beleértve az adminisztrátorokat (kiemelt jogosultságokkal rendelkező felhasználók), valamint a belső és külső felhasználókat mind a normál, mind a rendkívüli eseményekre vonatkozóan. A vállalat rendszereihez és információihoz történő hozzáféréssel kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket szerződésben kell rögzíteni az összes felhasználó típusra. Az összes fiók és kapcsolódó jogosultságok rendszeres vezetői felülvizsgálatát el kell végezni.</p>	T	<p>10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a <u>jogosulatlan hozzáférés</u>, <u>megváltoztatás</u>, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozóknak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.</p>
DS5.5	<p>Biztonság tesztelése, felügyelete és figyelemmel kísérése</p> <p>Az informatikai biztonság megvalósítását aktívan és kezdeményezően kell tesztelni és nyomon követni. Az informatikai biztonságot idejekorán, ismételten kell bevizsgálni annak biztosítása érdekében, hogy a vállalat jóváhagyott alap informatikai biztonsági szintjét fenntartsák. Egy naplózási és egy figyelemmel kíséresi funkciónak kell lehetővé tennie az olyan szokatlan, és/vagy abnormális tevékenységek korai megelőzését, és / vagy észlelését és azt követően időben történő jelentését, amelyekkel lehet, hogy foglalkozni kell.</p>	R	<p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***</p>
DS5.6	<p>Biztonsági rendkívüli esemény meghatározása</p> <p>A lehetséges biztonsági rendkívüli események jellemzőit világosan meg kell határozni, és ismertetni kell annak érdekében, hogy azokat a rendkívüli esemény és problémakezelő folyamat helyesen osztályozni és kezelni tudja.</p>	R	<p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***</p>

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS5.7	Biztonsági technológiák védelme A biztonsággal kapcsolatos technológiát úgy kell megvalósítani, hogy az ellent tudjon állni az engedély nélküli módosításnak, és a biztonsági dokumentációt nem szabad szükségtelenül nyilvánosságra hozni.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
DS5.8	Kriptográfiai kulcsok kezelése Gondoskodni kell arról, hogy a kriptográfiai kulcsok létrehozásának, megváltoztatásának, visszavonásának, megsemmisítésének, kiosztásának, tanúsításának, tárolásának, bevitelének, használatának és archiválásának szervezését szolgáló irányelvek és eljárások működjenek annak érdekében, hogy a kulcsok módosítás és engedély nélküli feltárás elleni védelme biztosított legyen.	R	10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása <u>hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján</u> történik.
DS5.9	Kártevő szoftverek megelőzése, felismerése és hatásuk korrigálása Megelőző, észlelő és helyesbítő intézkedéseket kell bevezetni (különösen naprakész biztonsági frissítések és vírusvédelem) a szervezet minden területén az információrendszerek és az informatika kártékony szoftverektől való védelme érdekében (például vírusok, férgek, kémsoftverek és kérértlen üzenetek).	R	10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a <u>véletlen megsemmisülés és sérülés</u> ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.
DS5.10	Hálózatbiztonság A hálózatoktól és a hálózatokhoz történő hozzáférés engedélyezése és a hálózatokból történő és a hálózatokba irányuló információáramlás ellenőrzéséhez biztonsági módszereket és azokhoz kapcsolódó irányítási eljárásokat kell alkalmazni (például tűzfalakat, biztonsági készülékeket, hálózati szegmentációt, behatolás észlelés).	T	10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása <u>hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján</u> történik.

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS5.11	Bizalmas adatok cseréje A bizalmas tranzakciós adatok cseréje csak megbízható útvonalon keresztül, illetve olyan adathordozó segítségével történhet, amelyek kontrolljai biztosítják a tartalom hitelességét, az átadás bizonyíthatóságát, az átvétel bizonyíthatóságát és az eredet letagadhatatlanságát.	R	10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, <u>továbbítás</u> , nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozóknak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.
DS6	A költségek azonosítása és felosztása		
DS6.1	Informatikai szolgáltatások költségeinek meghatározása Az összes informatikai költséget be kell azonosítani és leképezni informatikai szolgáltatásokra egy átlátható költségmodell támogatása érdekében. Az informatikai szolgáltatásoknak úgy kell az üzleti folyamatokhoz kapcsolódnia, hogy az üzleti területek képesek legyenek beazonosítani a kapcsolódó szolgáltatás számlázási érték nagyságrendeket.	N	
DS6.2	Informatikai költségek nyilvántartása A tényleges költségek rögzíteni kell és fel kell osztani a vállalati költségmodell szerint. Az előrejelzések és a tényleges költségek közötti eltéréseket elemezni és jelenteni kell a vállalat pénzügyi mutatórendszerének megfelelően.	N	
DS6.3	Költségmodellezés és költségfelszámítás Olyan szolgáltatás meghatározásokra épülő, informatikai költségmodellt kell bevezetni és használni, amely támogatja a szolgáltatásonkénti költségkiszámlázási arányok számítását. Az informatikai költségmodellnek biztosítani kell azt, hogy a szolgáltatások felszámítása beazonosítható, mérhető és előre megjósolható legyen a felhasználók által az erőforrások szabályos felhasználásának ösztönzése céljából.	N	
DS6.4	Költségmodell naprakészen tartása A költség/kiszámlázási modell helyénvalóságát rendszeresen felül kell vizsgálni és össze kell hasonlítani a folyamatosan fejlődő üzleti és informatikai tevékenységekre való alkalmazhatóság és a helyénvalóság fenntartása érdekében.	N	
DS7	A felhasználók oktatása és képzése		

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS7.1	<p>Oktatási és képzési igények beazonosítása</p> <p>Minden alkalmazotti célcsoport számára egyéni tanrend-et kell kidolgozni és rendszeresen aktualizálni az alábbiak figyelembe vételével:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jelenlegi és jövőbeli üzleti igények és stratégia • Az információ vagyoni értéke • Vállalati értékek (erkölcsi értékek, kontroll és biztonsági kultúra, stb.) • Új informatikai infrastruktúra és szoftver (ügymint szoftvercsomagok, alkalmazások) bevezetése • Jelenlegi és jövőbeli szakértelem, kompetencia profilok, és tanúsítvány és/vagy bizonyítvány szükségessége, illetve az előírt ismételt tanúsítás • Megvalósítás módszerei (például osztálytermi, web-alapú), célcsoport mérete, hozzáférhetőség és időzítés 	N	
DS7.2	<p>Képzés és oktatás megtartása</p> <p>Az azonosított oktatási és képzési igények alapján a célcsoportokat és tagjaikat, a hatékony képzésbiztosítási mechanizmusokat, tanárokat, oktatókat és mentorokat be kell azonosítani. Az oktatókat ki kell nevezni és a képzési eseményeket időben kell megszervezni. A regisztráció (beleértve az előfeltételeket), a részvétel és a képzéseken nyújtott teljesítmény értékeléseit nyilván kell tartani.</p>	N	
DS7.3	<p>Megtartott képzések értékelése</p> <p>Az oktatási és képzési tartalomszolgáltatást értékelni kell a teljesítést követően az alkalmazhatóság, a minőség, az eredményesség, a tudás elsajátítása, a költség és az érték szempontjából. Ennek az értékelésnek az eredményeit vissza kell csatolni az új tantervek meghatározásához és a képzések megtartásához.</p>	N	
DS8	A rendkívüli események kezelése és a felhasználói támogatás működtetése		

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS8.1	<p>Felhasználói támogatás</p> <p>Egy felhasználói támogatás funkciót kell létrehozni, melyen keresztül a felhasználók kapcsolatba léphetnek az informatikával az összes hívás, bejelentett rendkívüli esemény, szolgáltatás igény és információ kérés nyilvántartása, közlése, megoldásra átadása és elemzése céljából. Olyan figyelemmel kíséresi és eszkalációs (felterjesztési) eljárásokat kell alkalmazni a megfelelő szolgáltatási szint megállapodások jóváhagyott szolgáltatási szintjei alapján, melyek lehetővé teszik bármely olyan bejelentett ügy osztályozását és rangsorolását, mint például a rendkívüli esemény, szolgáltatás igény, illetve információkérés. A végfelhasználók felhasználói támogatással és az informatikai szolgáltatások minőségével való elégedettségét mérni kell.</p>	R	<p>9/A. § (2) Az automatizált adatfeldolgozás esetén az érintettet - kérelmére - <u>tájékoztatni kell</u> az alkalmazott matematikai módszerről és annak lényegéről.</p> <p>12. § (1) Az érintett kérelmére az adatkezelő <u>tájékoztatást ad</u> az általa kezelt, illetőleg az általa megbízott feldolgozó által feldolgozott adatairól, az adatkezelés céljáról, jogalapjáról, időtartamáról, az adatfeldolgozó nevééről, címéről (székhelyéről) és az adatkezeléssel összefüggő tevékenységéről, továbbá arról, hogy kik és milyen célból kapják vagy kapták meg az adatokat. Az adattovábbításra vonatkozó nyilvántartás - és ennek alapján a tájékoztatási kötelezettség - időtartamát az adatkezelést szabályozó jogszabály korlátozhatja. A korlátozás időtartama személyes adatok esetében öt évnél, különleges adatok esetében pedig húsz évnél rövidebb nem lehet.</p>
DS8.2	<p>A felhasználói kérdések nyilvántartása</p> <p>A hívások, rendkívüli események, szolgáltatás igények és információ kérések naplózását és nyomon követését, lehetővé tevő funkciót és rendszert kell létrehozni. Ennek szorosan együtt kell működnie az olyan folyamatokkal, mint például a rendkívüli események kezelése, a problémakezelés, a változáskezelés, a kapacitáskezelés és a rendelkezésre állás kezelése. A rendkívüli eseményeket az üzleti és szolgáltatási prioritás szerint kell besorolni, és ha szükséges, akkor a megfelelő problémakezelő munkacsoporthoz kell irányítani. Az ügyfeleket tájékoztatni kell kéréseik állapotáról.</p>	R	<p>12. § (2) Az adatkezelő köteles a kérelem benyújtásától számított legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 30 napon belül <u>írásban</u>, közérthető formában megadni a tájékoztatást.</p>

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS8.3	Rendkívüli események eskalációja Olyan felhasználói támogatási eljárásokat kell kialakítani, hogy az azonnal meg nem oldható rendkívüli eseményeket megfelelően eskalálni (felterjeszteni) lehessen a szolgáltatói szint megállapodásban meghatározott határértékek szerint, és amennyiben az helyénvaló, akkor áthidaló megoldásokat kell biztosítani. Gondoskodni kell arról, hogy a rendkívüli esemény tulajdonosi szerep és az esemény életciklusának figyelemmel kísérése a felhasználói támogatásnál maradjon a felhasználói rendkívüli események esetében, függetlenül attól, hogy melyik informatikai munkacsoport dolgozik a megoldáson.	N	
DS8.4	Rendkívüli események lezárása Eljárásokat kell bevezetni az ügyfélkérelmek rendezésének időben történő figyelemmel kísérése érdekében. Amikor a rendkívüli eseményt megoldották, gondoskodni kell arról, hogy a felhasználói támogatás rögzítse a megoldás lépéseit és meg kell győződni arról, hogy a megtett intézkedéseket az ügyfél jóváhagyta. Továbbá a meg nem oldott rendkívüli eseményeket nyilván kell tartani, és jelenteni kell (ismert hibák és áthidaló megoldások) a helyes problémakezeléshez szükséges információ biztosítása érdekében.	R	13. § (2) Az adatkezelő köteles az érintettel a felvilágosítás <u>megtagadásának indokát közölni</u> . 15. § A helyesbítésről és a törlésről az érintettet, továbbá mindazokat <u>értesíteni kell</u> , akiknek korábban az adatot adatkezelés céljára továbbították. Az értesítés mellőzhető, ha ez az adatkezelés céljára való tekintettel az érintett jogos érdekét nem sérti.
DS8.5	Jelentéskészítés és trendelemzés Jelentéseket kell készíteni a felhasználói támogatás tevékenységéről annak érdekében, hogy a vezetés mérni tudja a szolgáltatások teljesítményét és a szolgáltatások válaszeit, és hogy be lehessen azonosítani a trendeket, illetve az ismétlődő problémákat annak érdekében, hogy a szolgáltatást folyamatosan javítani lehessen.	R	13. § (3) Az elutasított kérelmekről az adatkezelő az <u>adatvédelmi biztost évente értesíti</u> .
DS9	Konfigurációkezelés		
DS9.1	Konfigurációs nyilvántartás és alapértelmezett értékek Támogató eszközt kell bevezetni és központi adattárat kell létrehozni, mely tartalmazza a konfigurációs elemekre vonatkozó összes lényeges információt. Az összes eszköz és az eszközök változásait figyelemmel kell kísérni és rögzíteni kell. Minden rendszerre és szolgáltatásra vonatkozóan konfigurációelemek alapértékeit nyilván kell tartani azért, hogy ellenőrző pontként szolgáljon, amihez vissza lehet térni a változtatások után.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS9.2	Konfigurációs elemek beazonosítása és karbantartása Konfigurációs eljárások működtetése a konfigurációs adattár összes változása kezelésének és naplózásának támogatása érdekében. Ezen eljárások integrálása a változáskezelési, rendkívüli eseménykezelési és a problémakezelési eljárásokkal.	N	
DS9.3	A konfiguráció sértetlenségének felülvizsgálata A konfigurációs adatokat a jelenlegi és a múltbeli konfiguráció sértetlenségének ellenőrzése és helyességének megerősítése érdekében való időszakos felülvizsgálata. A telepített szoftverek időszakos felülvizsgálata a szoftverhasználatra vonatkozó irányelv alapján a magán, illetve licenc nélküli szoftverek, illetve bármely olyan szoftver példány beazonosítása érdekében, amely az érvényes licenc megállapodások felett került telepítésre. A hibákat és az eltéréseket jelenteni kell, intézkedéseket kell hozni, és azokat helyesbíteni kell.	N	
DS10	Problémakezelés		
DS10.1	Problémák azonosítása és osztályozása Olyan folyamatokat kell bevezetni, amelyek a rendkívüli események kezelésének részeként azonosított problémákat jelentik és osztályozzák. A problémák osztályozásának lépései hasonlóak a rendkívüli események osztályozásának lépéseivel; céljuk az, hogy meghatározzák a kategóriát, a hatást, a sürgősséget és a prioritást. A problémákat értelemszerűen be kell sorolni a vonatkozó csoportokba, illetve területekbe (például hardver, szoftver, támogató szoftver). Ezen csoportok megfelelhetnek a felhasználói és az ügyfélbázis szervezeti felelősségeinek, és e csoportok alapján kell a problémákat kiosztani a támogatást végző munkatársaknak.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS10.2	<p>Problémák nyomon követése és megoldása</p> <p>Gondoskodni kell arról, hogy a problémakezelő rendszer megfelelő auditálhatósági napló szolgáltatásokat biztosítson az összes bejelentett probléma nyomon követésének, elemzésének és alapvető okának az alábbiak figyelembe vételével történő meghatározása érdekében:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az összes érintett konfiguráció-elem • Kiemelkedő problémák és rendkívüli események • Ismert és gyanított hibák • A probléma trendek nyomon követése <p>A probléma gyökerét azonosítani kell és tartósan fenntartható megoldásokat kell kialakítani, változtatás kérelmek bevezetett változtatáskezelési folyamaton keresztüli kezdeményezhetők. A megoldási folyamat teljes menete során a problémakezelésnek rendszeresen jelentést kell kapnia a változáskezeléstől a problémák és a hibák megoldására irányuló előrehaladásról. A problémakezelésnek figyelemmel kell kísérnie a problémáknak és az ismert hibáknak a felhasználói szolgáltatásokra gyakorolt folyamatos hatását. Abban az esetben, ha ez a hatás súlyossá válik, a problémakezelésnek eszkalálnia kell a problémát, elképzelhető, hogy egy megfelelő bizottság elé történő terjesztés révén, szükség szerint egy változtatási kérelem prioritásának növelése, vagy egy sürgős változtatás bevezetése érdekében. A probléma megoldás szolgáltatási szint megállapodásban rögzítettekhez képest való előrehaladásának figyelemmel kísérése.</p>	R	4/A. § (1) Az adatfeldolgozónak a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos jogait és kötelezettségeit e törvény, valamint az adatkezelésre vonatkozó külön törvények keretei között az adatkezelő <u>határozza meg</u> . Az adatkezelési műveletekre vonatkozó utasítások jogszerűségéért az adatkezelő felel.
DS10.3	<p>Probléma lezárása</p> <p>Eljárás bevezetése a problémajegyek lezárása érdekében vagy az ismert hiba sikeres kiküszöbölésének visszaigazolása után vagy azt követően, hogy megállapodás született az üzleti területekkel a probléma alternatív megoldásáról.</p>	N	
DS10.4	<p>Konfiguráció-, rendkívüli esemény- és problémakezelés integrációja</p> <p>A konfiguráció-, rendkívüli esemény- és problémakezelés vonatkozó folyamatainak integrálása a problémák eredményes kezelésének biztosítása és a javítások lehetővé tétele érdekében.</p>	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS11	Az adatok kezelése		
DS11.1	Adatkezelés üzleti követelményei Ellenőrizni kell azt, hogy a feldolgozásra várt összes adat megérkezett-e és teljes mértékben, pontosan és időben kell, hogy feldolgozásra kerüljön, és hogy az összes kimenet biztosítva lett az üzleti követelményeknek megfelelően. Az újraindítási és újrafeldolgozási igények támogatása.	T	7. § (1) A kezelt személyes adatoknak meg kell felelniük az alábbi követelményeknek: b) <u>pontosak, teljesek</u> és ha szükséges időszerűek;

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS11.2	Adattárolási és megőrzési intézkedések A hatékony és eredményes adattárolás, megőrzés és archiválás eljárásainak meghatározása és megvalósítása az üzleti célkitűzéseknek, a szervezet biztonsági irányelvének és szabályozási követelményeinek a kielégítése érdekében.	T	<p>10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, <u>törlés vagy megsemmisítés</u>, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.</p> <p>14. § (1) A valóságnak meg nem felelő személyes adatot az adatkezelő <u>helyesbiteni köteles</u>.</p> <p>14. § (2) A személyes adatot <u>törölni kell</u>, ha</p> <p><i>a)</i> kezelése jogellenes; <i>b)</i> az érintett - a 11. § (1) bekezdésének <i>b)</i> pontjában foglaltak szerint - kéri; <i>c)</i> az hiányos vagy téves - és ez az állapot jogszerűen nem korrigálható -, feltéve, hogy a törlést törvény nem zárja ki; <i>d)</i> az adatkezelés célja megszűnt, vagy az adatok tárolásának törvényben meghatározott határideje lejárt; <i>e)</i> azt a bíróság vagy az adatvédelmi biztos elrendelte.</p> <p>19. § (2) A 19. § (1) bekezdésben meghatározott szervek rendszeresen elektronikusan vagy más módon közléteszik, továbbá erre irányuló igény esetén a 20. § rendelkezései szerint <u>hozzáférhetővé teszik</u> a tevékenységükkel kapcsolatos legfontosabb - így különösen a hatáskörükre, illetékességükre, szervezeti felépítésükre, szakmai tevékenységükre, annak eredményességére is kiterjedő értékelésére, a birtokukban lévő adatfajtákra és a működésükről szóló jogszabályokra, valamint a gazdálkodásukra vonatkozó - adatokat. A tájékoztatás módját, a vonatkozó adatok körét jogszabály is megállapíthatja.³⁵¹</p>

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS11.3	Adathordozó-könyvtár kezelési rendszer A tárolt és archivált adathordozók leltárának karbantartását szolgáló eljárások meghatározása és megvalósítása, azok használhatóságának és sértetlenségének biztosítása érdekében.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
DS11.4	Selejtezés utáni adat megsemmisítés Eljárások meghatározása és megvalósítása annak biztosítása érdekében, hogy a bizalmas adatok és szoftverek védelmére vonatkozó üzleti követelmények kielégítésre kerüljenek, amikor az adatokat és a hardvereket selejtezés után elhelyezik, illetve áthelyezik.	T	10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, <u>nyilvánosságra hozatal</u> , törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.
DS11.5	Mentés és helyreállítás A rendszerek, alkalmazások, adatok és dokumentációk mentésére és helyreállítására vonatkozó eljárások meghatározása és megvalósítása, az üzleti követelményekkel és a működésfolyamatossági tervvel összhangban.	R	10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, <u>törlés vagy megsemmisítés</u> , valamint a <u>véletlen megsemmisülés és sérülés</u> ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.
DS11.6	Adatkezelés biztonsági követelményei Az adatok fogadására, feldolgozására, tárolására és kiadására vonatkozó biztonsági követelmények azonosításával és alkalmazásával kapcsolatos irányelvek és eljárások meghatározása és megvalósítása az üzleti célkitűzések elérése, valamint a szervezet biztonsági irányelvének és a szabályozási követelményeknek a kielégítése érdekében.	T	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és <u>szervezési intézkedéseket</u> és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.
DS12	A fizikai környezet biztosítása		

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS12.1	Gépterem kiválasztása és felépítése Az üzleti stratégiához kapcsolt technológiai stratégia támogatása érdekében meg kell határozni, és ki kell választani az informatikai berendezések fizikai helyszíneit. A helyszín kiválasztásakor és a telephely építészeti megtervezésekor számításba kell venni a természetes és az emberek által okozott katasztrófákkal kapcsolatos kockázatot, továbbá figyelembe kell vennie a vonatkozó törvényeket és szabályozásokat, például a munkavállalással kapcsolatos munkahelyi egészségügyi és biztonsági rendeleteket.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.***
DS12.2	Fizikai biztonsági intézkedések A fizikai biztonsági intézkedések meghatározása és megvalósítása az üzleti követelményekkel összhangban a helyszín és a fizikai eszközök biztonságának megteremtése érdekében. A fizikai biztonsági intézkedéseknek képeseknek kell lenniük a lopással, hőmérséklettel, tűzzel, füsttel, vízzel, rezgéssel, terrorral, vandalizmussal, áramkimaradásokkal, vegyszerekkel, illetve robbanószerekkel kapcsolatos kockázatok eredményes megelőzésére, észlelésére és enyhítésére.	R	10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, <u>törlés vagy megsemmisítés</u> , valamint a <u>véletlen megsemmisülés és sérülés</u> ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.
DS12.3	Fizikai hozzáférés A telephelyekre, épületekbe és területekre való belépés jogának megadására, korlátozására és visszavonására vonatkozó eljárásokat meg kell határozni és üzleti igényeknek megfelelően meg kell valósítani, beleértve a vészhelyzetekre vonatkozó eljárásokat is. A telephelyekhez, épületekhez és területekhez történő belépésnek indokoltnak, engedélyezettnek, naplózottnak és figyelemmel kísértnek kell lennie. Ennek vonatkoznia kell az összes olyan személyre, aki belép a telephelyekre, beleértve a személyzetet, az ideiglenes személyzetet, az ügyfeleket, az szállítókat, a látogatókat, illetve bármely más külső felet.	R	10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a <u>jogosulatlan hozzáférés</u> , megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS12.4	A környezeti tényezőkkel szembeni védelem A környezeti tényezők elleni védelmet szolgáló intézkedések megtervezése és megvalósítása. Speciális berendezések és eszközök telepítése a környezet figyelemmel kísérése és kontrollálása érdekében.	R	10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a <u>véletlen megsemmisülés és sérülés</u> ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.
DS12.5	Fizikai létesítmények kezelése A létesítmények kezelése, beleértve az áram és kommunikációs berendezéseket, a törvényekkel és a szabályozásokkal, a műszaki és üzleti követelményekkel, a szállítói specifikációkkal, és a munkahelyi egészségügyi és biztonsági útmutatásokkal összhangban.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a <u>technikai és szervezési intézkedéseket</u> és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.
DS13	Az üzemeltetés irányítása		
DS13.1	Üzemeltetési eljárások és utasítások Az informatikai üzemeltetés eljárásainak meghatározása, megvalósítása és karbantartása annak biztosítása érdekében, hogy az üzemeltetéssel foglalkozó munkatársak ismerjék a rájuk vonatkozó összes üzemeltetési feladatot. Az üzemeltetési eljárásoknak ki kell terjednie a műszak átadására (a tevékenység formális átadására, az állapot aktualizálásokra, az üzemeltetési problémákra, az eszkalációs eljárásokra és a pillanatnyi felelőségekre vonatkozó jelentésekre) az elfogadott szolgáltatási szintek támogatása és a folyamatos működés biztosítása érdekében.	R	4/A. § (2) Az adatfeldolgozó tevékenységi körén belül, illetőleg az <u>adatkezelő által meghatározott keretek között</u> felelős a személyes adatok feldolgozásáért, megváltoztatásáért, törléséért, továbbításáért és nyilvánosságra hozataláért. Az adatfeldolgozó tevékenységének ellátása során más adatfeldolgozót nem vehet igénybe.
DS13.2	Műveletek ütemezése A műveletek, folyamatok és feladatok ütemezésének a leghatékonyabb szekvenciába szervezése, maximalizálva az áteresztőképességet és a kihasználást az üzleti követelmények teljesítése érdekében.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
DS13.3	Informatikai infrastruktúra figyelemmel kísérése Az informatikai infrastruktúra és a kapcsolódó események figyelemmel kísérésére vonatkozó eljárások meghatározása és megvalósítása. Gondoskodni kell arról, hogy elegendő történeti idősoros információ kerüljön eltárolásra az üzemeltetési naplókban, a műveletek és a műveleteket körülvevő, illetve azokat támogató egyéb tevékenységek időbeli sorrendjének rekonstruálásának, felülvizsgálatának és kivizsgálásának lehetővé tétele érdekében.	N	
DS13.4	Bizalmas dokumentumok és kimeneti adatokat előállító eszközök Megfelelő fizikai óvintézkedések, szigorú számadású bizonylatok nyilvántartására vonatkozó eljárások és leltárkezelés bevezetése az olyan bizalmas informatikai vagyonelemekre vonatkozóan, mint például a speciális formanyomtatványok, átruházható értékpapírok (forgatmányok), speciális célú nyomtatók, illetve biztonsági hardver eszközök.	N	
DS13.5	Hardver megelőző karbantartása Az infrastruktúra időben történő karbantartását biztosító eljárások meghatározása és megvalósítása, a hibák, illetve teljesítmény visszaesések gyakoriságának és hatásának csökkentése érdekében.	N	
ME1	Az informatika teljesítményének figyelemmel kísérése és értékelése		
ME1.1	Figyelemmel kísérésre használt módszer Általános figyelemmel kíséresi és nyomon követési keretrendszert és módszert kell bevezetni azért, hogy az informatikai megoldás és szolgáltatás nyújtás teljesítmény mérése céljából meg kell határozni a teljesítmény mérés kiterjedését, módszertanát és eljárását, valamint az informatika üzleti tevékenységhez történő hozzájárulásának nyomon követését. A keretrendszert integrálni kell a vállalat teljesítmény menedzsment rendszerével.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
ME1.2	<p>Figyelemmel kíséresi adatok meghatározása és gyűjtése</p> <p>Együtt kell működni az üzleti területekkel a teljesítmény célok egy kiegyensúlyozott csoportjának meghatározásában, és azokat az üzleti és az egyéb érintett érdekelt felekkel jóvá kell hagyatni. Ipari normákból a mérési alapokat kell meghatározni a célokkal való összehasonlításhoz, és a célok mérése érdekében begyűjtendő rendelkezésre álló adatokat azonosítani kell. Az adatok időben és pontosan történő begyűjtését szolgáló folyamatok kell bevezetni a célokhoz képesti előrehaladás jelentése érdekében.</p>	R	<p>4/A. § (1) Az adatfeldolgozónak a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos jogait és kötelezettségeit e törvény, valamint az adatkezelésre vonatkozó külön törvények keretei között az adatkezelő <u>határozza meg</u>. Az adatkezelési műveletekre vonatkozó utasítások jogszerűségéért az adatkezelő felel.</p>
ME1.3	<p>Figyelemmel kísérés módszere</p> <p>Olyan teljesítmény figyelemmel kíséresi módszert kell bevezetni (például kiegyensúlyozott stratégiai mutatószám rendszer), amely nyilvántartja a célokat; rögzíti a méréseket; az informatika teljesítmény tömör, mindenre kiterjedő áttekintését biztosítja; és amely illeszkedik a vállalati figyelemmel kíséresi rendszerhez.</p>	N	
ME1.4	<p>Teljesítményértékelés</p> <p>A teljesítményt a célokhoz viszonyítva rendszeresen felül kell vizsgálni, az esetleges eltérések okának elemzése és helyesbítési intézkedések kezdeményezése a mögöttes okok rendezése céljából. Megfelelő időpontokban probléma gyökerét feltáró elemzéseket kell végezni az eltérésekkel kapcsolatban.</p>	N	
ME1.5	<p>Igazgatótanácsi és felsővezetői jelentések</p> <p>Az informatikának felsővezetői jelentéseket kell készíteni az üzleti tevékenységhez történő hozzájárulásáról, konkrétan a vállalat beruházási program portfóliójának értelmében, nevezetesen az informatika révén megvalósítható, valamint az egyedi beruházási programok informatikai megoldásai és szolgáltatásai teljesítményéről. Az állapot jelentésekben ki kell térni, hogy milyen mértékben teljesültek a tervezett célkitűzések, kerültek felhasználásra a költségvetésben tervezett erőforrások, érték el a kitűzött teljesítménycélokat és enyhítették a beazonosított kockázatokat. Fel kell készülni a felső vezetés részéről kezdeményezett felülvizsgálatra, amely a jelentős eltérésekre vonatkozó helyreállítási intézkedésekre történő javaslattételhez vezethet. A jelentést át kell adni a felső vezetésnek és a vezetői felülvizsgálatról meg kell kérni a visszajelzéseket.</p>	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
ME1.6	Helyreállító tevékenységek Helyesbítési intézkedések kell beazonosítani és kezdeményezni a teljesítmény figyelemmel kísérése, felmérése és jelentése alapján. Ennek ki kell terjednie az összes figyelemmel kíséresi, jelentési és felmérési tevékenység alábbiakon keresztül történő utókövetésére: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Vezetői válaszok felülvizsgálata, egyeztetése és megállapítása ▪ A helyesbítéssel kapcsolatos felelősség delegálása ▪ A végrehajtott intézkedések eredményeinek nyomon követése 	N	
ME2	A belső irányítási és ellenőrzési rendszer figyelemmel kísérése és értékelése		
ME2.1	A belső irányítási és ellenőrzési keretrendszer figyelemmel kísérése Az informatikai kontroll környezetet és kontroll keretrendszert folyamatosan figyelemmel kell kísérni, összehasonlító értékeléseket kell végezni és fejleszteni kell a szervezet célkitűzéseinek elérése érdekében.	N	
ME2.2	Ellenőrző felülvizsgálat A belső informatikai vezetői felülvizsgálati kontrollok hatékonyságát és eredményességét figyelemmel kell kísérni és értékelni kell.	N	
ME2.3	Kontrollok sérülése A kontrollok sérülését be kell azonosítani, továbbá a háttérükben rejlő alapvető okokat elemezni kell és be kell azonosítani. A kontrollok sérülését eszkalálni kell és az érdekelt feleknek megfelelően jelenteni. A szükséges helyesbítési intézkedéseket meg kell tenni.	N	
ME2.4	Kontroll önértékelés A vezetésnek az informatikai folyamatok, irányelvek és szerződések feletti kontroll teljességét és eredményességét értékelni kell, egy folyamatos önértékelési programon keresztül.	N	
ME2.5	A belső irányítási és ellenőrzési rendszer értékelése Szükség esetén be kell szerezni a belső kontrollok teljességére és eredményességére vonatkozó további garanciát a külső felek által készített felülvizsgálatokon keresztül.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
ME2.6	Belső irányítási és ellenőrzési rendszer a külső feleknél A külső szolgáltatók belső irányítási és ellenőrzési rendszerét fel kell mérni. Meg kell győződni arról, hogy a külső szolgáltatók megfelelnek a jogi és szabályozási követelményeknek, és a szerződéses kötelezettségeknek.	N	
ME2.7	Helyreállító tevékenységek A kontroll értékelésekből és jelentésekből eredő helyreállító intézkedéseket beazonosítani, kezdeményezni, nyomon követni kell és meg kell azokat valósítani.	N	
ME3	Külső követelményeknek való megfelelés biztosítása		
ME3.1	A külső jogi, szabályozói és szerződéses megfelelési követelmények azonosítása Az olyan helyi és nemzetközi törvényeket, rendeleteket és egyéb külső követelményeket folyamatosan be kell azonosítani, amelyeknek meg kell felelni, és amelyeknek be kell épülnie a szervezet informatikai irányelveibe, szabványaiba, eljárásaiba és módszertanaiba.	R	9/A. § (1) Kizárólag számítástechnikai eszközzel végrehajtott automatizált adatfeldolgozással az érintett személyes jellemzőinek értékelésére csak akkor kerülhet sor, ha ahhoz kifejezetten hozzájárult, vagy azt <u>törvény lehetővé teszi</u> . Az érintettnek álláspontja kifejtésére lehetőséget kell biztosítani. 10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az <u>egyéb adat- és titokvédelmi szabályok</u> érvényre juttatásához szükségesek.
ME3.2	Külső követelményekre adott válaszok optimalizálása Az informatikai irányelveket, szabványokat, eljárásokat és módszertanokat felül kell vizsgálni és ki kell igazítani annak biztosítása érdekében, hogy a jogi, szabályozási és szerződési követelményeknek megfeleljenek, és erről tájékoztatást adjanak.	R	10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az <u>egyéb adat- és titokvédelmi szabályok</u> érvényre juttatásához szükségesek.
ME3.3	A külső követelményeknek való megfelelés értékelése Meg kell győződni arról, hogy az informatikai irányelvek, szabványok, eljárások és módszertanok megfelelnek a jogi és szabályozási követelményeknek.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
ME3.4	Bizonyosság nyújtása a megfelelésegről A megfeleléseget, és a belső utasításokból, illetve külső jogi, szabályozási, illetve szerződéses követelményekből származtatott összes belső irányelv betartását igazoló bizonyosságot kell beszerezni és azt jelenteni kell; meg kell győződni arról, hogy az esetleges megfelelési hiányosságokat rendezték, a helyesbítő intézkedéseket az azokért felelős folyamatfelelős időben megtette.	N	
ME3.5	Integrált jelentéskészítés A jogi, szabályozási és szerződéses követelményekre vonatkozó informatikai jelentést integrálni kell az egyéb üzleti funkciók hasonló jelentéseivel.	N	
ME4	Az informatikai irányítás megteremtése		
ME4.1	Informatikai irányítási keretrendszer kialakítása Az informatikai irányítási keretrendszert meg kell határozni, működtetni kell, és összhangba kell hozni az általános vállalatirányítási és kontroll környezettel. A keretrendszert egy megfelelő informatikai folyamat és kontroll modellre kell építeni, és gondoskodni kell az egyértelmű elszámoltathatóságról és a továbbá olyan eljárásokra kell építeni, amelyek a belső irányítási és ellenőrzési rendszer, valamint vezetői felügyelet összeomlását megakadályozzák. Meg kell győződni arról, hogy az informatikai irányítási keretrendszer gondoskodik a törvényekkel és a szabályozásokkal kapcsolatos megfelelésegről, és összhangban van a vállalat stratégiáival és célkitűzéseivel, és egyben visszaigazolja azok teljesítését. Az informatikai irányítás állapotáról és az aktuális ügyekről jelentéseket kell készíteni.	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
ME4.2	<p>A stratégia illesztése</p> <p>Lehetővé kell tenni, hogy az igazgatótanács és a felső vezetés megértse az olyan stratégiai informatikai kérdéseket, mint például az informatika, a technológiai kérdések és a képességek szerepe. Gondoskodni kell arról, hogy az üzleti területek és az informatika ugyanúgy értelmezze az informatikának az üzleti stratégiához való lehetséges hozzájárulását. Együtt kell működni az igazgatótanáccsal és a létrehozott irányító testületekkel, például az informatikai stratégiai bizottsággal azért, hogy a vezetés részére az informatikával kapcsolatosan egy stratégiai iránymutatás nyújtsanak, gondoskodni kell arról, hogy a stratégia és a célkitűzések lépcsőzetesen beépüljenek az szervezeti egységekbe és az informatikai funkciókba, és hogy kialakuljon a bizalom az üzleti területek és az informatika között. Lehetővé kell tenni az informatika összhangba hozását az üzleti tevékenységgel a stratégia és a működtetés terén, ösztönözve az üzleti területek és az informatika közös felelősségvállalását a stratégiai döntések meghozatala és az informatikával támogatott beruházások előnyeinek elérése tekintetében.</p>	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
ME4.3	<p>Értékelő állítás</p> <p>Az informatikával támogatott beruházási programokat, és egyéb informatikai vagyonelemeket és szolgáltatásokat menedzselni kell annak biztosítása érdekében, hogy a lehető legnagyobb értéket teremtsék meg a vállalat stratégiájának és célkitűzéseinek támogatása közben. Gondoskodni kell arról, hogy az informatikával támogatott beruházások várható üzleti eredményeit és az ezen eredmények eléréséhez szükséges erőfeszítések teljes terjedelmét megértsék; hogy átfogó és következetes üzleti terveket készítsenek és hagyjanak jóvá az érdekelt felek; hogy a vagyonelemekkel és a beruházásokkal teljes gazdasági életciklusuk során gazdálkodnak, és hogy az olyan hasznok realizálását aktívan menedzseljék, mint például az új szolgáltatásokhoz történő hozzájárulás, a hatékonyság fokozás és az ügyfél igényekre való javított reagálóképesség. A portfólió, program és projekt menedzsment fegyelmezett módszerének betartatása, ragaszkodva ahhoz, hogy az üzleti területek felvállalják az összes informatikával támogatott beruházás tulajdonosi szerepét, továbbá hogy az informatika biztosítsa az informatikai képességek és szolgáltatások nyújtásával járó költségek optimalizálását.</p>	N	
ME4.4	<p>Erőforrás gazdálkodás</p> <p>A beruházások, az informatikai erőforrások felhasználását és elkülönítését felügyelni kell az informatikai kezdeményezések és működés rendszeres értékelésén keresztül, a megfelelő erőforrások biztosításának, és a jelenlegi és a jövőbeli stratégiai célkitűzésekkel és az üzleti alapkövetelményekkel történő összhang biztosítása érdekében.</p>	N	

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés ³⁴⁸		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
ME4.5	Kockázatkezelés Együtt kell működni az igazgatótanáccsal a vállalat informatikai kockázatvállalási hajlandóságának meghatározásában, és az arra vonatkozó bizonyosság beszerzésében, hogy az informatikai kockázatkezelési eljárások megfelelően biztosítják azt, hogy a tényleges informatikai kockázat mértéke ne haladja meg az igazgatótanács által felvállaltat. A kockázatkezelésért való felelősséget be kell építeni a szervezetbe, biztosítva azt, hogy az üzlet és az informatika rendszeresen értékelje és jelentse az informatikával kapcsolatos kockázatokat és hatásait, és hogy a vállalat informatikai kockázati pozíciója az összes érdekelt fél által látható legyen.	N	
ME4.6	Teljesítménymérés Meg kell győződni arról, hogy a jóváhagyott informatikai célkitűzések kielégítették vagy túlteljesítették, illetve hogy az informatikai célok előrehaladása megfelel az elvárásoknak. Azokban az esetekben, amikor a jóváhagyott célkitűzések teljesítése nem sikerült, illetve az előrehaladás nem felel meg az elvárásoknak, akkor felül kell vizsgálni a vezetés helyreigazító intézkedéseit. Az érintett portfóliók, programok és az informatika teljesítményét jelenteni kell az igazgatótanácsnak, alátámasztva olyan jelentésekkel, melyek lehetővé teszik, hogy a felső vezetés felül tudja vizsgálni a vállalat előrehaladását a kijelölt célok tekintetében.	N	
ME4.7	Független bizonyosság nyújtás Független bizonyosság nyújtást (belső, illetve külső) kell beszerezni az informatika vonatkozó törvényeknek és szabályozásoknak való megfelelőségéről; a szervezet irányelveiről, szabványairól és eljárásairól; az általánosan elfogadott gyakorlatokról; és az informatika eredményességéről és hatékonyságáról.	N	

IT rendszerekkel szemben támasztott általános követelmények

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AC	Alkalmazás kontroll célkitűzések		

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AC1	<p>Forrásadatok előkészítése és engedélyezése</p> <p>Gondoskodni kell arról, hogy a forrás dokumentumokat felhatalmazott és szakképzett személyzet készítse bevezetett eljárásokat követve, mely során figyelembe kell venni a felelőségek megfelelő elhatárolását a dokumentumok létrehozásakor és jóváhagyásakor. A hibák és a mulasztások minimalizálhatók a jó bemeneti formanyomtatvány tervezés segítségével. A hibákat és a szabálytalanságokat azonosítani kell annak érdekében, hogy lejelenthetőek és helyesbíthetőek legyenek.</p>	R	<p>7. § (1) A kezelt személyes adatoknak meg kell felelniük az alábbi követelményeknek:</p> <p>a) felvételük és kezelésük tisztességes és törvényes;</p> <p>b) pontosak, teljesek és ha szükséges időszerűek;</p> <p>7. § (2) Korlátozás nélkül használható, általános és egységes személyazonosító jel alkalmazása tilos.</p> <p>9. § (1) Személyes adat (beleértve a különleges adatot is) az országból - az adathordozótól vagy az adatátvitel módjától függetlenül - harmadik országban lévő adatkezelő vagy adatfeldolgozó részére akkor továbbítható, ha</p> <p>a) ahhoz az érintett kifejezetten hozzájárult,</p> <p>9/A. § (1) Kizárólag számítástechnikai eszközzel végrehajtott automatizált adatfeldolgozással az érintett személyes jellemzőinek értékelésére csak akkor kerülhet sor, ha ahhoz kifejezetten hozzájárult, vagy azt törvény lehetővé teszi. Az érintettnek álláspontja kifejtésére lehetőséget kell biztosítani.</p> <p>9/A. § (2) Az automatizált adatfeldolgozás esetén az érintettet - kérelmére - tájékoztatni kell az alkalmazott matematikai módszerről és annak lényegéről.</p>

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AC2	<p>Forrásadatok összegyűjtése és bevétele Gondoskodni kell arról, hogy az adatbevitelt felhatalmazott és minősített személyzet megfelelő időzítés szerint végezze. A tévesen bevitt adatok helyesbítését, és ismételt bevitelét oly módon kell végrehajtani, hogy az adatbeviteli tranzakciók ne sértsék meg az eredeti jogosultsági szinteket. Ahol felhasználható a helyreállításhoz, ott az eredeti forrás dokumentumokat meg kell őrizni a szükséges időtartamig.</p>	R	<p>7. § (1) A kezelt személyes adatoknak meg kell felelniük az alábbi követelményeknek: <i>b)</i> pontosak, teljesek és ha szükséges időszerűek; <i>c)</i> tárolásuk módja alkalmas arra, hogy az érintettet csak a tárolás céljához szükséges ideig lehessen azonosítani.</p> <p>7. § (2) Korlátozás nélkül használható, általános és egységes személyazonosító jel alkalmazása tilos.</p> <p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.</p> <p>10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.</p>

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AC3	<p>Pontossági, teljességi és hitelességi ellenőrzések</p> <p>Gondoskodni kell arról, hogy a tranzakciók pontosak, teljesek és érvényesek legyenek. A bemeneti, szerkesztett, illetve helyesbítésre visszaküldött adatok érvényesítése a keletkezésükhöz lehető legközelebb eső ponton kell történjen.</p>	R	<p>7. § (1) A kezelt személyes adatoknak meg kell felelniük az alábbi követelményeknek:</p> <p>b) pontosak, teljesek és ha szükséges időszerűek;</p> <p>c) tárolásuk módja alkalmas arra, hogy az érintettet csak a tárolás céljához szükséges ideig lehessen azonosítani.</p> <p>7. § (2) Korlátozás nélkül használható, általános és egységes személyazonosító jel alkalmazása tilos.</p> <p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.</p> <p>10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.</p>

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AC4	Feldolgozás sértetlensége és érvényessége Az adatok sértetlenségét és érvényességét fenn kell tartani a teljes feldolgozási ciklus alatt. A hibás tranzakciók felismerése nem szakíthatja meg az érvényes tranzakciók feldolgozását.	R	<p>7. § (1) A kezelt személyes adatoknak meg kell felelniük az alábbi követelményeknek:</p> <p>b) pontosak, teljesek és ha szükséges időszerűek;</p> <p>c) tárolásuk módja alkalmas arra, hogy az érintettet csak a tárolás céljához szükséges ideig lehessen azonosítani.</p> <p>7. § (2) Korlátozás nélkül használható, általános és egységes személyazonosító jel alkalmazása tilos.</p> <p>9/A. § (1) Kizárólag számítástechnikai eszközzel végrehajtott automatizált adatfeldolgozással az érintett személyes jellemzőinek értékelésére csak akkor kerülhet sor, ha ahhoz <u>kifejezetten hozzájárult</u>, vagy azt törvény lehetővé teszi. Az érintettnek álláspontja kifejtésére lehetőséget kell biztosítani.</p> <p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.</p> <p>10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.</p>

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AC5	<p>Kimenet felülvizsgálat, egyeztetés és hibakezelés</p> <p>Eljárásokat és a kapcsolódó felelőségeket úgy kell kialakítani, hogy biztosítsa a kimeneteket engedélyezett módon való kezelését, a kimenetek a megfelelő címzethez való eljuttatását, és a továbbítás alatti védelmüket; és hogy a kimenet pontosságának ellenőrzése, felismerése és korrigálása megtörténjék, és hogy a kimenetként adott információkat felhasználják.</p>	R	<p>7. § (1) A kezelt személyes adatoknak meg kell felelniük az alábbi követelményeknek:</p> <p>c) tárolásuk módja alkalmas arra, hogy az érintettet csak a tárolás céljához szükséges ideig lehessen azonosítani.</p> <p>7. § (2) Korlátozás nélkül használható, általános és egységes személyazonosító jel alkalmazása tilos.</p> <p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.</p> <p>10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.</p>

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
AC6	Tranzakció hitelesítése és sértetlensége A belső alkalmazások és az üzleti/üzemeltetési funkciók között a tranzakciós adatok (a vállalaton belüli, illetve kívüli) továbbítása előtt, ellenőrizni kell a szabályos címzést, az eredet hiteleségét és a tartalom sértetlenségét. A hitelességet és sértetlenséget meg kell őrizni az adattovábbítás, illetve a szállítás alatt is.	R	<p>7. § (2) Korlátozás nélkül használható, általános és egységes személyazonosító jel alkalmazása tilos.</p> <p>8. § (1) A személyes adatok akkor továbbíthatók, valamint a különböző adatkezelések akkor kapcsolhatók össze, ha az érintett ahhoz hozzájárult, vagy törvény azt megengedi, és ha az adatkezelés feltételei minden egyes személyes adatra nézve teljesülnek.</p> <p>8. § (2) Az (1) bekezdést kell alkalmazni az ugyanazon adatkezelő, valamint az állami és az önkormányzati szervek által kezelt adatok összekapcsolására is.</p> <p>10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat, amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok érvényre juttatásához szükségesek.</p> <p>10. § (2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján történik.</p>

Folyamatokkal szemben támasztott általános követelmények

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PC	Folyamat kontroll célkitűzések		
PC1	Folyamat céljai és célkitűzései Konkrét, mérhető, végrehajtható, reális, eredmény orientált és időszerű (SMARTT: specific, measurable, actionable, realistic, results-oriented and timely) folyamat célok és célkitűzések meghatározása és közvetítése az egyes informatikai folyamatok eredményes végrehajtása érdekében. Gondoskodni arról, hogy azok a célok kapcsolódjanak az üzleti célokhoz és azokat megfelelő metrikák támogatják.	T	5. § (1) Személyes adatot kezelni csak <u>meghatározott célból</u> , jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak.
PC2	Folyamat felelősség Egy folyamat felelőst ki kell jelölni minden egyes informatikai folyamathoz, egyértelműen meg kell határozni a folyamatfelelős szerepkörét és felelősségeit. Ilyenek például a folyamattervezés felelőssége, a többi folyamattal történő együttműködés, a végső eredmények elszámoltathatósága, a folyamat teljesítmény mérése és a javítási lehetőségek beazonosítása.	T	4/A. § (1) Az adatfeldolgozónak a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos jogait és kötelezettségeit e törvény, valamint az adatkezelésre vonatkozó külön törvények keretei között az adatkezelő <u>határozza meg</u> . Az adatkezelési műveletekre vonatkozó utasítások jogszerűségéért az <u>adatkezelő felel</u> .
PC3	Folyamat megismételhetőség Minden egyes kulcsfontosságú folyamatot úgy kell megtervezni és kialakítani, hogy az ismételhető legyen, és következetesen az elvárt eredményeket állítsa elő. A tevékenységeknek egy olyan logikus, de rugalmas és skálázható sorrendjét kell biztosítani, ami elvezet a kívánt eredményekhez, és kellőképpen rugalmas ahhoz, hogy lekezelje a kivételeket és a rendkívüli helyzeteket. Ahol csak lehetséges konzisztens folyamatokat kell használni, és testre szabást csak akkor szabad alkalmazni, amikor az elkerülhetetlen.	N	
PC4	Szerepkörök és felelőségek Meg kell határozni a folyamat kulcsfontosságú tevékenységeit és végtermékeit. Egyértelmű szerepköröket és felelőségeket kell kijelölni és ismertetni azokat a kulcsfontosságú tevékenységek és dokumentálásuk eredményes és hatékony végrehajtása, valamint a folyamat végtermékeiért való elszámoltathatóság biztosítása érdekében.	R	4/A. § (1) Az adatfeldolgozónak a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos jogait és kötelezettségeit e törvény, valamint az adatkezelésre vonatkozó külön törvények keretei között az adatkezelő <u>határozza meg</u> . Az adatkezelési műveletekre vonatkozó utasítások jogszerűségéért az adatkezelő felel.

COBIT 4.1 kontroll célkitűzés		adatvédelmi törvény	
		lefed.	követelmény
PC5	<p>Irányelv, tervek és eljárások</p> <p>Meg kell határozni, és ismertetni, hogy az összes olyan irányelv, terv, eljárás, amely egy informatikai folyamatot vezérel, hogyan kerül dokumentálásra, felülvizsgálatra, aktualizálásra, jóváhagyásra, eltávolításra, ismertetésre, és képzés céljából történő felhasználásra. Ezen tevékenységek mindegyikére vonatkozóan felelősöket kell kijelölni, és a helyes végrehajtásukat megfelelő időnként felül kell vizsgálni. Gondoskodni kell arról, hogy az irányelvek, tervek és eljárások elérhetők, helyesek, naprakészek legyenek és megértették őket.</p>	R	<p>4/A. § (1) Az adatfeldolgozónak a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos jogait és kötelezettségeit e törvény, valamint az adatkezelésre vonatkozó külön törvények keretei között az adatkezelő <u>határozza meg</u>. Az adatkezelési műveletekre vonatkozó utasítások jogszerűségéért az adatkezelő felel.</p>
PC6	<p>Folyamat teljesítményének javítása</p> <p>Metrikák egy olyan csoportját kell meghatározni, amelyek rálátást biztosítanak a folyamat eredményeire és teljesítményére. Olyan tervcélokat kell kijelölni, amelyek tükrözik a folyamat céljait és olyan teljesítmény mutatókat kell bevezetni, amelyek lehetővé teszik a folyamat céljainak az elérését. Meg kell határozni, hogy az adatokat hogyan gyűjtik be. A tényleges mérési eredményeket össze kell hasonlítani a célokkal és eltérések esetén, amennyiben arra szükség van, a megfelelő intézkedések kell tenni. A metrikákat, a célokat és a módszereket össze kell hangolni az informatika általános teljesítmény figyelemmel kíséresi módszerével.</p>	N	

7. Értékelés

A részletes megfeleltetés során látszott, hogy az „F”, mint felülmúlt lefedettségi kategória nem fordult elő, az Avtv. minden esetben legfeljebb olyan követelményt állított, mint a COBIT, de a teljes lefedettség is ritka. Látható, hogy a törvényi követelmények alapvetően a bizalmasság, sértetlenség és rendelkezésre állás információ-kritériumok köré csoportosulnak. Az Avtv. 10. §-ában deklarált általános követelmények igen sok kontrollnak megfeleltethetőek, kevésbé meghatározott módon. Ezért amelyik informatikai folyamatban a bizalmasság, sértetlenség vagy rendelkezésre állás COBIT Információ-kritériumok közül bármelyiket elsődlegesnek tekintjük, ott az Avtv. 10. § (1) bekezdését megfeleltetettnek tekintjük. Ezen eseteket ***-gal jelöltük. Minden egyéb megfeleltetés szakmai mérlegelés és egyeztetés útján alakult ki.

8. Hivatkozások

1992. évi LXIII. törvény a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról

IT Governance Institute, COBIT 4.1, USA, 2007

IT Governance Institute: COBIT 4.1 Magyar változat, ISACA-Információrendszer Ellenőrök Egyesülete, Budapest, 2007

Jimmy Heschl: COBIT® Mapping, Mapping of ISO/IEC 17799:2005 With COBIT® 4.0

2. sz. függelék: Avtv.-COBIT visszakereső kulcs

A visszakereső kulcs az 1. sz. függelékben található COBIT-Avtv. megfeleltetéshez az ellenkező irányból, tehát az adatvédelmi törvény teljes törvényszövegében a COBIT vonatkozó pontjaira történő hivatkozással segíti az alkalmazást. A hivatkozások lábjegyzetben kerültek feltüntetésre. Ahol a hivatkozás kifejezetten egy szóra vagy kifejezésre utal, ott a szó vagy kifejezés végén került feltüntetésre a lábjegyzet sorszáma, amíg a teljes bekezdésre vonatkozó hivatkozás esetén a bekezdés végén található a lábjegyzet jelölése. A visszakereső kulcs az Avtv-nek csak a hivatkozott részeit tartalmazza.

1992. évi LXIII. törvény³⁵²

a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról

Értelmező rendelkezések

2. §³⁵³ E törvény alkalmazása során:

1. *személyes adat*: bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. A személy különösen akkor tekinthető azonosíthatónak, ha őt - közvetlenül vagy közvetve - név, azonosító jel, illetőleg egy vagy több, fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző tényező alapján azonosítani lehet;

2. *különleges adat*:

a) a faji eredetre, a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviseleti szervezeti tagságra,

b) az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre, a szexuális életre vonatkozó adat, valamint a bűnügyi személyes adat;

3. *bűnügyi személyes adat*: a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetőleg a bűncselekmények felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat;

4. *közérdekű adat*: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, valamint a tevékenységére vonatkozó, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől;

5. *közérdekből nyilvános adat*: a közérdekű adat fogalma alá nem tartozó minden olyan adat, amelynek nyilvánosságra hozatalát vagy hozzáférhetővé tételét törvény közérdekből elrendeli;

[...]

Adatkezelés

3. § (1) Személyes adat akkor kezelhető,³⁵⁴ ha

a) ahhoz az érintett hozzájárul, vagy

b) azt törvény vagy - törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben - helyi önkormányzat rendelete elrendeli.

(2) Különleges adat akkor kezelhető,³⁵⁵ ha

a) az adatkezeléshez az érintett írásban hozzájárul, vagy

³⁵² hatályos 2010. 04. 01-től

³⁵³ PO2.3

³⁵⁴ PO2.1, PO2.3

³⁵⁵ PO2.1, PO2.3

b) a 2. § 2. a) pontjában foglalt adatok esetében, az nemzetközi egyezményen alapul, vagy Alkotmányban biztosított alapvető jog érvényesítése, továbbá a nemzetbiztonság, a bűnmegelőzés vagy a bűnüldözés érdekében törvény elrendeli;

c) egyéb esetekben azt törvény elrendeli.

(3) Kötelező adatkezelés esetén az adatkezelés célját és feltételeit, a kezelendő adatok körét és megismerhetőségét, az adatkezelés időtartamát, valamint az adatkezelő személyét az adatkezelést elrendelő törvény vagy önkormányzati rendelet határozza meg.

(4) Törvény közérdekből - az adatok körének kifejezett megjelölésével - elrendelheti a személyes adat nyilvánosságra hozatalát. Minden egyéb esetben a nyilvánosságra hozatalhoz az érintett hozzájárulása, különleges adat esetében írásbeli hozzájárulása szükséges. Kétség esetén azt kell vélelmezni, hogy az érintett a hozzájárulását nem adta meg.

(5) Az érintett hozzájárulását megadottnak kell tekinteni az érintett közszereplése során általa közölt vagy a nyilvánosságra hozatal céljából általa átadott adatok tekintetében.

(6) Az érintett kérelmére indult eljárásban a szükséges adatainak kezeléséhez való hozzájárulását vélelmezni kell. Erre a tényre az érintett figyelmét fel kell hívni.

(7) Az érintett a hozzájárulását az adatkezelővel írásban kötött szerződés keretében is megadhatja a szerződésben foglaltak teljesítése céljából. Ebben az esetben a szerződésnek tartalmaznia kell minden olyan információt, amelyet a személyes adatok kezelése szempontjából - e törvény alapján - az érintettnek ismernie kell, így különösen a kezelendő adatok meghatározását, az adatkezelés időtartamát, a felhasználás célját, az adatok továbbítását, adatfeldolgozó igénybevételét. A szerződésnek félreérthetetlen módon tartalmaznia kell, hogy az érintett aláírásával hozzájárul adatainak a szerződésben meghatározottak szerinti kezeléséhez.

(8) Ha az érintett fizikai okból vagy cselekvőképtelensége folytán nem képes hozzájárulását adni adatainak kezeléséhez, akkor a saját vagy más személy létfontosságú érdekeinek védelméhez, valamint katasztrófa- vagy szükséghelyzet elhárításához vagy megelőzéséhez szükséges mértékben sor kerülhet személyes adatainak, beleértve különleges adatait is, kezelésére.

[...]

Adatfeldolgozás

4/A. § (1) Az adatfeldolgozónak a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos jogait és kötelezettségeit e törvény, valamint az adatkezelésre vonatkozó külön törvények keretei között az adatkezelő határozza meg.³⁵⁶ Az adatkezelési műveletekre vonatkozó utasítások jogszerűségéért az adatkezelő felel.³⁵⁷

(2) Az adatfeldolgozó tevékenységi körén belül, illetőleg az adatkezelő által meghatározott keretek között³⁵⁸ felelős a személyes adatok feldolgozásáért, megváltoztatásáért, törléséért, továbbításáért és nyilvánosságra hozataláért. Az adatfeldolgozó tevékenységének ellátása során más adatfeldolgozót nem vehet igénybe.

(3) Az adatfeldolgozó az adatkezelést érintő érdemi döntést nem hozhat,³⁵⁹ a tudomására jutott személyes adatokat kizárólag az adatkezelő rendelkezései szerint dolgozhatja fel, saját céljára adatfeldolgozást nem végezhet, továbbá a személyes adatokat az adatkezelő rendelkezései szerint köteles tárolni és megőrizni.

(4) Az adatfeldolgozásra vonatkozó megbízási szerződést írásba kell foglalni.³⁶⁰ Az adatfeldolgozásra nem adható megbízás olyan vállalkozásnak, amely a feldolgozandó személyes adatokat felhasználó üzleti tevékenységben érdekelt.

(5)

(6) E törvényben foglaltakat kell alkalmazni, ha az Európai Unió területén kívül személyes adatok kezelését folytató adatkezelő az adatfeldolgozással a Magyar Köztársaság területén székhellyel, telephellyel (fiókteleppel) vagy lakóhellyel (tartózkodási hellyel) rendelkező adatfeldolgozót bíz meg, vagy itt lévő eszközt használ fel, kivéve, ha ez az eszköz csak az Európai Unió területén átmenő adatforgalom célját szolgálja. Az ilyen adatkezelőnek ki kell jelölnie egy képviselőt a Magyar Köztársaság területén.

³⁵⁶ DS10.2, ME1.2, PC4, PC5

³⁵⁷ PO4.9, PC2

³⁵⁸ DS13.1

³⁵⁹ PO4.11

³⁶⁰ DS1.3, PO4.14

Az adatkezelés célhoz kötöttsége

5. § (1) Személyes adatot kezelni csak meghatározott célból,³⁶¹ jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak.

(2) Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig.

(3) Kötelező adatszolgáltatáson alapuló adatkezelést közérdekből lehet elrendelni.

(4) A személyes adatot - akár az érintett hozzájárulásával, akár jogszabály alapján - különösen akkor lehet kezelni, ha ez közérdekű feladat vagy az adatkezelő törvényi kötelezettségének teljesítéséhez, az adatkezelő vagy az adatátvevő harmadik személy hivatalos feladatának gyakorlásához, az érintett létfontosságú érdekeinek védelméhez, az érintett és az adatkezelő között létrejött szerződés teljesítéséhez, az adatkezelő vagy harmadik személy jogos érdekének érvényesítéséhez, társadalmi szervezetek jogszerű működéséhez szükséges.

(5) Kizárólag állami vagy önkormányzati szerv kezelheti az állam bűnüldözési és bűnmegelőzési, valamint közigazgatási és igazságszolgáltatási feladatainak ellátása céljából kezelt bűnügyi személyes adatokat, illetve a szabálysértési, a polgári peres és nemperes ügyekre vonatkozó adatokat tartalmazó adatállományokat.

[...]

Az adatok minősége

7. § (1) A kezelt személyes adatoknak meg kell felelniük az alábbi követelményeknek:

a) felvételük és kezelésük tisztességes és törvényes;³⁶²

b) pontosak, teljesek³⁶³ és ha szükséges időszerűek;

c) tárolásuk módja alkalmas arra, hogy az érintettet csak a tárolás céljához szükséges ideig lehessen azonosítani.³⁶⁴

(2) Korlátozás nélkül használható, általános és egységes személyazonosító jel alkalmazása tilos.³⁶⁵

Adattovábbítás, az adatkezelések összekapcsolása

8. § (1) A személyes adatok akkor továbbíthatók, valamint a különböző adatkezelések akkor kapcsolhatók össze, ha az érintett ahhoz hozzájárult, vagy törvény azt megengedi, és ha az adatkezelés feltételei minden egyes személyes adatra nézve teljesülnek.³⁶⁶

(2) Az (1) bekezdést kell alkalmazni az ugyanazon adatkezelő, valamint az állami és az önkormányzati szervek által kezelt adatok összekapcsolására is.³⁶⁷

Adattovábbítás külföldre

9. § (1) Személyes adat (beleértve a különleges adatot is) az országból - az adathordozótól vagy az adatátvitel módjától függetlenül - harmadik országban lévő adatkezelő vagy adatfeldolgozó részére akkor továbbítható,³⁶⁸ ha

a) ahhoz az érintett kifejezetten hozzájárult, vagy

b) azt törvény lehetővé teszi, és a harmadik országban az átadott adatok kezelése, illetőleg feldolgozása során biztosított a személyes adatok megfelelő szintű védelme.

(2) A személyes adatok megfelelő szintű védelme akkor biztosított, ha

a) az Európai Közösségek Bizottsága - külön törvényben meghatározott jogi aktus alapján - megállapítja, hogy a harmadik ország megfelelő szintű védelmet nyújt,

³⁶¹ PO2.1, PC1

³⁶² AC1

³⁶³ DS11.1, AC1, AC2, AC3, AC4

³⁶⁴ AC2, AC3, AC4, AC5

³⁶⁵ AC1, AC2, AC3, AC4, AC5, AC6

³⁶⁶ AC6

³⁶⁷ AC6

³⁶⁸ AC1

b) a harmadik ország és a Magyar Köztársaság között az érintetteknek a 11. § szerinti jogai érvényesítésére, a jogorvoslati jog biztosítására, valamint az adatkezelés, illetve az adatfeldolgozás független ellenőrzésére vonatkozó garanciális szabályokat tartalmazó nemzetközi szerződés van hatályban, vagy

c) a harmadik országbeli adatkezelő vagy adatfeldolgozó az adatkezelés vagy adatfeldolgozás szabályainak ismertetésével igazolja, hogy az adatkezelés vagy adatfeldolgozás során megfelelő szinten biztosítja a személyes adatok védelmét, az érintettek jogait és azok érvényesítését, különösen, ha az adatkezelést vagy az adatfeldolgozást az Európai Unió Bizottsága külön törvényben meghatározott jogi aktusának megfelelően végzi.

(3) Személyes adatok nemzetközi jogsegélyegyezmény végrehajtása érdekében, az egyezményben meghatározott célból és tartalommal továbbíthatók harmadik országba.

(4) Az EGT-államokba irányuló adattovábbítást úgy kell tekinteni, mintha a Magyar Köztársaság területén belüli adattovábbításra kerülne sor.

Automatizált egyedi döntés

9/A. § (1) Kizárólag számítástechnikai eszközzel végrehajtott automatizált adatfeldolgozással az érintett személyes jellemzőinek értékelésére csak akkor kerülhet sor, ha ahhoz kifejezetten hozzájárult,³⁶⁹ vagy azt törvény lehetővé teszi.³⁷⁰ Az érintettnek álláspontja kifejtésére lehetőséget kell biztosítani.

(2) Az automatizált adatfeldolgozás esetén az érintettet - kérelmére - tájékoztatni kell³⁷¹ az alkalmazott matematikai módszerről és annak lényegéről.

Adatbiztonság

10. § (1) Az adatkezelő, illetőleg tevékenységi körében az adatfeldolgozó köteles gondoskodni az adatok biztonságáról, köteles továbbá megtenni azokat a technikai³⁷² és szervezési³⁷³ intézkedéseket és kialakítani azokat az eljárási szabályokat,³⁷⁴ amelyek e törvény, valamint az egyéb adat- és titokvédelmi szabályok³⁷⁵ érvényre juttatásához szükségesek.³⁷⁶

(2) Az adatokat védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés,³⁷⁷ megváltoztatás,³⁷⁸ továbbítás,³⁷⁹ nyilvánosságra hozatal,³⁸⁰ törlés vagy megsemmisítés,³⁸¹ valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés³⁸² ellen. A személyes adatok technikai védelmének biztosítása érdekében külön védelmi intézkedéseket kell tennie az adatkezelőnek, az adatfeldolgozónak, illetőleg a távközlési vagy informatikai eszköz üzemeltetőjének, ha a személyes adatok továbbítása hálózaton vagy egyéb informatikai eszköz útján³⁸³ történik.³⁸⁴

Az érintettek jogai és érvényesítésük

³⁶⁹ AI1.1, AC1, AC3, AC4, AC5, AC6

³⁷⁰ ME3.1

³⁷¹ DS8.1, AC1

³⁷² PO3.1, PO3.2, PO3.4, PO3.5, PO4.8, AI2.4, DS12.5

³⁷³ PO2.1, PO2.2, PO2.3, PO2.4, DS11.6

³⁷⁴ PO9.3, PO9.4, PO9.5

³⁷⁵ ME3.1, ME3.2

³⁷⁶ PO9.1, PO9.2, PO9.6, AI6.1, AI6.2, AI6.3, AI6.4, AI6.5, DS4.1, DS4.3, DS4.4, DS4.5, DS4.6, DS4.7, DS4.9, DS4.10, DS5.1, DS5.2, DS5.5, DS5.6, DS5.7, DS11.3, DS12.1, AC2, AC3, AC4, AC5, AC6

³⁷⁷ DS5.3, DS5.4, DS12.3

³⁷⁸ DS5.3, DS5.4

³⁷⁹ DS5.11

³⁸⁰ DS11.4

³⁸¹ DS11.2, DS11.5, DS12.2

³⁸² AI7.5, DS4.2, DS4.8, DS5.9, DS11.5, DS12.2, DS12.4

³⁸³ DS5.8, DS5.10

³⁸⁴ AC2, AC3

[...]

12. § (1) Az érintett kérelmére az adatkezelő tájékoztatást ad³⁸⁵ az általa kezelt, illetőleg az általa megbízott feldolgozó által feldolgozott adatairól, az adatkezelés céljáról, jogalapjáról időtartamáról, az adatfeldolgozó nevéről, címéről (székhelyéről) és az adatkezeléssel összefüggő tevékenységéről, továbbá arról, hogy kik és milyen célból kapják vagy kapták meg az adatokat. Az adattovábbításra vonatkozó nyilvántartás - és ennek alapján a tájékoztatási kötelezettség - időtartamát az adatkezelést szabályozó jogszabály korlátozhatja. A korlátozás időtartama személyes adatok esetében öt évnél, különleges adatok esetében pedig húsz évnél rövidebb nem lehet.

(2) Az adatkezelő köteles a kérelem benyújtásától számított legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 30 napon belül írásban,³⁸⁶ közérthető formában megadni a tájékoztatást.

(3) A (2) bekezdésben foglalt tájékoztatás ingyenes, ha a tájékoztatást kérő a folyó évben azonos területre vonatkozó tájékoztatási kérelmet az adatkezelőhöz még nem nyújtott be. Egyéb esetekben költségtérítés állapítható meg. A már megfizetett költségtérítést vissza kell téríteni, ha az adatokat jogellenesen kezelték, vagy a tájékoztatás kérése helyesbítéshez vezetett.

13. § (1) Az érintett tájékoztatását az adatkezelő csak akkor tagadhatja meg, ha azt a 16. §-ban meghatározott esetekben a törvény lehetővé teszi.

(2) Az adatkezelő köteles az érintettel a felvilágosítás megtagadásának indokát közölni.³⁸⁷

(3) Az elutasított kérelmekről az adatkezelő az adatvédelmi biztost évente értesíti.³⁸⁸

14. § (1) A valóságnak meg nem felelő személyes adatot az adatkezelő helyesbíteni köteles.³⁸⁹

(2) A személyes adatot törölni kell,³⁹⁰ ha

a) kezelése jogellenes;

b) az érintett - a 11. § (1) bekezdésének b) pontjában foglaltak szerint - kéri;

c) az hiányos vagy téves - és ez az állapot jogszerűen nem korrigálható -, feltéve, hogy a törlést törvény nem zárja ki;

d) az adatkezelés célja megszűnt, vagy az adatok tárolásának törvényben meghatározott határideje lejárt;

e) azt a bíróság vagy az adatvédelmi biztos elrendelte.

(3) A törlési kötelezettség - jogellenes adatkezelés kivételével - nem vonatkozik azon személyes adata, amelynek adathordozóját a levéltári anyag védelmére vonatkozó jogszabály értelmében levéltári őrizetbe kell adni.

15. § A helyesbítésről és a törlésről az érintettet, továbbá mindazokat értesíteni kell,³⁹¹ akiknek korábban az adatot adatkezelés céljára továbbították. Az értesítés mellőzhető, ha ez az adatkezelés céljára való tekintettel az érintett jogos érdekét nem sérti.

[...]

A KÖZÉRDEKŰ ADATOK NYILVÁNOSSÁGA

19. § (1) Az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közzefeladatot ellátó szerv vagy személy (a továbbiakban együtt: szerv) a feladatkörébe tartozó ügyekben - így különösen az állami és önkormányzati költségvetésre és annak végrehajtására, az állami és önkormányzati vagyron kezelésére, a közpénzek felhasználására és az erre kötött szerződésekre, a piaci szereplők, a magánszervezetek és -személyek részére különleges vagy kizárólagos jogok biztosítására vonatkozóan - köteles elősegíteni és biztosítani a közvélemény pontos és gyors tájékoztatását.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott szervek rendszeresen elektronikusan vagy más módon közzéteszik,³⁹² továbbá erre irányuló igény esetén a 20. § rendelkezései szerint hozzáférhetővé teszik³⁹³ a tevékenységükkel kapcsolatos legfontosabb - így különösen a hatáskörükre, illetékességükre, szervezeti felépítésükre, szakmai tevékenységükre, annak eredményességére is kiterjedő értékelésére, a birtokukban lévő adatfajtákra és a működésükről szóló jogszabályokra, valamint a gazdálkodásukra vonatkozó - adatokat. A tájékoztatás módját, a vonatkozó adatok körét jogszabály is megállapíthatja.

³⁸⁵ DS8.1

³⁸⁶ DS8.2

³⁸⁷ DS8.4

³⁸⁸ DS8.5

³⁸⁹ DS11.2

³⁹⁰ DS11.2

³⁹¹ DS8.4

³⁹² DS3.4

³⁹³ DS11.2

(3) Az (1) bekezdésben említetteknek lehetővé kell tenniük, hogy a kezelésükben lévő közérdekű adatot bárki megismerhesse, kivéve, ha az adatot törvény alapján az arra jogosult szerv minősítette, illetve ha az nemzetközi szerződésből eredő kötelezettség alapján minősített adat, továbbá, ha a közérdekű adatok nyilvánosságához való jogot - az adatfajták meghatározásával - törvény

- a) honvédelmi;
- b) nemzetbiztonsági;
- c) bűnüldözési vagy bűnmegelőzési;
- d) központi pénzügyi vagy devizapolitikai érdekből;
- e) külügyi kapcsolatokra, nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatokra;
- f) bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárásra tekintettel korlátozza.

(4) Ha törvény másként nem rendelkezik, közérdekből nyilvános adat az (1) bekezdésben meghatározott szervek feladat- és hatáskörében eljáró személy feladatkörével összefüggő személyes adata, továbbá egyéb, közfeladatot ellátó személy e feladatkörével összefüggő személyes adata. Ezen adatok megismerésére e törvénynek a közérdekű adatok megismerésére vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni.

(5) Ha törvény másként nem rendelkezik, közérdekből nyilvános adat a jogszabály vagy állami, illetőleg helyi önkormányzati szervevel kötött szerződés alapján kötelezően igénybe veendő vagy más módon ki nem elégíthető szolgáltatást nyújtó szervek vagy személyek kezelésében levő, e tevékenységükre vonatkozó, személyes adatnak nem minősülő adat.

(6) A közérdekű adatok megismerésével és nyilvánosságával összefüggésben az üzleti titok megismerésére a Polgári Törvénykönyvben foglaltak az irányadók.

(7) A közérdekű adatok nyilvánosságát korlátozhatja, továbbá az Európai Unió jogszabálya az Európai Unió jelentős pénzügy- vagy gazdaságpolitikai érdekére tekintettel, beleértve a monetáris, a költségvetési és az adópolitikai érdeket is.

[...]

20. § (1) A közérdekű adat megismerése iránt bárki - szóban, írásban vagy elektronikus úton - igényt nyújthat be.

(2) A közérdekű adat megismerésére irányuló igénynek az adatot kezelő szerv az igény tudomására jutását követő legrövidebb idő alatt,³⁹⁴ legfeljebb azonban 15 napon belül tesz eleget.

(3) Az adatokat tartalmazó dokumentumról vagy dokumentumrészről, annak tárolási módjától függetlenül az igénylő másolatot kaphat. Az adatot kezelő szerv kizárólag a másolat készítéséért - legfeljebb az azzal kapcsolatban felmerült költség mértékéig terjedően - állapíthat meg költségtérítést, amelynek összegét az igénylő kérésére előre közölni kell.

(4) Ha a közérdekű adatot tartalmazó dokumentum az igénylő által meg nem ismerhető adatot is tartalmaz, a másolaton a meg nem ismerhető adatot felismerhetetlenné kell tenni.

(5) Az adatigénylésnek közérthető formában és - amennyiben az aránytalan költséggel nem jár - az igénylő által kívánt technikai eszközzel, illetve módon kell eleget tenni. Az adatigénylést nem lehet elutasítani arra való hivatkozással, hogy annak közérthető formában nem lehet eleget tenni.

(6) Az igény teljesítésének megtagadásáról, annak indokaival együtt, 8 napon belül írásban vagy - amennyiben az igényben elektronikus levelezési címét közölte - elektronikus úton értesíteni kell az igénylőt.

(7) A közérdekű adat megismerése iránti igény teljesítése nem tagadható meg azért, mert a nem magyar anyanyelvű igénylő az igényét anyanyelvén vagy az általa értett más nyelven fogalmazza meg.

(8) Az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervezetnek a közérdekű adatok megismerésére irányuló igények teljesítésének rendjét rögzítő szabályzatot kell készíteniük.

(9) A 19. § (1) bekezdésében meghatározott szervek évente értesítik az adatvédelmi biztost az elutasított igényekről, valamint az elutasítások indokairól.

[...]

Belső adatvédelmi felelős és adatvédelmi szabályzat

31/A. § (1) Az adatkezelő, illetőleg az adatfeldolgozó szervezetén belül, közvetlenül a szerv vezetőjének felügyelete alá tartozó - jogi, közigazgatási, számítástechnikai vagy ezeknek megfelelő, felsőfokú végzettséggel rendelkező - belső adatvédelmi felelőst kell kinevezni vagy megbízni.³⁹⁵

³⁹⁴ DS4.2

³⁹⁵ PO4.6, PO4.9, PO4.10

a) az országos hatósági, munkaügyi vagy bünyügyi adatállományt kezelő, illetőleg feldolgozó adatkezelőnél és adatfeldolgozónál;

b) a pénzügyi szervezetnél;

c) a távközlési és közüzemi szolgáltatónál.

(2) A belső adatvédelmi felelős:

a) közreműködik, illetőleg segítséget nyújt az adatkezeléssel összefüggő döntések meghozatalában, valamint az érintettek jogainak biztosításában;

b) ellenőrzi³⁹⁶ e törvény és az adatkezelésre vonatkozó más jogszabályok, valamint a belső adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatok rendelkezéseinek és az adatbiztonsági követelményeknek a megtartását;

c) kivizsgálja a hozzá érkezett bejelentéseket, és jogosulatlan adatkezelés észlelése esetén annak megszüntetésére hívja fel az adatkezelőt vagy az adatfeldolgozót;

d) elkészíti a belső adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatot;³⁹⁷

e) vezeti a belső adatvédelmi nyilvántartást;

f) gondoskodik az adatvédelmi ismeretek oktatásáról.³⁹⁸

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott adatkezelőknek, valamint - az adatvédelmi nyilvántartásba bejelentési kötelezettség alá nem eső adatkezelők kivételével - egyéb állami és önkormányzati adatkezelőknek, e törvény végrehajtása érdekében, adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatot kell készíteniük.

[...]

³⁹⁶ PO4.8

³⁹⁷ PO6.4

³⁹⁸ PO7.4